

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

ΕΥΦΡΑΙΜΙΛΟΥ ΛΑΝΑΗ (Α.Μ. 01247117Μ003)

«Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ Ι. ΔΟΝΑΤΟΣ
ΑΘΗΝΑ 2018

«Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες.»

Άρθρο 14 από την ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ
ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ
ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ τις 10^{ης} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

Ευχαριστώ την οικογένεια μου και τον Καθηγητή μου κ.Δονάτο Παπαγιάννη που στάθηκαν αρωγοί στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ	8
ABSTRACT.....	8
KEYWORDS.....	9
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ-ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	14
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	19
ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	19
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ : Η προστασία των προσφύγων από το 1928 στο 1951.	19
2.1.1. Το θεσμικό πλαίσιο της Διεθνούς προστασίας των προσφύγων.	19
2.1.2. Το διεθνές συμβατικό καθεστώς της Διεθνούς προστασίας των προσφύγων. ..	20
2.1.3. Σύμβαση του 1933	21
2.1.4. Σύμβαση του 1938 και Πρωτόκολλο του 1939	22
2.1.5. Η συμβολή του ΟΗΕ στην προστασία των προσφύγων.....	22
2.1.6. Η ίδρυση της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (UNHCR).	23
2.2 Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ 1951	24
2.2.1. Οι Προγενέστερες της Σύμβασης εργασίες.	24
2.2.2. Οι Βασικές διατάξεις της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.....	25
2.2.2.α. Ο καθορισμός του όρου πρόσφυγας	26
2.2.2.β. Ρήτρες Παύσης και Αποκλεισμού του καθεστώτος του Πρόσφυγα.....	29
2.2.3 Γενικές διατάξεις της Σύμβασης του 1951	31
2.2.4. Δικαιώματα που παρέχει η σύμβαση στους πρόσφυγες	34
2.2.4.α. Διοικητικά μέτρα	34
2.2.4.β. Τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα	36
2.2.4.γ. Κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα	38
2.5. Ανάλυση των καινοτόμων άρθρων της Σύμβασης του 1951.....	39

2.5.1. Πρόσφυγες που διαμένουν παράνομα στο έδαφος της χώρας εισδοχής (Άρθρο 31)	39
2.5.2. Απέλαση (Άρθρο 32)	40
2.5.3. Απαγόρευση απέλασης ή επαναπροωθήσεων (Άρθρο 33)	41
2.6. ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ 1967	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	42
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΕΝΟΣ ΚΟΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ	42
3.1. Η Εσωτερική αγορά	43
3.2.Ο Χώρος και οι συμφωνίες Σένγκεν (1985)	43
3.3.Η Σύμβαση του Δουβλίνου (1990)	46
3.4. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)	52
3.5.Η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997)	53
3.6. Η Συνθήκη της Νίκαιας (2001).....	57
3.7. Η Συνθήκη της Λισαβόνας (2007).....	57
3.8. ΤΑ ΠΕΝΤΑΕΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ.....	59
3.8.1. Τα συμπεράσματα του Τάμπερε (1999)	59
3.8.2. Το πρόγραμμα της Χάγης (2004)	61
3.8.3. Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009)	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	63
ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ.....	63
Οι πολιτικές σχετικά το άσυλο και τη μετανάστευση Άρ.78 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρα 63, σημεία 1 και 2, και 64, παράγραφος 2, της ΣΕΚ).....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	65
ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΔΙΚΑΙΟ	65
5.1. Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011 , σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας.....	65
5.2. Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας.....	68

5.3.Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία.	89
5.4. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα.	98
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	114
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ-ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	114
6.1. Ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής	114
6.2. Ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ- Europol).....	117
6.3.Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (ΕΑΑ-CEPOL)	118
6.4.Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΥΥΑ-EASO).....	119
6.5. Ο Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA)	120
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	123
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	126

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε όλο τον πλανήτη και σε όλες τις ιστορικές περιόδους οι άνθρωποι μετανάστευαν από τον ένα τόπο στον άλλο, είτε για να βελτιώσουν τις συνθήκες της ζωής τους, είτε λόγω αναγκαστικού εκτοπισμού εξαιτίας πολεμικών συρράξεων, πολιτικών, φυλετικών και θρησκευτικών διωγμών, φυσικών καταστροφών και γενικότερα βίαιων γεγονότων που λάμβαναν χώρα στις κοινωνίες τους. Το μεταναστευτικό φαινόμενο είναι πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο. Η πολυπλοκότητά του οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο εγγενές της ανθρώπινης εξέλιξης, της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού.¹ Ο 20^{ος} αιώνας έχει χαρακτηριστεί ως «ο αιώνας της μετανάστευσης» διότι σημειώθηκαν οι σημαντικότερες πληθυσμιακές μετακινήσεις και αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο κόσμο (βίαιες και ειρηνικές).² Η μετανάστευση δεν αποτελεί ένα σύγχρονο, πρωτόγνωρο φαινόμενο για την Γηραιά Ήπειρο, αλλά συστατικό στοιχείο της ταυτότητας της.³

¹ Μπαγκάβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., Συμεωνάκη Μ. , (επιμ.) «Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ, 2008, σελ.14

² Λαζαρίδη, Γ. - Αμίτσης, Γ : «Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα», Παπαζήση, 2001, σελ. 258

³ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα,2016, σελ.203

Οι λόγοι που γεννούν το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ποικίλοι κι εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν κατά δεδομένη κάθε φορά χρονική περίοδο τόσο στους τόπους προγενέστερης διαμονής όσο και στις εκάστοτε χώρες υποδοχής. Κάποιες από τις κυριότερες αιτίες μετανάστευσης τόσο εκούσιας όσο και αναγκαστικής αποτελούν οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην εκάστοτε χώρα. Ο κυριότερος λόγος που ωθεί τον άνθρωπο να εγκαταλείψει την χώρα καταγωγής του και να αναζητήσει την τύχη του κάπου αλλού, είναι η ανάγκη του για επιβίωση. Η «μάστιγα» του πολέμου αποτελεί τον κύριο λόγο που οι άνθρωποι εγκαταλείπουν την πατρίδα τους και διακινδυνεύουν την ζωή τους αλλά και την ζωή των μελών της οικογένειάς τους προκειμένου να απαλλαγούν από τα δεινά του πολέμου που καταπιέζει-καταδυναστεύει τη ζωή και την προσωπικότητά τους. Τα αποτελέσματα των ένοπλων συρράξεων διαφαίνονται σε κάθε πτυχή της καθημερινότητας ενός ανθρώπου, καθώς επηρεάζουν τόσο την οικονομία της χώρας όσο και διάφορους τομείς της κοινωνίας, όπως είναι η ελεύθερη άσκηση της θρησκείας καθώς και οι έκφραση των πολιτικών και όχι μόνο απόψεων των υπηκόων. Λαμβάνοντας υπόψη μας λοιπόν το Άρθρο 3 της ΟΔΔΑ το οποίο κατοχυρώνει πως «Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια»⁴, αποτελεί λοιπόν δέσμευση ολόκληρης της διεθνούς κοινότητας η προάσπιση και η διαφυλάξη των θεμελιωδών αυτών δικαιωμάτων. Συνέπεια λοιπόν αυτής της δέσμευσης αποτέλεσε η ανάγκη δημιουργίας ενός νομικού πλαισίου το οποίο θα προστατεύει τα άτομα εκείνα τα οποία αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την χώρα καταγωγής τους φοβούμενη για την ζωή τους. Αυτή η δέσμευση που έχουν αναλάβει τα κράτη ανά τον κόσμο αποτυπώνεται τόσο σε διεθνές επίπεδο με την Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951, με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 καθώς και με μια σειρά άλλων διεθνών συμβάσεων, όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (στο εξής ΚΕΣΑ).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εν λόγω εργασία, αποτελεί μία προσέγγιση της προστασίας των μεταναστών-προσφύγων, αιτούντων άσυλο στο πλαίσιο της Ε.Ε. Μέσα από μία καταγραφή των διατάξεων του Διεθνούς Δικαίου Προσφύγων και του Ευρωπαϊκού Δικαίου για το Άσυλο, ώστε να εξεταστεί συγκριτικά η λειτουργικότητα του ΚΕΣΑ και προκειμένου να διαπιστώσουμε αν και κατά πόσο και σε ποιο βαθμό, η Ένωση κατορθώνει να ανταποκριθεί στις διεθνείς της υποχρεώσεις, αναφορικά προς τα άτομα που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας.

Κύριος στόχος είναι να αξιολογηθεί ο τρόπος με τον οποίο η Ένωση επιχειρεί να πετύχει την εναρμόνιση των επιμέρους νομοθεσιών των κρατών μελών της στο θέμα του ασύλου, προσπαθώντας να μην παρεκκλίνει από τις υποχρεώσεις που θέτει το Διεθνές Δίκαιο και να συνδράμει, μέσω της πολιτικής της, στην προστασία των αιτούντων άσυλο.

Στο πρώτο κεφάλαιο, παρατίθενται κάποιες βασικές έννοιες σχετικές με το άσυλο.

Το δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται στο υφιστάμενο διεθνές νομικό πλαίσιο στο θέμα των προσφύγων, ως μέρος της πορείας θέσπισης κανόνων δικαίου.

Στο τρίτο κεφάλαιο, επιχειρείται μία ιστορική διαδρομή με αναλυτική παρουσίαση της εξελικτικής πορείας της ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο της Ένωσης, μέσω των

⁴ Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου διαθέσιμο σε <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grk>

Συνθηκών, προκειμένου να διασαφηνιστεί ο τρόπος με τον οποίον σταδιακά, η Ε.Ε. αποφάσισε να θέσει σε προτεραιότητα τη δημιουργία μια κοινής πολιτικής πάνω στο θέμα του ασύλου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στις ισχύουσες ρυθμίσεις για το άσυλο με βάση το πρωτογενές δίκαιο, ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο, στις ισχύουσες ρυθμίσεις, με βάση το παράγωγο δίκαιο.

Στο έκτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται αρμόδιες δομές, όπως Οργανισμοί και Υπηρεσίες της Ε.Ε, ως συστατικών μερών σύνθεσης του πλαισίου υλοποίησής της πολιτικής της.

Τέλος, η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να υποστηριχθεί η μέθοδος αυτή, αποτελείται από βιβλία-δοκίμια, νομολογία, νομικά έγγραφα (Συμφωνίες, Συνθήκες, Συμβάσεις, Κανονισμοί, Οδηγίες, Αποφάσεις) κ ά.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

1. ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση
2. ΕΥΥΑ Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο
3. ΕΣΔΑ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
4. ΕΔΔΑ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
5. ΔΕΕ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
6. ΚΕΣΑ Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου
7. ΥΠΑ Ύπατος Αρμοστής
8. ΟΗΕ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
9. ΟΔΔΑ Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων των Ανθρώπων
10. ΣΕΕ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
11. ΣΛΕΕ Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
12. ΧΘΔΕΕ Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
13. ΜΚΟ Μη Κυβερνητική Οργάνωση
14. UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees
15. EASO European Asylum Support System

ABSTRACT

My thesis is an approach to the protection of migrant refugees, asylum seekers within the EU. Through an inventory of the provisions of the International Refugee Law and the European Asylum Law, in order to examine in a comparative way the functioning of the CEAS and to ascertain whether and to what extent the Union manages to meet its international obligations, with regard to those in need of special protection.

The main objective is to assess the way in which the Union seeks to achieve the harmonization of the individual Member States' respective laws on asylum, by trying not to deviate from the obligations under international law (in particular the Geneva Convention and the New York Protocol) and to help, through its policy, protect asylum seekers.

In the first chapter, some basic concepts related to asylum are listed / reported.

The second chapter refers to the existing international legal framework on refugees as part of the process of establishing rules of law.

In the third chapter, there is an attempt to illustrate the evolution of European asylum system, a detailed presentation of the Union's evolutionary course, notably through its Treaties, in order to clarify the way in which it decided to prioritize the creation of a common policy on asylum.

The fourth chapter makes reference to the existing rules on asylum based on primary law, while in the fifth chapter, to the current regulations, based on secondary law.

In the sixth chapter, competent structures, such as EU Organizations Agencies and Services, are presented as component parts of the policy implementation framework.

Finally, the literature used to support this method consists of essay books, jurisprudence, legal documents (Agreements, Treaties, Conventions, Regulations, Instructions, Decisions) and others.

KEYWORDS

1. CEAS Common European Asylum System
2. HC High Commissioner
3. UN United Nations
4. UDHR Universal Declaration of Human Rights
5. TEU Treaty on European Union
6. TFEU Treaty on the Functioning of the European Union
7. EUCFR European Union Charter of Fundamental Rights
8. EASO European Asylum Support System
9. ECHR European Convention of Human Rights
10. EU European Union
11. CJEU Court of Justice of the European Union
12. NGO Non-Governmental Organization
13. UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees
14. ECHR European Court of Human Rights

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ-ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. ΑΚΕ χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού
2. αριθ. Αριθμός
3. Βλ. Βλέπε
4. ΒΠΠ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος
5. ΔΕΕ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
6. ΔΕΚ Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
7. ΔΕΥ Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις
8. ΕΑΑ Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία
9. ΕΑΥ Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία
10. ΕΔΔΑ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
11. ΕΔΜ Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης
12. ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση
13. ΕΕΡΕ Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας
14. ΕΚ Ευρωπαϊκές Κοινοτήτες
15. ΕΣΔΑ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
16. ΕΣΠΕ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους
17. ΕτΠ Επιτροπή των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
18. ΕΥΥΑ Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο
19. ΚΕΣΑ Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου
20. ΚΧΘΚΔΕ Κοινωνικός Χάρτης Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων
21. ΚτΕ Κοινωνία των Εθνών
22. ΜΚΟ Μη Κυβερνητική Οργάνωση
23. ΟΘΔ Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
24. ΟΗΕ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
25. ΟΔΔΑ Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων των Ανθρώπων
26. Πρβλ. Παράβαλε
27. ΣΕΕ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
28. σελ. σελίδα
29. ΣΛΕΕ Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
30. ΥΠΑ Υπατος Αρμοστής
31. ΧΘΔΕΕ Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
32. EASO European Asylum Support System

33. ECOSOC United Nations Economic and Social Council
34. EUROPOL European Police Office
35. ETIAS European Travel Information and Authorisation System
36. OJ Official Journal of the European Union
37. UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees
38. SIS Schengen Information System
39. VIS Visa Information System

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία τριανταπέντε έτη ξεκίνησε, κυρίως λόγω του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, να γίνεται όλο και πιο αισθητή, βοήθεια των νέων τεχνολογικών μέσων, η ανισομερής κατανομή του πλούτου και να φαίνεται σε οφθαλμοφανές βαθμό σε παγκόσμιο επίπεδο, η διαφορά μεταξύ πλούσιων και φτωχών ανθρώπων. Συνακόλουθα και, στο πλαίσιο της αύξησης του πληθυσμού της γης, αναπτύχθηκε σε διεθνές επίπεδο το φαινόμενο της κατακόρυφης αύξησης των μεταναστών και κατ' επέκταση αιτούντων άσυλο, οι οποίοι για διάφορους λόγους αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους και να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε άλλες χώρες (πλην της δικής τους), πιο αναπτυγμένες.⁵

Δεδομένης της έξαρσης του φαινομένου της μετακίνησης πληθυσμών και λαμβάνοντας υπόψη την γεωγραφική θέση της Ελλάδας, η χώρα μας δεν έχει μείνει ανεπηρέαστη. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ελλάδα αποτέλεσε δέκτη μεγάλου αριθμού μεταναστών, κυρίως λόγω της πτώσης της ένωσης σοβιετικών και σοσιαλιστικών καθεστώτων στην ανατολική Ευρώπη το 1989. Τα άτομα αυτά προέρχονταν κυρίως από την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Την περίοδο 2000-2010, η Ελλάδα υπήρξε πόλος έλξης εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών όχι μόνο από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες, αλλά και από ολόκληρο τον κόσμο, με αποτέλεσμα ένας στους δέκα περίπου κατοίκους στην Ελλάδα πλέον να είναι αλλοδαπός. Το 2007, η χώρα μας βρέθηκε στην 5η θέση της παγκόσμιας κατάταξης των χωρών που αποτελούν τις κύριες πύλες εισόδου των μεταναστευτικών ροών⁶. Ένα ακόμη μεταναστευτικό κύμα κατέφθασε στην χώρα μας το 2011, αιτία αυτού, στάθηκαν οι διαδηλώσεις και οι διαμαρτυρίες που έλαβαν χώρα στην Μέση Ανατολή και την Βόρεια Αφρική το 2010 που πήραν την ονομασία «Αραβική Άνοιξη» και τα αποτελέσματα αυτής είχαν σφοδρές επιπτώσεις (εμφύλιους πολέμους, διωγμούς, κατάρρευση οικονομιών) σε πληθώρα χωρών τις Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής⁷.

Ωστόσο, παρά την οικονομική κρίση που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2010–2012 ο αριθμός των μεταναστών που κατέφθανε στην Ελλάδα δεν μειώθηκε. Με αποτέλεσμα

⁵ Συνοδινός Χάρης, «Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Καθεστώς Ασύλου των Προσφύγων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ.4.

⁶ Αντωνίου Θανάσης, Μελίδου Θώμη, Νικολόπουλος Χαράλαμπος, «Μετανάστες στην Ελλάδα», Έθνος,15 Μαρτίου 2013, διαθέσιμο σε: <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=3732765&tag=8475>

⁷ Αραβική Άνοιξη (αραβικά: الربيع العربي) ονομάστηκε ένα κύμα διαδηλώσεων και διαμαρτυριών στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, που εκδηλώθηκε από τις 18 Δεκεμβρίου του 2010. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%86%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BE%CE%B7

η πορεία αυτή του μεταναστευτικού φαινομένου, να πλήττει ολοένα και περισσότερο τη χώρα μας, η οποία λόγω κυρίως της φυσικής γεωγραφικής της θέσης στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και του αρχιπελαγικού της ανάγλυφου, και των πολλών νησιωτικών ακτών, να αδυνατεί όλο και περισσότερο να διαφυλάξει τα σύνορα της αλλά και να αντιμετωπίσει σε κοινωνικοπολιτικοοικονομικό επίπεδο την μαζική αυτή εισροή υπηκόων τρίτων χωρών⁸.

Η μαζική αυτή εισροή αλλοδαπών, έχει δημιουργήσει πολλά προβλήματα στην χώρα μας, καθώς δεν μπορεί να διαχειριστεί, με τα μέσα που διαθέτει, μια τόσο μεγάλη κινητικότητα προς το εσωτερικό της⁹. Αποτέλεσμα της «αδυναμίας» της Ελλάδας, είναι η ομαδοποίηση των μεταναστών, χωρίς να γίνεται ουσιαστική διάκριση του ποιοί χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και προστασίας και δύνανται να υποβάλουν αίτηση ασύλου, η κατά κανόνα κράτηση των αιτούντων άσυλο για λόγους δημόσιας τάξης και η υπέρμετρη καθυστέρηση στην έκδοση αποφάσεων επί αιτημάτων ασύλου, οι οποίες όταν εκδίδονται, είναι στο σύνολό τους απορριπτικές, χωρίς ωστόσο να έχουν επαρκή και εμπειριστατωμένη αιτιολογία με βάση τα στοιχεία του φακέλου του αιτούντος άσυλο.

Αναλογιζόμενοι τα παραπάνω, είναι ασφαλές να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως το μεταναστευτικό ζήτημα, έχει εξελιχθεί σε μεταναστευτικό «πρόβλημα» για τη χώρα μας, η οποία αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις αυξημένες υποχρεώσεις που απαιτεί το μεταναστευτικό ζήτημα. Η «αδυναμία» αυτή της Ελλάδας, πέρα από τα δυσμενή αποτελέσματα που έχει για την ίδια, επηρεάζει κατά πολύ και τα άτομα που χρήζουν προστασίας (μετανάστες και πρόσφυγες), αφού (τα άτομα αυτά) δεν αντιμετωπίζονται με τον τρόπο που πρέπει και συνεπεία αυτού, παραβιάζονται τα δικαιώματά τους.¹⁰

Σύμμαχος της Ελλάδας, στην προσπάθειά της να διαχειριστεί τις μεταναστευτικές ροές, είναι η ΕΕ, τα όργανα και οι θεσμοί της, καθώς η ένωση, αποφάσισε την ανάπτυξη κοινών πρακτικών σχετικά με το άσυλο και τη μετανάστευση, για τα κράτη μέλη της.

Η ΕΕ, προσπάθησε να υπερασπιστεί τον εαυτό της από την «απειλή» που προερχόταν έξω από τα σύνορά της, την «λαθρομετανάστευση», την είσοδο στην ένωση υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι δεν έχουν τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα.

Προκειμένου η ΕΕ να μην βρεθεί προ τετελεσμένου γεγονότος όσο αναφορά την παράτυπη είσοδο υπηκόων τρίτων χωρών στο χώρο της αλλά συνάμα για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό, επιχείρησε να λάβει κάποια μέτρα. Πιο συγκεκριμένα, προχώρησε στη διαμόρφωση μιας πολιτικής διαχείρισης των εξωτερικών και εσωτερικών της συνόρων, ενώ συγχρόνως επεδίωξε να θεσπίσει το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, το οποίο θα της επέτρεπε να «αντιμετωπίσει» όσο το δυνατόν καλύτερα και αποτελεσματικά, το πρόβλημα της μη νόμιμης

⁸ Όπου στην παρούσα εργασία γίνεται αναφορά σε «υποκόους τρίτων χωρών», εννοούνται οι υπήκοοι κρατών που δεν είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁹ Τριανταφυλλίδου Α. – Δημητριάδη Α., «Η διαχείριση του ασύλου στην Ευρώπη: η αναθεώρηση του Δουβλίνου II και η περίπτωση της Ελλάδας», Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου (Εφαρμογές ΔΔ) 2011,σελ.22, διαθέσιμο σε: http://www.annatriandafyllidou.com/UserFiles/file/Triandafyllidou%20and%20Dimitriadi_2011_Asyllum%20in%20Europe.pdf

¹⁰ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ.7

μετανάστευσης.¹¹ Μάλιστα, μέσα από αυτό το νομικό πλαίσιο, ρυθμίστηκαν και οι επιμέρους πολιτικές, με τις οποίες η ΕΕ επεδίωξε να ανταποκριθεί στην υποχρέωσή της για διασφάλιση και προστασία του ανθρώπινου δικαιώματος στο άσυλο.¹²

Η ΕΕ στην προσπάθειά της να διαχειριστεί τους αιτούντες άσυλο και γενικά τους χρίζοντας διεθνούς προστασίας, αντιμετώπισε δυσκολίες, δεδομένου του μεγάλου όγκου αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν στα κράτη μέλη της και λόγω των διαφορών που εντοπίζονται στις εθνικές δικαιοταξίες τους. Για τους λόγους αυτούς, κρίθηκε, επιτακτική η ανάγκη διαμόρφωσης ενός κοινού θεσμικού πλαισίου στα πλαίσια της Ένωσης, το οποίο θα ίσχυε σε όλα τα κράτη μέλη αναφορικά προς το θέμα του ασύλου και της μετανάστευσης, προκειμένου να επέλθει η εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών και η μεταχείριση των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και εν γένει των μεταναστών, με τρόπο που θα ανταποκρίνεται στις διεθνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η Ένωση, για την προάσπιση των δικαιωμάτων των εν λόγω ατόμων. Έτσι, η ΕΕ, επιχείρησε να θεσμοθετήσει ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ), με σκοπό να επιτύχει τους παραπάνω στόχους. Το ΚΕΣΑ, αποτελείται από μια σειρά νομοθετικών πράξεων πρωτογενούς (Άρθρα 67 παράγραφος 2, 78 και 80 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), άρθρο 18 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,¹³) και παράγωγου δικαίου (Συνθήκες, Οδηγίες, Κανονισμοί, Αποφάσεις κ.α.) τα οποία ορίζουν τις επιμέρους «πτυχές» διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών.

Υπό το πρίσμα όλων αυτών, στόχος της εν λόγω εργασίας είναι να καταδείξει τη μακρά εξελικτική πορεία που ακολούθησε η Ένωση, προκειμένου να υλοποιήσει (αν όντως έχει καταφέρει να υλοποιήσει) το ΚΕΣΑ και ο τρόπος με τον οποίον το τελευταίο κατορθώνει (αν τελικά καταφέρνει να κατορθώσει) να σέβεται και να προστατεύει τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και γενικότερα των ατόμων που χρίζουν διεθνούς προστασίας.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

Η μετανάστευση και το άσυλο, αποτελούν σημαντικό θέμα για την ΕΕ από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν και η Ένωση δέχθηκε μεγάλο αριθμό μεταναστών.¹⁴

¹¹ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ.7

¹² «The protection of refugees and their right to seek asylum in the European Union», Διπλωματική εργασία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού στις Ευρωπαϊκές Σπουδές της Livia Elena Bacaian, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου της Γενεύης, Γενεύη 26 Ιανουαρίου 2011, σελ. 5, διαθέσιμο σε: http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/130378/ipublicationdocument_singledocument/3de6ed6e-eeb2-4ee0-abd3-89837a04dbec/en/Bacaian.pdf

¹³ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Άρθρο 18 Δικαίωμα ασύλου «Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και του Πρωτοκόλλου της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων και σύμφωνα με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής οριζόμενες ως «οι Συνθήκες»).» διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:12016P/TXT>

¹⁴ Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ευρώπη, κυρίως η Γερμανία και η Αμερική, αποτέλεσαν παγκόσμιες αγορές εργατικής δύναμης, η οποία εξασφαλιζόταν από τα φτωχά και οικονομικά υπανάπτυκτα κράτη, όπως η Ελλάδα,, η Ισπανία, η Τουρκία κ.α. Η δυνατότητα απορρόφησης μισθωτών εργατών, δόθηκε στις παραπάνω χώρες με την τεράστια οικονομικοτεχνική ανάπτυξη που χαρακτηρίζει τα μεταπολεμικά χρόνια. Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής βγήκαν οικονομικά ενισχυμένες από τον πόλεμο, το ίδιο και η Γερμανία, η οποία, παρότι

Αντιμέτωπες με μεγάλο όγκο αιτήσεων ασύλου, οι χώρες τις γηραιάς ηπείρου προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα το φλέγον αυτό ζήτημα και να βρουν τον βέλτιστο δυνατό τρόπο να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες υποδοχής και προστασίας αυτών των ατόμων. Κατά την προσπάθεια δημιουργίας του χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης της Ένωσης, τέθηκε και το θέμα των αιτούντων διεθνούς προστασίας, οι οποίοι διέσχιζαν με ολοένα και αυξανόμενους ρυθμούς τα σύνορα της Ένωσης με σκοπό να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Η ΕΕ έχοντας διττή υποχρέωση, καθώς από τη μία πλευρά πρέπει να διασφαλίσει την ασφάλεια των κρατών μελών, ελέγχοντας-περιορίζοντας τις μεταναστευτικές ροές προς το εσωτερικό της και από την άλλη την ηθική αλλά και διεθνή υποχρέωση που έχει αναλάβει να προστατεύει και να προάγει τα δικαιώματα του ανθρώπου όταν αυτά παραβιάζονται και υπονομεύονται, διαφυλάσσοντας το δικαίωμα τον ατόμων στο άσυλο. Η Ένωση ταυτόχρονα καλείται να αντιμετωπίσει και τις ολοένα αυξανόμενες, υποθέσεις μεταναστών και αιτούντων άσυλο, οι οποίοι ισχυρίζονται πως τα κράτη μέλη της Ένωσης τους μεταχειρίζονται με τρόπο που δεν αρμόζει στην αξιοπρέπειά τους, καθώς και την υπέρμετρη επιβάρυνση συγκεκριμένων κρατών μελών, όσο αναφορά την έλευση αλλοδαπών στο έδαφός τους (Ελλάδα για παράδειγμα), αποτελεί ζήτημα άξιο έρευνας και προβληματισμού. Εξάλλου, αναλογιζόμενοι την εμπόλεμη κατάσταση στην οποία βρίσκονται πολλές χώρες και πληθυσμοί καθώς και την οικονομική κρίση που ταλανίζει πλήθος χωρών, δεν μπορούμε παρά να αναρωτηθούμε αν και κατά πόσο η ΕΕ θα μπορέσει να διαχειριστεί μια επικείμενη επιδείνωση των μεταναστευτικών ροών αλλά και να ανταποκριθεί κατάλληλα και με τον πρέποντα σεβασμό και φιλοξενία στους ανθρώπους που θα εισέλθουν στα σύνορα της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ο όρος «άσυλο» χρησιμοποιείται από την αρχαία ελληνική γραμματεία μέχρι σήμερα με σχεδόν ταυτόσημο περιεχόμενο. Κατά την αρχαιότητα, άσυλο προσφερόταν σε κάποιον διωκόμενο στον ιερό χώρο, όπου προσέφυγε για προστασία. Σε αυτόν τον ιερό χώρο, συνήθως ναό, δεν είχε δικαίωμα πρόσβασης ο ιδιώτης. Συναφή κατηγορία προσώπων με απώλεια της πολιτικής προστασίας της πόλης κράτους τους, ήταν και οι εξοστρακισμένοι, γεγονός που ώθησε την Αθηναϊκή Δημοκρατία στη θεσμοθέτηση κανόνων προστασίας, που συνάδουν με το σημερινό ανθρωπιστικό δίκαιο. Σχετική μετάλλαξη υπέστη η έννοια του ασύλου στη βυζαντινή περίοδο, κατά την οποία τα «προσφυγεία» (ναοί, μονές και περιβάλλον χώρος) παρείχαν προστασία στους χριστιανούς. Εισάγεται δηλαδή από τότε το «εκκλησιαστικό άσυλο», κατάλοιπα του οποίου διατηρούνται μέχρι σήμερα, ιδίως από την Προτεσταντική Εκκλησία. Ο περιορισμός του χώρου σε κάποιο θρησκευτικό-λατρευτικό χώρο κατά την

νικήθηκε, κατόρθωσε μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα να γίνει μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης. Έτσι λοιπόν, η Γερμανία, άνοιξε τις πόρτες της στους μετανάστες από όλη την Ευρώπη, εκμεταλλευόμενη με τον τρόπο αυτό, τη δυνατότητα αγοράς φτηνής εργατικής δύναμης. Βλ. <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7>

αρχαιότητα και τη βυζαντινή περίοδο, διευρύνεται με τη γέννηση του έθνους-κράτους. Ως προστατευτικός χώρος νοείται πλέον η επικράτεια του κράτους που χορηγεί άσυλο. Παρατηρούμε στο σημείο αυτό τη διαχρονική ισχύ του όρου «άσυλο», ενός θεσμού που παρέχει σημαντικά δικαιώματα στο προστατευόμενο άτομο.¹⁵

Οι λόγοι για τους οποίους τα άτομα, κατά καιρούς, εγκαταλείπουν οικειοθελώς ή όχι τη χώρα καταγωγής τους προς αναζήτηση ασύλου σε κάποια άλλη χώρα, ποικίλλουν. Το ίδιο ποικίλλουν και διαφοροποιούνται τα στάδια της μετακίνησης των προσώπων που βρίσκονται σε αναζήτηση ασύλου. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την προσέγγιση του μεταναστευτικού κύκλου, η μετακίνηση προσώπων περιλαμβάνει τρία διαδοχικά στάδια: την αποδημία από τη χώρα προέλευσης/καταγωγής προς τη χώρα υποδοχής/προορισμού, την είσοδο και διαμονή στη χώρα υποδοχής, η οποία μπορεί να είναι προσωρινή ή μόνιμη και, την πιθανή επιστροφή/παλιννόστηση στη χώρα καταγωγής. Σε κάθε στάδιο του μεταναστευτικού κύκλου επενεργούν ατομικοί/οικογενειακοί και υποεθνικοί, εθνικοί και υπερεθνικοί παράγοντες και προσδιορίζουν την τελική μορφή του. Κατά συνέπεια, η σχετική πολιτική οφείλει να αναφέρεται και στα τρία στάδια. Την άποψη αυτή υιοθετεί και η ΕΕ.¹⁶

Τόσο οι «πρόσφυγες» όσο και οι «μετανάστες» συνιστούν τύπους και μορφές της «διεθνούς μετανάστευσης», με κριτήριο την αίτια που τους οδηγεί να εγκαταλείψουν την χώρα καταγωγής τους. Ενώ οι πρόσφυγες μετακινούνται συνέπεια δικαιολογημένου φόβου δίωξης όπως φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεις, ή πολιτικών πεποιθήσεων, και βρίσκονται εκτός της χώρας της οποίας έχουν την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου του αυτού, δεν επιθυμούν να απολαύουν την προστασία της χώρας αυτής, ή εφόσον δεν έχουν υπηκοότητα¹⁷ και εξαιτίας τέτοιων γεγονότων ευρίσκονται εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής τους, δεν δύναται ή, λόγω του φόβου του αυτού, δεν επιθυμούν να επιστρέψουν σε αυτή.¹⁸ Ως συνήθης διαμονή ορίζεται ο τόπος στον οποίο ένα άτομο περνά τις καθημερινές ώρες ανάπαυσης, ανεξάρτητα από την περιστασιακή απουσία του για λόγους αναψυχής, διακοπών, επισκέψεων σε φίλους και συγγενείς, εργασίας, ιατρικής περίθαλψης ή θρησκευτικού προσκυνήματος, ή, εάν τέτοια δεδομένα δεν είναι διαθέσιμα, ο τόπος της νόμιμης ή καταχωρημένης διαμονής του.¹⁹ Πρόσφορο είναι να αποσαφηνίσουμε ότι, ο πρόσφυγας είναι ένας αλλοδαπός, σε καμία περίπτωση όμως δεν πρέπει να ταυτίζεται με αυτόν. Διότι, ενώ ο αλλοδαπός απολαμβάνει διπλωματικής προστασίας από την χώρα της ιθαγένειας του ο πρόσφυγας στερείται παρόμοιας προστασίας, είτε διότι δεν έχει ιθαγένεια, είτε διότι έχει ιθαγένεια, αλλά δεν επιθυμεί να τεθεί υπό την προστασία της χώρας αυτής, είτε ακόμη λόγω του ότι η ιθαγένεια του αφαιρέθηκε ακριβώς επειδή εγκατέλειψε τη χώρα του και ζήτησε άσυλο αλλού. Επιπλέον ο πρόσφυγας δεν απολαμβάνει κανένα

¹⁵ Α. Κόντης, Η. Πετράκου, Ν. Τάτσης, Ν. Χλέπας., «Ευρωπαϊκή και Ελληνική Πολιτική Ασύλου», «Κέντρα Υποδοχής Προσφύγων και Αιτούντες Άσυλο με Απορριφθείσα Αίτηση στην Ελλάδα», Εργαστήριο Μελέτης της Μετανάστευσης & Διασποράς, Σειρά Ειδικών Μελετών της Μετανάστευσης & Διασποράς Νο 2, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005, σελ.15.

¹⁶ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ.10

¹⁷ «Υπηκοότητα» Ορίζεται ως ο ιδιαίτερος νομικός δεσμός μεταξύ ενός ατόμου και του κράτους του, ο οποίος έχει αποκτηθεί με γέννηση ή πολιτογράφηση, με δήλωση επιλογή, γάμο ή άλλα μέσα σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.

¹⁸ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα,2016, σελ.206

¹⁹ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα,2016, σελ.205 υποσεμ.428.

από τα ευεργετήματα που παρέχει η πολιτεία στους αλλοδαπούς (ενν. νομίμως διαμένοντες) που διαμένουν στο έδαφος της. Μέχρι τη στιγμή που θα αναγνωριστεί η ιδιότητα του ως πρόσφυγα από τις αρμόδιες αρχές της συγκεκριμένης χώρας, βρίσκεται σε αυτή χωρίς δικαίωμα να εργαστεί, χωρίς ιδιαίτερη υλική βοήθεια, χωρίς καν ηθική συμπαράσταση, χωρίς τέλος, τα αναγκαία μέσα για να απολαμβάνει ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής. Ο πρόσφυγας δεν μπορεί να επιστρέψει όποτε το επιθυμεί στην χώρα του, μια και η επιστροφή του εξαρτάται από συνθήκες τις οποίες δεν μπορεί ο ίδιος να ελέγξει. Ο λόγος που η φράση ‘συνήθης διαμονή’ εμπεριέχεται σε όλα τα διεθνή και ενωσιακά κείμενα, είναι προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των απατρίδων – ανιθαγενών.

Άπατρις – Ανιθαγενής, είναι το άτομο εκείνο που δεν θεωρείται υπήκοος καμίας χώρας κατ’έφραμογή της νομοθεσίας της και στερείται οποιασδήποτε προστασίας. Ο Ανιθαγενής, είναι μια νομική κατάσταση, όπου σε αντίθεση με τον πρόσφυγα, αντικατοπτρίζει μια πραγματική κατάσταση. Για το λόγο αυτό ο πρόσφυγας συχνά ονομάζεται «de facto ανιθαγενής» για να διακριθεί από τον «de jure ανιθαγενή» που είναι ο στερούμενος ιθαγένειας. Στην πράξη ωστόσο ο πρόσφυγας μπορεί να είναι ανιθαγενής. Ένας ανιθαγενής όμως, δεν είναι υποχρεωτικά και πρόσφυγας, και οι δύο στερούνται μιας εθνικής προστασίας και εξαιτίας αυτού χαρακτηρίζονται από το διεθνές δίκαιο ως «μη προστατευόμενα άτομα».²⁰ Οι μετανάστες αποδημούν για βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης. Τα άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας (καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας) χαρακτηρίζονται ως «αιτούντες άσυλο». Ένας διεθνώς αποδεκτός ορισμός της έννοιας του αιτούντος άσυλο καθώς μπορεί να εντοπιστεί σε έγγραφο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Πιο συγκεκριμένα, «αιτούντες άσυλο» είναι τα άτομα που ζήτησαν διεθνή προστασία και των οποίων οι αιτήσεις για χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν έχουν ακόμα κριθεί. Έτσι, ένας πρόσφυγας, αρχικά, περνά από το στάδιο του αιτούντος άσυλο, αλλά ένας αιτών άσυλο δεν είναι απαραίτητα πρόσφυγας στην αρχή.²¹ Ύστερα από την υποβολή της αίτησης ασύλου, το άτομο μπορεί να γίνει πρόσφυγας ή μετανάστης στη χώρα υποδοχής. Ως «μετανάστης», νοείται το άτομο που είναι αλλογενής και που οικειοθελώς εγκαταλείπει τη χώρα της οποίας έχει την ιθαγένεια ή στην οποία έχει την συνήθη διαμονή του. Η εκούσια μετακίνηση συνδέεται άμεσα με την προσπάθεια ανεύρεσης εργασίας και τη μετάβαση σε ένα νέο κοινωνικό περιβάλλον με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Ο μετανάστης έχει τη δυνατότητα να επιστρέψει στην πατρίδα του όποτε το θελήσει, κι εφόσον δεν αποκτήσει άλλη ιθαγένεια παραμένει πολίτης της χώρας αυτής. Ο μετανάστης μπορεί να είναι είτε νόμιμος είτε παράνομος²². Νόμιμος είναι ο υπήκοος τρίτης χώρας, δηλαδή κάθε πρόσωπο το οποίο, μη έχοντας την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους εισέρχεται στο έδαφος ενός κράτους με τις νόμιμες διαδικασίες και διατυπώσεις και παραμένει έχοντας τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα. Στον αντίποδα τώρα βρίσκεται ο παράνομος μετανάστης, ο οποίος είναι υπήκοος τρίτης χώρας που εισέρχεται στην επικράτεια ενός κράτους στερούμενος των απαραίτητων νομιμοποιητικών εγγράφων και συνεχίζει να

²⁰ Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α., «Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο / παγκόσμια ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση», Σάκκουλας, 2017, σελ.38,39

²¹ «The protection of refugees and their right to seek asylum in the European Union», Διπλωματική εργασία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού στις Ευρωπαϊκές Σπουδές της Livia Elena Bacaian, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου της Γενεύης, Γενεύη 26 Ιανουαρίου 2011, σελ.19, διαθέσιμο σε http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/130378/ipublicationdocument_singleledocument/3de6ed6e-eeb2-4ee0-abd3-89837a04dbec/en/Bacaian.pdf

²² Προτιμάτε ο όρος παράνομος μετανάστης και όχι «παράτυπος» μετανάστης καθώς στην Ελλάδα η είσοδος και η διαμονή γίνεται κατά παράβαση του εθνικού νόμου ο οποίος θέτει τις σχετικές προϋποθέσεις. Υπάρχουν όμως και κράτη-μέλη στα οποία η είσοδος και η διαμονή κατά παράβαση της τυπικής διαδικασίας δεν συνιστά αδίκημα.

παραμένει μη ικανοποιώντας πλέον, εφόσον του είχε αναγνωριστεί προσωρινό δικαίωμα διαμονής. Παράνομος μετανάστης γίνεται και αυτός που εισέρχεται νόμιμα αλλά είτε δεν αναχωρεί προτού λήξει το δικαίωμα νόμιμης διαμονής του, είτε δεν ακολουθεί τις προβλεπόμενες διαδικασίες ανανέωσης του, είτε αλλάζει το λόγο παραμονής του, είτε παραμένει σε μια χώρα ,μετά την διοικητική απόρριψη αιτήματος παροχής διεθνούς προστασίας.

Το προσφυγικού φαινόμενο οφείλετε σε ένα ευρύ φάσμα αιτιών και οι διάφορες μορφές του δυσχεραίνουν όλο και περισσότερο την οριοθέτηση της έννοιας του πρόσφυγα. Αν λάβουμε ως κριτήριο το φορέα αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, οι πρόσφυγες διακρίνονται σε «πρόσφυγες της Σύμβασης», όταν αναγνωρίζονται από το κράτος υποδοχής σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και σε «πρόσφυγες εντολής», όταν αναγνωρίζονται από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, σε περιπτώσεις διαφωνίας της με την απόφαση του κράτους υποδοχής βάσει των αρχών της και των αποφάσεων των Ηνωμένων Εθνών. Σημαντική κατηγορία αποτελούν και οι «de facto πρόσφυγες», οι οποίοι δεν καλύπτονται, με την στενή έννοια του όρου, από τη Σύμβαση της Γενεύης, αλλά η πραγματική κατάστασή τους, τους εντάσσει στην κατηγορία των προσφύγων. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί τα άτομα αυτά να προστατευθούν από τη χώρα στην οποία αιτούνται άσυλο. Η προστασία αυτή χαρακτηρίζεται ως «επικουρική προστασία». Δικαιούται επικουρικής προστασίας ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας, αλλά υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αν επιστρέψει στην χώρα καταγωγής ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη χώρα προηγούμενης συνήθους διαμονής του θα αντιμετωπίσει σοβαρό κίνδυνο, όπως σοβαρή και αδικαιολόγητη βλάβη λόγω βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, θανατική ποινή ή εκτέλεση, απειλή κατά της ζωής του ως αποτέλεσμα βίας που ασκείται αδιακρίτως υπό συνθήκες εσωτερικής ή διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης.

Μια ακόμη κατηγορία προσφύγων που αναφέρονται στο διεθνές δίκαιο είναι οι λεγόμενοι πρόσφυγες «επί τόπου» («sur place»), οι οποίοι δεν είναι ακριβώς πρόσφυγες με την στενή έννοια του όρου, αλλά δεν είναι και μετανάστες, διότι η έλλειψη προθυμίας να επιστρέψουν στην χώρα καταγωγής τους ή προηγούμενης συνήθους διαμονής τους σχετίζεται με την παραβίαση θεμελιωδών ελευθεριών όπως π.χ. αυτή που αναγράφεται στο άρθρο 13§2 της ΟΔΔΑ που κατοχυρώνει την ελευθερία του ατόμου να αφήσει τη χώρα του και να επιστρέψει σε αυτή όποτε το επιθυμεί. Οι πρόσφυγες αυτοί κατά βάση φοβούνται να επιστρέψουν τους διότι οι πολιτικές τους πεποιθήσεις και η δραστηριότητα που ανέπτυξαν στο εξωτερικό θεμελιώνουν φόβο δίωξης από τις αρχές της χώρας καταγωγής τους. Τα άτομα αυτά θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ομοίως με τα άτομα που έφυγαν από τη χώρα ιθαγένειάς τους, μετά τα γεγονότα που τους οδήγησαν εκτός αυτής. Η άρνηση να θέσουν εαυτόν υπό την προστασία της χώρας τους ή να επιστρέψουν αντανάκλα ισχυρό φόβο δίωξης.²³ Σπάνιες είναι ωστόσο η περίπτωσης χαρακτηρισμού κάποιου ατόμου ως «επί τόπου» πρόσφυγα καθώς συχνά τα άτομα αυτά αντιμετωπίζονται με επιφύλαξη, διότι υπάρχουν περιπτώσεις που οι ενέργειες τους στερούνται αυθεντικότητας.

Μια ακόμη κατηγορία είναι αυτή των εσωτερικά εκτοπισμένων. Οι εσωτερικά εκτοπισμένοι άνθρωποι δεν διέσχισαν τα σύνορα για να βρουν ασφάλεια. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, είναι σε μια διαδικασία αναζήτησης ασφάλειας και προστασίας σε κάποια άλλη περιοχή- πόλη – χωρίο της χώρας καταγωγής τους.

²³ Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α., «Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο / παγκόσμια ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση», Σάκκουλας, 2017, σελ.39,40

Οι εσωτερικά εκτοπισμένοι παραμένουν στη χώρα τους και παραμένουν υπό την προστασία της κυβέρνησής τους, ακόμη και αν η κυβέρνηση αυτή είναι ο λόγος για τον εκτοπισμό τους. Συχνά μετακινούνται σε περιοχές όπου είναι δύσκολο να τους δοθεί ανθρωπιστική βοήθεια και ως εκ τούτου, οι άνθρωποι αυτοί είναι από τους πιο ευάλωτους στον κόσμο.

Στην Ελλάδα, η πλειονότητα των προσφύγων ανήκει στους «πρόσφυγες της Σύμβασης» και στους «de facto πρόσφυγες». Πρόκειται για άτομα τα οποία δεν πληρούν τα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης και δεν εντάσσονται στο καθεστώς του πρόσφυγα, αλλά μπορεί να υποστούν δίωξη αν πρέπει να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσής τους. Οι τελευταίοι απολαμβάνουν ένα ασθενές, αβέβαιο και προσωρινό καθεστώς προστασίας, το οποίο εφαρμόζουν πλέον οι περισσότερες χώρες της Ένωσης. Στην Ελλάδα διαμένει επίσης ένας μεγάλος αριθμός αιτούντων άσυλο με απορριφθείσα αίτηση ασύλου στο πλαίσιο μιας ευρείας ανοχής από την ελληνική πολιτεία.²⁴

Η προέλευση της προσφυγικής ιδιότητας, βρίσκει την αφετηρία της, στα πλαίσια του Διεθνούς Δικαίου. Πρωτεργάτης στην προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων μεταξύ άλλων και του δικαιώματος του ανθρώπου να ζητά άσυλο υπήρξε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) ή Ηνωμένα Έθνη (Η.Ε.). Ο ΟΗΕ είναι ένας διεθνής οργανισμός παγκόσμιας εμβέλειας μεταξύ των κρατών του κόσμου με σκοπό τη συνεργασία στο Διεθνές Δίκαιο, την ασφάλεια, την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική ισότητα. Πρόδρομός του θεωρείται η Κοινωνία των Εθνών (ΚτΕ) που αποτέλεσε απαίτηση των Εθνών για τη διεθνή ειρήνη μετά από τις θηριωδίες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Ιδρύθηκε το 1945 από τις χώρες που νίκησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και αρχικά είχε 51 μέλη. Σήμερα ο Ο.Η.Ε. αριθμεί 193 κράτη μέλη, δηλαδή σχεδόν όλα τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανεξάρτητα έθνη.²⁵ Τη δεκαετία του 1950, δημιουργήθηκε η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η οποία και αντικατέστησε τα προηγούμενα γραφεία των προσφύγων που υπήρχαν στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών. Σκοπός της ήταν να προσφέρει στους πρόσφυγες διεθνή προστασία καθώς και να αναζητήσει «μόνιμες λύσεις στο πρόβλημα των προσφύγων, συνδράμοντας τις Κυβερνήσεις (...) για την διευκόλυνση του εθελοντικού επαναπατρισμού αυτών των Προσφύγων ή της ενσωμάτωσής τους στις εθνικές κοινωνίες».

Πιο συγκεκριμένα, η προσφυγική ιδιότητα διέπεται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 (γνωστή και ως Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων) και από το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, τα οποία και θα αναλύσουμε ευθύς αμέσως.²⁶

²⁴ Νάσκου- Περράκη Παρούλα., «Η έννοια και η λειτουργία του θεσμού του ασύλου στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο», εργασία που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της Ημερίδας "Πρόσφυγες και άσυλο: Από τη Θεωρία στην Πράξη" στις 5 Φεβρουαρίου 2014, σελ.1, διαθέσιμη στο: <http://www.naskouperraki.gr/%CE%B7-%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%BF/>

²⁵ Βλ. Βικιπαίδεια : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών – Ο.Η.Ε διαθέσιμο https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B8%CE%BD%CF%8E%CE%BD

²⁶ Η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ : Η προστασία των προσφύγων από το 1928 στο 1951.

Ο 20^{ος} αιώνας ή αλλιώς όπως αποκαλείται «ο αιώνας των ξεριζωμένων», οφείλει την ονομασία του αυτή, στις μαζικές εξόδους πληθυσμών από διάφορες χώρες με σκοπό να γλιτώσουν από τις κτηνωδίες των δύο παγκόσμιων πολέμων που συντάραξαν τότε ολόκληρο τον κόσμο.

Αρχής γενομένων όλων, την επανάσταση των Μπολσεβίκων το 1917, η γηραιά ήπειρος, κατακλύστηκε από προσφυγικά ρεύματα. Αντιμέτωπη με αυτό το πρωτοφανές φαινόμενο, διεθνής κοινωνία μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου συγκέντρωσε τις δυνάμεις της και προσπάθησε να θεσπίσει κάποιες πρώτες διατάξεις σχετικά με τους πρόσφυγες και την αντιμετώπιση των καθημερινών τους προβλημάτων.²⁷

Η θέσπιση και ανάπτυξη των διεθνών κανόνων για την προστασία των προσφύγων ξεκινά από την Κοινωνία των Εθνών. Η Κοινωνία των Εθνών, ξεκινά την δραστηριοποίησή της τις δεκαετίες του 1920 και του 1930, ως πρώτος διεθνής οργανισμός διακρατικής συνεργασίας και πρόδρομος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που ανέλαβε σειρά πρωτοβουλιών με στόχο την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες στην Ευρώπη.²⁸ Παρά το γεγονός ότι στο Σύμφωνο της δεν περιείχε διάταξη σχετικά με το θέμα των προσφύγων, επηρεασμένη από την μαζική έξοδο 800.000 Ρώσων προσφύγων, θεώρησε εαυτό αρμόδιο και αποφάσισε να ασχοληθεί με το θέμα. Η προστασία των προσφύγων κινήθηκε σε δύο επίπεδα. Από τη μια πλευρά σ' ένα θεσμικό πλαίσιο με την δημιουργία διεθνών οργάνων που είχαν ως σκοπό την προστασία και την συνδρομή των προσφύγων και από την άλλη σε συμβατικό επίπεδο με τη σύναψη διεθνών συμφωνιών και συμβάσεων που στόχο είχαν να προσδιορίσουν τον ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα.²⁹

2.1.1. Το θεσμικό πλαίσιο της Διεθνούς προστασίας των προσφύγων.

Το πρώτο βήμα διασφάλισης των προσφύγων σε θεσμικό επίπεδο ανέλαβε η ΚτΕ όταν δημιούργησε την Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες στις 27 Ιουνίου 1921, με πρώτο Ύπατο Αρμοστή τον Νορβηγό εξερευνητή Dr. Nansen. Στο πρώτο αυτό στάδιο η εντολή του ΥΠΑ κάλυπτε του ρώσους πρόσφυγες αργότερα όμως το 1923

²⁷ Παρούλα Νάσκου-Περράκη, «Το νομικό καθεστώς των προσφύγων στη διεθνή και ελληνική έννομη τάξη», «Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων», Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991. Σελ 28

²⁸ Βλ. Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : «Εισαγωγή στην Διεθνή προστασία - Προστατεύοντας τους πρόσφυγες εντολής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες» 1/1/2005 σελ. 9 διαθέσιμο <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=y&docid=4ba87e572>

²⁹ Ομοίως Παρούλα - Νάσκου Περράκη Σελ.28

επεκτάθηκε και στους Αρμένιους και το 1926 περιέλαβε και τους Ασύριους, του Ασυροχαλδέους και τους Κούρδους. Το 1935 τέθηκαν υπό την εντολή του ΥΠΑ και οι πρόσφυγες από το Saar λίγο αργότερα το 1936 μετά και την αποχώρηση της Γερμανίας από την ΚτΕ διευρύνθηκε οι εντολή του ΥΠΑ προς το πεδίο της νομικής και πολιτικής προστασίας των Γερμανών προσφύγων, ενώ το 1938 προστέθηκαν οι πρόσφυγες από την Αυστρία.³⁰

Στις 30 Σεπτεμβρίου 1930 συστάθηκε ως έργο της Συνέλευσης της ΚτΕ, το Διεθνές Γραφείο για τους Πρόσφυγες – γνωστό και ως γραφείο Nansen. Το Διεθνές γραφείο για τους πρόσφυγες ήρθε να αντικαταστήσει την ΥΠΑ και ξεκίνησε μια διαδικασία κατάρτισης και προετοιμασίας συμβατικού κειμένου. Ακριβώς 8 χρόνια αργότερα το ίδιο όργανο της ΚτΕ αποφασίζει την δημιουργία ενός Γραφείου του ΥΠΑ για όλους του προσφύγες το οποίο θα αντικαταστούσε τα δύο προηγούμενα θεσμικά όργανα. Στόχος του θα ήταν η πολιτική και η νομική προστασία αλλά ταυτόχρονα και η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους πρόσφυγες.

Σημαντικό ρόλο στην καθιέρωση του προσφυγικού καθεστώτος έπαιξε και η διεθνής σύνοδος που πραγματοποιήθηκε από τις 6-15 Ιουλίου του 1938 με πρωτοβουλία του τότε Προέδρου των ΗΠΑ Fr.Roosevelt και σκοπό τη σύσταση μιας Διακυβερνητικής Επιτροπής Προσφύγων εκτός της ΚτΕ, με στόχο την εύρεση μιας λύσης για την διευκόλυνση της μετακίνησης Γερμανών και Αυστριακών προσφύγων, που θα έπρεπε να μεταναστεύσουν εξαιτίας της θρησκείας τους, της φυλής τους και των πολιτικών τους πεποιθήσεων. Η προστασία που παρείχε η επιτροπή επεκτάθηκε από το 1946 και σε Ισπανούς πρόσφυγες μέχρι που έπαυε να λειτουργεί και το έργο της ανέλαβε ο Διεθνής Οργανισμός Προσφύγων την 1^η Ιουλίου 1947 και για τον οποίο θα μιλήσουμε στην συνέχεια.³¹

Η Διακυβερνητική Επιτροπή Προσφύγων που συστάθηκε το 1946, αποτέλεσε το πρώτο διεθνές όργανο το οποίο αναγνώρισε «πως ακόμα και άτομα τα οποία βρίσκονται εντός της χώρας της ιθαγένειάς τους μπορούν να αναγνωριστούν πρόσφυγες και να τύχουν αρωγής και βοήθειας». Η Επιτροπή αντικαταστάθηκε το 1947 από το Διεθνή Οργανισμό Προσφύγων.³²

2.1.2. Το διεθνές συμβατικό καθεστώς της Διεθνούς προστασίας των προσφύγων.

Οι πρώτες συμβατικές πράξεις για την προστασία των προσφύγων αφορούσαν τα ταξιδιωτικά έγγραφα. Μείζον ζήτημα αποτελούσε η έλλειψη από την πλευρά των προσφύγων ταξιδιωτικών εγγράφων ή άλλων εγγράφων που αποδείκνυαν την ταυτότητα τους, με αποτέλεσμα να τους εμποδίζουν να μετακινηθούν σε χώρες που δέχονταν οι πρόσφυγες να εγκατασταθούν στο έδαφος τους. Τη λύση στο πρόβλημα έφερε στις 5 Ιουλίου 1922 η Συμφωνία για την «Έκδοση Πιστοποιητικού ταυτότητας για τους Ρώσους πρόσφυγες», γνωστή και ως «Διαβατήριο Nansen», το 1924 υιοθετήθηκε κάτι αντίστοιχο με παρόμοιες διατάξεις και για τους Αρμένιους

³⁰ Παρούλα Νάσκου-Περράκη, «Το νομικό καθεστώς των προσφύγων στη διεθνή και ελληνική έννομη τάξη», «Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων», Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991. Σελ.29

³¹ Ομοίως Παρούλα – Νάσκου Περράκη Σελ.30

³² Ομοίως Παρούλα – Νάσκου Περράκη Σελ.31

πρόσφυγες, και τέλος, επεκταθεί και σε άλλες κατηγορίες προσφύγων στις 30 Ιουνίου 1928.³³

Η πράξη αυτή ωστόσο είχε χαρακτήρα σύστασης και αναφερόταν στα ταξιδιωτικά έγγραφα, στη διοικητική ενίσχυση και στην οικογενειακή κατάσταση των προσφύγων.

Ακόμη περιείχε συστάσεις στα Κράτη σχετικά με την αντιμετώπιση των προσφύγων σε διάφορους τομείς της κοινωνικοοικονομικής τους ζωής, μεταξύ άλλων οι σημαντικότερες είναι, η παρέκκλιση από την αρχή της αμοιβαιότητας, η απαλλαγή από την εγγυοδοσία αλλοδαπού αλλά και η υιοθέτηση μιας μετριοπαθούς στάσης απέναντι στις απελάσεις προσφύγων.³⁴

2.1.3. Σύμβαση του 1933

Το πρώτο διεθνές δεσμευτικό κείμενο που αφορούσε το νομικό καθεστώς των προσφύγων ήταν η Σύμβαση της 28^{ης} Οκτωβρίου του 1933 σχετικά με το «διεθνές καθεστώς των προσφύγων.» Στόχος της ήταν η εγκαθίδρυση ενός μόνιμου συστήματος προστασίας των προσφύγων και ταυτόχρονα η επιβολή μιας σειράς υποχρεώσεων στα συμβαλλόμενα μέρη. Αξίζει να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 1 της σύμβασης τα συμβαλλόμενα κράτη θα έπρεπε να ορίσουν τις κατηγορίες των ατόμων που αναγνώριζαν ως πρόσφυγες. Η εν λόγω σύμβαση επικυρώθηκε μόνο από 8 κράτη πράγμα λογικό αν λάβουμε υπόψη μας τα ευεργετήματα τα οποία παρείχε στους πρόσφυγες.

Οι σημαντικότερες υποχρεώσεις που η σύμβαση επέβαλε στα συμβαλλόμενα κράτη ήταν:

- I. Η εφαρμογή των διατάξεων της στους Ρώσους, τους Αρμένιους και τους εξομοιούμενους με αυτούς πρόσφυγες
- II. Ο περιορισμός των απελάσεων και των επαναπροωθήσεων μόνο για λόγους δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας
- III. Η έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων Nansen
- IV. Η προσωπική κατάσταση των προσφύγων να διέπεται από το δίκαιο της χώρας κατοικίας η έλλειψη αυτής από την χώρα διαμονής τους
- V. Το δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια, συμπεριλαμβανομένης και της απαλλαγής από την εγγυοδοσία αλλοδαπού
- VI. Ευνοϊκό καθεστώς για την πρόσβαση στην εργασία και ταυτόχρονη άρση των σχετικών περιορισμών υπέρ των προσφύγων που διέμεναν τουλάχιστον τρία χρόνια στην χώρα υποδοχής ή είχαν με αυτή άλλους ειδικούς δεσμούς
- VII. Μεταχείριση του μάλλον ευνοούμενου κράτους για διατάξεις κοινωνικής ασφάλισης
- VIII. Γενικότερη ευνοϊκή μεταχείριση και για τους άλλους αλλοδαπούς στην εκπαίδευση
- IX. Ίδια μεταχείριση με τους ημεδαπούς σε φορολογικά θέματα.³⁵

³³ Ομοίως Παρούλα – Νάσκου Περράκη Σελ.31

³⁴ Ομοίως Παρούλα – Νάσκου Περράκη Σελ.32

³⁵ Ομοίως Παρούλα – Νάσκου Περράκη Σελ.33,34

2.1.4. Σύμβαση του 1938 και Πρωτόκολλο του 1939

Στις 10 Φεβρουαρίου του 1938 στην Γενεύη της Ελβετίας υιοθετήθηκε η «Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων από την Γερμανία». Η σύμβαση αυτή που περιείχε παρόμοιες διατάξεις με αυτές της σύμβασης του '33 αποσκοπούσε στην προστασία των ατόμων εκείνων που είχαν μόνον την Γερμανική ιθαγένεια και που είχε αποδειχθεί ότι δεν απολάμβαναν την προστασία της κυβέρνησης του Γ' Ράιχ αλλά και ανιθαγενείς οι οποίοι δεν καλύπτονταν από προγενέστερες συνθήκες-συμφωνίες και οι οποίοι εγκατέλειψαν το έδαφος του Γ' Ράιχ δεδομένου ότι προηγουμένως είχαν εγκατασταθεί εκεί. Στις 14 Σεπτεμβρίου του 1939, τα όσα προβλεπόταν για τους γερμανούς πρόσφυγες επεκτάθηκαν και στους πρόσφυγες από την Αυστρία.³⁶

2.1.5. Η συμβολή του ΟΗΕ στην προστασία των προσφύγων.

Μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου πόλεμου, έχουμε φτάσει να έχουμε περισσότερες από μια κατηγορίες προσφύγων. Ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων προερχόταν από χώρες έκτος της Γερμανίας και Αυστρίας που υπήρξαν όμως θύματα δίωξης από τους Ναζί, δεν προστατεύονταν ωστόσο από καμία διεθνή συμφωνία. Μια ακόμη κατηγορία είναι τα άτομα που μετακινήθηκαν ή αλλιώς *les personnes déplacées*. Χρήσιμο σε αυτό το σημείο είναι να διακρίνουμε τη διαφορά ανάμεσα στους μετακινηθέντες πληθυσμούς και στους πρόσφυγες. Οι πρώτη κατηγορία ανθρώπων, υποχρεώθηκε κατά τη διάρκεια του Β' παγκοσμίου πόλεμου να εγκαταλείψει την κατοικία του, αλλά παρόλα αυτά, οι κυβερνήσεις τους, τόσο και οι ίδιοι επιθυμούσαν τον επαναπατρισμό τους. Αντίθετα από τους πρόσφυγες, οι οποίοι εκτοπίστηκαν κατά τον πόλεμο και αρνούνταν να επαναπατριστούν λόγω εδαφικών και πολιτικών αλλαγών στη χώρα καταγωγής τους. Να σημειωθεί ότι η έννοια αυτή των μετακινηθέντων ατόμων υπάρχει και σήμερα.³⁷ Τέλος, υπήρχαν και οι καταστατικοί πρόσφυγες όπως ονομαστήκαν, και ήταν αυτοί των οποίων το νομικό καθεστώς διέπονταν από διεθνείς συμφωνίες.

Πρώτο μέλημα του ΟΗΕ από την αρχή λειτουργίας του ήταν να ασχοληθεί με το πρόβλημα των προσφύγων, ωστόσο ο οργανισμός είχε ενεργό ρόλο και κατά τη διάρκεια του ΒΠΠ καθώς το 1944 δημιούργησε τον Οργανισμό Αρωγής και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών (UNRRA), για να παράσχει κατεπειγόντως ανθρωπιστική βοήθεια στους εκτοπισμένους. Όταν τελείωσε ο πόλεμος η οργάνωση διευθέτησε τον επαναπατρισμό εκατομμυρίων προσφύγων στις πατρογονικές εστίες τους, αλλά πολλοί πρόσφυγες δίσταζαν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους λόγω των σημαντικών ιδεολογικών αλλαγών που επήλθαν σ' αυτές. Οι πρόσφυγες που για οποιοδήποτε λόγο αρνούνταν ή δεν μπορούσαν να επιστρέψουν στην χώρα της ιθαγένειάς τους έπρεπε να απευθυνθούν στην Διακυβερνητική Επιτροπή Προσφύγων.³⁸ Η UNRRA βοήθησε πολλούς πρόσφυγες, σε διάστημα ενός έτους,

³⁶ Ομοίως Παρούλα – Νάσκου Περράκη Σελ.35

³⁷ L.W.Holborn , Agence spécialisée des Nations Unies. - Organisation internationale pour les réfugiés 1946-1952, Paris, 1955, σελ. 52-54

³⁸Βλ. Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : «Είσαγωγή στην Διεθνή προστασία - Προστατεύοντας τους πρόσφυγες εντολής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες» 1/1/2005 σελ. 10 διαθέσιμο <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=y&docid=4ba87e572>

μέχρι το φθινόπωρο του 1945, βοήθησε 6 εκατ. άτομα ενώ μέχρι και το 1947 έφτασαν τα 8 εκατ. άτομα.

Το 1947, δύο χρόνια μετά την ίδρυσή τους, τα Ηνωμένα Έθνη ίδρυσαν το Διεθνή Οργανισμό Προσφύγων, τον πρώτο διεθνή οργανισμό που ασχολήθηκε σφαιρικά με όλες τις πτυχές της ζωής των προσφύγων, συμπεριλαμβανομένων της καταγραφής τους, του καθορισμού του καθεστώτος τους, του επαναπατρισμού τους και της μετεγκατάστασής τους. Δεδομένης της πολιτικής κατάστασης στην Ευρώπη τη δεκαετία του 1940 οι περισσότεροι πρόσφυγες δεν επιθυμούσαν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους και έτσι εγκαταστάθηκαν σε άλλες χώρες. Ο Διεθνής Οργανισμός Προσφύγων λειτούργησε εν μέσω των αυξανόμενων εντάσεων που ξέσπασαν μεταξύ του Δυτικού και του Ανατολικού Κόσμου: πολλά κράτη καταδίκασαν τις δραστηριότητες μετεγκατάστασης χαρακτηρίζοντάς τες αντάρτικο ή κλοπή εργατικού δυναμικού προς όφελος της Δύσης ή ως υποστήριξη ανατρεπτικών ομάδων. Αυτή η εχθρική αντιμετώπιση, σε συνδυασμό με τον περιορισμένο αριθμό κρατών που συνεισέφεραν οικονομικά στον προϋπολογισμό του Διεθνούς Οργανισμού Προσφύγων, οδήγησε το 1951 στη διάλυσή του.

2.1.6. Η ίδρυση της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (UNHCR).

Ο Διεθνής Οργανισμός Προσφύγων υπέπεσε σε δυσμένεια περί τα τέλη της δεκαετίας του 1940, αλλά ήταν σαφές ότι χρειαζόταν μια οργάνωση προστασίας και αρωγής των προσφύγων, τουλάχιστον για το άμεσο μέλλον. Μετά από πολλές έντονες συζητήσεις στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για τη μορφή αυτής της οργάνωσης στις 15 Δεκέμβριο του 1949 ιδρύθηκε με την απόφαση 319 (IV) της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, ως επικουρικό όργανο της Γενικής Συνέλευσης. Εξαιτίας των διαφωνιών που εξέφραζαν τα κράτη σχετικά με τις ενδεχόμενες πολιτικές επιπτώσεις της δημιουργίας ενός μόνιμου οργάνου η απόφαση πρόβλεπε τριετή διάρκεια της λειτουργίας της UNHCR αρχής γενομένης από τον Ιανουάριο του 1951. Εντολή της UNHCR είναι να παρέχει σε μη πολιτική και ανθρωπιστική βάση διεθνή προστασία στους πρόσφυγες και να αναζητά διαρκείς λύσεις για το πρόβλημά τους αλλά από το 1950 και μετά με τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του Ο.Η.Ε. (ή αλλιώς ECOSOC) έχουν διευρυνθεί οι αρμοδιότητες της UNHCR και πλέον δραστηριοποιείται στη διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας και στην παροχή προστασίας όσων δεν είναι πρόσφυγες, όπως για παράδειγμα των ανιθαγενών και, περιστασιακά, των εσωτερικά εκτοπισμένων.³⁹ Όσοι επωφελούνταν ήδη από τη βοήθεια άλλων οργάνων του Ο.Η.Ε. κατά την υιοθέτηση του Καταστατικού εξαιρέθηκαν από την εντολή της UNHCR. Έτσι, όσοι είχαν εκτοπιστεί λόγω του πολέμου της Κορέας και υπάγονταν στην εντολή της Υπηρεσίας των Ηνωμένων Εθνών για την Ανασυγκρότηση της Κορέας (UNKRA⁴⁰) δεν υπάγονταν στην εντολή της UNHCR. Άντρες, γυναίκες και παιδιά που υπάγονται στην αρμοδιότητα της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA⁴¹) εξαιρούνται από την εντολή της UNHCR. Η εντολή της

³⁹ Ομοίως Παρούλα – Νάσκου Περράκη Σελ.38-40

⁴⁰ United Nations Korean Reconstruction Agency. Η UNKRA έχει σήμερα διαλυθεί

⁴¹ United Nations Relief and Works Agency for Palestinian Refugees in the Near East δλδ Υπηρεσία Αρωγής και Έργων για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή. Η αρμοδιότητα της UNRWA δεν εκτείνεται σε

UNHCR ανανεωνόταν ανά πενταετία με διαδοχικές αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης έως το Δεκέμβριο του 2003 όπου και αποφασίσθηκε να αρθεί πλέον ο χρονικός περιορισμός στη λειτουργία της. Απαραίτητο ωστόσο είναι να αναφέρουμε ότι η ΥΠΑ του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, έχει καθαρά συμβουλευτικό ρόλο, καθώς η Ύπατη Αρμοστεία δεν καταγράφει τους πρόσφυγες, δεν εξετάζει τις αιτήσεις ασύλου και δεν εκδίδει έγγραφα για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα. Υπεύθυνη για τα παραπάνω είναι η Ελληνική κυβέρνηση και πιο συγκεκριμένα η αρμοδιότητα αυτή ανήκει εξ ολοκλήρου στην Υπηρεσία Ασύλου.⁴²

2.2 Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ 1951

Εκτός από την ίδρυση της UNHCR οι κυβερνήσεις υιοθέτησαν επίσης τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Η Σύμβαση αυτή μαζί με το Πρωτόκολλο του 1967 αποτελούν τα θεμέλια του διεθνούς προσφυγικού δικαίου και είναι οι μοναδικές διεθνείς συνθήκες που ορίζουν το ειδικό νομικό καθεστώς όσων έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία. Η Σύμβαση περιλαμβάνει τον ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα και τα κριτήρια μεταχείρισης όσων πληρούν τα κριτήρια του ορισμού ενώ το Πρωτόκολλο αφαιρεί τον χρονικό και γεωγραφικό προσδιορισμό που είχε εισάγει η Σύμβαση. Ως συμβατικό κείμενο ρυθμίζει τις σχέσεις ανάμεσα σε κράτη και άτομα και συγκεκριμένα την παροχή προστασίας από τρίτα κράτη (υποδοχής) σε άτομα που μετακινούνται αναγκαστικά από τα κράτη καταγωγής λόγω δικαιολογημένου φόβου για τη ζωή ή την σωματική τους ακεραιότητα.⁴³ Δόθηκε όμως στα κράτη η δυνατότητα να επιλέξουν τον περιορισμό της εφαρμογής της Σύμβασης στους Ευρωπαίους πρόσφυγες. Όμως, σύντομα έγινε σαφές ότι οι προσφυγικές κρίσεις ήταν συνεχείς και δεν περιορίζονταν σε μια μόνον ήπειρο. Η Σύμβαση του 1951 είναι η απόδειξη της παγκόσμιας βούλησης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των αναγκαστικών μετακινήσεων των ανθρώπων. Στην Ελλάδα, η Σύμβαση του 1951 έχει κυρωθεί με το Ν.Δ. 3989/1959 «Περί κυρώσεως της πολυμερούς συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» (ΦΕΚ 201/19-26.9.1959, τ.Α') όπως συμπληρώθηκε με τον Α.Ν. 389/1968 «Περί κυρώσεως του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης της 31.1.1967 εν σχέση προς την Νομικήν Κατάστασιν των Προσφύγων» (ΦΕΚ 125/26.4/4.6.1968, τ.Α').⁴⁴

2.2.1. Οι Προγενέστερες της Σύμβασης εργασίες.

Η προσπάθεια για την δημιουργία ενός ενιαίου και νομικά δεσμευτικού συμβατικού κειμένου το οποίο θα ρύθμιζε το θέμα των προσφύγων και των ανιθαγενών, ξεκίνησε από την τέως Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία, σε απόφαση που έλαβε το 1947 εξέφρασε την ευχή τα Η.Ε. να εξετάσουν το νομικό καθεστώς εκείνων των ατόμων που δεν απολαμβάνουν προστασία από καμία κυβέρνηση και πιο

όλους τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες, αλλά μόνον σε ορισμένες κατηγορίες Παλαιστινίων προσφύγων που emπίπτουν στην περιορισμένη γεωγραφική περιοχή των επιχειρήσεων της. (βλέπε ειδικότερα για τις «ρήτρες αποκλεισμού» στο 2.2.2.).

⁴² Βλ. Ιστότοπο Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες διαθέσιμο <http://www.unhcr.org/gr/>

⁴³ Μαρούδα Μαρία-Ντανιέλλα Προσφυγικό Δίκαιο: Ερμηνεία, Διαγράμματα, Υποδείγματα/Μαρία Μαρούδα Ντανιέλλα, Βασιλική Σαράντη 1^η εκδ. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016 σελ. 8

⁴⁴ Ομοίως Μαρούδα Μαρία – Ντανιέλλα, Βασιλική Σαράντη σελ. 8

συγκεκριμένα εκείνων που ζητούν να αποκτήσουν ιθαγένεια, νομική και κοινωνική προστασία.

Στις 2 Μάρτιου 1948 το ECOSOC λαμβάνοντας υπόψη του την κατάσταση των εν λόγω ατόμων, υιοθέτησε, κατά τη διάρκεια της 6^{ης} Συνόδου του μια απόφαση σχετικά με τους ανιθαγενείς.⁴⁵ Η απόφαση αυτή αφορούσε την σύνταξη μελέτης από τον Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ σχετικά με την παρούσα κατάσταση των ανιθαγενών και την λήψη κατάλληλων προσωρινών μέτρων για την καλύτερευση της θέσης τους.

Σημαντικό μειονέκτημα αποτέλεσε η έλλειψη μνείας σχετικά με τους πρόσφυγες, παρά το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός ανιθαγενών ήταν πρόσφυγες. Πιο συγκεκριμένα οι πρόσφυγες αυτοί ήταν de jure ανιθαγενείς, εφόσον είχαν στερηθεί την ιθαγένεια τους από τη χώρα καταγωγής τους. Και ήταν de facto ανιθαγενείς, εφόσον χωρίς να έχουν χάσει την ιθαγένεια τους δεν απολάμβαναν πλέον της προστασίας και βοήθειας των εθνικών αρχών. Έτσι, οι πρόσφυγες προστατεύονταν στο βαθμό που ήταν ανιθαγενείς και αντίστροφα αλλά όσοι δεν ήταν ανιθαγενείς δεν απολάμβαναν προστασίας. Σημαντικό είναι ότι υπήρχε υποσημείωση η οποία αναφερόταν στους εσωτερικά εκτοπισμένους.⁴⁶

Στις 8 Αύγουστου του 1949, το ECOSOC, αποφάσισε τον διορισμό μιας ad hoc Επιτροπής, αποτελούμενη από 13 εκπροσώπους αντίστοιχων κρατών και δύο παρατηρητές με έργο, να κρίνουν, κατά πόσο τα κράτη μέλη του ΟΗΕ επιθυμούν να προβούν στην σύναψη μιας συνθήκης σχετικά με το διεθνές καθεστώς των προσφύγων, και αν ναι, να προχωρήσουν στην σύνταξη Σχεδίου Σύμβασης. Ακόμη τέθηκε το ζήτημα της εύρεσης μέσων ή μέτρων για των περιορισμό των ανιθαγενών, και γενικότερα να γίνουν προτάσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Η Επιτροπή προχώρησε στην εκπόνηση Σχεδίου Σύμβασης αλλά και Σχεδίου Πρωτοκόλλου για το καθεστώς των ανιθαγενών τα οποία και ολοκληρώθηκαν στις δυο συνόδους που πραγματοποιήθηκαν στο Lake Success και στην Γενεύη το 1950.

Λόγω της βαρύτητας του Σχεδίου η Γεν. Συνέλευση του ΟΗΕ έκρινε ότι θα έπρεπε στις προπαρασκευαστικές εργασίες να συμμετέχουν περισσότερα κράτη καθώς και κράτη μη μέλη του ΟΗΕ και για αυτό, ζήτησε την σύγκλιση Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Αυτή πραγματοποιήθηκε στην Γενεύη από τις 2-25 Ιουλίου 1951 υπό την αιγίδα του ΟΗΕ με τη συμμετοχή 26 κρατών και 2 παρατηρητών. Στις 28 Ιουλίου 1951 τα κράτη υιοθέτησαν ομόφωνα και υπέγραψαν τη σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων καθώς και μία τελική Πράξη που περιελάμβανε μεταξύ άλλων πέντε συστάσεις προς τις κυβερνήσεις. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των προσφύγων τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954 σύμφωνα με το άρθρο 43 της Σύμβασης.⁴⁷

2.2.2. Οι Βασικές διατάξεις της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Η εν λόγω Σύμβαση καθορίζει ακριβώς το ποιος είναι πρόσφυγας και το είδος της νομικής προστασίας ή άλλης παροχής, καθώς και των δικαιωμάτων που αυτός οφείλει να λάβει από τα κράτη που την υπέγραψαν. Επίσης, καθορίζει τις υποχρεώσεις του πρόσφυγα στις χώρες υποδοχής και ορίζει συγκεκριμένες ομάδες ατόμων, όπως οι

⁴⁵ Βλ. Σελ 16 για τον ορισμό του ανιθαγενή.

⁴⁶ Ακρωνύμιο στην αγγλική γλώσσα IDPs δλδ Internally Displaced People. Βλ. σελ. 20 για τον ορισμό

⁴⁷ Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α., «Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο / παγκόσμια ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση», Σάκκουλας, 2017, σελ.25-27

τρομοκράτες, που δε δικαιούνται διεθνούς προστασίας. Η Σύμβαση της Γενεύης αποτέλεσε ένα «εργαλείο» που εφοδίαζε με δικαιώματα τα άτομα που τα χρειάζονταν.

Η σημασία της εν λόγω Σύμβασης έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί την πρώτη διεθνή συμφωνία που καλύπτει τις πιο ουσιαστικές πλευρές της ζωής των προσφύγων. Καθορίζει μια σειρά θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων, τα οποία θα πρέπει να είναι τουλάχιστον ισότιμα με τις ελευθερίες που απολαμβάνουν οι αλλοδαποί υπήκοοι μιας χώρας, ή σε μερικές περιπτώσεις και οι ίδιοι οι πολίτες της χώρας. Η βάση πάνω στην οποία κινείται η Σύμβαση της Γενεύης του 1951, είναι πως κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία από τη δίωξη και θα λάβει αναγνώριση και βοήθεια από τη διεθνή κοινότητα, ώστε να λάβει χώρα η ελευθερία αυτή.

Η Σύμβαση της Γενεύης, χωρίζεται σε επτά κεφάλαια και αποτελείται από 46 άρθρα. Ειδικότερα, περιλαμβάνει τις ακόλουθες τρεις βασικές κατηγορίες προβλέψεων:

- I. τις προβλέψεις σχετικά με τον καθορισμό του ποιος είναι και ποιος δεν είναι πρόσφυγας και ποιος, ενώ ήταν πρόσφυγας, έπαυσε να είναι και κάποιες άλλες γενικές διατάξεις. (Άρθρα 1-11),
- II. προβλέψεις που καθορίζουν το νομικό καθεστώς των προσφύγων, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στη χώρα στην οποία έχουν καταφύγει (άρθρα 12-24),
- III. προβλέψεις όπως διοικητικά μέτρα, εκτελεστικές και μεταβατικές διατάξεις και τελικές διατάξεις που ρυθμίζουν την εφαρμογή της Σύμβασης (άρθρα 25-46). Παρακάτω θα αναλύσουμε τα κάποια από τα βασικότερα σημεία της Σύμβασης.

2.2.2.α. Ο καθορισμός του όρου πρόσφυγας

Το Κεφάλαιο I της Σύμβασης αποτελείται από 12 άρθρα. Το άρθρο 1 αποτελείται από τα μέρη Α,Β,Γ. Στο Άρθρο 1Α(2) της Σύμβασης, αναφέρει ότι ο όρος «πρόσφυγας» απευθύνεται σε κάθε άτομο, το οποίο, εξαιτίας γεγονότων που συνέβησαν πριν από την 1^η Ιανουαρίου 1951 και, εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν μπορεί, ή λόγω του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να απολαύει την προστασία της χώρας αυτής ή αν εξαιτίας του ότι δεν έχει υπηκοότητα και βρίσκεται εξαιτίας αυτών των γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, δεν μπορεί, ή εξαιτίας του φόβου αυτού δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν.⁴⁸ Στην ανάλυση του ορισμού του πρόσφυγα το πρώτο στοιχείο που εντοπίζεται είναι η απαραίτητη προϋπόθεση ο αιτών άσυλο να βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του, με την έννοια ότι έχει διασχίσει διεθνή σύνορα.⁴⁹ Η προϋπόθεση αυτή μπορεί να ερμηνευτεί όπως και ερμηνεύεται με ποικίλους τρόπους απ' τα κράτη, κάποια από τα οποία θεωρούν ως πρόσφυγες άτομα απ' τη στιγμή της φυγής, ενώ μεγάλο μέρος της διεθνούς κοινότητας τείνει να αναγνωρίσει το Actus του πρόσφυγα και σε εσωτερικά

⁴⁸ Παρούλα Νάσκου-Περράκη, «Το νομικό καθεστώς των προσφύγων στη διεθνή και ελληνική έννομη τάξη», «Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων», Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991. Σελ.216

⁴⁹ UNHCR, «Refugee Status Determination ,Identifying who is a refugee»,2005,p.28

εκτοπισμένα άτομα.⁵⁰ Σύμφωνα με την Έπατη Αρμοστεία, η προϋπόθεση ότι ένα πρόσωπο για να είναι πρόσφυγας πρέπει να βρίσκεται έξω από την πατρίδα του, δεν σημαίνει ότι πρέπει απαραίτητα να την έχει εγκαταλείψει παράνομα ή λόγω δικαιολογημένου φόβου.⁵¹ Μπορεί να αποφάσισε να ζητήσει να του αναγνωριστεί το καθεστώς του πρόσφυγα, αφού είχε ήδη παρειδημήσει στο εξωτερικό για κάποιο χρονικό διάστημα (refugees sur place).⁵²

Επί της ουσίας, η αξιολόγηση της αίτησης ασύλου βασίζεται στη διαπίστωση «βάσιμου φόβου δίωξης», που σημαίνει ότι η βασική προϋπόθεση για να αποδοθεί σε κάποιον η ιδιότητα του πρόσφυγα είναι το υποκειμενικό στοιχείο του φόβου.⁵³ Παράλληλα, η υποκειμενικότητα το στοιχείου αυτού αντισταθμίζεται από το κριτήριο του «βάσιμου» που αποτελεί απαραίτητη βάση για τη διαπίστωση της ύπαρξης φόβου δίωξης.⁵⁴ Γι' αυτό, και προκειμένου και αναγνωριστεί σε κάποιον το καθεστώς του πρόσφυγα απαιτείται ως βασική προϋπόθεση η αξιολόγηση των ισχυρισμών του αιτούντος και όχι μια γενική κρίση για την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα προέλευσής του.

Σημαντικό στο σημείο αυτό είναι να αποσαφηνίσουμε τι εννοεί η Σύμβαση όταν αναφέρεται σε βάσιμο φόβο δίωξης, καθώς δεν υπάρχει κοινώς αποδεκτός ορισμός του περιεχομένου της δίωξης ώστε να αποτελεί ασφαλές κριτήριο απονομής του status του πρόσφυγα, ο όρος δίωξη ερμηνεύεται υπό το φως του άρθρου 33 της Σύμβασης απ' όπου μπορεί να συναχθεί ότι η απειλή κατά της ζωής ή της ελευθερίας για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, θεωρείται δίωξη.⁵⁵ Συνακόλουθα, σφοδρές παραβιάσεις των ΔτΑ μπορούν να συνιστούν δίωξη υπό την έννοια της Σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση πάντως δεν μπορεί να διατυπωθεί ένας εξαντλητικός κατάλογος μορφών δίωξης, που θα μπορούσαν να θεμελιώσουν έγκυρη αξίωση για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.⁵⁶ Η διαπίστωση αυτή εξαρτάται από μία πληθώρα παραγόντων που συνδέονται άρρηκτα με τα εκάστοτε εθνολογικά, πολιτισμικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά.⁵⁷

Η Σύμβαση αναφέρει πέντε βασικούς λόγους δίωξης οι οποίοι είναι συνυφασμένοι με την αρχή της μη διάκρισης.⁵⁸

I. Φυλή

Η φυλή είναι ανάμεσα στους κυριότερους λόγους δίωξης εκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως.⁵⁹ Η έννοια της «φυλής» ερμηνεύεται ποικιλοτρόπως στη διεθνή πρακτική ώστε να περιλαμβάνει κάθε είδους εθνοτική ομάδα, ενώ συχνά θεωρείται ως και η συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, με κοινή καταγωγή που, συνιστά μειονότητα.⁶⁰

II. Εθνικότητα

⁵⁰ Ομοίως, 2005

⁵¹ Ομοίως, 2005

⁵² Ομοίως, 2005

⁵³ UNHCR, "Refugee Status Determination ,Identifying who is a refugee", 2005, p.30

⁵⁴ Ομοίως, 2005

⁵⁵ "Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees", UNHCR, 1992, p.9

⁵⁶ Ομοίως, 1992

⁵⁷ G. Goodwin-Gill, 1996, op.cit.p.50

⁵⁸ UNHCR, 1992, op.cit p10

⁵⁹ Ομοίως, 1992

⁶⁰ Ομοίως, 1992

Ο όρος «εθνικότητα» στο πλαίσιο του άρθρου 1 της Σύμβασης δεν σχετίζεται μόνο με την ιθαγένεια, αλλά αφορά επίσης τη συμμετοχή σε ορισμένη εθνική ή γλωσσική ομάδα και μπορεί κάποιες φορές να ταυτίζεται με τον όρο «φυλή».⁶¹

III. Συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα

Η «κοινωνική ομάδα» περιλαμβάνει συνήθως πρόσωπα με την ίδια καταγωγή, τον ίδιο τρόπο ζωής, το ίδιο κοινωνικό καθεστώς.⁶² Η επίκληση φόβου δίωξης για το λόγο αυτό μπορεί συχνά να επικαλύπτεται με τον ισχυρισμό για την ύπαρξη φόβου δίωξης εξαιτίας άλλων λόγων, π.χ. φυλής, θρησκείας ή εθνικότητας.⁶³

IV. Θρησκεία

Η Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα Διεθνή Σύμφωνα διακηρύττουν την ελευθερία του ατόμου στη λατρεία, τη θρησκευτική έκφραση και διδασκαλία.⁶⁴ Η θρησκεία, εδώ και πολλούς αιώνες έχει αποτελέσει συχνά λόγο δίωξης πληθυσμών από αλλόθρησκες κυβερνήσεις.⁶⁵

V. Πολιτικές πεποιθήσεις

Τέλος, η Σύμβαση αναφέρει ως λόγω δίωξης της πολιτικές πεποιθήσεις. Το άρθρο 19 της Οικουμενικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κατοχυρώνει το δικαίωμα της ελεύθερης γνώμης και της ελεύθερης έκφρασης αυτής, χωρίς περιορισμούς.⁶⁶ Στη διεθνή κοινότητα έχει επικρατήσει, η ευρεία ερμηνεία του όρου ώστε να περιλαμβάνει οποιαδήποτε πεποίθηση ή οποιοδήποτε ζήτημα εμπλέκεται το κράτος, οι κρατικές αρχές και η πολιτική.⁶⁷ Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Εγχειρίδιο για τον Καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα επισημαίνει ότι είτε ο αιτών έχει ρητά εκφράσει και δημοσίως και στις αρχές τις πολιτικές του πεποιθήσεις είτε αυτό ακόμη δεν έχει συμβεί αλλά ενδέχεται με βεβαιότητα να συμβεί εξαιτίας της εμμονής του στις απόψεις αυτές και αναπόφευκτα καμιά στιγμή θα βρεθεί αντιμέτωπος με τις αρμόδιες αρχές.

VI. Όργανα δίωξης και μη κρατικές ομάδες

Απαραίτητο είναι να αποσαφηνίσουμε ότι η δίωξη ατόμου, όπως αυτή αναφέρεται στη Σύμβαση αφορά πράξεις που καταλογίζονται στο κράτος.⁶⁸ Ακόμη, η δίωξη μπορεί να προέρχεται από τμήματα του πληθυσμού που δεν σέβεται τα όρια που έχουν θεσπιστεί από τους κανόνες δικαίου στη συγκεκριμένη χώρα.⁶⁹ Ένα παράδειγμα μπορεί να είναι ο θρησκευτική φανατισμός που καταλήγει σε δίωξη σε μια χώρα απέναντι σε ένα μέρος του πληθυσμού της το οποίο έχει διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις από το σύνολο και αυτό έχει ως αποτέλεσμα μεγάλα τμήματα του πληθυσμού της να μην σέβονται τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των γειτόνων τους.⁷⁰

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου πρόσφυγες εγκαταλείπουν τις χώρες που βρίσκονται εξαιτίας της γενικευμένης βίας, που βιώνουν και η οποία προέρχεται από μη κρατικούς δρώντες, την οποία η κυβέρνηση αδυνατεί, διστάζει ή δεν θέλει να

⁶¹ Ομοίως, 1992

⁶² Ομοίως, 2005, p 45

⁶³ G. Goodwin-Gill, "The Refugee in International Law", Oxford University Press, 1996, p.48

⁶⁴ UNHCR, 1992, op.cit p13

⁶⁵ Ομοίως, 1992

⁶⁶ Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ηνωμένα Έθνη, Άρθρο 19

⁶⁷ G.S. Goodwin-Gill, 1996, op.cit p49

⁶⁸ UNHCR, 1992, op.cit p14

⁶⁹ UNHCR, 1992, op.cit p12

⁷⁰ Ομοίως, 1992

εξαλείφει.⁷¹ Σε τέτοιες περιπτώσεις, όπου η προστασία είναι πράγματι μη διαθέσιμη, μπορεί να στοιχειοθετηθεί δίωξη υπό την έννοια του άρθρου 1, δεδομένου ότι δεν είναι απαραίτητο οι ενέργειες δίωξης να προέρχονται μόνο από κυβερνητικές αρχές.⁷² Η Σύμβαση καθορίζει μια σχέση ανάμεσα στο φόβο δίωξης και τη διαθέσιμη προστασία σύμφωνα με την οποία ο πρόσφυγας είτε δεν μπορεί είτε εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου δεν επιθυμεί να ζητήσει ή και να λάβει την προστασία του κράτους. Κατά συνέπεια, στη διεθνή δικαιοταξία υπάρχουν δύο διαφορετικοί τρόποι όπου σύμφωνα με τους οποίους μπορεί να θεμελιωθεί δίωξη. Η πρώτη περίπτωση δίωξης είναι αυτή από ιδιωτικές ομάδες ή άτομα, των οποίων οι πράξεις καταλογίζονται στο κράτος, καθώς αυτό δεν μπορεί να παρέχει την προστασία την οποία αναφέρει η Σύμβαση, ενώ παράλληλα, αν το κράτος αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να παρέχει την απαραίτητη προστασία υπό την έννοια της Σύμβασης, ο αιτών διεθνή προστασία μπορεί και πάλι να θεμελιώσει δικαίωμα στο άσυλο, αφού διαπιστώνεται δίωξη υπό την έννοια της Σύμβασης.^{73, 74}

2.2.2.β. Ρήτρες Παύσης και Αποκλεισμού του καθεστώτος του Πρόσφυγα

Στο Άρθρο 1Γ(1)-(6) της Σύμβασης της Γενεύης, αναφέρονται οι ρήτρες παύσης ή αποκλεισμού όπως αναφέρονται στη Σύμβαση, οι περιπτώσεις δηλαδή εκείνες που όταν συντρέχουν μεμονωμένα αλλά και σωρευτικά το άτομο παύει να υπάγεται στο καθεστώς του πρόσφυγα.⁷⁵ Αυτές, αποτέλεσαν συστατικό μέρος στην προσφυγική πρακτική των κρατών και διεθνών οργάνων και χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες καταστάσεων κατά τις οποίες το άτομο χάνει ή αποκλείεται από την απαραίτητη προστασία α) πράξεις που προέρχονται απ' τον ίδιο β) αλλαγή των συνθηκών γ) ύπαρξη εναλλακτικής προστασίας που χορηγείται από κράτος ή Διεθνή Οργανισμό δ) περιπτώσεις εγκληματικών ενεργειών.⁷⁶

Οι τέσσερις πρώτες διατάξεις, αναφέρονται στις αλλαγές στην κατάσταση του πρόσφυγα, που ο ίδιος δημιουργεί μόνος του:

- I. εάν έκανε εκ νέου οικειοθελώς χρήση της προστασίας της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα,
- II. Εάν, μετά την απώλεια της υπηκοότητάς του, οικειοθελώς την επανέκτησε,
- III. Εάν απέκτησε νέα υπηκοότητα και απολαμβάνει της προστασίας της νέας χώρας της οποίας έλαβε την υπηκοότητα,
- IV. Εάν επέστρεψε οικειοθελώς για εγκατάσταση στη χώρα την οποία είχε εγκαταλείψει ή, φοβούμενος διωγμό, βρισκόταν εκτός των συνόρων της.

Απαραίτητο στοιχείο για την παύση της προστασίας είναι η συνειδητή πρόθεση του πρόσφυγα να απολαύει εκ νέου την προστασία της χώρας της οποίας κατέχει την υπηκοότητα. Σε περιπτώσεις ακούσιας υπαγωγής του στην προστασία του κράτους

⁷¹ G.S.Goodwin, 1996,op.cit. p.71

⁷² G.S.Goodwin, 1996,op.cit. p.72

⁷³ G.S.Goodwin-Gill,1996, op.cit p.73

⁷⁴ Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, ΠΜΣ, κατεύθυνση Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασύλου απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές Ευρώπη των Αξιών ή Ευρώπη των Τειχών» Γκουτζίδου Αργυρούλα (2012) σελ.27

⁷⁵ Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, ΠΜΣ, κατεύθυνση Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασύλου απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές Ευρώπη των Αξιών ή Ευρώπη των Τειχών» Γκουτζίδου Αργυρούλα (2012) σελ.29

⁷⁶ Ομοίως, 1996

αυτού ο πρόσφυγας δε χάνει το καθεστώς του εξαιτίας της πράξης αυτής. Αυτονόητο επίσης είναι ότι η απλή παρουσία ή επίσκεψη στην εν λόγω χώρα δεν αποτελεί απόδειξη πρόθεσης επαναπατρισμού και εκ νέου εγκατάστασης επί μονίμου βάσεως, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο G. Goodwin Gill.

Οι δύο άλλες ρήτρες, του Άρθρου(ΙΓ), βασίζονται στην αλλαγή των συνθηκών οι οποίες καθιστούσαν ένα άτομο ως πρόσφυγα, και αυτές έχουν πάψει να ισχύουν:

- I. Εάν δεν μπορεί το πρόσωπο να συνεχίσει να αποποιείται την προστασία που του παρέχεται από τη χώρα υπηκοότητάς του, δεδομένου ότι έχουν παύσει να υφίστανται οι προϋποθέσεις εξαιτίας/λόγω των οποίων αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας,
- II. Εάν υπάρχουν πρόσωπα που δεν έχουν υπηκοότητα, αλλά μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα όπου έχουν τη συνήθη διαμονή τους, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις βάση των οποίων αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες, έχουν πάψει να υφίστανται.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αλλαγής συνθηκών είναι η αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος σε μία πρώην τυρρηνική χώρα γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί παύση των συνθηκών που οδήγησαν στη χορήγηση προστασίας.⁷⁷ Σε κάθε περίπτωση πάντως η αλλαγή στη χώρα καταγωγής πρέπει να είναι θεμελιώδης ώστε να οδηγεί στην παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα, δεδομένου ότι αλλαγές σχετικές με σοβαρές παραβιάσεις των ΔτΑ απαιτούν σημαντικό χρόνο για να εξαλειφθούν.⁷⁸ Σχετικά με την χρήση των ρητρών παύσης, η Ύπατη Αρμοστεία έχει επιστήσει την προσοχή της διεθνούς κοινότητας από το 1992, και ζητώντας, την περιορισμένη και σε εξαιρετικές περιπτώσεις χρήση τους. Είναι σαφές, ότι για την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα τα κράτη πρέπει να επιβεβαιώνουν το θεμελιώδη χαρακτήρα των αλλαγών, και να λαμβάνουν γνώση σχετικά με τη γενικότερη κατάσταση που επικρατεί πάνω στην διασφάλιση των ΔτΑ στη χώρα αυτή, και επιπλέον την παύση της συγκεκριμένης αιτίας δικαιολογημένου φόβου.⁷⁹

Στη συνέχεια στα τμήματα Δ,Ε,ΣΤ του Άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης αναφέρονται οι προϋποθέσεις κατά τις οποίες η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται λόγω παροχής εναλλακτικής προστασίας που χορηγείται από κράτος ή Διεθνή Οργανισμό. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω Σύμβαση, δεν εφαρμόζεται:

- I. Επί προσώπων που απολαύουν της προστασίας ή συνδρομής από όργανα ή υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών άλλα από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (Άρθρο 1Δ). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν, οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες, οι οποίοι και εξαιρούνται ρητά από τη χορήγηση διεθνούς προστασίας, από το 1949 καθώς υπάγονται στην Υπηρεσία Αρωγής και Έργων για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA).
- II. Επί προσώπου για το οποίο αναγνωρίζεται από τις αρχές της χώρας στην οποία έχει εγκατασταθεί, ότι έχει τα συναφή προς την κτήση της υπηκοότητας της χώρας αυτής, δικαιώματα και υποχρεώσεις (Άρθρο 1Ε).

Τέλος, η Σύμβαση δε εφαρμόζεται σε πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι:

⁷⁷ G.S. Goodwin-Gill, 1996, op.cit p85

⁷⁸ Ομοίως, 1996

⁷⁹ Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, ΠΜΣ, κατεύθυνση Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασύλου απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές Ευρώπη των Αξιών ή Ευρώπη των Τειχών» Γκουτζίδου Αργυρούλα (2012) σελ.31

- I. Έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης τα οποία είναι όσες πράξεις περιλαμβάνουν «το σχεδιασμό, την προετοιμασία ή την έναρξη πολέμου, ή επίθεσης ως παραβίαση διεθνών συνθηκών και συμφωνιών, ή τη συμμετοχή σε κοινό σχέδιο ή συνομοσία για τα προαναφερθέντα»⁸⁰, ως έγκλημα πολέμου ορίζονται οι παραβιάσεις των κανόνων και εθίμων του πολέμου «συμπεριλαμβανομένου του φόνου, της κακομεταχείρισης και της μεταφοράς δούλων για εργασία ή καθιόνδηποτε άλλο τρόπο άμαχου πληθυσμού, φόνου ή κακομεταχείριση κρατουμένων πολέμου, φόνου ομήρων, λεηλασία δημόσιας ή ιδιωτικής περιουσίας, καταστροφή πόλεων και χωριών μη δικαιολογημένη από στρατιωτική αναγκαιότητα».⁸¹ Ακόμα ως εγκλήματα πολέμου θεωρούνται και οι (σοβαρές) παραβιάσεις των Συνθηκών της Γενεύης συμπεριλαμβάνοντας το βασανισμό και την απάνθρωπη μεταχείριση. Ως εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας είναι τα εγκλήματα πολέμου σε μεγαλύτερη κλίμακα.
- II. Έχουν διαπράξει σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου, ενώ βρίσκονταν εκτός της χώρας εισδοχής, πριν αυτοί να γίνουν δεκτοί ως πρόσφυγες στη χώρα αυτή,
- III. Είναι ένοχα για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών (Άρθρο 1ΣΤ). Οι σκοποί και οι αρχές των ΗΕ με βάση την Σύμβαση, αποτυπώνονται στο Προοίμιο του Χάρτη των ΗΕ και αφορούν, την πρόληψη του πολέμου, την εγνωσμένη πίστη σε θεμελιώδη Δικαιώματα του Άνθρωπου και ορίζουν τις συνθήκες υπό τις οποίες η δικαιοσύνη και ο σεβασμός των υποχρεώσεων μπορούν να διατηρηθούν και να προωθηθεί η κοινωνική ανάπτυξη και οι καλύτερες συνθήκες ζωής.

2.2.3 Γενικές διατάξεις της Σύμβασης του 1951

Η σύμβαση στο άρθρο 2 θέτει έναν γενικό κανόνα του διεθνούς δικαίου που αφορά όλους τους αλλοδαπούς, καθώς υποχρεούνται να συμμορφώνονται προς τους νόμους και τους κανονισμούς της χώρας αυτής και προς τα μέτρα που λαμβάνονται για την διατήρηση της δημόσιας τάξης.⁸² Η διάταξη αυτή αποτέλεσε μια δικλείδα ασφαλείας για τους πρόσφυγες που θα ζητούσαν άσυλο στο έδαφος των χωρών της σύμβασης, καθώς ταυτόχρονα ενσωματώνει και ένα ψυχολογικό στοιχείο, ότι ο πρόσφυγας θα πρέπει να συνειδητοποιήσει τις υποχρεώσεις του απέναντι στην χώρα υποδοχής, διότι διαφορετικά υπάρχει το ενδεχόμενο να τιμωρηθεί. Το άρθρο 3 κατοχυρώνει την αρχή της μη διάκρισης και υποχρεώνει τα κράτη να εφαρμόζουν τις διατάξεις της Σύμβασης χωρίς διάκριση φυλής, θρησκείας ή χώρας καταγωγής. Παρά το γεγονός ότι το άρθρο περιορίζεται μόνο σε τρεις κατηγορίες μη διάκρισης αυτό δεν σημαίνει ότι η σύμβαση επιτρέπει κάποια από τις μορφές διάκρισης που δεν αναφέρονται στο άρθρο, καθώς εφόσον οι χώρες μας αλλά και τα υπόλοιπα συμβαλλόμενα στην σύμβαση κράτη έχουν κυρώσει κι άλλες διεθνείς πράξεις όπως το Χάρτη Θεμελιωδών

⁸⁰ Charter of the International Military Tribunal”, Art VI, Βλ <http://avalon.law.yale.edu/imt/imtconst.asp> και G.S.Goodwin-Gill,1996, op.cit pp.96

⁸¹ Η συμπερίληψη της ρήτρας αυτής αντικατοπτρίζει τη μεταπολεμική ατμόσφαιρα στην Ευρώπη, όπου οι μνήμες εγκληματιών πολέμου που βρήκαν καταφύγιο σε διάφορες χώρες ήταν ακόμη νωπές. Έτσι επαρκής λόγος αποκλεισμού απ’ το καθεστώς του πρόσφυγα είναι να υπάρχουν «σοβαροί λόγοι για να θεωρηθεί» ότι διαπράχθηκε κάποια από τις προαναφερόμενες πράξεις, χωρίς ωστόσο να απαιτείται επίσημη απόδειξη προηγούμενης ποινικής δίωξης.

⁸² Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α., «Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο / παγκόσμια ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση», Σάκκουλας, 2017, σελ.75

Δικαιωμάτων του ΟΗΕ για παράδειγμα είναι σαφές ότι δεσμεύονται από αυτές. Εξάλλου η αρχή αυτή θεωρείται πλέον ως βασική αρχή για την απόλαυση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η διάταξη απαγορεύει κατά απόλυτο τρόπο διακρίσεις ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες προσφύγων όσο αναφορά τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται σε αυτούς από τη Σύμβαση. Άλλο είναι το θέμα αν τα κράτη επιθυμούν σε ορισμένους από τους πρόσφυγες να παράσχουν επιπλέον δικαιώματα, αυτό είναι κάτι που επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών και δεν εμπίπτει στην απαγορευτική αρχή του εν λόγω άρθρου.⁸³ Ένα από τα πρώτα ατομικά δικαιώματα που κατοχυρώνει η Σύμβαση είναι αυτό της θρησκευτικής ελευθερίας που αποτυπώνεται στο άρθρο 4⁸⁴. Το άρθρο παρέχει στους πρόσφυγες μεταχείριση «τουλάχιστον εξίσου ευνοϊκή μ' εκείνη που επιφυλάσσει στους υπηκόους της», τόσο ως προς την θρησκευτική τους λατρεία όσον και ως προς την θρησκευτική εκπαίδευση των παιδιών τους. Η χρήση της ανώτερο φράσης παρέχει στον πρόσφυγα την πλέον ιδανική μεταχείριση που χρειάζεται ένα άτομο χωρίς κρατική προστασία. Το άρθρο 5 προβλέπει πως η Σύμβαση δεν θίγει δικαιώματα και υποχρεώσεις που έχουν χορηγηθεί στους πρόσφυγες εκτός των πλαισίων της Σύμβασης. Η παρούσα διάταξη προσπαθεί να προστατεύσει τα δικαιώματα εκείνα που παρέχονται στους πρόσφυγες ή σε ομάδες προσφύγων βάσει του εσωτερικού δικαίου μίας χώρας, λόγω ειδικής συμφωνίας με την ΥΠΑ ή και ακόμη λόγω ειδικής συνθήκης. Ωστόσο, η εν λόγω διάταξη δεν επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να διατηρήσουν τα συγκεκριμένα δικαιώματα και ευεργετήματα, όταν η σύμβαση από την οποία αποκτήθηκαν πάψει να ισχύει.⁸⁵ Το άρθρο 6 δίνει τον ορισμό του όρου «κάτω από τις ίδιες συνθήκες» με σκοπό να αποφευχθεί η επανάληψη του, στις διατάξεις της Σύμβασης. Ο όρος αυτός δηλώνει ότι θα πρέπει να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις, και κυρίως εκείνες που αναφέρονται στη διάρκεια και στις συνθήκες διαμονής ή κατοικίας, που θα έπρεπε να συγκεντρώνει ο ενδιαφερόμενος -αν δεν ήταν πρόσφυγας – για την απόλαυση του συγκεκριμένου δικαιώματος με εξαίρεση τις προϋποθέσεις εκείνες που από την φύση τους είναι αδύνατο να τις συγκεντρώσει ένας πρόσφυγας.⁸⁶ Στο άρθρο 7 εισάγεται η απαλλαγή από την αρχή της αμοιβαιότητας και η Σύμβαση στο σημείο αυτό υιοθέτησε το κριτήριο του minimum standard, το ελάχιστο δηλαδή επίπεδο προστασίας που προσπαθεί να διασφαλίσει ένα ελάχιστο όριο δικαιωμάτων και τη μη δυσμενή μεταχείριση των αλλοδαπών, όπως αυτό εγκαθιδρύθηκε στο διεθνές δίκαιο. Στην παρ.2 γίνεται ουσιαστική αναφορά στην απαλλαγή από την αρχή της -αμοιβαιότητας υπέρ των προσφύγων οι οποίοι διαμένουν στο συμβαλλόμενο κράτος τρία και πλέον χρόνια. Η αρχή της αμοιβαιότητας είναι μια βασική αρχή που διέπει τις σχέσεις κράτους Α με αλλοδαπούς υπηκόους της πολιτείας Β, κατά τον ίδιο τρόπο μεταχειρίζεται η πολιτεία Β τους αλλοδαπούς υπηκόους του κράτους Α. Η αρχή αυτή ουσιαστικά μεταφράζεται ως «θα μεταχειριστώ τους υπηκόους σου που βρίσκονται στο έδαφος μου, όπως εσύ μεταχειρίζεσαι τους δικούς μου.» Η εξαίρεση που θέτει το άρθρο 7 δρα υπέρ μόνο του πρόσφυγα που διαμένει περισσότερο από τρία χρόνια στο κράτος Α και φέρει την ιθαγένεια της πολιτείας Β, διότι παρόλο που τα δικαιώματα που απολαμβάνουν οι υπήκοοι της τελευταίας χώρας γενικά στο κράτος Α είναι συνήθως περιορισμένα δικαιώματα, αυτός απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα που του παρέχει η Σύμβαση, εφόσον έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας. Η παρ. 3 υποχρεώνει τα κράτη μέρη να εξακολουθούν να χορηγούν στους πρόσφυγες δικαιώματα και ευεργετήματα που

⁸³ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 77

⁸⁴ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 96

⁸⁵ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 77

⁸⁶ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 78

είχαν αποκτήσει ελλείψει αμοιβαιότητας κατά τον χρόνο που τέθηκε σε ισχύ η Σύμβαση. Ακόμη, τα ανωτέρω δικαιώματα και ευεργετήματα εφαρμόζονται και στα άρθρα 13 (κινητή και ακίνητη περιουσία), 18 (μη μισθωτά επαγγέλματα), 19 (ελεύθερα επαγγέλματα), 21 (στέγαση), και 22 (δημόσια εκπαίδευση) αλλά και σε αυτά που δεν προβλέπονται από την Σύμβαση (άρθρο 7§5).⁸⁷ Εν συνεχεία το άρθρο 8 προβλέπει εξαίρεση από την εφαρμογή τυχόν έκτακτων μέτρων που λαμβάνονται σε βάρος προσώπου, της περιουσίας ή των συμφερόντων υπηκόου ορισμένης χώρας από τα συμβαλλόμενα κράτη σε πρόσφυγες που είναι τυπικά υπήκοοι της εν λόγω χώρας, για μόνο τον λόγο της ιθαγένειας τους αυτής. Τα συμβαλλόμενα κράτη που λόγω της εθνικής τους νομοθεσίας, δεν μπορούν να εφαρμόσουν τη γενική αρχή που διατυπώνει το άρθρο αυτό, θα χορηγούν σε ειδικές περιπτώσεις σ'αυτούς τους πρόσφυγες απαλλαγές από τα ανωτέρω μέτρα. Η φράση «τα έκτακτα μέτρα που τυχόν λαμβάνονται» περιλαμβάνει και μέτρα που μπορεί να ληφθούν στο μέλλον αλλά και μέτρα που λήφθηκαν πριν την εφαρμογή της Σύμβασης από το συγκεκριμένο κράτος και εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την εφαρμογή αυτή. Σημαντικό είναι εδώ να αναφέρουμε ότι ένα κράτος Α μπορεί να λάβει εξαιρετικά μέτρα σε βάρος πολιτών προσφύγων κράτους Β αν π.χ. διακόψει διπλωματικές σχέσεις, εφόσον η λήψη έκτακτων μέτρων σε βάρος του πρόσφυγα γίνεται για διάφορους λόγους και όχι γιατί ο πρόσφυγας έχει την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους, π.χ. προβεί σε πολιτικές δραστηριότητες υπέρ της χώρας της ιθαγένειας του. Στην περίπτωση βέβαια αυτή ο πρόσφυγας παραβιάζει την γενική υποχρέωση του άρθρου 2 σχετικά με τις υποχρεώσεις που έχει απέναντι στους νόμους και τους κανονισμούς της εν λόγω χώρας. Ωστόσο, η δεύτερη παράγραφος εισάγει εξαίρεση από την πρώτη και επιβάλλει με την πρώτη παράγραφο στα κράτη την υποχρέωση την οποία ουσιαστικά αναιρεί με την δεύτερη, πάρα το γεγονός ότι βάση της διεθνούς πρακτικής, η διεθνής σύμβαση υπερισχύει του εσωτερικού κανόνα και επομένως από της ισχύος της Σύμβασης δεν θα έπρεπε να τίθεται θέμα εφαρμογής της παραγράφου 2. Αυτό ωστόσο, καταδεικνύει την απροθυμία των συμβαλλόμενων κρατών να αλλάξουν την εθνική τους νομοθεσία σε θέματα που σχετίζονται με τον πόλεμο και την εξαιρετική κατάσταση και έτσι έχουν την ευχέρεια να διατυπώνουν αυτά όπως – όποτε και υπό όποιες συνθήκες επιθυμούν εξαιρέσεις και επιφυλάξεις από τη στιγμή που το άρθρο επιτρέπει εν τη γενέσει του την διατύπωση επιφυλάξεων.⁸⁸ Το άρθρο 9 της Σύμβασης εισάγει μια ρήτρα παρέκκλισης τόσο σε οικουμενικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Σύμφωνα με το άρθρο, σε περίπτωση πολέμου ή άλλων σοβαρών και εξαιρετικών περιπτώσεων το συμβαλλόμενο κράτος μπορεί να λάβει προσωρινά μέτρα απαραίτητα για την διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας. Τα μέτρα αυτά στρέφονται κατά οποιουδήποτε υπηκόου εχθρικής με το κράτος χώρας, με την οποία βρίσκεται σε ένοπλη σύρραξη συμπεριλαμβανομένων και των υπηκόων εκείνων που ζητούν πολιτικό άσυλο, των οποίων όμως το καθεστώς δεν έχει ακόμα επίσημα αναγνωριστεί λόγω της κατάστασης που επικρατεί στο εσωτερικό του κράτους, καθώς η διαδικασία αυτή απαιτεί χρόνο. Παράλληλα το κράτος δεν μπορεί να κάνει διάκριση σε αλλοδαπούς εχθρικής χώρας και πρόσφυγες από την ίδια χώρα. Ειδικότερα στην περίπτωση που οι τελευταίοι είναι κάτοχοι διαβατηρίου της συγκεκριμένης χώρας. Δύναται, έτσι, το συμβαλλόμενο κράτος να εφαρμόσει προσωρινά μέτρα στα ανωτέρω άτομα ανεξαρτήτως προσφυγικής ιδιότητας ή μη με σκοπό να διαφυλάξει την εθνική του ασφάλεια.⁸⁹ Ωστόσο το κατά πόσο τα μέτρα αυτά είναι αναγκαία για την διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας είναι ένα ζήτημα

⁸⁷ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 79-80

⁸⁸ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 80-81

⁸⁹ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 82

αρκετά αμφιλεγόμενο καθώς ο μόνος κυρίως να αποφανθεί για το κατά πόσο τα μέτρα αυτά είναι αναγκαία για την διατήρηση της εθνικής ασφάλειας είναι το ίδιο το κράτος. Η εξουσία αυτή ωστόσο δεν εμποδίζει την εφαρμογή των άρθρων 35 και 38 της Σύμβασης.⁹⁰ Παρακάτω, το άρθρο 10 αποσαφηνίζει τον χρονικό υπολογισμό της συνήθους διαμονής. Αναλυτικά, η πρώτη παράγραφος του άρθρου προσπαθεί να καλύψει τόσο την έλλειψη νόμιμης εισόδου όσο και αυτή του «animus» προϋποθέσεις απαραίτητες για τη δυνατότητα που έχει κανείς να ζητήσει παραμονή σε μια χώρα, περισσότερο όμως προσπαθεί να καλύψει το κενό που υπάρχει, όχι τόσο σε σχέση με την παραμονή ενός ατόμου στην χώρα Α, όσο με τα αποτελέσματα της παραμονής και ειδικότερα με την απόλαυση ορισμένων δικαιωμάτων. Στην πρώτη περίπτωση, εάν ένας πρόσφυγας εκδιώχθηκε από την χώρα του βίαια κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου και ειδικά κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου και μεταφέρθηκε στην επικράτεια ενός συμβαλλόμενου κράτους στο οποίο διαμένει, θεωρείτε ότι κατά την περίοδο της αναγκαστικής αυτής παραμονής είχε νόμιμη διαμονή στην επικράτεια αυτή. Δεν εξετάζεται δηλαδή η θέληση του πρόσφυγα να εγκατασταθεί στην συγκεκριμένη χώρα, ούτε επίσης εάν έφερε μαζί του διαβατήριο ή άλλα νομιμοποιητικά έγγραφα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση Γάλλου που κατά τη διάρκεια του πολέμου μεταφέρθηκε σε στρατόπεδο στην Γερμανία και επανήλθε στη χώρα του μετά τη λήξη του πολέμου. Η δεύτερη παράγραφος προσπαθεί να προστατεύσει τους πρόσφυγες κάτω από δύο προϋποθέσεις: πρώτον να εκδιωχθούν βίαια από τη χώρα διαμονής τους, πάλι κατά την ίδια χρονική περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και να επέστρεψαν σε αυτήν πριν από την θέση σε ισχύ της Σύμβασης, δηλαδή πριν από το 1954. Τότε θεωρείτε ότι εξακολουθούν να διαμένουν στην αρχική χώρα χωρίς να έχει επέλθει καμία διακοπή. Ο χρονικός αυτός περιορισμός θεωρήθηκε απαραίτητος για τον υπολογισμό της περιόδου διαμονής. Η σημασία του άρθρου βασίζεται στη διάρκεια διαμονής ενός πρόσφυγα σε μια συγκεκριμένη χώρα, βλ. χαρακτηριστικά το άρθρο 7§2 της Σύμβασης.⁹¹ Τέλος, το άρθρο 11 αφορά τους πρόσφυγες ναυτικούς, εκείνους δηλαδή τους πρόσφυγες οι οποίοι εργάζονται τακτικά ως μέλη πληρώματος σε πλοίο που φέρει τη σημαία ενός συμβαλλόμενου κράτους. Το εν λόγω κράτος, αντιμετωπίζει με συμπάθεια την εγκατάσταση των προσφύγων στην επικράτεια του καθώς και την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων, τα οποία θα εκδοθούν σύμφωνα με το άρθρο 28 της Σύμβασης και το σχέδιο ταξιδιωτικού εγγράφου που υπάρχει στο Παράρτημά της, ή και προσωρινής παραμονής τους στην επικράτεια.⁹²

2.2.4. Δικαιώματα που παρέχει η σύμβαση στους πρόσφυγες

2.2.4.α. Διοικητικά μέτρα

Η Σύμβαση λαμβάνει και μια σειρά διοικητικών μέτρων για τη λύση άμεσων προβλημάτων του πρόσφυγα, κάποια από τα οποία θα αναφέρουμε παρακάτω. Το άρθρο 25 ρυθμίζει τη συνδρομή των διοικητικών αρχών και καθιερώνει μια γενική υποχρέωση καθώς μέριμνα για την παροχή βοήθειας στον πρόσφυγα όταν η άσκηση δικαιώματος του απαιτεί τη συνδρομή αλλοδαπών αρχών στις οποίες ο ίδιος δεν

⁹⁰ Το άρθρο 35 ορίζει την συνεργασία των κρατών με το Γραφείο του ΥΠΑ για τους πρόσφυγες και το άρθρο 38 αναφέρεται στην διευθέτηση διαφορών μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών.

⁹¹ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 83

⁹² Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 84-85

μπορεί να προσφύγει. Η συνδρομή αυτή θα δοθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους όπως η Υπηρεσία Ασύλου στη χώρα μας, ή από μία άλλη διεθνή αρχή, που είναι συνήθως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Η βοήθεια αυτή επικεντρώνεται στην έκδοση μιας σειράς πιστοποιητικών, επικύρωσης εγγράφων, μεταφράσεων ή έκδοσης εγγράφων συχνά προσωπικών που ο πρόσφυγας χρειάζεται είτε μέσα στη χώρα υποδοχής, είτε όταν πρόκειται να μετακινηθεί εκτός της χώρας αυτής. Πρώτο μέλημα του συμβαλλόμενου κράτους είναι η χορήγηση δελτίου ταυτότητας στον πρόσφυγα όπως αυτό κατοχυρώνεται από το άρθρο 27. Προϋπόθεση για την χορήγηση δελτίου ταυτότητας είναι να μην κατέχει κανένα άλλο έγκυρο ταξιδιωτικό έγγραφο και να βρίσκεται *corpore* στην επικράτεια του κράτους. Αυτό σημαίνει ότι για τη χορήγηση των ανώτερου δελτίου δεν απαιτείται διαμονή, ούτε και μόνιμη παρουσία στην χώρα. Το δελτίο ταυτότητας υποκαθιστά το διαβατήριο και παρέχει στον πρόσφυγα τη δυνατότητα να ταξιδεύει κι έξω από τη χώρα. Η Σύμβαση δεν καθορίζει τον τύπο του δελτίου, στην πράξη όμως ο τύπος καθιερώθηκε από την ΥπΑ.⁹³

Σύμφωνα με το άρθρο 28 της Σύμβασης της Γενεύης χορηγείτε ταξιδιωτικό έγγραφο όταν ζητείται από πρόσφυγες που σκοπεύουν να ταξιδέψουν εκτός των συνόρων της χώρας διαμονής τους, χωρίς να απαιτείται να δικαιολογήσουν ή να εξηγήσουν το λόγο του ταξιδιού τους. Το περιεχόμενο της διάταξης και ο επιτακτικός της χαρακτήρας δεν αφήνει στις χώρες περιθώρια να αρνηθούν την έκδοση του παραπάνω εγγράφου. Η χορήγηση του εγγράφου θα γίνεται στους νομίμως διαμένοντες στο έδαφος της χώρας πρόσφυγες. Πέραν όμως αυτών, το άρθρο δίνει τη δυνατότητα στα συμβαλλόμενα κράτη να χορηγούν παρόμοια έγγραφα και σε κάθε άλλο πρόσφυγα που βρίσκεται στο έδαφος τους και να αδυνατεί να αποκτήσει ταξιδιωτικά έγγραφα της χώρας της μόνιμης διαμονής του. Η παράγραφος αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία και αξία για τις περιπτώσεις εκείνες όπου χώρες δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση του 1951 ή στο Πρωτόκολλο του 1967 ή για άλλους λόγους δεν εκδίδουν ταξιδιωτικά έγγραφα σε ορισμένες ομάδες προσφύγων. Ταξιδιωτικό έγγραφο δεν θα χορηγείτε εφόσον αυτό επιβάλλεται για λόγους εθνικής ασφάλειας και δημόσιας τάξης. Τα ταξιδιωτικά έγγραφα ισχύουν για όλα τα κράτη μέλη της Σύμβασης και ισχύουν για το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό κρατών και ισχύουν για ένα ή δυο έτη, επαφιέμενη στη διακριτική ευχέρεια της εκδίδουσας αρχής της χώρας που διαμένει ο πρόσφυγας, συνήθως τα κράτη της Σύμβασης εκδίδουν τα έγγραφα για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του έτους. Υπάρχει η δυνατότητα ανανέωσης ή επέκτασης της ισχύος του ταξιδιωτικού εγγράφου, μια δυνατότητα που εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια της εκδίδουσας αρχής. Εφόσον ο πρόσφυγας διαμένει νόμιμα στο έδαφος της εν λόγω αρχής και δεν έχει εγκατασταθεί νόμιμα σε άλλη χώρα, τότε είναι δυνατή η επέκταση της ισχύος του εγγράφου, από την ίδια αρχή που εξέδωσε το έγγραφο. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητήσουν την ανανέωση της άδειας εφόσον υποβληθεί 30 ημέρες πριν τη λήξη της προθεσμίας της. Τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να δέχονται οποιαδήποτε στιγμή στο έδαφός τους τον κάτοχο ταξιδιωτικού εγγράφου που εκδόθηκε σύμφωνα με το Άρθρο 28 της Σύμβασης και του οποίου η ισχύς δεν έληξε. Το ίδιο το έγγραφο στην πρώτη του σελίδα γράφει την ημερομηνία μέσα στην οποία ο κάτοχος του εγγράφου πρέπει να επιστρέψει στην χώρα που το εξέδωσε. Όταν ένας πρόσφυγας διαμένει νόμιμα στο έδαφος άλλης συμβαλλόμενης χώρας η ευθύνη για την έκδοση νέου εγγράφου μεταβιβάζεται σε αυτό. Ο τύπος του εγγράφου είναι συγκεκριμένος και όμοιος με το δείγμα που υπάρχει στην Σύμβαση, εκδίδεται σε δύο γλώσσες

⁹³ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 86-87

τουλάχιστον, η μια από τις οποίες θα είναι αγγλικά ή γαλλικά. Τα παιδιά δε των προσφύγων μπορεί να περιληφθούν στο ίδιο έγγραφο, σε εξαιρετικές δε περιπτώσεις και στο έγγραφο άλλου ενήλικα. Τα έξοδα δε έκδοσης του εγγράφου δεν θα ξεπερνούν τα κατώτερα έξοδα που απαιτούνται για την έκδοση διαβατηρίου. Ανεξάρτητα εάν είναι εφοδιασμένος με ταξιδιωτικό έγγραφο ο πρόσφυγας θα ζητήσει θεώρηση για να εισέλθει σε μια άλλη χώρα από τις αρμόδιες αρχές. Η θεώρηση επισυνάπτεται στο έγγραφο του. Οι συμβαλλόμενες χώρες υποχρεούνται να χορηγούν (τράνζιτ) θεωρήσεις διαμετακόμισης σε όλους τους πρόσφυγες που έχουν τη θεώρηση της χώρας του τελικού προορισμού. Άρνηση έκδοσης θεώρησης είναι δυνατή στην περίπτωση που δεν παρέχεται και σε κανέναν άλλο αλλοδαπό. Τα έξοδα για την έκδοση θεώρησης είναι τα κατώτερα που ζητούνται για τα ξένα διαβατήρια.⁹⁴ Ακόμη το άρθρο 29, προβλέπει ότι, ο πρόσφυγας εφόσον ζει και εργάζεται στη χώρα ασύλου, θα πρέπει να καταβάλλει και τους αντίστοιχους φόρους και τέλη που επιβάλλονται και στους υπηκόους της χώρας αυτής, χωρίς καμία επιβάρυνση. Η Σύμβαση δίνει στον πρόσφυγα την δυνατότητα στο άρθρο 30 να μεταφέρει τα περιουσιακά στοιχεία που είχε εισάγει στο πρώτο κράτος, σ' ένα δεύτερο, στο οποίο του δόθηκε άδεια επανεγκατάστασης. Το πρώτο κράτος, έχει την υποχρέωση να δώσει στον πρόσφυγα άδεια μεταφοράς των περιουσιακών του στοιχείων, υπό την προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο δεν αντίκειται στην εθνική του νομοθεσία. Η υποχρέωση αυτή ισχύει ακόμη και αν υπάρχει απαγόρευση για αλλοδαπούς ή ημεδαπούς, διότι σκοπός της διάταξης είναι να ρυθμίσει τον τρόπο μεταφοράς των περιουσιακών στοιχείων, π.χ. αν απαιτείται η συμπλήρωση ειδικών εντύπων, αν η μεταφορά θα πρέπει να γίνει τμηματικά – κι όχι τη μεταφορά αυτή καθαυτή. Επιπρόσθετα, το άρθρο 34 θέτει στα συμβαλλόμενα κράτη την ηθική υποχρέωση να καταβάλουν τα μέγιστα με σκοπό την αφομοίωση, με την έννοια της κοινωνικοοικονομικής ενσωμάτωσης στην ζωή της χώρας αλλά και την πολιτογράφηση των προσφύγων. Τα κράτη υποδοχής πρέπει να συντελούν στην επιτάχυνση της διαδικασίας πολιτογράφησης των προσφύγων και να ελαττώνουν όσο περισσότερο μπορούν τα δημοσιονομικά βάρη της διαδικασίας.

2.2.4.β. Τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα

Τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του πρόσφυγα κατοχυρώνονται καταρχήν από το Σύνταγμα της χώρας που του απένειμε το καθεστώς του πρόσφυγα. Στην χώρα μας κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα μας και τις Διεθνείς πράξεις προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου που έχουμε κυρώσει. Κάτω από αυτή την οπτική, τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του πρόσφυγα είναι περισσότερο προστατευμένα από τις διατάξεις της Σύμβασης του 1951. Τα δικαιώματα αυτά της Σύμβασης αναφέρονται, στο δικαίωμα στην προσωπική κατάσταση, στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, στο δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων, στο δικαίωμα της στοιχειώδους εκπαίδευσης και στην ελευθερία διακίνησης, τα οποία και θα αναφέρουμε συνοπτικά παρακάτω.⁹⁵ Το άρθρο 12 της Σύμβασης θέτει την αρχή της προσωπικής κατάστασης του πρόσφυγα η οποία θα διέπεται αρχικά από τους νόμους της κατοικίας του ή αν η κατοικία του είναι άγνωστη από τους νόμους της χώρας διαμονής του. Με τον όρο προσωπική κατάσταση του πρόσφυγα εννοούμε την

⁹⁴ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 88-91

⁹⁵ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 95

νομική του ικανότητα, τα οικογενειακά του δικαιώματα, το καθεστώς του γάμου καθώς και την διαδοχή και τα κληρονομικά δικαιώματα.⁹⁶

Το άρθρο 16 στην παρ. 1 καθιερώνει την γενική αρχή πως κάθε πρόσφυγας θα έχει χωρίς κανένα περιορισμό, το δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον των δικαστικών αρχών κράτους συμβαλλόμενου στην Σύμβαση εφόσον βρίσκεται στο έδαφος αυτού. Στην δεύτερη παράγραφο, παρέχεται στον πρόσφυγα που έχει την συνήθη διαμονή του εντός του συμβαλλόμενου μέρους, ίση μεταχείριση με αυτή των ημεδαπών, όσον αφορά το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων και γενικά της δικαστικής συνδρομής. Το εν λόγω δικαίωμα απευθύνεται τόσο σε όλους τους αλλοδαπούς βάση του άρθρου 5 της ΕυρΣΔΑ⁹⁷ ή αλλιώς ΕΣΔΑ όσο και με βάση το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (στο εξής ΣΑΠΔ),⁹⁸ αλλά και με το εν λόγω άρθρο από την σύμβαση. Η σημαντικότερη ρύθμιση που εισάγει το άρθρο 16 είναι η απαλλαγή του πρόσφυγα από την εγγυοδοσία αλλοδαπού, την *cautios judicatem solvi*, δηλαδή την εγγύηση που καταθέτει στο δικαστήριο ο αλλοδαπός για την κάλυψη των δικαστικών εξόδων του αντίδικου εάν χάσει την δίκη.⁹⁹

Το άρθρο 26 παρέχει στον πρόσφυγα το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας, το δικαίωμα δηλαδή να επιλέγει τον τόπο διαμονής του και να κυκλοφορεί ελεύθερα σε αυτόν όπως και ο αλλοδαπός κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Αυτό αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου όπως αυτό υπάρχει και στην ΟΔΔΑ¹⁰⁰ αλλά και στο ΣΑΠΔ¹⁰¹. Ωστόσο ο πρόσφυγας κατοχυρώνεται εν μέρη από το άρθρο καθώς του παρέχει το δικαίωμα «υπό την επιφύλαξη», αναγνωρίζει δηλαδή στην διοίκηση είτε αυτή είναι αστυνομία είτε οποιαδήποτε άλλη διοικητική αρχή, την δυνατότητα που έχει να θέσει ανά πάσα στιγμή περιορισμούς στην εφαρμογή της ανωτέρω αρχής, οι περιορισμοί αυτοί αναφέρονται στο άρθρο 26 της Σύμβασης.¹⁰²

⁹⁶ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 95

⁹⁷ Η ΕΣΔΑ, που υπεγράφη το 1950 από το Συμβούλιο της Ευρώπης, είναι μια διεθνής συνθήκη για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στην Ευρώπη. Στη Σύμβαση αυτή συμμετέχουν και οι 47 χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης, 28 από τις οποίες είναι μέλη της ΕΕ. Με τη Συνθήκη συγκροτήθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που αποσκοπεί στην προστασία των ατόμων από τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάθε άτομο του οποίου τα δικαιώματα έχουν παραβιαστεί βάσει της Σύμβασης από κράτος που συμμετέχει σε αυτήν, μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο. Πρόκειται για καινοτόμο χαρακτηριστικό, καθώς παρέχει στα άτομα δικαιώματα στον διεθνή χώρο. Οι αποφάσεις που διαπιστώνουν παραβίαση δικαιωμάτων είναι δεσμευτικές για τις οικείες χώρες

⁹⁸ Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ICESCR), έγιναν και τα δυο διεθνείς νόμοι το 1976. Αυτά τα δύο Σύμφωνα μαζί με την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποτελούν το «Διεθνές Νομοσχέδιο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα». Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα επικεντρώνεται σε θέματα όπως το δικαίωμα στη ζωή, η ελευθερία του λόγου, η θρησκευτική ελευθερία και το δικαίωμα ψήφου. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα επικεντρώνεται στην τροφή, στην εκπαίδευση, στην υγεία και στη στέγη. Και τα δύο Σύμφωνα διακηρύσσουν αυτά τα δικαιώματα για όλους τους ανθρώπους και απαγορεύουν τις διακρίσεις.

⁹⁹ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 97

¹⁰⁰ Το άρθρο 13 της ΟΔΔΑ προβλέπει : « 1. Καθένας έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα και να εκλέγει τον τόπο της διαμονής του στο εσωτερικό ενός κράτους και 2. Καθένας έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει οποιαδήποτε χώρα, ακόμα και τη δική του, και να επιστρέφει σε αυτήν.

¹⁰¹ Το άρθρο 12 του ΣΑΠΔ αναφέρει : « 1. Οποιοσδήποτε βρίσκεται νόμιμα στο έδαφος ενός Κράτους έχει δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης και ελεύθερης επιλογής κατοικίας στο έδαφος αυτού του Κράτους. 2. Καθένας είναι ελεύθερος να εγκαταλείψει οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της δικής του.

¹⁰² Παρόμοια περιοριστική διάταξη υπάρχει και στο άρθρο 2 του 4^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΔΔΑ όπου στην 3§ ότι «Η άσκηση αυτών των δικαιωμάτων δεν υπόκειται σε άλλους περιορισμούς εκτός εκείνων που, προβλεπόμενοι από το νόμο, συνιστούν αναγκαία μέτρα, σε μια δημοκρατική κοινωνία, για την εθνική και δημόσια ασφάλεια, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή

Η εξομοίωση που γίνεται από το άρθρο 26 μεταξύ προσφύγων και αλλοδαπών είναι μόνο εις βάρος των δεύτερων καθώς αυτοί σύμφωνα με τα όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω έχουν περισσότερα δικαιώματα από τους πρώτους, καθώς βάση της αρχής της αμοιβαιότητας που προστατεύει τους αλλοδαπούς -όχι όμως τους πρόσφυγες καθώς αυτή δεν απολαμβάνουν κανενός είδους προστασίας από την χώρα καταγωγής τους- το κράτος ιθαγένειας τους, με την άσκηση της διπλωματικής προστασίας, μπορεί να διαμαρτυρηθεί στο κράτος υποδοχής στην περίπτωση που οι κανόνες αυτοί παραβιάζονται, κάτι το οποίο δεν ισχύει για τον πρόσφυγα. Με το εν λόγω άρθρο δίνεται η δυνατότητα στα επικαλούμενα διάφορα προβλήματα, οικονομικά ή ασφαλείας, να δημιουργήσει χώρους φιλοξενίας προσφύγων, μακριά από πόλεις ή χωριά και να εμποδίσει την ελεύθερη κυκλοφορία τους, όπως και δυστυχώς γίνεται από πολλές χώρες ανά τον κόσμο η οποίες έχουν βασιστεί στο εν λόγω άρθρο. Ενδεχομένως, τα περιοριστικά μέτρα να ήταν αποδεκτά στην περίπτωση που έχει εκδοθεί απόφαση απελάσεις του πρόσφυγα μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, ώσπου να βρει νέα χώρα υποδοχής.¹⁰³

Το άρθρο 15, υπό την προϋπόθεση ότι ο πρόσφυγας διαμένει νόμιμα στο έδαφος του συμβαλλόμενου κράτους, του παρέχει το δικαίωμα να συμμετέχει ή να δημιουργεί επαγγελματικά συνδικάτα ή σωματεία μη κερδοσκοπικού ή πολιτικού χαρακτήρα, με τους ίδιους όρους που επιτρέπει και στον αλλοδαπό. Νόμιμα σημαίνει να μην έχει λήξει η άδεια παραμονής του, ανεξάρτητα αν εισήλθε στην χώρα με νόμιμο ή παράτυπο τρόπο.¹⁰⁴ Αυτονόητα θεωρείτε ότι τα εν λόγω σωματεία πρέπει να σέβονται την εθνική νομοθεσία.¹⁰⁵ Η Σύμβαση στο άρθρο 13 παρέχει στον πρόσφυγα το δικαίωμα να αποκτήσει κινητή και ακίνητη περιουσία και τα σχετικά δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν όπως η ασφάλιση της περιουσίας του, η τοποθέτηση χρημάτων σε τράπεζα κ.α. και να τυγχάνει μεταχείρισης καλύτερης από αυτήν που προβλέπεται για τους αλλοδαπούς γενικά. Τέλος, το άρθρο 14 εξασφαλίζει στους πρόσφυγες την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και ευρεσιτεχνίας.¹⁰⁶

2.2.4.γ. Κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα

Η Σύμβαση του 1951 προσδίδει – παρέχει μια σειρά από κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, καθώς με αυτόν τον τρόπο αναγνωρίζει την σπουδαιότητα των δικαιωμάτων αυτών για τους πρόσφυγες. Προβλέπει τέσσερις διατάξεις που όλες σχετίζονται με το δικαίωμα στην απασχόληση/εργασία. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 17 αφορά τα μισθωτά επαγγέλματα, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα άρθρα της Συνθήκης, καθώς χωρίς το δικαίωμα στην εργασία, οι υπόλοιπες διατάξεις δεν έχουν κανένα νόημα, διότι αν ένας άνθρωπος δεν μπορεί με κάποιο τρόπο να εξασφαλίσει τα προς το ζην, η προστασία της πνευματικής του ιδιοκτησίας θα έχει ελάχιστη σημασία για αυτόν και την οικογένεια του από τη στιγμή που δεν θα έχουν τρόφιμα για να συντηρηθούν. Σύμφωνα με το άρθρο, τα συμβαλλόμενα στην Σύμβαση κράτη είναι υποχρεωμένα να επιφυλάσσουν στον νομίμως διαμένοντα στο έδαφος τους πρόσφυγα, την ευνοϊκότερη μεταχείριση από αυτή που θα επιφυλάσσουν σε

την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων». Και τέλος σύμφωνα με την 4§ «Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παράγραφο 1 δύνανται επίσης, σε καθορισμένες περιοχές, να υπόκεινται σε περιορισμούς οι οποίοι, προβλεπόμενοι από το νόμο, δικαιολογούνται από το δημόσιο συμφέρον σε μια δημοκρατική κοινωνία»

¹⁰³ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 98-99

¹⁰⁴ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 99

¹⁰⁵ Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι προστατεύεται τόσο από παγκόσμιες όσο και από άλλες διεθνείς περιφερειακές πράξεις όπως από το άρθρο 11 της ΕΣΔΑ, το άρθρο 22 της ΣΚΠΟΔ αλλά και το ΧΘΔ της ΕΕ, τα οποία και δεσμεύουν τη χώρα μας.

¹⁰⁶ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 100

υπηκόους αλλοδαπής πολιτείας κάτω από τις ίδιες συνθήκες¹⁰⁷, για την άσκηση μισθωτής επαγγελματικής απασχόλησης. Η παρ.2 του άρθρου αναφέρει τις προϋποθέσεις με βάση τις οποίες ο πρόσφυγας τυγχάνει ίσης μεταχείρισης με τον ημεδαπό στο θέμα της εργασίας. Το άρθρο 18 αναφέρει ότι οι πρόσφυγες έχουν δικαίωμα στην άσκηση μη μισθωτού επαγγέλματος μόνο όταν διαμένουν στο έδαφος της χώρας και διαμένουν νόμιμα σε αυτήν. Ως μη μισθωτό επάγγελμα το άρθρο ορίζει την άσκηση αγροτικού, βιομηχανικού, χειρονακτικού, ή εμπορικού επαγγέλματος καθώς επίσης και την σύσταση εμπορικής ή βιομηχανικής εταιρείας. Στο άρθρο 19 ρυθμίζεται το ζήτημα της ασκήσεως ελεύθερων επαγγελμάτων, και την υποχρέωση που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα κράτη να παράσχουν την ευνοϊκότερη δυνατή μεταχείριση, που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκή από εκείνη που κάτω υπό ίδιες συνθήκες επιφυλάσσεται στους αλλοδαπούς και στους πρόσφυγες, κατόχους τίτλων σπουδών αναγνωρισμένων από τις αρμόδιες αρχές του εν λόγω κράτους που προτίθενται να ασκήσουν ελεύθερο επάγγελμα. Ωστόσο δεδομένου ότι η Σύμβαση δεν ορίζει ποιά είναι ελεύθερα επαγγέλματα, υποθέτουμε πως πρόκειται για επαγγέλματα άλλα από εκείνα που ρητά απαγορεύονται για τους αλλοδαπούς εν γένει. Με βάση τα όσο αναφέραμε παραπάνω λοιπόν ο πρόσφυγας δεν έχει τη δυνατότητα να ασκήσει το επάγγελμα του δικηγόρου, φαρμακοποιού, χρηματιστή αξιών, εμπορικού αντιπρόσωπου κ.α.. Φυσικά σε κάθε περίπτωση αρμόδιοι να αποφασίσουν στο κατά πόσο ένας πρόσφυγας εμπίπτει στην παραπάνω κατηγορία είναι οι τοπικές αρχές, οι οποίες και εξετάζουν την κάθε περίπτωση ξεχωριστά.

2.5. Ανάλυση των καινοτόμων άρθρων της Σύμβασης του 1951

2.5.1. Πρόσφυγες που διαμένουν παράνομα στο έδαφος της χώρας εισδοχής (Άρθρο 31)

Το άτομο εκείνο που εισέρχεται παράτυπα σε ένα κράτος μέλος της Σύμβασης, και έχει ως στόχο να διαφύγει από πιθανή δίωξη στη χώρα της ιθαγένειας του θεωρείται πρόσφυγας από τη στιγμή που θα βρεθεί στο έδαφος της χώρας αυτής και προστατεύεται από τις διατάξεις της Σύμβασης. Το παρόν άρθρο δεν υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να δεχθούν πρόσφυγες στο έδαφος τους, αλλά από τη στιγμή που βρέθηκαν νόμιμα ή παράτυπα σε αυτό θα πρέπει να τύχουν κάποιας μεταχείρισης. Συγκεκριμένα, το άρθρο 31 της Σύμβασης ασχολείται με «τους πρόσφυγες που ήρθαν απευθείας από τη χώρα εκείνη όπου η ζωή ή ελευθερία τους απειλούνταν». Στο άρθρο τίθενται δύο προϋποθέσεις: η πρώτη είναι, να απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 1Α2 της Σύμβασης και η δεύτερη, ο πρόσφυγας να έρχεται απ'ευθείας από την χώρα όπου προέρχεται η απειλή.¹⁰⁸ Η Σύμβαση προσπαθεί να προστατεύσει και να διακρίνει τον πρόσφυγα από τον κοινό αλλοδαπό που εισέρχεται ή συλλαμβάνεται να μένει στη χώρα παράτυπα, χωρίς διαβατήριο ή άλλα νομιμοποιητικά έγγραφα, χωρίς καν προξενική θεώρηση¹⁰⁹. Ο κοινός αλλοδαπός θα υποστεί κυρώσεις από τα κράτη, στο έδαφος των

¹⁰⁷ Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δίκαιο, η ευνοϊκότερη μεταχείριση που επιφυλάσσουν τα κράτη μελή της ΕΕ στους αλλοδαπούς είναι αυτή των υπηκόων της στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας.

¹⁰⁸ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 113

¹⁰⁹ Η υποχρέωση χορήγησης προξενικής θεώρησης, για τα Κράτη που δεν έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση της Χάγης, αφορά στα έγγραφα που απαριθμούνται στο άρθρο 1 Ν. 1497/1984, τα οποία συντάσσονται στο έδαφος των

οποίων εισήλθε παράνομα. Οι κυρώσεις αυτές ποικίλουν ανάλογα με το εθνικό τους δίκαιο. Παραδείγματα κυρώσεων είναι αυτό του χρηματικού προστίμου, της φυλάκισης, ακόμη και της απέλασης. Ο πρόσφυγας με την προστασία που του παρέχει το άρθρο 31§1 δεν υπόκειται σε καμία ποινή, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο και «με την επιφύλαξη ότι θα παρουσιαστεί στις αρχές χωρίς καθυστέρηση και θα δώσει επαρκείς εξηγήσεις για την παράτυπη είσοδο ή παραμονή του.»¹¹⁰ Το άρθρο δεν επιβάλλει καμία υποχρέωση στα κράτη. Ζητά απλά να μη επιβληθούν ποινικές κυρώσεις στα άτομα που πληρούν τις προϋποθέσεις που αναφέραμε παραπάνω. Ουσιαστικά, ζητά μια προσωρινή άρση του αξιόποινου της πράξης, μέχρις ότου το αποδοθεί στον αιτούντα αν το δικαιούται το καθεστώς του πρόσφυγα ή αν όχι μέχρι την αναχώρησή του για άλλη χώρα.¹¹¹ Ακόμη, τα κράτη έχουν την δυνατότητα με βάση το άρθρο 31§2 να εφαρμόσουν περιοριστικά μέτρα στις κινήσεις των αιτούντων άσυλο στο εσωτερικό της χώρας υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά θα είναι αναγκαία.¹¹² Το άρθρο 31, αποτελεί θεμελιώδη διάταξη της Σύμβασης, παρέχοντας μια ουσιαστική και αποτελεσματική προστασία στους αιτούντες άσυλο, κατά την είσοδο τους στην χώρα υποδοχής. Προβλέπει ένα σύστημα εισόδου στον πρόσφυγα σε μια χώρα υποδοχής, το οποίο περιλαμβάνει τρία στάδια. Το πρώτο αφορά την περίοδο εκείνη που αρχίζει με την πρώτη παράτυπη είσοδο του μέχρι τη στιγμή που θα παρουσιαστεί στις αρμόδιες αρχές. Κατά την περίοδο αυτή, ο πρόσφυγας θεωρείται κατά' αρχήν παράτυπος στη χώρα, αλλά είναι σε καλύτερη θέση από τον συνήθη αλλοδαπό. Το δεύτερο, αφορά στην εξέτασή του από τις αρμόδιες αρχές, για να καθοριστεί η ιδιότητά του και το καθεστώς του. Το τρίτο στάδιο, αφορά στην τακτοποίηση του καθεστώτος του, δηλαδή είτε θα παραμείνει, είτε θα φύγει με άδεια εισόδου για άλλη χώρα. Στην περίπτωση που δεν επιτευχθεί τίποτε από τα παραπάνω, τότε μπορεί να απελαθεί(άρθρο 32), αλλά σε καμία περίπτωση να επαναπροωθηθεί(άρθρο 33).¹¹³

2.5.2. Απέλαση (Άρθρο 32)

Στο άρθρο 32, παρέχεται στον πρόσφυγα η διαβεβαίωση ότι από τη στιγμή που νόμιμα διαμένει σε ένα συμβαλλόμενο κράτος, δεν θα απελαθεί, υπό δύο προϋποθέσεις:

- I. βρίσκεται στο έδαφος της χώρας που πρόκειται να τον απελάσει
- II. η παρουσία του εκεί είναι νόμιμη

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 31, η απέλαση ενός πρόσφυγα, είναι δυνατή για λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης. Στην περίπτωση που ο πρόσφυγας εμπίπτει στην απαγορευτική αυτή διάταξη, τότε η απέλασή του θα πραγματοποιηθεί κατά τη διακριτική ευχέρεια των αρχών, μόνο με απόφαση και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει η εθνική νομοθεσία, εφόσον είναι πλήρως αιτιολογημένη.

τους και πρόκειται να προσαχθούν στο έδαφος άλλου Κράτους. Η προξενική θεώρηση πιστοποιεί ότι το περιεχόμενο του εγγράφου αναγνωρίζεται ως έγκυρο και το ίδιο το έγγραφο ως γνήσιο από την αλλοδαπή έννομη τάξη. Αρμόδιες δημόσιες Αρχές για τη χορήγηση της προξενικής θεώρησης είναι οι έμμισθες και άμισθες προξενικές Αρχές. Οι υπογραφές των διαπιστευμένων υπαλλήλων των ξένων διπλωματικών αρχών στην Ελλάδα, χρήζουν επικύρωσης από το Τμήμα Επικυρώσεων της Μεταφραστικής Υπηρεσίας, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Π.Δ. 230/1998 (ΦΕΚ 177/Α').

¹¹⁰ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 116

¹¹¹ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 117

¹¹² Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 118

¹¹³ Ομοίως, Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 119

Οι πρόσφυγες δικαιούνται να προσάγουν αποδείξεις για την αθωότητά τους και να παρίστανται ενώπιον των αρχών, ή των προσώπων που ανέλαβαν την εξέταση της υπόθεσης.

Οι χώρες, εφόσον πραγματοποιηθεί η απέλαση, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να παράσχουν στους εν λόγω πρόσφυγες, εύλογη προθεσμία προκειμένου να επιδιώξουν να πάρουν άδεια κανονικής εισόδου σε άλλη χώρα.

Κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής, μπορούν να εφαρμόζουν μέτρα εσωτερικής τάξης που θεωρούν αναγκαία (παρ. 3), και σε αυτήν την περίπτωση, δεν πρέπει να παρεμποδίζουν την προσπάθεια του πρόσφυγα να πάρει άδεια εισόδου για άλλη χώρα.¹¹⁴

2.5.3. Απαγόρευση απέλασης ή επαναπροωθήσεων (Άρθρο 33)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αρχή της «μη επαναπροώθησης» (non-refoulement)¹¹⁵ (Άρθρο 33(1)). Η εν λόγω αρχή είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού αποτελεί τον πυρήνα του καθεστώτος προστασίας των προσφύγων και δεσμεύει όλα τα κράτη, ανεξάρτητα από το αν είναι ή όχι συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση του 1951. Η σημαντικότητα της αρχής αυτής, καταδεικνύεται από το γεγονός ότι ορίζεται σε μια σειρά διεθνών πράξεων για τους πρόσφυγες, τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, καμία συμβαλλόμενη χώρα δεν μπορεί να απελαύνει ή να επαναπροωθεί, με οποιονδήποτε τρόπο, πρόσφυγες στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή ή η ελευθερία τους απειλούνται για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις από την αρχή αυτή, εισάγονται στο Άρθρο 33(2), σύμφωνα με το οποίο, δεν προστατεύονται από το Άρθρο 33 πρόσφυγες, οι οποίοι λόγω σοβαρής αιτίας θεωρούνται επικίνδυνοι για την ασφάλεια της χώρας στην οποία βρίσκονται ή οι οποίοι, επειδή έχουν καταδικαστεί τελεσίδικα για σοβαρό αδίκημα, αποτελούν κίνδυνο για τη χώρα.¹¹⁶ Ωστόσο, το πότε κάποιος θεωρείται επικίνδυνος για την ασφάλεια της χώρας, επαφίεται στα κράτη μέλη να το κρίνουν. Σημαντικό επίσης είναι να αναφέρουμε, πως το άρθρο 33 δεν ασχολείται με την έκδοση του πρόσφυγα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε πως, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η Σύμβαση του 1951 δεν είναι Σύμβαση που παρέχει άσυλο, ούτε υπάρχει διάταξη της που να αναφέρεται σε αυτό. Στο σημείο αυτό η Σύμβαση παρουσιάζει κενό. Το κενό αυτό αντιμετωπίστηκε με το Σχέδιο Σύμβασης για το εδαφικό άσυλο που άρχισε να συζητείται στο Bellagio της Ιταλίας το 1971 από ομάδα ειδικών, για να συνεχιστεί το 1974 με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών η εξέταση του θέματος, από κυβερνητικούς εμπειρογνώμονες.¹¹⁷ Λόγω της μεγάλης διαφοροποίησης των κρατών στο υπό συζήτηση θέμα, η Σύνοδος απέτυχε να καταλήξει σε ένα κείμενο στο οποίο θα βασιζόταν η νέα Σύμβαση. Βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε, πως το κείμενο του άρθρου 33 αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς δικαίου των προσφύγων και εντάσσει στο πεδίο προστασίας του, τόσο τον αναγνωρισμένο

¹¹⁴ Ομοίως, Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α. Σελ. 121-123

¹¹⁵ Νάσκου-Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α., «Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο/παγκόσμια ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση», Σάκκουλας, 2017 σελ.126

¹¹⁶ Helene Lambert, «SEEKING ASYLUM», «Comparative Law and Practice in Selected European Countries», Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London, 1995, σελ.3

¹¹⁷ Παρούλα Νάσκου-Περράκη, «Το νομικό καθεστώς των προσφύγων στη διεθνή και ελληνική έννομη τάξη», «Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων», Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991, σελ.138.

πρόσφυγα που ζει μόνιμα στη χώρα, όσο και τον καταγεγραμμένο αιτούντα άσυλο, καθώς και τον παράτυπα εισελθόντα και διαμένοντα αλλοδαπό, σε αναμονή της αναγνώρισής του.

Στη διάταξη μπορούν να εμπίπτουν και άλλες κατηγορίες, όπως δικαιούχοι προσωρινής προστασίας, ή άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω πολέμου ή βίας.¹¹⁸

2.6. ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ 1967

Το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης υπογράφηκε στις 31/01/1967 στη Νέα Υόρκη και έχει σχέση με τη νομική κατάσταση των προσφύγων. Στο εν λόγω Πρωτόκολλο αναφέρεται πως, εφόσον εμφανίστηκαν και νέες κατηγορίες προσφύγων μετά την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1951, για το λόγο αυτό, η Σύμβαση του 1951 εφαρμόζεται και για όσους κατέστησαν πρόσφυγες και για γεγονότα που συνέβησαν μετά την 1η Ιανουαρίου 1951.

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζουν το Άρθρο I του Πρωτοκόλλου, όπου αναφέρονται διάφορες γενικές διατάξεις, μεταξύ των οποίων εκείνη που καθορίζει ποια άτομα θεωρούνται « πρόσφυγες» και, το Άρθρο II, όπου γίνεται λόγος για τη συνεργασία των εθνικών αρχών με τα Ηνωμένα Έθνη.¹¹⁹

Το εν λόγω Πρωτόκολλο, δεν επέφερε τροποποιήσεις στο περιεχόμενο της Σύμβασης της Γενεύης. Η μόνη τροποποίηση την οποία επέφερε, αφορούσε όπως προαναφέραμε, στη «διεύρυνση» του όρου «πρόσφυγας», δεδομένου ότι με το πέρασμα των χρόνων εμφανίστηκε η ανάγκη να ενταχθούν στο καθεστώς πρόσφυγα και άλλα άτομα, πέραν εκείνων που όριζε τη Σύμβαση του 1951.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΕΝΟΣ ΚΟΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ

Η προστασία των προσφύγων απασχόλησε τη διεθνή κοινότητα, από τότε που δημιουργήθηκαν τα Ηνωμένα Έθνη. Μέσα από τις διαδικασίες ασύλου, οι πρόσφυγες και όλοι όσοι χρήζουν διεθνούς προστασίας, μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στη σχετική βοήθεια που προσφέρουν τα κράτη. Πολλές φορές όμως, τα εθνικά συστήματα ασύλου, εμφανίζονται ανεπαρκή και αναποτελεσματικά παρέχοντας μη ισότιμη βοήθεια και πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου. Για να λυθεί αυτό το πρόβλημα, η ΕΕ προσπάθησε να δημιουργήσει ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, που θα εναρμόνιζε τις διαδικασίες και τα συστήματα ασύλου των κρατών μελών της και θα διευκόλυνε την εξέταση των αιτήσεων ασύλου. Για να γίνει ο στόχος αυτός εφικτός, η Ένωση στηρίχθηκε στο προϋπάρχον διεθνές νομικό πλαίσιο, που το αποτελούσε η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και η αρχή της μη

¹¹⁸ Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α., «Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο/ παγκόσμια ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση», Σάκκουλας, 2017 σελ.134

¹¹⁹ Πρωτόκολλο της 31.1.1967 για τη Νομική Κατάσταση των Προσφύγων, σελ.23, διαθέσιμο σε: www.unhcr.gr/no_cache/prostasia.html?cid=704&did=734&sechash=9ea890c6

επαναπροώθησης. Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ασύλου, βρισκόταν σε στενή σχέση με το Διεθνές Δίκαιο που αφορούσε στους πρόσφυγες. Για να καταστεί η πραγματοποίηση του ΚΕΣΑ εφικτή, η ΕΕ πέρασε από μια μακρά διάρκεια διαδικασιών, διαπραγματεύσεων, Συμβάσεων, Συμφωνιών και Συνθηκών, την οποία παρουσιάζουμε αμέσως παρακάτω.

3.1. Η Εσωτερική αγορά

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων είναι η δεύτερη θεμελιώδης ελευθερία που κατοχυρώνει η Συνθήκη για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα άρθ.45 επ. (στο εξής ΣΛΕΕ). Η ελεύθερη διακίνηση των ατόμων, αποτελεί έναν ιδιαίτερα κοινωνικό και πολιτικό παράγοντα για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση πέρα από την μεγάλη οικονομική σημασία.¹²⁰ Η ιδέα μιας εσωτερικής αγοράς, αποτέλεσε την αφετηρία πολλών σχετικών ενεργειών στα πλαίσια της Ένωσης. Μέχρι πρόσφατα, το θέμα του ασύλου δεν ετίθετο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γιατί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν είχε τέτοια αρμοδιότητα. Άλλωστε, από τον τίτλο της Συνθήκης της Ρώμης (Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας) συνάγεται ότι βασικός στόχος της Ευρώπης ήταν η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής οικονομικής αγοράς.

Η ελεύθερη διακίνηση των προσώπων και των υπηρεσιών που προστάζει η εδραιωμένη πλέον εσωτερική αγορά, υλοποιείται μέσω του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα. Η άρση των εσωτερικών συνόρων απαιτεί οργανωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, καθώς και οργανωμένη είσοδο και διαμονή των υπηκόων τρίτων χωρών, μέσα από κοινή πολιτική για τη μετανάστευση και το άσυλο.

Κατά τη δεκαετία του 1960, η δυτική Ευρώπη απολάμβανε μια περίοδο ευημερίας. Την ίδια ωστόσο περίοδο, άρχισε να εμφανίζεται σε πρόωρο ακόμη στάδιο το θέμα της μετανάστευσης, κυρίως εργατών και των οικογενειών τους, γεγονός, το οποίο είχε καθαρά οικονομικό υπόβαθρο.

Το 1970 ακολούθησε μια σοβαρή οικονομική ύφεση, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση στην ζήτηση ξένου φτηνού εργατικού δυναμικού . Πληθώρα ανθρώπων, προσπάθησε να αναζητήσει καλύτερες συνθήκες ζωής εντός της ΕΕ. Η οικογενειακή επανένωση, υπήρξε ο σημαντικότερος παράγοντας, που επέτρεψε σε μετανάστες να συνεχίσουν να φτάνουν εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η ανάγκη για ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων αναδύθηκε στα πλαίσια της Συμφωνίας του Σένγκεν το 1985 και της Σύμβασης του Σένγκεν που ακολούθησε το 1990, με την οποία ξεκίνησε η κατάργηση των συνοριακών ελέγχων μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών.¹²¹

3.2.0 Χώρος και οι συμφωνίες Σένγκεν (1985)

Ο στόχος της πλήρους κατάργησης των ελέγχων κατά τη διάβαση των εσωτερικών συνόρων αποτελούσε κεντρικό στόχο της Επιτροπής αφού κάτι τέτοιο επιβάλλει η ίδια η έννοια της εσωτερικής αγοράς. Ο χώρος και η συνεργασία στα πλαίσια των συμφωνιών Σένγκεν βασίστηκε στη Συμφωνία του Σένγκεν η οποία και υπογράφηκε

¹²⁰ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ευρωπαϊκό Δίκαιο» Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 458

¹²¹ Jef Huysmans, «The Politics of Insecurity», «Fear, migration and asylum in the EU», Routledge Taylor&Francis Group, London and New York, 2006, σελ.85.

στις 14 Ιουνίου 1985 μεταξύ των ιδρυτικών μελών.¹²², η συμφωνία αυτή κινήθηκε σε καθαρά διακυβερνητικό επίπεδο και εκτός του θεσμικού πλαισίου των ΕΚ¹²³. Αργότερα, με το πρωτόκολλο που προσαρτήθηκε στη Συνθήκη του Άμστερνταμ η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999,¹²⁴ οι συμφωνίες Σένγκεν ενσωματώθηκαν στο πλαίσιο της Ένωσης. Ακολούθησε η Σύμβαση εφαρμογής της, που υπογράφηκε στις 19 Ιανουαρίου 1990 και άρχισε να ισχύει το 1995 για τα αρχικά μέλη της Συμφωνίας του Σένγκεν, την Ισπανία και την Πορτογαλία.¹²⁵

Έχοντας ως βάση το πρωτογενές δίκαιο και πιο συγκεκριμένα το Αρ.77 της ΣΛΕΕ, η Ένωση οφείλει να εξασφαλίσει την απουσία οποιουδήποτε ελέγχου προσώπων – ανεξαρτήτως ιθαγένειας- κατά τη διέλευση εσωτερικών συνόρων αλλά και να δημιουργήσει ένα «ολοκληρωμένο σύστημα διαχειρίσεις των εξωτερικών συνόρων της». Τα θέματα αυτά ρυθμίζει πλέον ο Κανονισμός **2016/399** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν).¹²⁶

Οι συμφωνίες Σένγκεν είχαν ως στόχο την πλήρη κατάργηση των προσωπικών ελέγχων επί των εσωτερικών συνόρων και τη μεταφορά τους στα εξωτερικά σύνορα των συμμετεχόντων κρατών.¹²⁷ Ο χώρος Σένγκεν αποτελεί το έδαφος όπου εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Οι χώρες που υπέγραψαν τη Συμφωνία κατήργησαν τα εσωτερικά τους σύνορα, δίνοντας την θέση τους σε ενιαία εξωτερικά σύνορα. Πέραν αυτού ρυθμίστηκαν και θέματα θεωρήσεων εισόδου, ασύλου, μετανάστευσης, αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, καθώς πλέον εφαρμόζονται κοινοί κανόνες και διαδικασίες σχετικά με τις θεωρήσεις για διαμονές σύντομης διάρκειας, τις αιτήσεις ασύλου και τους ελέγχους στα σύνορα. Η Συμφωνία του Σένγκεν, επέτρεψε την κατάργηση των ελέγχων στα 16 εσωτερικά σύνορα μεταξύ των συμβαλλομένων χωρών (Άρθρο 11) και δημιούργησε ενιαία εξωτερικά σύνορα, όπου πραγματοποιούνται έλεγχοι εισόδου στο χώρο Σένγκεν, σύμφωνα με τις ίδιες διαδικασίες (Άρθρο 17).¹²⁸ Καθιερώθηκαν κοινοί κανόνες όσον αφορά στην έκδοση θεώρησης, το δικαίωμα ασύλου και τον έλεγχο στα εξωτερικά σύνορα, ώστε να επιτραπεί η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων στο εσωτερικό των υπογραφουσών χωρών, χωρίς να διακυβεύεται η δημόσια τάξη (Άρθρα 7, 20).

Η ελεύθερη αυτή κυκλοφορία, συνοδεύτηκε από κάποια επιπρόσθετα «αντισταθμιστικά μέτρα». Τα μέτρα αυτά αποσκοπούσαν στη βελτίωση της

¹²² Η Συμφωνία υπογράφηκε μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Benelux, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας.

¹²³ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ευρωπαϊκό Δίκαιο» Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 555

¹²⁴ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CE%A3%CE%AD%CE%BD%CE%B3%CE%BA%CE%B5%CE%BD

¹²⁵ Κεκτημένο του Σένγκεν-Σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν της 14ης Ιουνίου 1985 μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, OJ L 239, 22.9.2000, 19-62, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922%2802%29:el:HTML>

¹²⁶ Βλ. ο Κανονισμός 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:32016R0399>

¹²⁷ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ευρωπαϊκό Δίκαιο» Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 556

¹²⁸ Με τον όρο «εσωτερικά σύνορα», σύμφωνα με το Άρθρο 1 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, νοούνται τα κοινά χερσαία σύνορα των συμβαλλόμενων μερών, οι αερολιμένες για τις εσωτερικές πτήσεις και οι θαλάσσιοι λιμένες για τακτικά δρομολόγια οχηματογωγών αποκλειστικά από ή προς άλλα λιμάνια στα εδάφη των συμβαλλόμενων μερών.

Με τον όρο «εξωτερικά σύνορα», σύμφωνα με το Άρθρο 1 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, νοούνται η γη των συμβαλλόμενων μερών, τα θαλάσσια σύνορα, τα αεροδρόμια και τα λιμάνια τους, υπό την προϋπόθεση ότι δεν αποτελούν εσωτερικά σύνορα.

συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των αστυνομικών υπηρεσιών και των δικαστικών αρχών, για τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας των κρατών μελών και ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος (Άρθρα 9, 18, 19).

¹²⁹ Σε αυτά τα πλαίσια δημιουργήθηκε το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (Schengen Information System), SIS. Πρόκειται για μια πολύπλοκη βάση δεδομένων που επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές των κρατών Σένγκεν την ανταλλαγή δεδομένων αναφορικά με ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων και αγαθών.¹³⁰ Σήμερα, έχει τεθεί σε λειτουργία το νέο σύστημα SIS II με τον Κανονισμό 1987/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2006 σχετικά με τη δημιουργία, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς SIS II. Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς SIS II αποτελεί σύστημα πληροφοριών ευρείας κλίμακας που περιέχει καταχωρίσεις προσώπων και αντικειμένων¹³¹. Χρησιμοποιείται από συνοριακούς φύλακες, τελωνειακούς υπαλλήλους, αρχές θεωρήσεων και επιβολής του νόμου σε ολόκληρο το χώρο Σένγκεν, με σκοπό την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου ασφάλειας.¹³²

Σταδιακά άρχισαν να υπάγονται στο χώρο Σένγκεν όλα τα κράτη μέλη. Στον χώρο Σένγκεν που δεν διενεργούνται έλεγχοι στα εσωτερικά σύνορα, με εξαίρεση τη Βουλγαρία, την Κροατία, την Κύπρο και τη Ρουμανία – εκεί οι έλεγχοι στα σύνορα μεταξύ των χωρών αυτών και του χώρου Σένγκεν διατηρούνται έως ότου το Συμβούλιο της Ένωσης αποφασίσει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις για την άρση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα. Ωστόσο, οι εθνικές αστυνομικές αρχές έχουν το δικαίωμα να διεξάγουν αστυνομικούς ελέγχους που διέπονται από συγκεκριμένους κανόνες και περιορισμούς, ακόμα και στην περιοχή των εσωτερικών συνόρων. Οι χώρες της ΕΕ που αποτελούν μέρος του χώρου όπου δεν διεξάγονται εσωτερικοί έλεγχοι πρέπει να άρουν κάθε εμπόδιο για την ομαλή ροή της κυκλοφορίας σε οδικά σημεία διέλευσης των εσωτερικών συνόρων και ιδίως κάθε όριο ταχύτητα που δεν βασίζεται αποκλειστικά σε λόγους οδικής ασφάλειας.

Το θέμα του ασύλου συνδέεται με τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Οι αιτούντες άσυλο μπορούν να υποβάλλουν αίτηση χορήγησης ασύλου στα συνοριακά σημεία διέλευσης ή στο έδαφος των κρατών μελών. Τα συνοριακά σημεία διέλευσης είναι τα εξωτερικά χερσαία σύνορα, δηλαδή τα διεθνή αεροδρόμια και τα λιμάνια των κρατών μελών.¹³³ Παρά την ενισχυτική δράση του χώρου Σένγκεν, ο πόλεμος που

¹²⁹ Κεκτημένο του Σένγκεν-Συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων του Βασιλείου του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και του Βασιλείου των Κάτω Χωρών σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, που υπεγράφη στο Σένγκεν στις 14 Ιουνίου 1985, OJ L 239, 22.9.2000, 13-18, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922%2801%29:EL:HTML>

¹³⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Information_System

¹³¹ Το Σύστημα Πληροφοριών Schengen (Schengen Information System II) – S.I.S. II είναι ένα κοινό ηλεκτρονικό αρχείο δεδομένων, το οποίο, βάσει συγκεκριμένων άρθρων της Συνθήκης, τα κράτη μέλη τροφοδοτούν με πληροφορίες. Συγκεντρώνει δύο μεγάλες κατηγορίες πληροφοριών. Η πρώτη αφορά αναζητούμενα πρόσωπα (διωκόμενοι, εξαφανισμένοι ενήλικες και ανήλικοι κ.λπ.). Η δεύτερη αφορά αναζητούμενα οχήματα ή αντικείμενα, όπως έγγραφα ταυτότητας, άδειες κυκλοφορίας οχημάτων και πινακίδες αριθμού κυκλοφορίας που έχουν κλαπεί ή απολεσθεί

¹³² Σε εθνικό επίπεδο, πρόσβαση στο SIS II – Γενικές Αναζητήσεις Σένγκεν, προβλέπεται να έχουν η Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό Σώμα, τα Τελωνεία, το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας & Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Μεταφορών. Κάθε υπηρεσία επιτρέπεται να έχει πρόσβαση σε δεδομένα καταχωρήσεων που είναι συναφή με το αντικείμενο της αποστολής της.

¹³³ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ.16

ξέσπασε στην Συρία αλλά επίσης και η ασταθής κατάσταση στην Βόρειο Αφρική, αλλά και την Λιβύη να βρίσκεται αυτήν την στιγμή σε ένα καθεστώς ουσιαστικά ακυβερνησίας, καθώς και άλλα ξεσπάσματα βίας σε άλλες περιοχές της υποσαχάριας Αφρικής που επίσης πιέζουν τους ανθρώπους να κινηθούν ακόμα περισσότερο προς τον Βορρά, είχαν ως αποτέλεσμα σημαντική εισροή μεταναστών προς ορισμένα κράτη μέλη της Ένωσης. Τα εν λόγω γεγονότα κατέδειξαν την ανάγκη να ισχυροποιηθεί ο χώρος Σένγκεν, και το έδαφος της Ένωσης να γίνει πιο «στερέο» και ανθεκτικό στην ελεύθερη κυκλοφορία ατόμων αλλά και επανδρωθεί-εφοδιαστεί με τα κατάλληλα μέσα για να μπορεί να αντιμετωπίσει και να δράσει με επιτυχία σε έκτακτες και δυσμενείς καταστάσεις. Στόχος είναι η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης να γίνει αποτελεσματικότερη, στηριζόμενη στην αλληλεγγύη και την ενισχυμένη συνεργασία. Η συνεργασία στα πλαίσια του Σένγκεν περιελάμβανε, μεταξύ άλλων κανόνων, τους κανόνες της ευθύνης για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου. Το 1990, υπογράφηκε η Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία αντικαθιστούσε τις προβλέψεις σχετικά με την ευθύνη για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου. Μάλιστα, για να αποφευχθεί οποιαδήποτε σύγκρουση μεταξύ του «κεκτημένου Σένγκεν» και της Σύμβασης του Δουβλίνου, τα κράτη-μέλη συμφώνησαν, ότι όταν η Σύμβαση του Δουβλίνου θα τεθεί σε εφαρμογή

3.3.Η Σύμβαση του Δουβλίνου (1990)

Τα θέματα ασύλου προσπάθησε καταρχήν να ρυθμίσει η σύμβαση του Δουβλίνου από τα κράτη-μέλη της ΕΕ, της οποίας οι προβλέψεις υιοθετήθηκαν από τις Συμφωνίες Σένγκεν. Οι σχετικές ρυθμίσεις δεν περιλαμβάνουν ουσιαστικούς κανόνες ως προς την παροχή ασύλου, αλλά αποσκοπούν στον προσδιορισμό του αρμόδιου κράτους μέλους που θα αποφασίσει για τη χορήγηση ή μη ασύλου.¹³⁴ Η Σύμβαση του Δουβλίνου ορίζει ποιο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου που υποβάλλονται σε ένα από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπογράφηκε στις 15 Ιουνίου 1990 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 1997, για τα δώδεκα κράτη που την υπέγραψαν πρώτα (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο), την 1η Οκτωβρίου 1997 για την Αυστρία και τη Σουηδία και, την 1η Ιανουαρίου 1998 για τη Φινλανδία. Πλέον ισχύει για όλα τα κράτη της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων της Νορβηγίας, της Ισλανδίας, της Ελβετίας και του Λιχτενστάιν.

Οι βασικοί στόχοι της Σύμβασης του Δουβλίνου, είναι οι ακόλουθοι:

- I. Να εμποδίσει τους αιτούντες άσυλο από το να είναι σε θέση να υποβάλλουν πολλαπλές αιτήσεις ασύλου σε διαφορετικά κράτη μέλη.
- II. Να διαβεβαιώσει τους αιτούντες άσυλο, ότι δεν χρειάζεται να απευθύνονται σε διάφορα κράτη, χωρίς κανένα από αυτά να αναγνωρίζει τον εαυτό του ως αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης ασύλου αλλά και φυσικά να αποφευχθούν οι περιπτώσεις των «προσφύγων σε τροχιά».¹³⁵
- III. Να λάβει μέτρα, έτσι ώστε να αποφευχθούν καταστάσεις που έχουν ως αποτέλεσμα, οι αιτούντες άσυλο να βρίσκονται σε αμφιβολία για μεγάλο χρονικό διάστημα, σχετικά με την πιθανή έκβαση των αιτήσεών τους και, να

¹³⁴ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ευρωπαϊκό Δίκαιο» Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 558

¹³⁵ Πρόκειται για περιπτώσεις στις οποίες αιτούντες άσυλο που είχαν υποβάλει αίτηση για το καθεστώς του πρόσφυγα σε κάποιο κράτος μέλος και απορρίφθηκε, στη συνέχεια υπέβαλαν αίτηση σε άλλο κράτος μέλος.

δίνεται σε όλους τους αιτούντες άσυλο η εγγύηση ότι οι αιτήσεις τους θα εξεταστούν από κάποιο κράτος μέλος.

- IV. Να διατηρήσει την οικογενειακή ενότητα και να επανενώσει οικογένειες που έχουν χωριστεί.

- I. Να διασφαλίσει μια δίκαιη κατανομή των αιτούντων άσυλο μεταξύ των κρατών μελών, ανάλογα με τη δυνατότητα που έχει κάθε κράτος μέλος να λαμβάνει αιτήσεις.^{136,137} Η Σύμβαση του Δουβλίνου είχε δύο όψεις όπου κάθε μία από αυτές προσανατολίζεται σε διαφορετικούς σκοπούς. Καταρχήν η σύμβαση θέτει τα κριτήρια με βάση τα οποία ρυθμίζεται ποιο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου. Ως προς τον προσδιορισμό του αρμόδιου κράτους μέλους που θα εξετάσει την αίτηση εισάγονται αρχές και κριτήρια προτεραιότητας, όπως είναι:
- II. η αρχή της οικογενειακής ενότητας (υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση παροχής ασύλου είναι το κράτος μέλος που έχει αναγνωρίσει σε μέλος της οικογένειας του αιτούντος την ιδιότητα του πρόσφυγα και του έχει επιτρέψει τη διαμονή), (Άρθρο 4),
- III. η έκδοση των αδειών διαμονής ή θεωρήσεων εισόδου (υπεύθυνο προς εξέταση της αίτησης παροχής ασύλου είναι το κράτος που εξέδωσε την άδεια διαμονής που κατέχει ο αιτών), (Άρθρο 5),
- IV. η παράνομη είσοδος ή διαμονή (όταν ο αιτών άσυλο που προέρχεται από τρίτη χώρα έχει περάσει παράνομα μέσω ξηράς, θάλασσας, ή αεροπορικά τα σύνορα κράτους μέλους, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι το κράτος μέλος από το οποίο μπορεί να αποδειχθεί ότι εισήλθε), (Άρθρο 6),
- V. η νόμιμη είσοδος σε ένα κράτος της Ένωσης (υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι το κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για τον έλεγχο της εισόδου του αλλοδαπού στην επικράτεια των κρατών μελών, εκτός αν, αφού εισήλθε νόμιμα σε κράτος μέλος που δεν απαιτεί θεώρηση, ο αλλοδαπός ζητά άσυλο σε άλλο κράτος μέλος που επίσης δεν απαιτεί θεώρηση εισόδου. Στην εν λόγω περίπτωση η αίτηση ασύλου εξετάζεται από το τελευταίο κράτος), (Άρθρο 7),
- VI. η αίτηση σε χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα (αν η αίτηση υποβληθεί σε ζώνη διερχομένων του αεροδρομίου του κράτους μέλους, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι το κράτος μέλος αυτό), (Άρθρο 7),

¹³⁶ Olga Ferguson Sidorenko, «The Common European Asylum System», «Background, Current State of Affairs, Future Direction», T.M.C. Asser Press, The Hague, 2007, σελ.43.

¹³⁷ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ.17

- VII. σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, υπεύθυνο είναι το κράτος της πρώτης αίτησης ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των προηγούμενων αιτήσεων ασύλου, (Άρθρο 8).¹³⁸

---

¹³⁸ Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, OJ C 254, 19.8.1997, 4, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0819%2801%29:EL:HTML>

Στη συνέχεια, η σύμβαση θέτει τους κανόνες επανεισδοχής, που εφαρμόζονται όταν ένα πρόσωπο, το οποίο έχει προηγουμένως καταθέσει αίτηση ασύλου σε ένα κράτος μέλος, στη συνέχεια μεταβεί σε άλλο κράτος μέλος όπου και υποβάλλει εκ νέου αίτηση παροχής ασύλου, αφού απέσυρε την αίτησή του στο πρώτο κράτος μέλος λόγω υπέρμετρης καθυστέρησης της διαδικασίας καθορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους. (Άρθρο 3(7)). Αντίστοιχου περιεχομένου είναι και το Άρθρο 10, βάσει του οποίου, το κράτος μέλος που είναι αρμόδιο προς εξέταση της αίτησης ασύλου υποχρεούται να αναλάβει τον αλλοδαπό που έχει ζητήσει άσυλο σε άλλο κράτος μέλος. Το Άρθρο 3 ωστόσο, έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού περιλαμβάνει προβλέψεις σχετικά με την υποχρέωση των κρατών μελών να εξετάζουν αιτήσεις ασύλου και ρυθμίζει τη σειρά με την οποία τα κριτήρια ευθύνης θα πρέπει να εφαρμόζονται, καθώς και την πρόβλεψη ότι οι αιτήσεις πρέπει να εξεταστούν σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών και τις διεθνείς υποχρεώσεις τους. Ακόμη, παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εξετάσουν μια αίτηση ασύλου, ακόμη και στην περίπτωση που τα κριτήρια το απαγορεύουν και αναγνωρίζει στα κράτη μέλη το δικαίωμα να στείλουν τον αιτούντα άσυλο σε μια τρίτη χώρα, υπό το πρίσμα και τις επιταγές των εθνικών δικαίων και τις προβλέψεις της Σύμβασης του 1951.¹³⁹

Η διαδικασία καθορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου, σύμφωνα με τη Σύμβαση του Δουβλίνου, θα πρέπει να αρχίσει με την υποβολή για πρώτη φορά της αίτησης ασύλου σε κράτος μέλος. Η εν λόγω αίτηση θα πρέπει να εξεταστεί από το κράτος σε συνδυασμό και συμφωνία με τα εθνικά δίκαια και τις διεθνείς υποχρεώσεις. Προκειμένου να διαπιστωθεί η ταυτότητα των αιτούντων άσυλο και των προσώπων που συλλαμβάνονται για παράνομη διάβαση των εξωτερικών συνόρων της Κοινότητας, ιδρύθηκε το σύστημα ηλεκτρονικών δεδομένων για τα δακτυλικά αποτυπώματα των αιτούντων άσυλο και άλλων κατηγοριών αλλοδαπών (Eurodac), σύμφωνα πάντα με τη Σύμβαση του Δουβλίνου. Πιο συγκεκριμένα, το σύστημα Eurodac, με βάση τον Κανονισμό¹⁴⁰ που διέπει τη λειτουργία του, παρέχει στις χώρες της Ένωσης τη δυνατότητα βοήθειας στην ταυτοποίηση των αιτούντων άσυλο, καθώς και των ατόμων που έχουν συλληφθεί για παράνομη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Μέσω της σύγκρισης των δακτυλικών αποτυπωμάτων, οι χώρες της Ένωσης μπορούν να προσδιορίσουν κατά πόσον ο αιτών άσυλο ή ο αλλοδαπός υπήκοος που βρίσκεται παράνομα σε μια χώρα της Ένωσης, έχει ήδη υποβάλει αίτηση σε άλλη χώρα της Ένωσης ή αν ο αιτών άσυλο έχει εισέλθει παράνομα στην Ένωση.

Το εν λόγω σύστημα αποτελείται από μια κεντρική μονάδα την οποία διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων με δακτυλικά αποτυπώματα και ηλεκτρονικά μέσα διαβίβασης μεταξύ των χωρών της Ένωσης και της κεντρικής

¹³⁹ Ομοίως, OJ C 254,19.8.1997, 3.

¹⁴⁰ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.2725/2000 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της σύμβασης του Δουβλίνου, OJ L 316, 15.12.2000, 2, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:316:0001:0010:EL:PDF>. αναθεωρημένος από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρώπη για σκοπούς επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης.

βάσης δεδομένων (Άρθρο 1). Πέραν των δακτυλικών αποτυπωμάτων, τα δεδομένα που διαβιβάζουν οι χώρες της Ένωσης περιλαμβάνουν:

- I. τη χώρα καταγωγής,
- II. το φύλο του ατόμου,
- III. τον τόπο και την ημερομηνία υποβολής αίτησης ασύλου ή σύλληψης του ατόμου,
- IV. τον αριθμό αναφοράς,
- V. την ημερομηνία κατά την οποία έγινε η λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων,
- VI. την ημερομηνία διαβίβασης των στοιχείων στην κεντρική μονάδα (Άρθρο 5).¹⁴¹

Τα στοιχεία αυτά καταγράφονται για κάθε άτομο ηλικίας τουλάχιστον 14 ετών και αποστέλλονται στην κεντρική μονάδα μέσω εθνικών σημείων πρόσβασης.

Για τους αιτούντες άσυλο, τα στοιχεία διατηρούνται για 10 χρόνια, εκτός αν το άτομο λάβει την ιθαγένεια χώρας της Ένωσης, οπότε τα στοιχεία του πρέπει να διαγράφονται αμέσως μετά την απόκτηση της ιθαγένειας (Άρθρο 6). Για τους αλλοδαπούς υπηκόους που συλλαμβάνονται για παράνομη διέλευση των εξωτερικών συνόρων, τα στοιχεία διατηρούνται δύο έτη μετά την ημερομηνία λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων (Άρθρο 10).¹⁴² Τα στοιχεία σβήνονται αμέσως, πριν τη λήξη των δύο ετών, όταν ο αλλοδαπός:

- I. έχει αποκτήσει άδεια διαμονής,
- II. έχει εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης,
- III. έχει αποκτήσει υπηκοότητα μιας χώρας της Ένωσης.

Όσον αφορά στους αλλοδαπούς υπηκόους που βρίσκονται παράνομα σε κράτος μέλος, υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης των δακτυλικών τους αποτυπωμάτων με εκείνα που βρίσκονται στην κεντρική βάση δεδομένων, ώστε να διαπιστωθεί αν το άτομο έχει υποβάλει αίτηση παροχής ασύλου σε άλλη χώρα της Ένωσης. Τα δακτυλικά αυτά αποτυπώματα, όταν διαβιβασθούν για σύγκριση, δε διατηρούνται πλέον στο Eurodac (Άρθρο 11). Όσον αφορά στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι χώρες της Ένωσης που αποστέλλουν δεδομένα στο Eurodac, πρέπει να διασφαλίζουν τη νόμιμη καταγραφή των δακτυλικών αποτυπωμάτων καθώς και τη νομιμότητα κάθε πράξης που αφορά στην επεξεργασία, τη διαβίβαση, τη διατήρηση ή την απαλοιφή των δεδομένων. Η Επιτροπή φροντίζει για την ορθή εφαρμογή του Κανονισμού του Eurodac από την κεντρική μονάδα και λαμβάνει κάθε αναγκαίο μέτρο για να εγγυηθεί την ασφάλειά της (Άρθρο 14). Πέραν των χωρών της Ένωσης, ο Κανονισμός Eurodac εφαρμόζεται από χώρες που εφαρμόζουν τον Κανονισμό «Δουβλίνο II», τον οποίο θα αναλύσουμε παρακάτω, όπως η Ισλανδία, η Ελβετία και η Νορβηγία.

Παρά το γεγονός ότι η Σύμβαση του Δουβλίνου αποτέλεσε μια σημαντική προσπάθεια από την πλευρά της Ένωσης με σκοπό να διευθέτησε τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν τα κράτη μέλη στην επεξεργασία των αιτήσεων ασύλου και στη γενικότερη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου, οι στόχοι της (Σύμβασης) δεν επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό επίπεδο. Εξακολουθούσαν να υπάρχουν «προβλήματα», ιδιαίτερα αναφορικά προς τη δίκαιη «διανομή-κατανομή» των αιτήσεων ασύλου μεταξύ των κρατών μελών. Παρατηρήθηκε ακόμη, πως το σύστημα του Δουβλίνου δεν λειτουργούσε με βάση την άποψη πως κάθε κράτος-μέλος θα εξετάζει ένα συγκεκριμένο ποσοστό αιτήσεων ασύλου, ανάλογα με τις δυνατότητές

¹⁴¹ Ομοίως, OJ L 316, 15.12.2000, 4.

¹⁴² Ομοίως, OJ L 316, 15.12.2000, 5.

του. Με τον τρόπο αυτό επιβαρύνθηκαν τα κράτη μέλη που βρίσκονταν στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης μέσα σε αυτά και η χώρα μας. Ακόμη, αναφορικά προς το Άρθρο 8, το «μοίρασμα» της εξέτασης αιτήσεων ασύλου εξαρτάτο κατά πολύ από τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέγονταν (ταξιδιωτικά εισιτήρια, διαβατήρια, κάρτες ταυτότητας κ.α.), τα οποία καθόριζαν το κράτος που ήταν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης και τα οποία συχνά καταστρέφονταν εσκεμμένα, προκειμένου να μην μπορεί να αποδειχθεί ποιο κράτος είναι αρμόδιο. Ένα ακόμη θέμα το οποίο ανέκυψε με τη Σύμβαση του Δουβλίνου ήταν πως δεν υπήρχε πρόβλεψη για δικαστική προστασία. Αυτό είχε ως άμεσο αποτέλεσμα, το ΔΕΕ να στερείται αρμοδιότητα σχετικά με την ερμηνεία της Σύμβασης αλλά και της διευθέτησης των διαφωνιών μεταξύ των κρατών μελών, σχετικά με την εφαρμογή της. Τέλος, η Σύμβαση, εφαρμοζόταν μόνο για τους αιτούντες άσυλο που θεωρούνταν πρόσωπα που ζητούν προστασία με βάση τα οριζόμενα στη Σύμβαση της Γενεύης για το καθεστώς των προσφύγων του 1951 και στο Πρωτόκολλο του 1967 που τη συμπλήρωσε, ισχυριζόμενα πως υπάγονται στο καθεστώς του πρόσφυγα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μην υπόκεινται στην προστασία της Σύμβασης του Δουβλίνου, τα άτομα στα οποία χορηγούνταν άλλης μορφής προστασία. Οι παραπάνω λόγοι, κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη αλλαγής, αναθεώρησης και βελτίωσης του περιεχομένου της Σύμβασης του Δουβλίνου. Η απάντηση της ΕΕ στην ανάγκη αυτή, ήρθε αρκετά χρόνια αργότερα, με τον Κανονισμό του Δουβλίνου, τον οποίον αναλύουμε παρακάτω.

3.4. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ), υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Ιανουαρίου 1993. Με την εν λόγω Συνθήκη, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα και εγκαινιάστηκε αυτό που αποκαλούμαι «τριπυλωνικό σύστημα». Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα και Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας) αποτελεί τον πρώτο πυλώνα. Ο δεύτερος πυλώνας αποτελείται από την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας. Ο τρίτος πυλώνας, θέτει ένα νέο νομικό και θεσμικό διακυβερνητικό πλαίσιο για την συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται η μετανάστευση και το άσυλο. Η απόφαση ενσωμάτωσης της πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης με τη συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων, παρά το γεγονός ότι δεν γίνεται καμία ουσιαστική και στοχευμένη αναφορά στο κείμενο της Συνθήκης σχετικά με το δικαίωμα ασύλου στο εσωτερικό της Κοινότητας, εντός του ενωσιακού οικοδομήματος αλλά εκτός όμως του κοινοτικού πλαισίου λαμβάνεται προκειμένου να εξυπηρετηθούν τέσσερις ανάγκες. Πρώτον, να επιτευχθεί ο κύριος στόχος της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων. Δεύτερον να ενισχυθεί η συνεργασία για την αντιμετώπιση του διεθνοποιημένου οργανωμένου εγκλήματος. Τρίτον να εμπεδωθεί ένα αίσθημα ασφάλειας στον Ευρωπαίο πολίτη και τέταρτο να ενταχθούν ως μέρος της ευρωπαϊκής ατζέντας τα θέματα μετανάστευσης και ασύλου.¹⁴³ Τα κράτη μέλη, θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη σημασία σε τομείς όπως η διέλευση προσώπων από τα εξωτερικά σύνορα, η άσκηση σχετικών ελέγχων, και η πολιτική

¹⁴³ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκουλα, 2016, σελ.264

έναντι των υπηκόων τρίτων κρατών (Άρθρο Κ.1). Επιπροσθέτως, στο Άρθρο Κ.2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αναφέρεται ότι οι παραπάνω τομείς, θα πρέπει να βρίσκονται σε συμφωνία με την ΕΣΔΑ και τη Σύμβαση της Γενεύης.¹⁴⁴

Η Συνθήκη, περιέχει μια Διακήρυξη σχετικά με το άσυλο που αναφέρει πως η Διάσκεψη συμφωνεί ότι το Συμβούλιο θα εξετάσει ως θέμα βαρύτατης σημασίας ερωτήσεις που αφορούν τις πολιτικές ασύλου των κρατών μελών, με σκοπό την υιοθέτηση από τις αρχές του 1993 κοινής δράσης για την εναρμόνισή τους. Ως τελικό συμπέρασμα μπορούμε να εξάγουμε ότι η συμβολή της συνθήκης του Μάαστριχτ στην μεταναστευτική πολιτική και στην πολιτική ασύλου δεν χαρακτηρίζεται ως σημαντική.¹⁴⁵ Ωστόσο, θα πρέπει να σταθούμε σε δύο σημεία. Πρώτον, στο γεγονός ότι επιτρέπει, μέσω της διακυβερνητικής μεθόδου, την έναρξη προσέγγισης των εθνικών πολιτικών σ' ένα ζήτημα το οποίο χαρακτηρίζεται από πολλά κράτη μέλη ως μέρος του σκληρού πυρήνα της εθνικής τους κυριαρχίας και δεύτερον, στο ότι ανοίγει τον δρόμο για την «κοινοτικοποίηση» των ζητημάτων που άπτονται της μετανάστευσης.¹⁴⁶

3.5.Η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997)

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999. Το θέμα του ασύλου, όπως και διάφορα άλλα, μεταφέρθηκε από τον τρίτο πυλώνα, στον πρώτο. Πιο συγκεκριμένα, η Συνθήκη του Άμστερνταμ είχε δύο κατευθύνσεις: πρώτον, ως προς τον προσδιορισμό της διαδικασίας χορήγησης ασύλου σε υπηκόους τρίτων χωρών αλλά και ως προς τη δυνατότητα κατάργησης της παροχής ασύλου σε υπηκόους κρατών μελών της Ένωσης. Η πρώτη προβληματική κατέληξε στην συμφωνία για το άρθ.63 ΣυνθΕΚ, ενώ η δεύτερη, στο Πρωτόκολλο για το άσυλο που επισυνάπτεται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ.¹⁴⁷ Ακόμη, εισήχθη η έννοια ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.¹⁴⁸ Η έννοια αυτή περιλαμβάνει πολιτικές που αφορούν στο άσυλο, τη μετανάστευση και άλλες πολιτικές που έχουν να κάνουν με την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, όπως δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις, τελωνειακή συνεργασία, αστυνομική συνεργασία, ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα και διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.¹⁴⁹

Με την Συνθήκη του Άμστερνταμ, ο χώρος ελευθερίας ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίζεται σε δύο τμήματα. Στο πρώτο τμήμα έχουμε την Συνθήκη περί ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπου περιλαμβάνει τις θεωρήσεις, το άσυλο και άλλες πολιτικές σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων.¹⁵⁰ Στο άρθ.63, τα προς λήψη μέτρα που αφορούν το άσυλο έχουν κυρίως χαρακτήρα ελάχιστων

¹⁴⁴ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ΟJ L 191, 29.7.1992, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>

¹⁴⁵Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ.21

¹⁴⁶ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα,2016, σελ.270

¹⁴⁷ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» Αντ.Ν. Σάκκουλα,2001, σελ.185.

¹⁴⁸ Olga Ferguson Sidorenko, «The Common European Asylum System», «Background, Current State of Affairs, Future Direction», T.M.C. Asser Press, The Hague, 2007, σελ.24.

¹⁴⁹ Ομοίως, σελ.21.

¹⁵⁰ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα,2016, σελ.274

προδιαγραφών και αναφέρονται με περιοριστική διατύπωση.¹⁵¹ Πιο συγκεκριμένα, προβλέπονται τα ακόλουθα:

- I. κριτήρια και μηχανισμοί για τον καθορισμό του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο για την εξέταση αίτησης ασύλου που έχει υποβληθεί από υπήκοο τρίτης χώρας σε ένα από τα κράτη μέλη,
- II. ελάχιστες προδιαγραφές για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη,
- III. ελάχιστες προδιαγραφές για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ως προσφύγων,
- IV. ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα,
- V. ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας στους εκτοπισθέντες από τρίτες χώρες που δε μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους και, για πρόσωπα που χρήζουν διεθνούς προστασίας,
- VI. προώθηση της δίκαιης κατανομής των βαρών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά στην υποδοχή και αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής προσφύγων και εκτοπισμένων (Άρθρο 63).¹⁵²

Στον τομέα της μετανάστευσης, με πιθανές προεκτάσεις στον τομέα του ασύλου, η Συνθήκη του Άμστερνταμ προέβλεπε μέτρα περί μεταναστευτικής πολιτικής και μέτρα για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και της παράνομης διαμονής και μέτρα που καθορίζουν τα δικαιώματα και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα σε κράτος μέλος, μπορούν να διαμένουν σε άλλα κράτη μέλη (Άρθρο 63).¹⁵³ Παρακάτω, τα Άρθρα 61-69, αφορούν σε γενικές γραμμές μέτρα για τον έλεγχο των εσωτερικών και εξωτερικών συνόρων, ειδικά μέτρα για το άσυλο, τους πρόσφυγες και τους εκτοπισθέντες, μέτρα που αφορούν στη μετανάστευση, μέτρα σχετικά με τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών εντός της Ένωσης, μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας αλλά και της διοικητικής συνεργασίας.¹⁵⁴ Ωστόσο, πρέπει να αναφέρουμε ότι στο άρθρο 61 προβλέπεται ένας χρονικός περιορισμός των οποίο καλείτε να ακολουθήσει το Συμβούλιο, καθώς πρέπει μέσα σε διάστημα πέντε ετών, από την έναρξη λειτουργίας της Συνθήκης, να λάβει μια σειρά από μέτρα σχετικά με την ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα, με το άσυλο και την μετανάστευση¹⁵⁵. Η σημαντικότερη καινοτομία της Συνθήκης είναι αυτή της μετακίνησης της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων στον πρώτο πυλώνα. Αποτέλεσμα αυτού, η μερική κοινοτικοποίηση των θεμάτων της μετανάστευσης, του ασύλου και του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων. Χαρακτηρίζεται ως μερική κοινοτικοποίηση, διότι εκ πρώτης οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων και οι αρμοδιότητες του ΔΕΕ δεν συνάδουν με τους συνήθεις κανόνες του ενωσιακού δικαίου. Ωστόσο, τίποτα δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να εισάγουν σε θέματα νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης διατάξεις που είναι σύμφωνες με της Συνθήκη και τις ισχύουσες διεθνείς συμφωνίες. Ακόμη τίθεται και το χρονικό ζήτημα της πενταετίας, το οποίο θα είναι αυτό που θα

¹⁵¹ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2001, σελ. 185

¹⁵² Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, OJ C340, 10.11.1997, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>

¹⁵³ Ομοίως, OJ C340, 10.11.1997.

¹⁵⁴ Ομοίως, OJ C340, 10.11.1997.

¹⁵⁵ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα, 2016, σελ. 274

αναμορφώσει γενικά τον τρόπο λήψης αποφάσεων στην Ένωση, καθώς το Άμστερνταμ όρισε μια νέα θεσμική σχέση μεταξύ του Συμβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του ΔΕΕ.¹⁵⁶ Η σχέση αυτή αποτελείται από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή που μοιράζονται το δικαίωμα πρωτοβουλίας σε σχέση με τα νέα όργανα, το Συμβούλιο που διατηρεί το αποκλειστικό δικαίωμα στη λήψη αποφάσεων, το Κοινοβούλιο που έχει μόνο συμβουλευτικό ρόλο και το Δικαστήριο που έχει περιορισμένη εξουσία ερμηνείας.¹⁵⁷ Στην Διακυβερνητική Διάσκεψη που έλαβε χώρα πριν την Συνθήκη του Άμστερνταμ, τέθηκε το ζήτημα της δυνατότητας κατάργησης της παροχής ασύλου σε υπηκόους κρατών μελών της Ένωσης. Το ζήτημα αυτό, λύθηκε με το Πρωτόκολλο αριθ. 24, το οποίο και προσαρτήθηκε στην Συνθήκη του Άμστερνταμ. Πιο συγκεκριμένα, αφορμή για να τεθεί το ζήτημα της κατάργησης παροχής ασύλου σε υπηκόους κρατών μελών της Ένωσης, αποτέλεσε η αίτηση παροχής ασύλου από βάσκους αυτονομιστές στο Βέλγιο, και η απόφαση του τελευταίου να εξετάσει το σχετικό αίτημα και να μην κάνει δεκτό το ισπανικό αίτημα για έκδοση. Η Ισπανία μετά την εμπειρία της αυτή ζήτησε να εισαχθεί ως γενική αρχή στη νέα Συνθήκη η απαγόρευση παροχής ασύλου σε πολίτη κράτους μέλους από άλλο κράτος μέλος, λαμβανομένων πάντοτε υπόψη των διεθνών συνθηκών. Το ισπανικό αίτημα, προσέκρουσε πάνω στην έντονη αντίδραση του Βελγίου, αλλά και άλλων διεθνών οργανισμών όπως της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Προβλήθηκε το επιχείρημα ότι η κατάχρηση κατά τη διαδικασία εξέτασης παροχής ασύλου μπορεί να αντιμετωπισθεί επαρκώς με προσφυγή στην ρήτρα του άρθ.1 F της Σύμβασης της Γενεύης.¹⁵⁸ Πέραν αυτού, κανένα κράτος δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί εκ των προτέρων ότι διασφαλίζει πλήρως τα πολιτικά δικαιώματα των πολιτών του και να τεθεί στο απυρόβλητο, χωρίς συγκεκριμένη κρίση των εκάστοτε περιστατικών. Μια τέτοια εξαίρεση πέρα από το γεγονός ότι παραβιάζει – κατά την κρατούσα άποψη – το άρθ. 3 της Σύμβασης της Γενεύης, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως κακό προηγούμενο σε διάφορες διεθνείς συνθήκες με αρνητικές συνέπειες για όλη τη λειτουργία της Σύμβασης της Γενεύης.¹⁵⁹ Τα κράτη μέλη υιοθέτησαν τις παραπάνω επιφυλάξεις εναντίον μιας συνολικής εξαίρεσης των κρατών μελών της Ένωσης, με μόνη την Ισπανία να απειλεί πως δεν θα προσυπογράψει συνολικά το κείμενο της τότε νέας συνθήκης αν δεν γινόταν δεκτό το αίτημα της. Αποτέλεσμα της πίεσης που άσκησε η Ισπανία, και μόνη συμβιβαστική λύση, αποτέλεσε το Πρωτόκολλο αρθ.24 για το άσυλο των υπηκόων τρίτων των κρατών μελών της Ένωσης. Το Πρωτόκολλο απαρτίζεται από ένα και μόνο άρθρο, πέρα από την γενική αρχή που διέπει το ευρωπαϊκό δίκαιο, ότι κάθε υπήκοος ενός κράτους μέλους ως πολίτης της Ένωσης απολαύει ειδικού καθεστώτος και προστασίας, την οποία εγγυώνται τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις του δεύτερου μέρους της Συνθήκης για την ΕΚ, ακόμη συμφώνησαν στην ακόλουθη ρύθμιση:

«Δεδομένου του επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κράτη μέλη θεωρούνται ότι συνιστούν

¹⁵⁶ Ομοίως, σελ.277-278

¹⁵⁷ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ.22

¹⁵⁸ Αυτή ήταν η άποψη του ΥΠΑ του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κείμενα εργασίας W -7 22 επ.

¹⁵⁹ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» Αντ.Ν. Σάκκουλα,2001, σελ.187

έναντι αλλήλων ασφαλείς χώρες καταγωγής, για όλα τα νομικά και πρακτικά ζητήματα σχετικά με τις υποθέσεις ασύλου.»¹⁶⁰

Με την ρύθμιση αυτή, εισάγεται ο γενικός κανόνας της ασφαλούς τρίτης χώρας για όλα τα κράτη μέλη, με άμεση συνέπεια την περιοριστική- συστατική αλλά και αυστηρή ενδεχομένως ερμηνεία ενδεχόμενων εξαιρέσεων από τον κανόνα. Πέραν αυτού από τη ρύθμιση εξάγεται και η ανάληψη από το κράτος μέλος που προβαίνει στην εξέταση του αιτήματος παροχής ασύλου, του βάρου της αποδείξεως, ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχουν ειδικές προϋποθέσεις για την εξέταση αιτήσεως ασύλου.¹⁶¹

Με βάση το γενικό αυτό κανόνα που εισάγει το Πρωτόκολλο, τα κράτη μέλη συμφώνησαν ότι *«οποιαδήποτε αίτηση ασύλου υποβαλλόμενη από υπήκοο κράτους μέλους μπορεί να ληφθεί υπόψη ή να κηρυχθεί παραδεκτή σε διαδικασία άλλου κράτους μέλους μόνον στις ακόλουθες περιπτώσεις:*

- I. εάν το κράτος μέλος του οποίου ο αιτών είναι υπήκοος, βασιζόμενο στις διατάξεις του άρθρου 15 της σύμβασης για την Προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, προβαίνει, μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, σε λήψη μέτρων στο έδαφος του τα οποία αποκλίνουν από τις υποχρεώσεις του βάσει της σύμβασης αυτής·*
- II. εάν κινήθηκε η διαδικασία που αναφέρεται στο άρθρο ΣΤ.1 παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και μέχρις ότου το Συμβούλιο λάβει σχετική απόφαση*
- III. εάν το Συμβούλιο, ενεργώντας βάσει του άρθρου ΣΤ.1 παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση διαπίστωσε, σε σχέση με κράτος μέλος του οποίου ο αιτών είναι υπήκοος, την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από αυτό το κράτος μέλος, αρχών που αναφέρονται στο άρθρο ΣΤ παράγραφος 1*
- IV. εάν ένα κράτος μέλος θα πρέπει να αποφασίσει κατ' αυτόν τον τρόπο μονομερώς σε σχέση με την αίτηση υπηκόου άλλου κράτους μέλους. Στην περίπτωση αυτή, το Συμβούλιο ενημερώνεται αμέσως. Η αίτηση εξετάζεται βάσει του τεκμηρίου ότι είναι προφανώς αβάσιμη χωρίς να τίγεται καθ' οιονδήποτε τρόπο, ανεξάρτητα από τη φύση της υποθέσεως, η εξουσία λήψεως αποφάσεως του κράτους μέλους»¹⁶²*

Η συνολική ρύθμιση που εισάγει το Πρωτόκολλο φαίνεται ισοροπημένη και αντικατροπτίζει την πραγματικότητα, τόσο στο βαθμό που της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο παρόν στάδιο που βρισκόμαστε, καθώς η Ένωση δεν αποτελεί κάποιος είδους ομοσπονδιακό κράτος για να μπορούσε να καταργηθεί το δικαίωμα του πολίτη κράτους μέλους να ζητά άσυλο σε άλλο κράτος χωρίς να παραβιάζεται η Σύμβαση της Γενεύης. Ακόμη και όσο αναφορά την εσωτερική κατάσταση των κρατών μελών, τα οποία έχουν ήδη εισάγει στην εθνική τους νομοθεσία την αρχή των ασφαλών τρίτων χωρών προέλευσης, η οποία και απαγορεύει την παροχή ασύλου σε αιτούντα που προέρχεται από «ασφαλή»¹⁶³ χώρα. Από την άλλη ωστόσο, το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών στα κράτη μέλη και η απαγόρευση των πολιτικών διώξεων, είναι διασφαλισμένη σε

¹⁶⁰ Συνθήκη του Άμστερνταμ – Πρωτόκολλο για το άσυλο υπηκόων κρατών μελών της Ένωσης διαθέσιμο σε: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_el.pdf

¹⁶¹ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2001, σελ. 188

¹⁶² Συνθήκη του Άμστερνταμ – Πρωτόκολλο για το άσυλο υπηκόων κρατών μελών της Ένωσης διαθέσιμο σε: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_el.pdf

¹⁶³ Βλ. Κεφάλαιο 5.2 σελ. 81

ικανοποιητικό βαθμό, έτσι ώστε οι χώρες μέλη της Ένωσης να μπορούν να χαρακτηρισθούν καταρχήν ως ασφαλείς χώρες και η υποβαλλόμενη αίτηση ως «προφανώς αβάσιμη», χωρίς όμως να αποκλείεται – κατ’ εξαίρεση – και η εξέταση τέτοιων αιτήσεων για να ικανοποιείται και το αρθ.1 παρ. ΑΖ 2 της Σύμβασης της Γενεύης. Σημαντική θεωρήθηκε η δυνατότητα που διανοίγει η τέταρτη περίπτωση του Πρωτοκόλλου, η οποία εξυπηρετεί τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών και ιδίως την αρχή της μη επαναπροώθησης, αλλά συμβάλλει παράλληλα στην ικανοποίηση ενδεχομένων εξαιρετικών περιπτώσεων στις οποίες επιβάλλεται η εξέταση αιτήσεων.¹⁶⁴

3.6. Η Συνθήκη της Νίκαιας (2001)

Η Συνθήκη της Νίκαιας στόχευε σε θεσμικές αλλαγές (σύνθεση, μέγεθος, τρόπος διορισμού και λειτουργία των θεσμικών οργάνων), προετοιμάζοντας με τον τρόπο αυτό τους ευρωπαϊκούς θεσμούς να λειτουργήσουν στα πλαίσια μιας διευρυμένης Ένωσης. Η Συνθήκη υπογράφηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2001 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Φεβρουαρίου 2003. Δεν εισήγαγε κάποια ουσιαστική-σημαντική αλλαγή στον τομέα του ασύλου. Τροποποιήθηκαν οι διατάξεις σχετικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο Άρθρο 67 της Συνθήκης περί ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (την οποία είχε τροποποιήσει η Συνθήκη του Άμστερνταμ), με την προσθήκη της νέας παραγράφου 5, η οποία εισάγει την έννοια της ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο και την έννοια της συναπόφασης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.¹⁶⁵ Έτσι, το Συμβούλιο μπορεί να υιοθετήσει μέτρα περί ασύλου, προσφύγων και εκτοπισμένων, μέτρα σχετικά με τη μεταναστευτική πολιτική και τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα σε ένα κράτος μέλος, από την 1^η Ιανουαρίου 2005 και μετά με ειδική πλειοψηφία και σε συναπόφαση με το Κοινοβούλιο. Αντίθετα, λόγω αντίδρασης της Γερμανίας, τα θέματα νόμιμης μετανάστευσης συνεχίζουν να υπακούουν στον κανόνα της ομοφωνίας και να απαιτούν τη διαβούλευση στον Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.¹⁶⁶

3.7. Η Συνθήκη της Λισαβόνας (2007)

Η Συνθήκη της Λισαβόνας που υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 και τέθηκε σε ισχύ το 2009, έχει διατηρήσει τις διατάξεις που αφορούν στην επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας σε ορισμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του ασύλου και της μετανάστευσης. Με τη Λισαβόνα τα κράτη μέλη οραματίστηκαν τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, του οποίου το άσυλο είναι συστατικό μέρος.¹⁶⁷ Στο Άρθρο 3 του Τίτλου Ι της Ενοποιημένης Απόδοσης της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), στην παράγραφο 2, αναφέρεται πως η Ένωση παρέχει στους πολίτες της ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα, όπου διασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων και προβλέπονται

¹⁶⁴ Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2001, σελ. 189

¹⁶⁵ Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ίδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες σαφείς πράξεις, ΟJ C 80, 10.3.2001, 14, διαθέσιμο σε: http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/el_nice.pdf

¹⁶⁶ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα, 2016, σελ. 279-280

¹⁶⁷ Ομοίως, Σταματάτου – Καπνίση Χριστιάνα σελ. 28

μέτρα αναφορικά προς τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο, τη μετανάστευση και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας.¹⁶⁸ Στο Τρίτο Μέρος με Τίτλο V, η Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), στο Κεφάλαιο 2 με τίτλο «Πολιτικές σχετικά με τους ελέγχους στα σύνορα, το άσυλο και τη μετανάστευση», περιλαμβάνει μια σειρά άρθρων, που καθορίζουν την πολιτική της Ένωσης στους συγκεκριμένους τομείς. Πιο συγκεκριμένα, στο Άρθρο 77 η Ένωση στοχεύει στην κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα, στην εξασφάλιση ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα και σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων.¹⁶⁹ Μάλιστα, μέσω της διαδικασίας της συναπόφασης, προβλέπεται να ληφθούν μέτρα σχετικά με τις θεωρήσεις εισόδου, την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηκόων τρίτων χωρών εντός της Ένωσης και τον έλεγχο στα εξωτερικά σύνορα.¹⁷⁰ Στο σημείο βέβαια αυτό παρατηρούμε πως το περιεχόμενο του Άρθρου 77 δεν επέφερε κάποια σημαντική αλλαγή στον τομέα του ασύλου, αφού ουσιαστικά επαναλάμβανε το περιεχόμενο των προϋπάρχουσων Συνθηκών της Ένωσης, αναφορικά προς το θέμα του ασύλου, μη συγκεκριμενοποιώντας μάλιστα, τα επιμέρους μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι στόχοι της Ένωσης αναφορικά προς το άσυλο.¹⁷¹ Ιδιαίτερη σημασία στο σημείο αυτό παρουσιάζει το Άρθρο 78, που αποτέλεσε τη νομική βάση για το δικαίωμα στο άσυλο σε επίπεδο ΕΕ. Το εν λόγω Άρθρο αναφέρει πως η Ένωση οφείλει να αναπτύξει μια κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας, με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις.

Προβλέπεται:

- I. ενιαίο καθεστώς ασύλου υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών,
- II. ενιαίο καθεστώς επικουρικής προστασίας για τους υπηκόους τρίτων χωρών που χρήζουν διεθνούς προστασίας,
- III. κοινό σύστημα για την προσωρινή προστασία των εκτοπισμένων προσώπων σε περιπτώσεις μαζικής εισροής, κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του ενιαίου καθεστώτος ασύλου ή επικουρικής προστασίας,
- IV. κριτήρια και μηχανισμοί καθορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου ή επικουρικής προστασίας,
- V. προδιαγραφές σχετικά με τις προϋποθέσεις υποδοχής αιτούντων άσυλο ή επικουρικής προστασίας,
- VI. εταιρικές σχέσεις και συνεργασία με τρίτες χώρες για τη διαχείριση των ροών προσώπων που ζητούν άσυλο ή επικουρική ή προσωρινή προστασία.¹⁷²

¹⁶⁸ Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, OJ C 83, 30.3.2010, 17, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:el:PDF>

¹⁶⁹ Το Άρθρο 77 ουσιαστικά υλοποιεί τους στόχους της Συμφωνίας του Σένγκεν, περί κατάργησης των εσωτερικών συνόρων και αντικατάστασής τους με εξωτερικά σύνορα.

¹⁷⁰ Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, OJ C 83, 30.3.2010, 76, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:el:PDF>

¹⁷¹ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καλνίση Χριστιάνα (2013) σελ. 29

¹⁷² Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, OJ C 83, 30.3.2010, 77, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:el:PDF>

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η αναγνώριση στο Άρθρο 6 της ΣΕΕ, των αρχών και των ελευθεριών που περιέχονται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ) της 7ης Δεκεμβρίου 2000, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Ο εν λόγω Χάρτης, στο Άρθρο 18 ορίζει το δικαίωμα ασύλου απόλυτα συνυφασμένο με τη Σύμβαση της Γενεύης, ενώ στο Άρθρο 19 μνημονεύεται η θεμελιώδης για τους πρόσφυγες αρχή της μη επαναπροώθησης.¹⁷³

3.8. ΤΑ ΠΕΝΤΑΕΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ

3.8.1. Τα συμπεράσματα του Τάμπερε (1999)

Κατά τη διάρκεια της Φινλανδικής Προεδρίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είχε σύνοδο στο Τάμπερε, στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, έδωσε την απαραίτητη ώθηση για την εκπόνηση και την εφαρμογή από την Ένωση μιας πολιτικής η οποία δεν θα είναι μονοδιάστατη, αλλά θα λειτουργεί ταυτόχρονα σε πολλά επίπεδα: στην ανάγκη συνεχούς και αποτελεσματικού ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, στην διασφάλιση των δικαιωμάτων των νόμιμα διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και στην συνεργασία με τις κύριες χώρες προέλευσης μεταναστών και αιτούντων διεθνούς προστασίας. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ καθορίζει ένα σαφές πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου οφείλει να αναπτυχθεί μια κοινή πολιτική ασύλου και μετανάστευσης σε ένα βάθος πενταετίας (άρθ.61-63ΣΕΚ). Δεν προτείνει, ωστόσο, τον τρόπο και τα μέσα επίτευξης αυτού του εγχειρήματος. Το κενό αυτό, έρχεται να καλύψει το Συμβούλιο του Τάμπερε. Οι Δεκαπέντε του Συμβουλίου, δηλώνουν ότι τα στενά συνδεδεμένα θέματα του ασύλου και της μετανάστευσης απαιτούν να αναπτυχθεί μια κοινή πολιτική της ΕΕ. Για την ανάπτυξη αυτή θέτουν για πρώτη φορά σε εφαρμογή ένα πενταετές πλάνο με σαφώς καθορισμένους και διαρθρωμένους στόχους στο πλαίσιο του οποίου επιδιώκεται ο συντονισμός και η διασφάλιση των ενεργειών που διεξάγονται σε εθνικό επίπεδο. Όσο αναφορά τώρα τους μετανάστες και τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας το Συμβούλιο συμφώνησε στην άσκηση μιας κοινής πολιτικής η οποία θα περιλαμβάνει τρεις άξονες δράσης. Στον πρώτο άξονα, έχουμε την δημιουργία και ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων με τις χώρες προέλευσης μεταναστών και προσφύγων, ο δεύτερος άξονας, περιλαμβάνει τη δίκαιη μεταχείριση των νόμιμα διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών και ο τρίτος, την αποτελεσματική διαχείριση των παράνομων μεταναστευτικών ρευμάτων. Πιο συγκεκριμένα, προκείμενου να επιτευχθεί η αποτελεσματική διαχείριση των παράνομων μεταναστευτικών ρευμάτων απαιτείται η εφαρμογή αυστηρών ελέγχων και αποτελεσματικών δράσεων σε όλα τα στάδια της διακίνησης. Ως δράσεις θεωρούνται οι ενημερωτικές εκστρατείες στις χώρες καταγωγής και διέλευσης σχετικά με τις πραγματικές δυνατότητες της νόμιμης μετανάστευσης, η κοινή πολιτική θεωρήσεων, η καταπολέμηση των δουλεμπορικών δικτύων, η στενότερη συνεργασία και η αμοιβαία τεχνική βοήθεια μεταξύ των ευρωπαϊκών υπηρεσιών συνοριακού ελέγχου. Στο πλαίσιο των δράσεων αυτών τα κράτη μέλη συμφωνούν ότι θα πρέπει αφενός να διασφαλίζονται οι νόμιμοι δίοδοι εισόδου των μεταναστών και των αιτούντων διεθνούς προστασίας, αφετέρου να καταπολεμούνται

¹⁷³ Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, OJ C 83, 30.3.2010, 19, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:el:PDF>

τα αίτια της παράνομης μετανάστευσης. Το εν λόγω Συμβούλιο διακήρυξε ότι θα τοποθετήσει και θα διατηρήσει το στόχους αυτό στην κορυφή της πολιτικής ατζέντας της Ένωσης.¹⁷⁴ Το Συμβούλιο συμφώνησε να εργαστεί για τη δημιουργία και την εγκαθίδρυση ενός ΚΕΣΑ, το οποίο θα στηριζόταν στην πλήρη και χωρίς αποκλεισμούς εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης, όπως αυτή συμπληρώθηκε από το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, θέτοντας ως κύριο στόχο την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης.¹⁷⁵ Πιο συγκεκριμένα, στα Συμπεράσματα της Προεδρίας του Τάμπερε, στην παράγραφο 2, γίνεται λόγος για το δικαίωμα των Ευρωπαίων πολιτών στην ελεύθερη κυκλοφορία, εντός της επικράτειας της Ένωσης, υπό συνθήκες ασφάλειας και δικαιοσύνης. Στην συνέχεια η παράγραφος 3, διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της προηγούμενης παραγράφου, καθώς αναγνωρίζει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας στο έδαφος της ΕΕ και σε εκείνους τους οποίους οι περιστάσεις αναγκάζουν δικαιολογημένα να ζητήσουν είσοδο στο έδαφός της. Το γεγονός αυτό επιτάσσει την ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής ασύλου. Η παράγραφος 13, επιβεβαιώνει τη σημασία που αποδίδεται στα πλαίσια της Ένωσης στο σεβασμό του δικαιώματος αίτησης ασύλου, με βάση τα οριζόμενα στη Σύμβαση του 1951 και την αρχή της μη επαναπροώθησης. Επιπλέον, η παράγραφος 15 αναφέρει ότι μακροπρόθεσμα οι κοινοτικοί κανόνες θα πρέπει να οδηγήσουν σε μια κοινή διαδικασία ασύλου και μια ενιαία νομική κατάσταση για εκείνους στους οποίους χορηγείται άσυλο, οι οποίες θα ισχύουν σε όλη την Ένωση, ενώ στην παράγραφο 16, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναγνωρίζει την ανάγκη για ένα μέσο που θα παρέχει προσωρινή προστασία, σε περίπτωση μαζικής εισροής προσφύγων και εκτοπισμένων προσώπων.¹⁷⁶ Το Τάμπερε, απαριθμεί τα μέτρα που ενδείκνυνται, με σκοπό την εγκαθίδρυση του ΚΕΣΑ. Το τελευταίο, θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα σαφή και λειτουργικό καθορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου, κοινά πρότυπα για μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου, ελάχιστες κοινές συνθήκες υποδοχής στους αιτούντες άσυλο και προσέγγιση των κανόνων σχετικά με την αναγνώριση και το περιεχόμενο του καθεστώτος του πρόσφυγα.¹⁷⁷ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, έντονα προβληματισμένο σχετικά με την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, τόνισε τη σημασία του αποτελεσματικού ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Λαμβάνοντας υπόψη την ισχυρή δέσμευση για το άσυλο, θα μπορούσε να υποτεθεί ότι η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών θα πρέπει να λαμβάνεται σε δύο διαφορετικά επίπεδα, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο, δηλαδή από την μία να χρησιμοποιούνται μέσα που θα επιτρέπουν πρόσβαση στη διεθνή προστασία και μέτρα που θα λαμβάνονται στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης, τα οποία όμως δεν θα πρέπει να παραβιάζουν το δικαίωμα να ζητηθεί άσυλο.¹⁷⁸ Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε πως τα Συμπεράσματα της Προεδρίας του Τάμπερε δεν έθεσαν σαφή όρια ως προς τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να υπάρξουν οι απαραίτητες εγγυήσεις που θα προσφέρουν προστασία σε όσους τη χρειάζονται, με τα μέτρα για τον περιορισμό της παράνομης μετανάστευσης. Το πρόγραμμα του Τάμπερε, συνιστά το ποιοτικό και ποσοτικό άλμα προς πραγματοποίηση μίας

¹⁷⁴ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα, 2016, σελ.293-296

¹⁷⁵ Olga Ferguson Sidorenko, «The Common European Asylum System», «Background, Current State of Affairs, Future Direction», T.M.C. Asser Press, The Hague, 2007, σελ.28

¹⁷⁶ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, Συμπεράσματα της Προεδρίας, σελ.2, διαθέσιμο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ef2d2264.html>

¹⁷⁷ Olga Ferguson Sidorenko, «The Common European Asylum System», «Background, Current State of Affairs, Future Direction», T.M.C. Asser Press, The Hague, 2007, σελ.29.

¹⁷⁸ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, Συμπεράσματα της Προεδρίας, σελ.5, διαθέσιμο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ef2d2264.html>

σφαιρικής μεταναστευτικής πολιτικής της ΕΕ. Πλέον τα θέματα μεταναστευτικής πολιτικής και ασύλου αποκτούν μια αυτοτέλεια. Αποτελούν αντικείμενο στοχευμένων πολιτικών και δεν είναι συμπληρωματικά σε αυτά της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων εντός της Ένωσης. Η δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών και ο έλεγχος των μεταναστευτικών ροών συνιστούν έκτοτε, τους κύριους άξονες διαχείρισης του μεταναστευτικού. Χωρίς αυτή η συντονισμένη πολιτική να εξαλείφει τον κίνδυνο πως η πρόσβαση στο έδαφος και στη διαδικασία ασύλου μπορεί να υπονομευθεί, αν οι αυστηροί έλεγχοι ξεκινήσουν χωρίς σαφείς εγγυήσεις.¹⁷⁹

3.8.2. Το πρόγραμμα της Χάγης (2004)

Το Πρόγραμμα της Χάγης (2004) αποτέλεσε κείμενο εξαιρετικής σημασίας αναφορικά προς το θέμα του ασύλου, αφού κατέδειξε τους στόχους που θα έπρεπε να θέσει και συνάμα να υλοποιήσει η Ένωση στα πλαίσια του ΚΕΣΑ, κατά το διάστημα 2005-2009. Ασχολήθηκε με όλες τις πτυχές των πολιτικών που σχετίζονται με το χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της εξωτερικής τους διάστασης: θεμελιώδη δικαιώματα και ιθαγένεια, άσυλο και μετανάστευση, διαχείριση συνόρων, ένταξη-ολοκλήρωση, μάχη κατά της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, αστυνομική και δικαστική συνεργασία, αστικό δίκαιο. Σχετικά με το ΚΕΣΑ, το Πρόγραμμα της Χάγης αντανάκλασε τις φιλοδοξίες που εκφράστηκαν στη Συνθήκη για την εγκαθίδρυση ενός Συντάγματος για την Ευρώπη. Έλαβε υπόψη του την αξιολόγηση της Επιτροπής, όπως επίσης και τη Σύσταση που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 14 Οκτωβρίου 2004. Σκοπός του Προγράμματος της Χάγης ήταν να βελτιώσει τη δυνατότητα της Ένωσης (και των κρατών μελών της) να εγγυάται ανθρώπινα δικαιώματα, ελάχιστες διαδικαστικές διασφαλίσεις-εγγυήσεις και πρόσβαση στη δικαιοσύνη, να παρέχει προστασία σε συμφωνία με τη Σύμβαση του 1951 και άλλες Διεθνείς Συνθήκες για ανθρώπους που βρίσκονται σε ανάγκη, να ρυθμίσει τις μεταναστευτικές ροές και να ελέγξει τα εξωτερικά της σύνορα, να πολεμήσει το οργανωμένο διασυνοριακό έγκλημα και να καταστείλει την απειλή της τρομοκρατίας, να προωθήσει περαιτέρω την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε πολιτικά και ποινικά θέματα, να εξαλείψει τα νομικά και δικαστικά εμπόδια σε αστικές και οικογενειακές υποθέσεις με διασυνοριακές συνέπειες. Οι στόχοι αυτοί θα έπρεπε να επιτευχθούν προς όφελος των πολιτών της Ένωσης, μέσω της ανάπτυξης του ΚΕΣΑ και μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης στα δικαστήρια, της πολιτικής και δικαστικής συνεργασίας, της προσέγγισης των νομοθεσιών και της ανάπτυξης των κοινών πολιτικών. Το περιεχόμενο του Προγράμματος της Χάγης αποτέλεσε τον καταστατικό χάρτη στον οποίο στηρίχθηκε το περιεχόμενο των Οδηγιών που εξέδωσε η Ένωση στα πλαίσια του ασύλου και της μετανάστευσης. Μάλιστα, στο περιεχόμενο του Προγράμματος της Χάγης στηρίχθηκαν το Σχέδιο Πολιτικής σχετικά με το Άσυλο του 2008 και το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης του 2009, τα οποία αναλύουμε παρακάτω. Παρά ταύτα, οι στόχοι της Χάγης δεν φαίνεται να έχουν εκπληρωθεί αποτελεσματικά, αφού τα ίδια νομικά κείμενα που αποτελούν το ΚΕΣΑ αλλά και τα θεσμικά-νομοθετικά όργανα της Ένωσης αναφορικά προς το θέμα του ασύλου, υφίστανται έντονη αμφισβήτηση ως προς την πληρότητά τους.

¹⁷⁹ Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκουλα, 2016, σελ.297

3.8.3. Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009)

Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2009), καθορίζει τις προτεραιότητες της ΕΕ για το χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, για την περίοδο 2010-2014. Έχει ως στόχο να βοηθήσει την Ένωση να ανταποκριθεί στις μελλοντικές της προκλήσεις. Σχετικά με το άσυλο, το εν λόγω Πρόγραμμα, επιδιώκει τη δημιουργία ενός κοινού χώρου προστασίας, βάσει μιας κοινής διαδικασίας ασύλου και ενός ομοιόμορφου καθεστώτος για τα πρόσωπα στα οποία χορηγείται διεθνής προστασία. Είναι σημαντικό να προσφέρεται στα πρόσωπα, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλουν αίτηση ασύλου, ισότιμο επίπεδο μεταχείρισης όσον αφορά στις συνθήκες υποδοχής και κοινή αντιμετώπιση όσον αφορά στις διαδικαστικές ρυθμίσεις και τον προσδιορισμό του παρεχόμενου καθεστώτος. Στόχος επίσης, πρέπει να είναι οι παρεμφερείς υποθέσεις να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο και να καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα.¹⁸⁰

Ως προς τον καταμερισμό των ευθυνών και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή να εξετάσει τις δυνατότητες:

- I. να αναπτυχθεί ένας μηχανισμός καταμερισμού ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών και ταυτόχρονα να διασφαλιστεί ότι δε θα γίνεται κατάχρηση των συστημάτων ασύλου και δε θα καταστρατηγούνται οι αρχές του ΚΕΣΑ,
- II. να δημιουργηθούν μέσα και μηχανισμοί συντονισμού που θα επιτρέψουν στα κράτη μέλη να υποστηριχθούν αμοιβαία όσον αφορά στη δημιουργία ικανότητας, να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά τα υφιστάμενα χρηματοδοτικά συστήματα της Ένωσης με στόχο την ενίσχυση της εσωτερικής αλληλεγγύης,
- III. να αξιολογήσει και να αναπτύξει η ΕΥΥΑ διαδικασίες που θα διευκολύνουν την απόσπαση υπαλλήλων ώστε να παρέχουν συνδρομή στα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες πιέσεις αιτούντων άσυλο.¹⁸¹

Επιπλέον, η Ένωση θα πρέπει να ενεργεί στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων και να συνεργάζεται με τρίτες χώρες που φιλοξενούν μεγάλους προσφυγικούς πληθυσμούς. Είναι συνεπώς σημαντικό να αναπτυχθούν περαιτέρω μέσα, με τα οποία θα εκφράζεται η αλληλεγγύη με τρίτες χώρες, ώστε να προαχθεί και να διευκολυνθεί η δημιουργία ικανότητας για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών και των παρατεινόμενων προσφυγικών κρίσεων σε αυτές τις χώρες. Για το λόγο αυτό απαιτείται:

- I. ενίσχυση της δημιουργίας υποδομής σε τρίτες χώρες και ανάπτυξη της ιδέας των Προγραμμάτων Περιφερειακής Προστασίας,
- II. ενθάρρυνση της εθελοντικής συμμετοχής των κρατών μελών στο κοινό πρόγραμμα επανεγκατάστασης της Ένωσης,
- III. αναζήτηση τρόπων για την ενίσχυση της στήριξης της Ένωσης προς την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,
- IV. διερεύνηση νέων προσεγγίσεων όσον αφορά στην πρόσβαση σε διαδικασίες ασύλου που θα απευθύνονται κυρίως στις κύριες χώρες διέλευσης.¹⁸²

¹⁸⁰ Notices from European Union institutions, bodies, offices and agencies, European Council, the Stockholm Programme-an open and secure Europe serving and protecting citizens, OJ C 115, 4.5.2010, 4, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:en:PDF>

¹⁸¹ Notices from European Union institutions, bodies, offices and agencies, European Council, the Stockholm Programme-an open and secure Europe serving and protecting citizens, OJ C 115, 4.5.2010, 32, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:en:PDF>

¹⁸² Ομοίως, OJ C 115, 4.5.2010, 33.

Παρατηρούμε λοιπόν πως οι στόχοι-επιδιώξεις του Σχεδίου Πολιτικής σχετικά με το Άσυλο επαναλαμβάνονται και συμπληρώνονται από το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης. Πράγματι, αν όντως επιτευχθούν οι στόχοι που τίθενται, θα μπορούμε πλέον να μιλάμε για ένα ΚΕΣΑ αξιόπιστο, αποτελεσματικό, σωστά οργανωμένο, το οποίο σέβεται τα δικαιώματα των ατόμων και τοποθετεί τον άνθρωπο και την αξιοπρέπειά του στην «κορυφή» των ενωσιακών διαδικασιών.¹⁸³

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

Οι πολιτικές σχετικά το άσυλο και τη μετανάστευση Άρ.78 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρα 63, σημεία 1 και 2, και 64, παράγραφος 2, της ΣΕΚ)

Το Άρθρο 78 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης : *«1. Η Ένωση αναπτύσσει κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο να παρέχεται το κατάλληλο καθεστώς σε οποιοδήποτε υπήκοο τρίτης χώρας χρήζει διεθνούς προστασίας και να εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Η πολιτική αυτή πρέπει να συνάδει με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 και με το Πρωτόκολλο της 31ης Ιανουαρίου 1967 περί του καθεστώτος των προσφύγων, καθώς και με άλλες συναφείς συμβάσεις.*

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, λαμβάνουν μέτρα όσον αφορά το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, στο οποίο περιλαμβάνονται:

- α) ενιαίο καθεστώς ασύλου υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών, το οποίο ισχύει σε όλη την Ένωση,*
- β) ενιαίο καθεστώς επικουρικής προστασίας για τους υπηκόους τρίτων χωρών που χρήζουν διεθνούς προστασίας, χωρίς να τους χορηγείται ευρωπαϊκό άσυλο,*
- γ) κοινό σύστημα για την προσωρινή προστασία των εκτοπισμένων προσώπων σε περιπτώσεις μαζικής εισροής,*
- δ) κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του ενιαίου καθεστώτος ασύλου ή επικουρικής προστασίας,*

---

¹⁸³ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ. 50

ε) κριτήρια και μηχανισμοί καθορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου ή επικουρικής προστασίας,

στ) προδιαγραφές σχετικά με τις προϋποθέσεις υποδοχής αιτούντων άσυλο ή επικουρικής προστασίας,

ζ) εταιρικές σχέσεις και συνεργασία με τρίτες χώρες για τη διαχείριση των ροών προσώπων που ζητούν άσυλο ή επικουρική ή προσωρινή προστασία.

3. Εφόσον ένα ή περισσότερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν επείγουσα κατάσταση, λόγω αιφνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών, το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής, προσωρινά μέτρα υπέρ του εν λόγω κράτους μέλους ή των εν λόγω κρατών μελών. Το Συμβούλιο αποφασίζει μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.»

Στα κράτη μέλη της ΕΕ παρόλο που εκπροσωπούνται διαφορετικές νομοθετικές αντιλήψεις και πολιτικές απόψεις σχετικά με τα μέσα και τις διαδικασίες εξετάσεις των αιτημάτων για προστασία, διαμορφώνονται επίσης κοινές αξίες και αρχές που θα μπορούσαν να συμβάλλουν ως θεμέλιο στην δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικαίου Ασύλου. Όλα τα κράτη μέλη έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης για το καθεστώς των προσφύγων αλλά και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του ανθρώπου.¹⁸⁴ Η διαφοροποίηση των διαδικασιών και των συνθηκών που ισχύουν και επικρατούν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, οδήγησαν την ένωση στο να αναπτύξει μια κοινή πολιτική στους τομείς του ασύλου, της επικουρικής προστασίας και της προσωρινής προστασίας με στόχο την κοινή αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ανομοιομορφίας. Κατά τη συνόδο του Τάμπερε το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, υπογράμμισε ότι με το αντίστοιχο Πρόγραμμα, στόχος είναι η δημιουργία μιας ασφαλούς και ανοικτής ΕΕ, η οποία θα σέβεται πλήρως τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης, καθώς και εκείνες τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από άλλες σχετικές πράξεις, και θα είναι ικανή να ανταποκρίνεται στις ανθρώπινες ανάγκες με βάση την αλληλεγγύη. Με αυτό το πρόγραμμα επιβεβαιώθηκε, ο απόλυτος σεβασμός που επιδεικνύει η ΕΕ και τα κράτη μέλη της στο δικαίωμα αίτησης ασύλου και συμφωνήθηκε η εγκαθίδρυση ενός ευρωπαϊκού συστήματος χορήγησης ασύλου, με βάση την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης, ώστε να διατηρηθεί η αρχή της μη επαναπροώθησης. Στόχος μεταξύ άλλων ήταν και η αποφυγή του φαινομένου του “Asylum Shopping” δηλαδή της αναζήτησης εκείνης της χώρας με τις μεγαλύτερες πιθανότητες αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας.¹⁸⁵ Η ομόφωνη διαδικασία λήψης αποφάσεων στον τομέα του ασύλου, που ίσχυε πριν την εφαρμογή της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009, εμπόδιζε την υλοποίηση των φιλόδοξων προτάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε, όπως αναφέραμε παραπάνω.¹⁸⁶ Ωστόσο, μετά το Πρόγραμμα του Τάμπερε, ακολούθησε το Πρόγραμμα της Χάγης το 2004, το οποίο έθεσε δέκα νέες προτεραιότητες. Μια από αυτές ήταν η θέσπιση κοινής, εναρμονισμένης και

¹⁸⁴ N.Walker, Europe's Freedom, Security and Justice, Oxford University Press, Oxford, 2004 σελ. 52

¹⁸⁵ Α.Κόντης, «Η πολιτική ασύλου στην ΕΕ και στην Ελλάδα», σε Α.Κόντης/Η.Πετράκου/Ν.Τάτσης/Ν.Χλέπας, Ευρωπαϊκή και Ελληνική Πολιτική Ασύλου, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 55

¹⁸⁶ Α.Κόντης, ό.π., σελ.57

αποτελεσματικής διαδικασίας σε θέματα ασύλου. Έμφαση δόθηκε ιδιαίτερα στην ανάγκη διοικητικής συνεργασίας των κρατών μελών και στην από κοινού διεκπεραίωση των αιτημάτων ασύλου.¹⁸⁷ Η δημιουργία του ΚΕΣΑ περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες προστασίας: το καθεστώς του πρόσφυγα, το καθεστώς της επικουρικής προστασίας, το καθεστώς της προσωρινής προστασίας και το καθεστώς του αιτούντος.¹⁸⁸ Οι προϋποθέσεις για τις τέσσερις αυτές κατηγορίες αφορούν σε πέντε ζητήματα: Πρώτον, στην χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος, δηλαδή ποιός πληροί τις προϋποθέσεις για κάθε καθεστώς. Δεύτερον, στους διαδικαστικούς κανόνες, π.χ. για την χορήγηση και την ανάκληση του καθεστώτος. Τρίτον, στους κανόνες που ορίζουν το περιεχόμενο της προστασίας. Τέταρτον, στους κανόνες για την εξέταση της αίτησης του υπηκόου τρίτων χωρών ή του ανιθαγενούς, και πέμπτον, στους κανόνες για την οικογενειακή ενότητα.¹⁸⁹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΥΛΟ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΔΙΚΑΙΟ

5.1. Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας.

Στα πλαίσια της επιδιωκόμενης ολοκλήρωσης του ΚΕΣΑ, ως πρώτο βήμα υλοποίησής του, υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο του 2011 η Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας. Η Οδηγία αυτή, είναι το αποτέλεσμα μακρών διαπραγματεύσεων και ήρθε για να τροποποιήσει την Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 για θέσπιση των ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους.

¹⁸⁷ Η.Νικολακοπούλου- Στεφάνου, σε Στ. Περράκη (επιμ.) Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ, Από το Τάμπερε στην Χάγη και επέκεινα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 2007, σελ.295

¹⁸⁸ Βασίλειος Χριστιανός, Συνθήκη ΕΕ & ΣΛΕΕ – Κατ'άρθρο ερμηνεία, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ.452

¹⁸⁹ J.Y.Carlier/PH.De Bruycker, Immigration and Asylum Law of the EU: Current Debates, Bruylant Bruxelles 2005, σελ.33

Σκοπός της Οδηγίας, κατά το Άρθρο 1, είναι η θέσπιση απαιτήσεων για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας.

Στο πλαίσιο της Οδηγίας, δίνονται οι ορισμοί κάποιων βασικών εννοιών:

-«Καθεστώς πρόσφυγα»: η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα.

-«Καθεστώς επικουρικής προστασίας»: η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως προσώπου που δικαιούται επικουρική προστασία.

-«Πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία»: ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας, αλλά σε σχέση με τον οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστευτεί ότι εάν ο ενδιαφερόμενος επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη και, που δεν είναι σε θέση ή, λόγω του κινδύνου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει τον εαυτό του υπό την προστασία της εν λόγω χώρας.

-«Διεθνής προστασία»: το καθεστώς πρόσφυγα και το καθεστώς επικουρικής προστασίας.

-«Δικαιούχος διεθνούς προστασίας»: πρόσωπο στο οποίο έχει χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς επικουρικής προστασίας (Άρθρο 2).¹⁹⁰

Για να υπάρχει βάσιμος φόβος δίωξης ή πραγματικός κίνδυνος σοβαρής βλάβης, θα πρέπει να έχουν συμβεί γεγονότα, τα οποία πραγματοποιήθηκαν μετά την αναχώρηση του αιτούντος από τη χώρα καταγωγής του και μπορεί να σχετίζονται με δραστηριότητες στις οποίες επιδόθηκε ο αιτών και αφορούν τις πεποιθήσεις του (Άρθρο 5).¹⁹¹

Στο Άρθρο 8 αναφέρεται πως για την αξιολόγηση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας, το κράτος μέλος αποφασίζει πως ο αιτών δεν χρήζει διεθνούς προστασίας, εάν σε τμήμα της χώρας καταγωγής δεν υπάρχει βάσιμος φόβος ότι θα υποστεί δίωξη ή ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο σοβαρής βλάβης, ή εάν έχει πρόσβαση σε προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης. Μάλιστα, ως πράξεις δίωξης, θεωρούνται εκείνες που είναι αρκούντως σοβαρές και συνιστούν παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκείνες που αποτελούν σώρευση μέτρων, που παραβιάζουν τα δικαιώματα του αιτούντος (Άρθρο 9).¹⁹² Επιπλέον, οι λόγοι δίωξης μπορεί να συνίστανται σε φυγή, θρησκεία, ιθαγένεια, συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα (Άρθρο 10).¹⁹³

Ακόμη, κατά το Άρθρο 15, η σοβαρή βλάβη συνίσταται σε θανατική ποινή ή εκτέλεση, σε βασανιστήρια, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του, ή σε σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης άσκησης βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης.¹⁹⁴

Άτομα που αποκλείονται από το καθεστώς επικουρικής προστασίας είναι εκείνα τα οποία έχουν διαπράξει σοβαρό έγκλημα ή έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, είναι ένοχα για πράξεις που αντιβαίνουν

¹⁹⁰ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011, OJ L 337, 20.12.2011, 13, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:EL:PDF>

¹⁹¹ Ομοίως, OJ L 337, 20.12.2011, 14.

¹⁹² Ομοίως, OJ L 337, 20.12.2011, 15.

¹⁹³ Ομοίως, OJ L 337, 20.12.2011, 16.

¹⁹⁴ Ομοίως, OJ L 337, 20.12.2011, 18.

προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, συνιστούν κίνδυνο για την κοινωνία ή για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκονται (Άρθρο 17).¹⁹⁵

Σχετικά με το δικαίωμα προστασίας από την επαναπροώθηση, τα κράτη οφείλουν να σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης, σύμφωνα με τις διεθνείς τους υποχρεώσεις. Ένα κράτος μέλος μπορεί να επαναπροωθήσει πρόσφυγα, ανεξάρτητα με το αν αναγνωρίζεται επισήμως ως τέτοιος, όταν:

- υφίστανται εύλογοι λόγοι για να θεωρείται ότι το εν λόγω πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται,
- συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία ενός κράτους μέλους, επειδή έχει καταδικαστεί τελεσίδικα για τη διάπραξη ιδιαίτερα σοβαρού εγκλήματος (Άρθρο 21).¹⁹⁶

Κατά τα οριζόμενα στο Άρθρο 22, τα κράτη μέλη παρέχουν στους δικαιούχους το συντομότερο δυνατόν μετά τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας, πρόσβαση σε πληροφορίες, σε γλώσσα την οποία κατανοούν ή ευλόγως εικάζεται ότι κατανοούν, σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις από το εν λόγω καθεστώς. Τα Άρθρα 24-35, αφορούν σε κάποιες παροχές που απολαύουν τα άτομα που δικαιούνται διεθνούς προστασίας, όπως και τα μέλη της οικογένειάς τους. Οι παροχές αυτές συνίστανται σε άδειες διαμονής, ταξιδιωτικά έγγραφα, πρόσβαση στην απασχόληση, πρόσβαση στην εκπαίδευση, πρόσβαση σε διαδικασίες για την αναγνώριση τίτλων, κοινωνική αρωγή, ιατρική περίθαλψη, προστασία ασυνόδευτων ανηλίκων, πρόσβαση σε κατάλυμα, ελεύθερη κυκλοφορία εντός του κράτους μέλους, πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης και επαναπατρισμό.¹⁹⁷

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε πως τα κράτη μέλη υποχρεούνται το συντομότερο δυνατό να λαμβάνουν τα μέτρα που απαιτούνται, μετά τη χορήγηση της διεθνούς προστασίας, έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανηλίκων. Μάλιστα, οι ανάγκες του ανηλίκου θα πρέπει να τίθενται σε προτεραιότητα και να ελέγχεται αν και κατά πόσον αυτές καλύπτονται ικανοποιητικά (Άρθρο 31).¹⁹⁸

Αναφορικά προς την Οδηγία 2011/95/ΕΕ, παρατηρούμε πως στο περιεχόμενό της διευκρινίζει διάφορες νομικές έννοιες, που χρησιμοποιούνται για τον ορισμό των λόγων προστασίας, ιδιαίτερα μάλιστα αν λάβουμε υπόψη πως ο προκάτοχός της (Οδηγία 2004/83/ΕΚ), παρουσίαζε ένα έλλειμμα ως προς τους ορισμούς που περιείχε, αφού δεν όριζε το δικαιούχο επικουρικής προστασίας, τον αιτούντα και τους ανηλίκους. Μάλιστα, η Οδηγία 2001/95/ΕΚ, διαφοροποιείται από την Οδηγία 2004/83/ΕΚ, στο γεγονός ότι ως μέλη της οικογένειας θεωρεί και τον πατέρα, τη μητέρα ή άλλο ενήλικο υπεύθυνο για το δικαιούχο διεθνούς προστασίας βάσει νόμου ή πρακτικής του οικείου κράτους μέλους, αν ο δικαιούχος είναι ανήλικος ή άγαμος. Ακόμη, το κείμενο της νέας Οδηγίας, διασφαλίζει ένα υψηλότερο ελάχιστο επίπεδο παροχών και δικαιωμάτων και για τις δύο κατηγορίες δικαιούχων διεθνούς προστασίας (προσφύγων και δικαιούχων επικουρικής προστασίας), στο εσωτερικό της Ένωσης. Παρά το γεγονός ότι εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των δύο κατηγοριών δικαιούχων, η αναδιατυπωμένη Οδηγία προσεγγίζει σε μεγάλο βαθμό τα οφέλη και τα δικαιώματα των προσφύγων και των δικαιούχων επικουρικής προστασίας, προσφέροντας σε ορισμένους τομείς υψηλότερα πρότυπα προστασίας.

¹⁹⁵ Ομοίως, OJ L 337, 20.12.2011, 18.

¹⁹⁶ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011, OJ L 337, 20.12.2011, 19, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:EL:PDF>

¹⁹⁷ Ομοίως, OJ L 337, 20.12.2011, 20.

¹⁹⁸ Ομοίως, OJ L 337, 20.12.2011, 21.

Μάλιστα, οι νέοι κανόνες ενδυναμώνουν τα δικαιώματα των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές προκλήσεις ένταξης που αντιμετωπίζουν.¹⁹⁹ Είναι άλλωστε δεόντως σημαντική η πρόβλεψη της Οδηγίας σχετικά με τη σπουδαιότητα του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Βέβαια, στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε πως η εν λόγω Οδηγία δεν έχει επιτύχει το στόχο της να εξασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη της Ένωσης εφαρμόζουν κοινά κριτήρια για τον προσδιορισμό των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Υπάρχει μια υπερβολικά περιορισμένη ερμηνεία του ορισμού του «πρόσφυγα», σε ένα μεγάλο αριθμό κρατών μελών. Καλό θα ήταν λοιπόν, η Οδηγία αυτή να συντελέσει στην εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών, έτσι ώστε να παρέχεται σε όλους όσους το χρειάζονται, ισότιμη προστασία.²⁰⁰ Η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της οδηγίας έγινε με το Π.Δ. 141/2013.

5.2. Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας.

Η οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου , ορίζει κανόνες για το σύνολο της διαδικασίας υποβολής αίτησης ασύλου, μεταξύ άλλων, σχετικά με: τον τρόπο υποβολής της αίτησης, τον τρόπο με τον οποίο θα εξεταστεί η αίτηση, το είδους της βοήθειας που θα δοθεί στον αιτούντα άσυλο, πώς ασκείται η προσφυγή και κατά πόσον η προσφυγή θα επιτρέψει στο άτομο να παραμείνει στο έδαφος, τι μπορεί να γίνει εάν ο αιτών διαφεύγει, ή πώς να αντιμετωπίζονται οι επαναλαμβανόμενες αιτήσεις. Η προηγούμενη οδηγία 85/2005 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), αποτελούσε τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή μεταξύ των κρατών μελών την εποχή εκείνη. Οι κανόνες ήταν συχνά πολύ ασαφείς και παρεκκλίσεις επέτρεπαν στα κράτη μέλη να διατηρούν τους δικούς τους κανόνες, ακόμη και αν δεν πληρούσαν τα βασικά συμφωνημένα πρότυπα. Η παρούσα οδηγία 32/2013 για τις διαδικασίες ασύλου χαρακτηρίζεται από πολύ μεγαλύτερη ακρίβεια. Δημιουργεί ένα συνεκτικό σύστημα το οποίο διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις για το άσυλο λαμβάνονται αποτελεσματικότερα και δικαιότερα και ότι όλα τα κράτη μέλη εξετάζουν τις αιτήσεις με κοινά υψηλά πρότυπα. Καθορίζει πανευρωπαϊκές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (καθεστώς προσφύγων και καθεστώς επικουρικής προστασίας). Ξεκινώντας, το άρθρο 2 της παρούσας οδηγίας, εισάγει κάποιες βασικές έννοιες με σκοπό την κατανόηση των διατάξεων που παρατίθενται παρακάτω.²⁰¹ Το άρθρο 3, προβλέπει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, δηλαδή όλες οι αιτήσεις διεθνούς

¹⁹⁹ European Asylum Support Office, 2011 Annual Report on the Situation of Asylum in the European Union and on the Activities of the European Asylum Support Office, ISSN 1977-4826, Publications Office of the European Union, 2012, σελ.40, διαθέσιμο σε: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/pdf/easo_annual_report_final.pdf

²⁰⁰ Βλ. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ " Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013) σελ. 46

²⁰¹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 2

προστασίας που υποβάλλονται στο έδαφος, περιλαμβανομένων των συνόρων, στα χωρικά ύδατα ή στις ζώνες διέλευσης των κρατών μελών, καθώς και στην ανάκληση διεθνούς προστασίας.²⁰² Παρακάτω, στο Άρθρο 4 γίνεται αναφορά στις υπεύθυνες αρχές και προβλέπεται η καλύτερη δυνατή κατάρτιση των αρμόδιων ατόμων για τη λήψη αποφάσεων και την γρηγορότερη παροχή βοήθειας στον αιτούντα ώστε να διενεργείται ταχέως η πλήρης εξέταση της αίτησης.²⁰³ Στη συνέχεια, το άρθρο 6 προβλέπει πως όταν ένα πρόσωπο υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας σε αρχή αρμόδια για την καταχώριση των αιτήσεων αυτών δυνάμει του εθνικού δικαίου, η καταχώριση γίνεται το αργότερο μέσα σε τρεις εργάσιμες ημέρες μετά την υποβολή της αίτησης, αν γίνει σε αναρμοδία αρχή τότε η καταχώριση μπορεί να γίνει το αργότερο έξι εργάσιμες ημέρες μετά την υποβολή της αίτησης. Ακόμη υπάρχει μέριμνα σχετικά με το ενδεχόμενο όπου και άλλες αρχές λαμβάνουν αιτήσεις διεθνούς προστασίας, όπως η αστυνομία, η συνοριοφυλακή, οι υπηρεσίες μετανάστευσης και το προσωπικό κέντρων κράτησης, να διαθέτουν τις σχετικές πληροφορίες και οι υπάλληλοί τους να λαμβάνουν το επίπεδο κατάρτισης που απαιτείται για την εκτέλεση των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων τους και τις οδηγίες ώστε να ενημερώνονται οι αιτούντες σχετικά με τον τόπο και τον τρόπο υποβολής αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Ακόμη, το πρόσωπο το οποίο έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας πρέπει να έχει πραγματική δυνατότητα να την καταθέσει το ταχύτερο δυνατό. Επίσης, πρέπει να αναφέρουμε πως όταν υπάρχει μεγάλος αριθμός ταυτόχρονων αιτήσεων διεθνούς προστασίας, από υπηκόους τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς καθιστά πολύ δύσκολη στην πράξη την τήρηση της προθεσμίας των τριών ή έξι ημερών και έτσι τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν παράταση της προθεσμίας σε 10 εργάσιμες ημέρες. Η ταχύτερη εφαρμογή διαδικασιών και η μεγαλύτερη κατάρτιση των αρμόδιων αρχών, θα εξοικονομήσουν χρήματα στα κράτη μέλη, δεδομένου ότι οι αιτούντες άσυλο θα παραμένουν λιγότερο χρονικό διάστημα σε συστήματα υποδοχής που χρηματοδοτούνται από το κράτος και θα περιοριστούν οι εσφαλμένες αποφάσεις.²⁰⁴ Στο Άρθρο 7 της Οδηγίας προβλέπεται πως κάθε πρόσωπο που χρήζει ειδικής βοήθειας, για παράδειγμα λόγω ηλικίας, αναπηρίας, ασθένειας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή τραυματικών εμπειριών θα λαμβάνει κατάλληλη στήριξη, συμπεριλαμβανομένου και επαρκούς χρόνου, για να εξηγήσει τους ισχυρισμούς του. Οι εθνικές αρχές θα διορίζουν εξουσιοδοτημένο εκπρόσωπο για τα ασυνόδευτα παιδιά.²⁰⁵ Περιπτώσεις που είναι απίθανο να είναι επαρκώς τεκμηριωμένες μπορούν να αντιμετωπίζονται με ειδικές διαδικασίες («ταχείες» διαδικασίες και διαδικασίες στα «σύνορα»). Υπάρχουν σαφείς κανόνες σχετικά με το πότε μπορούν να εφαρμόζονται οι διαδικασίες αυτές. Επίσης, ασυνόδευτα παιδιά που ζητούν άσυλο και θύματα βασανιστηρίων χαίρουν ειδικής μεταχείρισης σχετικά με το θέμα αυτό. Το Άρθρο 8 της Οδηγίας ορίζει σαφέστερους κανόνες σχετικά με τον τρόπο υποβολής αίτησης για άσυλο καθώς προβλέπει ότι πρέπει να υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις, για παράδειγμα στα σύνορα, ώστε να διασφαλίζεται ότι κάθε πρόσωπο που επιθυμεί να υποβάλει αίτηση ασύλου, να μπορεί να το πράξει γρήγορα και αποτελεσματικά. Οι διαδικασίες θα είναι ταχύτερες, αποτελεσματικότερες και δικαιότερες για τους αιτούντες.²⁰⁶ Σημαντικό είναι σε αυτό το σημείο να αναφερθούμε στην παράγραφο 1 του Άρθρου 9 η οποία προβλέπει ότι «1. Στους αιτούντες επιτρέπεται να παραμείνουν στο κράτος μέλος, αποκλειστικά για το σκοπό

²⁰² Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 3

²⁰³ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 4

²⁰⁴ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 6

²⁰⁵ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 7

²⁰⁶ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 8

της διαδικασίας, μέχρις ότου η αποφαινόμενη αρχή λάβει την απόφασή της σύμφωνα με τις πρωτοβάθμιες διαδικασίες που ορίζονται σε επόμενα άρθρα της οδηγίας. Το εν λόγω δικαίωμα παραμονής δεν θεμελιώνει δικαίωμα για χορήγηση άδειας διαμονής.»²⁰⁷ Το Άρθρο 10 της Οδηγίας, θέτει τις προϋποθέσεις για την εξέταση των αιτήσεων. Το εν λόγω άρθρο, ορίζει πως τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε οι αιτήσεις διεθνούς προστασίας να μην απορρίπτονται ούτε να αποκλείεται η εξέτασή τους μόνο λόγω του ότι δεν υποβλήθηκαν το ταχύτερο δυνατόν. Κατά την εξέταση αιτήσεων διεθνούς προστασίας, η αποφαινόμενη αρχή εξακριβώνει καταρχάς κατά πόσον οι αιτούντες μπορούν να αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες και, σε αντίθετη περίπτωση, κρίνει κατά πόσον οι αιτούντες δικαιούνται επικουρικής προστασίας. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις της αποφαινόμενης αρχής επί των αιτήσεων διεθνούς προστασίας να λαμβάνονται κατόπιν δέουσας εξέτασης Αυτό, προϋποθέτει την εξέταση των αιτήσεων σε ατομική βάση, αντικειμενικά και αμερόληπτα. Ακόμη, απαραίτητη κρίνετε η συλλογή έγκυρων πληροφοριών, από διάφορες πηγές, όπως η ΕΥΥΑ και ο UNHCR, και διάφορες άλλες σχετικές διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως προς τη γενική κατάσταση στις χώρες καταγωγής των αιτούντων, καθώς και των χωρών μέσω των οποίων διήλθαν και φυσικά να προβλέπεται ότι το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων και τη λήψη των αποφάσεων έχει πρόσβαση στις εν λόγω πληροφορίες. Επιπλέον, το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να μπορεί να ζητήσει συμβουλές, εφόσον είναι αναγκαίο, από εμπειρογνώμονες επί ειδικών ζητημάτων, π.χ. επί ιατρικών, πολιτιστικών ή θρησκευτικών ζητημάτων ή ζητημάτων που άπτονται των παιδιών ή του φύλου.²⁰⁸ Στη συνέχεια, το άρθρο 11 της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη φροντίζουν, ώστε οι αποφάσεις για τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας να δίδονται γραπτώς. Επίσης, στις περιπτώσεις όπου απορρίπτεται αίτηση όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας, να αναφέρονται στην απόφαση οι πραγματικοί και νομικοί λόγοι και να δίδονται γραπτώς πληροφορίες για τις δυνατότητες προσβολής αρνητικής απόφασης. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να παρέχουν γραπτώς πληροφορίες για τις δυνατότητες προσβολής αρνητικής απόφασης όταν ο αιτών έχει ενημερωθεί σχετικά σε προηγούμενο στάδιο γραπτώς ή με ηλεκτρονικό μέσο στο οποίο έχει πρόσβαση.²⁰⁹ Στο άρθρο 12 προβλέπονται οι εγγυήσεις που παρέχονται στους αιτούντες. Αυτές είναι καταρχήν η ενημέρωση των αιτούντων σε γλώσσα την οποία κατανοούν, για τη διαδικασία που ακολουθείται, τα δικαιώματά τους και την απόφαση που λήφθηκε. Πρέπει ακόμη να τους παρέχεται διερμηνέας για να τους βοηθά να παρουσιάσουν την υπόθεσή τους, εάν χρειάζεται. Η δυνατότητα να μη στερούνται ευκαιρίας να επικοινωνούν με τον UNHCR ή κάθε άλλη οργάνωση που παρέχει νομικές ή άλλες συμβουλές σε αιτούντες σύμφωνα με το δίκαιο του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους. Ακόμη, να έχουν το δικαίωμα συνεννόησης με νομικό σύμβουλο, με δικά τους έξοδα καθώς και το δικαίωμα ουσιαστικής άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον δικαστηρίου και την δυνατότητα να τους διατίθεται δωρεάν νομική συνδρομή κατά τη διάρκεια της προσφυγής τους. Το δικαίωμα δωρεάν νομικής συνδρομής που παρέχετε στους αιτούντες από την εν λόγω οδηγία, εντοπίζεται στο άρθρο 20 αυτής, το οποίο μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους η χορήγηση δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης στις περιπτώσεις όπου ένα δικαστήριο ή κάποια άλλη αρμόδια αρχή θεωρεί ότι το ένδικο μέσο του αιτούντος έχει πραγματικές πιθανότητες επιτυχίας. Όταν λαμβάνεται απόφαση για τη μη παροχή

²⁰⁷ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 9

²⁰⁸ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 10

²⁰⁹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 11

δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο από αρχή η οποία δεν είναι δικαστήριο, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ο αιτών έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής κατά της εν λόγω απόφασης ενώπιον δικαστηρίου. Ωστόσο τα κράτη μέλη φροντίζουν να μην περιορίζεται αυθαιρέτως η νομική συνδρομή και εκπροσώπηση και να μην εμποδίζεται η ουσιαστική πρόσβαση του αιτούντος στη δικαιοσύνη.²¹⁰ Το Άρθρο 13 τις οδηγίας, αναφέρεται στην υποχρέωση που έχουν οι αιτούντες να συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, με σκοπό την εξακρίβωση της ταυτότητάς τους και άλλων στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στους αιτούντες και άλλες υποχρεώσεις συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές στο βαθμό-μέτρο που οι υποχρεώσεις αυτές είναι αναγκαίες για τη διεκπεραίωση της αίτησης τους. Χαρακτηριστικά θα αναφέρω κάποιες από αυτές, όπως είναι, η υποχρέωση οι αιτούντες να παραδίδουν τα έγγραφα που έχουν στην κατοχή τους και σχετίζονται με την εξέταση της αίτησης, όπως τα διαβατήριά τους, οι αιτούντες πρέπει να ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές για τον παρόντα τόπο διαμονής ή τη διεύθυνσή τους και να τις ενημερώνουν για την αλλαγή του το συντομότερο δυνατόν. Η πρακτική σημασία αυτής της δέσμευσης έγκειται στο γεγονός, ότι τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι ο αιτών υποχρεούται να δέχεται κάθε γνωστοποίηση στον πιο πρόσφατο τόπο διαμονής ή στη διεύθυνση που έχει δηλώσει κατά τον τρόπο αυτό. Ακόμη, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να κάνουν σωματική έρευνα στον αιτούντα και να ερευνήσουν τα προσωπικά του αντικείμενα. Πάντα με την επιφύλαξη ότι η έρευνα αυτή πραγματοποιείται για λόγους ασφαλείας και η σωματική έρευνα του αιτούντος σύμφωνα με την παρούσα οδηγία διεξάγεται από πρόσωπο του ίδιου φύλου τηρουμένων πλήρως των αρχών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της σωματικής και ψυχολογικής ακεραιότητας.²¹¹ Στην συνέχεια το άρθρο 14 αναφέρεται στο δικαίωμα του αιτούντος διεθνούς προστασίας σε προσωπική συνέντευξη. Πριν από τη λήψη απόφασης από την αρμόδια αρχή, οι αιτούντες δικαιούνται μια προσωπική συνέντευξη στην οποία θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους. Το άτομο που διεξάγει τη συνέντευξη πρέπει να διαθέτει τα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές ή γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την κατάσταση, ακόμη η οδηγία προβλέπει ότι στις περιπτώσεις εκείνες όπου, υπάρχουν ταυτόχρονα πολλές αιτήσεις διεθνούς προστασίας με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη στην πράξη η έγκαιρη διεξαγωγή συνεντεύξεων επί της ουσίας κάθε αίτησης από την αποφαινόμενη αρχή, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι το προσωπικό διαφορετικής αρχής μπορεί προσωρινά να συμμετάσχει στη διενέργεια των συνεντεύξεων αυτών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το προσωπικό της εν λόγω διαφορετικής αρχής λαμβάνει εκ των προτέρων σχετική κατάρτιση αλλά και γενική γνώση των προβλημάτων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την ικανότητα του αιτούντος για συνέντευξη, όπως ενδείξεις ότι ο αιτών μπορεί να έχει υποστεί βασανισμό κατά το παρελθόν. Ακόμη στην παράγραφο 2 δίνετε η δυνατότητα παραλείψεις της διαδικασίας της προσωπικής συνέντευξης, η αποφαινόμενη αρχή δύναται να λάβει θετική απόφαση όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων ή όταν ο αιτών είναι ανίκανος ή δεν μπορεί να συμμετάσχει σε συνέντευξη, για λόγους που οφείλονται σε μόνιμες καταστάσεις ανεξάρτητες από τη θέλησή του. Εάν υπάρχουν αμφιβολίες, η αρμόδια αρχή συμβουλευεται επαγγελματία του τομέα της υγείας για να εξακριβώσει κατά πόσον η κατάσταση λόγω της οποίας ο αιτών είναι ανίκανος ή δεν δύναται να συμμετάσχει σε συνέντευξη είναι προσωρινή ή

²¹⁰ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 12

²¹¹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 13

μόνιμη. Στην περίπτωση που δεν διεξάγεται συνέντευξη για λόγους που οφείλονται σε μόνιμες καταστάσεις ανεξάρτητες από τη θέλησή του αιτούντος, πρέπει να καταβάλλονται εύλογες προσπάθειες ώστε να δίνεται η δυνατότητα στον αιτούντα ή στον εξαρτώμενο να υποβάλλουν συμπληρωματικά στοιχεία. Η έλλειψη προσωπικής συνέντευξης σύμφωνα με το άρθρο 14 δεν εμποδίζει την αποφαινόμενη αρχή να αποφασίσει επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας ούτε επιδρά δυσμενώς στην απόφαση της υπεύθυνης αρχής. Ωστόσο παρακάτω το άρθρο, αναγνωρίζει στα κράτη μέλη το δικαίωμα, όταν αποφασίζουν επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας, να λαμβάνουν υπόψη τους το γεγονός ότι ο αιτών δεν παρουσιάστηκε για την προσωπική συνέντευξη, εκτός εάν είχε σοβαρούς λόγους να απουσιάσει.²¹² Το άρθρο 15 παραθέτει τις προϋποθέσεις της συνέντευξης, η οποία γίνεται κατά κανόνα χωρίς την παρουσία μελών της οικογένειας, εκτός εάν η αποφαινόμενη αρχή κρίνει ότι η παρουσία τους είναι απαραίτητη προκειμένου να διενεργηθεί η δέουσα εξέταση, διεξάγεται υπό συνθήκες που να εξασφαλίζουν τη δέουσα εμπιστευτικότητα και λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται σε συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους. Τα κράτη μέλη, προκειμένου να εξασφαλίσουν, ότι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες πραγματοποιείται η προσωπική συνέντευξη είναι οι καλύτερες δυνατές για τον αιτούντα, μεριμνούν ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να είναι κατάλληλα καταρτισμένο όταν είναι δυνατό προβλέπεται ότι η συνέντευξη με τον αιτούντα διεξάγεται από πρόσωπο του ίδιου φύλου, εφόσον το ζητήσει ο αιτών, εκτός αν η αρχή κρίνει ότι το φύλο του ατόμου που διεξάγει την συνέντευξη δεν συνδέεται με τη δυσκολία του αιτούντος να παρουσιάσει τους λόγους της αίτησής του. Ακόμη, παρέχεται διερμηνέας προκειμένου να εξασφαλιστεί η δέουσα επικοινωνία μεταξύ του αιτούντος και του προσώπου που διεξάγει τη συνέντευξη. Η επικοινωνία διενεργείται στη γλώσσα που προτιμά ο αιτών εκτός εάν υπάρχει άλλη γλώσσα την οποία κατανοεί και στην οποία είναι σε θέση να επικοινωνήσει με σαφήνεια. Τα κράτη μέλη μεριμνούν, ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη επί της ουσίας της αίτησης διεθνούς προστασίας να μη φοράει στρατιωτική στολή ή στολή των δυνάμεων επιβολής του νόμου και οι συνεντεύξεις με ανηλίκους να διεξάγονται με τρόπο κατάλληλο για παιδιά. Τέλος εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους να ορίσει κανόνες σχετικά με την παρουσία τρίτων στην προσωπική συνέντευξη.²¹³ Κατά το άρθρο 16, η αρμόδια αρχή φροντίζει ώστε να παραχωρείται στον αιτούντα κατάλληλη ευκαιρία για να παρουσιάσει τα στοιχεία που απαιτούνται για την όσο γίνεται πληρέστερη τεκμηρίωση της αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ²¹⁴. Αυτό δίνει την δυνατότητα στον αιτών να παρέχει επιπλέον εξηγήσεις σχετικά με στοιχεία τα οποία ενδεχομένως λείπουν ή σχετικά με τυχόν ασυνέπειες ή αντιφάσεις στο πλαίσιο των προηγούμενων δηλώσεων του.²¹⁵

Το άρθρο 17 ορίζει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνεται η έκθεση και καταγραφή των προσωπικών συνεντεύξεων. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε προσωπική συνέντευξη προβλέπεται είτε η σύνταξη διεξοδικής και εμπειριστατωμένης έκθεση η οποία θα περιλαμβάνει όλα τα ουσιώδη στοιχεία είτε η απομαγνητοφώνηση αυτής. Τα κράτη

²¹² Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 14

²¹³ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 15

²¹⁴ Βλ. Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας. Άρθρο 4 διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32011L0095>

²¹⁵ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 16

μέλη μπορεί να προβλέπουν την ακουστική ή οπτικοακουστική καταγραφή της προσωπικής συνέντευξης. Σε περίπτωση που γίνεται τέτοια καταγραφή, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η καταγραφή ή το κείμενο της απομαγνητοφώνησης να διατίθενται μαζί με το φάκελο του αιτούντος. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο αιτών να έχει την ευκαιρία να διατυπώσει τυχόν παρατηρήσεις και να παράσχει διευκρινίσεις προφορικώς ή και γραπτώς σε σχέση με τυχόν εσφαλμένες μεταφράσεις ή παρερμηνείες που περιλαμβάνονται στην έκθεση ή στο κείμενο της απομαγνητοφώνησης, στο τέλος της προσωπικής συνέντευξης ή εντός καθορισμένου χρονικού ορίου πριν λάβει απόφαση η αποφαινόμενη αρχή. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο αιτών να ενημερώνεται πλήρως για το περιεχόμενο της έκθεσης ή για ουσιώδη στοιχεία του κειμένου της απομαγνητοφώνησης με τη συνδρομή διερμηνέα εάν είναι απαραίτητο. Κατόπιν, τα κράτη μέλη ζητούν από τον αιτούντα να επιβεβαιώσει ότι το περιεχόμενο της έκθεσης ή του κειμένου της απομαγνητοφώνησης αντικατοπτρίζει σωστά την εν λόγω συνέντευξη. Ωστόσο, δεν υποχρεούνται τα κράτη μέλη να ζητήσουν από τον αιτούντα να επιβεβαιώσει ότι το περιεχόμενο της έκθεσης ή του κειμένου της απομαγνητοφώνησης αντικατοπτρίζει σωστά τη συνέντευξη. Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου, στις περιπτώσεις όπου ο αιτών αρνείται να επιβεβαιώσει ότι το περιεχόμενο της έκθεσης ή του κειμένου της απομαγνητοφώνησης αντικατοπτρίζει σωστά την προσωπική συνέντευξη, οι λόγοι της άρνησής του καταχωρίζονται στον φάκελο του αιτούντος. Η άρνηση ωστόσο αυτή δεν εμποδίζει την αρμόδια αρχή να λάβει απόφαση επί της αίτησης. Ακόμη στην παράγραφο 5 αναφέρεται ότι οι αιτούντες και οι νομικοί ή άλλοι σύμβουλοι, όπως ορίζεται στο άρθρο 23, έχουν πρόσβαση στην έκθεση ή στο κείμενο της απομαγνητοφώνησης και, ενδεχομένως, στην καταγραφή, πριν λάβει απόφαση η αρμόδια αρχή.²¹⁶

Στο άρθρο 18, προβλέπεται όταν κρίνετε σκόπιμο από την υπεύθυνη αρχή για την αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ και πάντα με την επιφύλαξη της συγκατάθεσης του αιτούντος, τα κράτη μέλη, να μεριμνούν για την ιατρική εξέταση αυτού όσον αφορά ενδείξεις που ενδεχομένως υποδηλώνουν διώξεις ή σοβαρή βλάβη που υπέστη κατά το παρελθόν. Εναλλακτικά, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι ο αιτών μεριμνά για την ιατρική εξέταση. Οι ιατρικές εξετάσεις διενεργούνται από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες του τομέα της υγείας και τα αποτελέσματά τους υποβάλλονται στην αποφαινόμενη αρχή το ταχύτερο δυνατό. Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να ορίζουν τους επαγγελματίες του τομέα της υγείας που μπορούν να διενεργούν αυτές τις ιατρικές εξετάσεις. Η άρνηση από την πλευρά του αιτούντος να υποβληθεί σε ιατρικές εξετάσεις δεν εμποδίζει την αποφαινόμενη αρχή να λάβει απόφαση επί της αίτησης. Τα έξοδα των ιατρικών εξετάσεων που διενεργούνται καλύπτονται από δημόσια κονδύλια. Όταν η υπεύθυνη αρχή δεν θεωρεί απαραίτητη για την αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων μπορεί να ενημερώσει τους αιτούντες ότι μπορούν με δική τους πρωτοβουλία και δικά τους έξοδα να μεριμνήσουν για την ιατρική εξέταση όσον αφορά ενδείξεις που ενδεχομένως υποδηλώνουν διώξεις ή σοβαρή βλάβη που υπέστησαν κατά το παρελθόν. Τα αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων εκτιμώνται από την αποφαινόμενη αρχή μαζί με τα λοιπά στοιχεία της αίτησης.²¹⁷

Τα άρθρα 19 έως 23 προβλέπουν τις συνθήκες υπο τις οποίες παρέχεται, δωρεάν νομικές και διαδικαστικές πληροφορίες στο πλαίσιο των πρωτοβάθμιων διαδικασιών.

²¹⁶ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 17

²¹⁷ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 18

Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να παρέχονται, κατόπιν αιτήματος, δωρεάν νομικές και διαδικαστικές πληροφορίες στους αιτούντες, συμπεριλαμβανομένων, τουλάχιστον, των πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της περίπτωσης του αιτούντος.²¹⁸ Αντίστοιχα στο άρθρο 20 ρυθμίζεται η κατόπιν αιτήματος, δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση στο πλαίσιο των διαδικασιών άσκησης ένδικου μέσου. Αυτή η νομική συνδρομή και εκπροσώπηση περιλαμβάνει, τουλάχιστον, την κατάρτιση των αναγκαίων διαδικαστικών εγγράφων και τη συμμετοχή εξ ονόματος του αιτούντος σε ακροαματική διαδικασία ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Ακόμη και σύμφωνα με την παράγραφο 2 προβλέπεται δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση και στις πρωτοβάθμιες διαδικασίες, Στις περιπτώσεις αυτές όμως, δεν εφαρμόζεται το άρθρο 19. Επιπροσθέτως στην παράγραφο 3 ορίζεται ότι τα κράτη μέλη δεν είναι υποχρεωμένα να χορηγούν στους αιτούντες δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση εάν ένα δικαστήριο ή άλλη αρμόδια αρχή θεωρεί ότι το ένδικο μέσο του αιτούντος δεν έχει πραγματικές πιθανότητες επιτυχίας. Στις περιπτώσεις λοιπόν εκείνες όπου η απόφαση για μη χορήγηση νομικής συνδρομής προέρχεται από αρχή η οποία δεν είναι δικαστήριο, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ο αιτών έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής κατά της εν λόγω απόφασης ενώπιον δικαστηρίου. Κατά γενικό κανόνα βέβαια τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μην περιορίζεται αυθαιρέτως η νομική συνδρομή και εκπροσώπηση και να μην εμποδίζεται η ουσιαστική πρόσβαση του αιτούντος στη δικαιοσύνη.²¹⁹ Στην συνέχεια το άρθρο 21 αναφέρει τους όρους που κάθε κράτος μέλος έχει ορίσει και πρέπει να πληρούνται προκειμένου να παρέχονται δωρεάν νομικές και διαδικαστικές πληροφορίες, νομική συνδρομή και εκπροσώπηση. Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι οι δωρεάν νομικές και διαδικαστικές πληροφορίες δίνονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις ή από επαγγελματίες κρατικών αρχών ή από ειδικευμένες κρατικές υπηρεσίες. Η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση που προβλέπονται στο άρθρο 20 παρέχονται από πρόσωπα που γίνονται δεκτά ή αναγνωρίζονται με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι οι δωρεάν νομικές και διαδικαστικές πληροφορίες καθώς και η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση χορηγούνται μόνο σε όσους δεν έχουν επαρκείς πόρους ή και μόνο μέσω των υπηρεσιών που παρέχονται από νομικούς ή άλλους συμβούλους που καθορίζονται ειδικά από την εθνική νομοθεσία για συνδρομή και εκπροσώπηση των αιτούντων. Ακόμη, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν κανόνες σχετικά με την υποβολή και τη διεκπεραίωση των αιτημάτων παροχής δωρεάν νομικών και διαδικαστικών πληροφοριών δωρεάν νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης. Επιπλέον, έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν χρηματικά ή και χρονικά όρια στη δωρεάν παροχή νομικών και διαδικαστικών πληροφοριών του άρθρου 19 και στη δωρεάν παροχή νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης του άρθρου 20, εφόσον τα όρια αυτά δεν περιορίζουν αυθαιρέτως την πρόσβαση στην παροχή νομικών και διαδικαστικών πληροφοριών και στη νομική συνδρομή και εκπροσώπηση. Επίσης προβλέπετε ότι, όσον αφορά τα τέλη και άλλα έξοδα, η μεταχείριση των αιτούντων δεν θα είναι ευνοϊκότερη από εκείνη που επιφυλάσσεται κατά γενικό κανόνα στους υπηκόους τους σε θέματα σχετικά με τη νομική συνδρομή, και τέλος στην παράγραφο 5 του άρθρου δίνεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να ζητήσουν να τους επιστραφεί το σύνολο ή μέρος των καταβληθέντων

²¹⁸ Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας άρθρα 19-23 διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013L0032>

²¹⁹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 20

εξόδων εάν και από τη στιγμή που έχει βελτιωθεί σημαντικά η οικονομική κατάσταση του αιτούντος ή εάν η απόφαση χορήγησης αυτών των εξόδων είχε ληφθεί με βάση ψευδείς πληροφορίες που είχε δώσει ο αιτών.²²⁰ Στη συνέχεια, το άρθρο 22 εισάγει το δικαίωμα των αιτούντων με ίδια δαπάνη σε νομική συνδρομή και εκπροσώπηση σε όλα τα στάδια της διαδικασίας και κατά τρόπο ουσιαστικό, νομικό ή άλλο σύμβουλο, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου, σε θέματα σχετικά με τις οικείες αιτήσεις διεθνούς προστασίας, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, ακόμα και μετά από αρνητική απόφαση, ακόμη τα κράτη μέλη έχουν την διακριτική ευχέρεια να επιτρέπουν και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις να παράσχουν νομική συνδρομή και/ή εκπροσώπηση σε αιτούντες.²²¹ Παρακάτω το άρθρο 23 ορίζει το πεδίο εφαρμογής της νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης και προβλέπει ότι Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο νομικός ή άλλος σύμβουλος, που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει της εθνικής νομοθεσίας και που παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση σε αιτούντα βάσει της εθνικής νομοθεσίας, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες του φακέλου του αιτούντος βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί απόφαση Τα κράτη μέλη δύνανται να κάνουν εξαίρεση όταν η αποκάλυψη των πληροφοριών ή των πηγών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια, την ασφάλεια των οργανισμών ή προσώπων που παρέχουν τις πληροφορίες ή την ασφάλεια των προσώπων τα οποία αφορούν οι πληροφορίες ή εάν θίγονται οι έρευνες σχετικά με την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ή οι διεθνείς σχέσεις των κρατών μελών. Στις περιπτώσεις αυτές, τα κράτη μέλη ωστόσο, καθιστούν προσβάσιμες στις αρμόδιες αρχές τις εν λόγω πληροφορίες ή πηγές· και θεσπίζουν στο εθνικό δίκαιο διαδικασίες που εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης του αιτούντος. Ακόμη, τα κράτη μέλη μπορούν, ιδίως, να παρέχουν σε νομικό ή άλλο σύμβουλο, ο οποίος έχει υποβληθεί σε έλεγχο ασφαλείας, πρόσβαση στις συγκεκριμένες πληροφορίες ή πηγές, εφόσον οι πληροφορίες έχουν σημασία για την εξέταση της αίτησης ή για τη λήψη απόφασης περί ανάκλησης της διεθνούς προστασίας και μεριμνούν ώστε ο νομικός ή άλλος σύμβουλος που παρέχει συνδρομή ή εκπροσώπηση στον αιτούντα να έχει πρόσβαση σε κλειστές ζώνες, όπως χώρους κράτησης και ζώνες διέλευσης, για να συνεννοείται με τον αιτούντα, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 4 και το άρθρο 18 παράγραφος 2 στοιχεία β) και γ) της οδηγίας 2013/33/ΕΕ²²². Τα κράτη μέλη επιτρέπουν στον αιτούντα να προσέλθει στην προσωπική συνέντευξη συνοδευόμενος από νομικό ή άλλο σύμβουλο που γίνεται δεκτός ή αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι ο νομικός ή άλλος σύμβουλος μπορεί να παρεμβαίνει μόνο στο τέλος της προσωπικής συνέντευξης. Σύμφωνα με την παράγραφο 4, και με την επιφύλαξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 25 παράγραφος 1 στοιχείο β), τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν κανόνες για την παράσταση των νομικών ή άλλων συμβούλων σε όλες τις συνεντεύξεις κατά τη διαδικασία. Τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν την παρουσία του αιτούντος στην προσωπική συνέντευξη έστω κι αν αυτός εκπροσωπείται βάσει της εθνικής νομοθεσίας από νομικό ή άλλο

²²⁰ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 21

²²¹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 22

²²² Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013L0033> Άρθρο 18 στοιχεία « β) κέντρα φιλοξενίας που εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο· και γ) ιδιωτικές κατοικίες, διαμερίσματα, ξενοδοχεία ή άλλοι χώροι προσαρμοσμένοι για τη στέγαση αιτούντων.»

σύμβουλο και μπορούν να ζητήσουν από τον αιτούντα να απαντήσει αυτοπροσώπως στις υποβαλλόμενες ερωτήσεις.²²³

Το άρθρο 24 αναφέρεται στους αιτούντες διεθνούς προστασίας οι οποίοι χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων. Η εκτίμηση για το κατά πόσο ο αιτών χρήζει ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων γίνεται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά την υποβολή της αίτησης, και εκτίμηση αυτή μπορεί να εντάσσεται στις ισχύουσες εθνικές διαδικασίες και/ή στην εκτίμηση που αναφέρεται στο άρθρο 22 της οδηγίας 2013/33/ΕΕ²²⁴ και δεν χρειάζεται να λαμβάνει τη μορφή διοικητικής διαδικασίας. Αποτελεί υποχρέωση των κρατών μελών αφού εκτιμήσουν την «ιδιαιτέρη» κατάσταση των αιτούντων να διασφαλίσουν ότι τους παρέχεται επαρκής υποστήριξη, ώστε να μπορούν να απολαύουν των δικαιωμάτων και να συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις της παρούσας οδηγίας καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου. Όταν η κατάλληλη υποστήριξη δεν μπορεί να παρέχεται εντός του πλαισίου των διαδικασιών του άρθρου 31 παράγραφος 8, δηλαδή δεν συντρέχουν οι λόγοι η διαδικασία εξέτασης σε πρώτο βαθμό να επιταχυνθεί ή να πραγματοποιηθεί στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης και του άρθρου 43, σχετικά με τις διαδικασίες στα σύνορα, δηλαδή την λήψη απόφασης σχετικά με το παραδεκτό της αίτησης και την ουσία αυτής. Ιδίως όταν τα κράτη μέλη θεωρούν ότι ο αιτών χρήζει ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων συνεπεία βασανισμού, βιασμού ή άλλων σοβαρών μορφών ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας, τα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν ή παύουν να εφαρμόζουν το άρθρο 31 παράγραφος 8 και το άρθρο 43, ακόμη η οδηγία προβλέπει στην παράγραφο 5 του εν λόγω άρθρου ότι αντιμετωπίζεται η ανάγκη για ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις και εφόσον η ανάγκη αυτή ανακύψει σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας, χωρίς να απαιτείται εκ νέου κίνηση της διαδικασίας.²²⁵

Το άρθρο 25 της οδηγίας ορίζει ποιές είναι οι εγγυήσεις για τους ασυνόδευτους ανηλίκους και προβλέπει ότι το μείζον συμφέρον του παιδιού αποτελεί το κύριο μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. Πιο συγκεκριμένα, για όλες τις διαδικασίες που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία λαμβάνουν το συντομότερο δυνατόν μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν ότι ο ασυνόδευτος ανήλικος διαθέτει εκπροσώπηση και συνδρομή από εκπρόσωπο προκειμένου να μπορέσει να επωφεληθεί των δικαιωμάτων και να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία. Ο ασυνόδευτος ανήλικος ενημερώνεται αμέσως ότι έχει ορισθεί εκπρόσωπος. Ο εκπρόσωπος ασκεί τα καθήκοντά του σύμφωνα με την αρχή του μείζονος συμφέροντος του παιδιού και διαθέτει την κατάλληλη εμπειρογνωμοσύνη για τον σκοπό αυτό. Το πρόσωπο που ενεργεί ως εκπρόσωπος αντικαθίσταται μόνο εφόσον απαιτείται. Οι οργανώσεις και τα πρόσωπα τα συμφέροντα των οποίων συγκρούονται ή θα μπορούσαν ενδεχομένως να συγκρουσθούν με τα συμφέροντα του ασυνόδευτου ανηλίκου δεν είναι επιλέξιμα να καταστούν εκπρόσωποι. Ο εκπρόσωπος μπορεί επίσης να είναι ο εκπρόσωπος που αναφέρεται στην οδηγία 2013/33/ΕΕ²²⁶. Ακόμη, μεριμνούν ώστε να παρέχεται η ευκαιρία στον εκπρόσωπο να ενημερώνει τον ασυνόδευτο ανήλικο σχετικά με το νόημα και τις πιθανές συνέπειες της προσωπικής συνέντευξης και, εφόσον

²²³ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 23

²²⁴ Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013L0033> Άρθρο 22 σχετικά με την αξιολόγηση των ειδικών αναγκών υποδοχής των εύλωτων προσώπων

²²⁵ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 24

²²⁶ Βλ. Παρακάτω 5.3.

ενδείκνυται, σχετικά με τον τρόπο που θα πρέπει να προετοιμασθεί για την προσωπική συνέντευξη. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε ο εκπρόσωπος και/ή ο νομικός ή άλλος σύμβουλος που αναγνωρίζεται ή του επιτρέπεται με την ιδιότητα αυτή βάσει του εθνικού δικαίου να παρίστανται στην εν λόγω προσωπική συνέντευξη και να έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν ερωτήσεις ή παρατηρήσεις, εντός του πλαισίου που ορίζει ο διεξάγων τη συνέντευξη. Ακόμη, μπορούν να απαιτήσουν την παρουσία του ασυνόδευτου ανηλίκου στην προσωπική συνέντευξη ακόμη κι αν ο εκπρόσωπος είναι παρών. Επίσης, μπορούν να μη διορίσουν εκπρόσωπο εφόσον ο ασυνόδευτος ανήλικος κατά πάσα πιθανότητα θα συμπληρώσει το 18ο έτος προτού ληφθεί απόφαση σε πρώτο βαθμό. Επιπλέον, εάν ένας ασυνόδευτος ανήλικος έχει κληθεί σε προσωπική συνέντευξη για την αίτησή του για διεθνή προστασία, η συνέντευξη αυτή να διεξάγεται από πρόσωπο που έχει τις απαραίτητες γνώσεις για τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων και από υπάλληλο που έχει τις αναγκαίες γνώσεις σχετικά με τις ειδικές ανάγκες των ανηλίκων να προετοιμάζει την απόφαση της αποφαινόμενης αρχής επί της αιτήσεως του ασυνόδευτου ανηλίκου. Στους ασυνόδευτους ανηλίκους και στους εκπροσώπους τους παρέχονται δωρεάν οι νομικές και διαδικαστικές πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 19, καθώς και οι πληροφορίες για τις διαδικασίες ανάκλησης της διεθνούς προστασίας που θα εξετάσουμε αναλυτικά παρακάτω. Τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν ιατρικές εξετάσεις για τον προσδιορισμό της ηλικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων στο πλαίσιο της εξέτασης αιτήσεως διεθνούς προστασίας όταν, μετά τις γενικές δηλώσεις ή άλλες συναφείς ενδείξεις, τα κράτη μέλη έχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία του αιτούντος. Εάν, αργότερα, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία του αιτούντος, θεωρούν ότι ο αιτών είναι ανήλικος. Οποιαδήποτε ιατρική εξέταση πραγματοποιείται με πλήρη σεβασμό της αξιοπρέπειας του αιτούντος, διενεργείται με την επιλογή των λιγότερο παρεμβατικών εξετάσεων και διενεργείται από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες του τομέα της υγείας, ώστε να επιτυγχάνεται όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστο αποτέλεσμα. Όταν χρησιμοποιούνται ιατρικές εξετάσεις τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι να ενημερώνονται, πριν από την εξέταση της αίτησής τους διεθνούς προστασίας, και σε γλώσσα την οποία κατανοούν ή τεκμαίρεται ευλόγως ότι κατανοούν, σχετικά με τη δυνατότητα προσδιορισμού της ηλικίας με ιατρική εξέταση: πρόκειται μεταξύ άλλων για πληροφορίες σχετικά με τη μέθοδο εξέτασης και τον ενδεχόμενο αντίκτυπο των αποτελεσμάτων της ιατρικής εξέτασης στην εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, καθώς και ως προς τον αντίκτυπο της άρνησης του ασυνόδευτου ανηλίκου να υποβληθεί στην ιατρική εξέταση, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και/ή οι εκπρόσωποί τους να συναινούν στη διενέργεια ιατρικής εξέτασης για τον προσδιορισμό της ηλικίας των συγκεκριμένων ανηλίκων και η απόφαση απόρριψης αίτησης διεθνούς προστασίας ασυνόδευτου ανηλίκου που αρνήθηκε να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση να μη βασίζεται μόνο στην άρνηση αυτή. Όταν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αίτησης ασύλου και ενώ τα κράτη μέλη έχουν χαρακτηρίσει ένα πρόσωπο ως ασυνόδευτο ανήλικο και έχοντας λάβει υπόψη των ειδικών διαδικαστικών αναγκών για τους ασυνόδευτους ανηλίκους μπορούν να εφαρμόζουν ή να εξακολουθούν να εφαρμόζουν το άρθρο 31 παράγραφος 8 και το άρθρο 43 στις περιπτώσεις εκείνες όπου:

- I. ο αιτών προέρχεται από χώρα η οποία πληροί τα κριτήρια για το χαρακτηρισμό της ως ασφαλούς χώρας καταγωγής, κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, ή
- II. ο αιτών έχει υποβάλει μεταγενέστερη αίτηση διεθνούς προστασίας η οποία είναι απαράδεκτη

- III. ο αιτών μπορεί, εξαιτίας σοβαρών λόγων, να θεωρείται επικίνδυνος για την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη ή έχει απελαθεί διά της βίας, εξαιτίας σοβαρών λόγων εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης, βάσει του εθνικού δικαίου
- IV. ο αιτών μπορεί, εξαιτίας σοβαρών λόγων, να θεωρείται επικίνδυνος για την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη του κράτους μέλους ή έχει απελαθεί διά της βίας, εξαιτίας σοβαρών λόγων εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης, βάσει του εθνικού δικαίου, ή
- V. συντρέχουν βάσιμοι λόγοι ώστε μια χώρα η οποία δεν είναι κράτος μέλος να θεωρείται ασφαλής τρίτη χώρα για τον αιτούντα,
- VI. ο αιτών έχει παραπλανήσει τις αρχές υποβάλλοντας πλαστά έγγραφα,
- VII. ο αιτών έχει καταστρέψει ή εγκαταλείψει, κακή την πίστη, έγγραφο ταυτότητας ή ταξιδίου, το οποίο θα είχε βοηθήσει στην εξακρίβωση της ταυτότητας ή της ιθαγένειάς του.

Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν τα σημεία v) και vi) μόνο σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, όταν συντρέχουν σοβαροί λόγοι ώστε να θεωρείται ότι ο αιτών επιχειρεί να αποκρύψει σημαντικά στοιχεία τα οποία ενδεχομένως θα οδηγήσουν στη λήψη αρνητικής απόφασης και εφόσον έχει δοθεί στον αιτούντα η πλήρης δυνατότητα, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών διαδικαστικών αναγκών για τους ασυνόδετους ανηλίκους, να αιτιολογήσει πειστικά τη συμπεριφορά που περιγράφεται στα σημεία v) και vi), συμπεριλαμβανομένης της διαβούλευσης με τον εκπρόσωπό του, ακόμη μπορούν να θεωρούν την αίτηση απαράδεκτη εφόσον, μια χώρα η οποία δεν είναι κράτος μέλος θεωρείται ασφαλής τρίτη χώρα για τον αιτούντα εφόσον αυτό εξυπηρετεί τα μείζονα συμφέροντα του ανηλίκου.²²⁷

Στην συνέχεια και με βάση το άρθρο 26, προβλέπεται ότι, κανένα πρόσωπο δεν υποβάλλεται σε κράτηση για το λόγο μόνο ότι είναι αιτών, οι λόγοι και οι συνθήκες κράτησης, καθώς και οι εγγυήσεις των οποίων απολαύουν οι αιτούντες που τελούν υπό κράτηση, συνάδουν με την οδηγία 2013/33/ΕΕ και με βάση την ίδια οδηγία, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ταχείας δικαστικής επανεξέτασης στην περίπτωση εκείνη που υποβάλλουν έναν αιτούνταν σε κράτηση.²²⁸ Παρακάτω τα άρθρα 27 και 28 αναφέρονται στις διαδικασίες ρητής και σιωπηρής ανάκλησης ή υπαναχώρησης από την αίτηση διεθνούς προστασίας. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 27 ορίζει ότι εφόσον τα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα ρητής ανάκλησης της αίτησης στην εθνική τους νομοθεσία, όταν ένας αιτών ανακαλέσει ρητά την αίτησή του αυτά φροντίζουν ώστε η αποφαινόμενη αρχή να αποφασίσει είτε να σταματήσει την εξέταση είτε να απορρίψει την αίτηση. Ακόμη μπορούν επίσης να προβλέψουν ότι η αποφαινόμενη αρχή μπορεί να αποφασίσει να σταματήσει την εξέταση χωρίς λήψη απόφασης. Σε αυτήν την περίπτωση, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η αποφαινόμενη αρχή να συμπεριλάβει σχετικό σημείωμα στο φάκελο του αιτούντος.²²⁹ Το άρθρο 28 αναφέρεται στις περιπτώσεις εκείνες όπου υπάρχει εύλογη αιτία να θεωρείται ότι ο αιτών έχει σιωπηρά ανακαλέσει την αίτησή του, ή έχει υπαναχωρήσει από αυτήν, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η αποφαινόμενη αρχή να αποφασίσει είτε να σταματήσει την εξέταση είτε, σε περίπτωση που η αποφαινόμενη αρχή θεωρήσει την αίτηση ως αβάσιμη αφού την εξετάσει επαρκώς επί της ουσίας σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, να απορρίψει την

²²⁷ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 25

²²⁸ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 26

²²⁹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 27

αίτηση. Τα κράτη μέλη μπορούν να θεωρήσουν ότι ο αιτών έχει ανακαλέσει σιωπηρά την αίτησή του για διεθνή προστασία ή έχει υπαναχωρήσει από αυτήν, κυρίως όταν διαπιστώνεται πως δεν ανταποκρίθηκε σε αιτήματα για παροχή πληροφοριών με ουσιώδη σημασία για την αίτησή του ή δεν παρέστη στην προσωπική συνέντευξη εκτός εάν αποδείξει εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος ότι αυτό οφείλεται σε συνθήκες ανεξάρτητες από τη θέλησή του και διέφυγε ή αναχώρησε χωρίς άδεια από το μέρος όπου ζούσε ή ευρισκόταν υπό κράτηση, χωρίς να έρθει σε επαφή με την αρμόδια αρχή εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, ή δεν εκπλήρωσε εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος την υποχρέωση αναφοράς ή άλλες υποχρεώσεις επικοινωνίας, εκτός εάν αποδείξει ότι αυτό οφειλόταν σε συνθήκες ανεξάρτητες από τη θέλησή του. Για το λόγους αυτούς τα κράτη μέλη είναι δυνατόν να ορίσουν χρονικά όρια ή κατευθυντήριες γραμμές. Ωστόσο στην παράγραφο 2 υπάρχει ρύθμιση η οποία παρέχει στους αιτούντες την δυνατότητα να αναφέρονται και πάλι στην αρμόδια αρχή μετά τη λήψη απόφασης να σταματήσει η εξέταση και δικαιούνται να ζητήσουν την επανεξέταση της υπόθεσής του ή να υποβάλλουν νέα αίτηση η οποία δεν υπόκειται στη διαδικασία που προβλέπεται στα άρθρα 40 και 41.²³⁰ Επιπλέον, μπορούν να καθορίσουν ένα χρονικό όριο τουλάχιστον εννέα μηνών μετά το οποίο η υπόθεση του αιτούντος δεν θα μπορεί να επανεξετασθεί ή η νέα αίτηση θα μπορεί να αντιμετωπιστεί ως μεταγενέστερη αίτηση και να υπόκειται στη διαδικασία που αναφέρεται στα άρθρα 40 και 41. Ακόμη, μπορούν να προβλέπουν ότι η υπόθεση του αιτούντος μπορεί να επανεξετασθεί μόνο μία φορά. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε το πρόσωπο αυτό να μην απομακρυνθεί κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης και τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να επιτρέψουν στην αποφαινόμενη αρχή να συνεχίσει την εξέταση της αίτησης από το στάδιο στο οποίο είχε σταματήσει.²³¹

Παρακάτω, στο άρθρο 29 αναφέρεται ο ρόλος του UNHCR στην διαδικασία χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Τα κράτη μέλη επιτρέπουν στον UNHCR σε οργάνωση που εργάζεται στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους εξ ονόματος του UNHCR βάσει συμφωνίας με αυτό το κράτος μέλος, να έχει πρόσβαση στους αιτούντες, συμπεριλαμβανομένων των τελούντων υπό κράτηση, στα σύνορα και στις ζώνες διέλευσης, να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες για τις ατομικές αιτήσεις διεθνούς προστασίας, για την πρόοδο της διαδικασίας και τις αποφάσεις που λαμβάνονται, υπό την προϋπόθεση ότι ο αιτών συμφωνεί σχετικά και να παρουσιάζει τις απόψεις της ενώπιον των αρμόδιων αρχών, κατά την άσκηση των εποπτικών της δραστηριοτήτων βάσει του άρθρου 35²³² της σύμβασης της Γενεύης, σχετικά με τις ατομικές αιτήσεις διεθνούς προστασίας σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας.²³³ Παρακάτω στο άρθρο 30, ορίζεται ότι προκειμένου για την συλλογή πληροφοριών με σκοπό την εξέταση ατομικών περιπτώσεων, τα κράτη μέλη και κατ' επέκταση η αρμόδια αρχή, δεν αποκαλύπτει τις πληροφορίες που αφορούν ατομικές αιτήσεις διεθνούς προστασίας, ή το γεγονός ότι έχει υποβληθεί αίτηση, στους φερόμενους ως υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης και δεν ζητούν πληροφορίες από τους φερόμενους ως υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης κατά τρόπο που θα είχε ως αποτέλεσμα να τους αποκαλυφθεί άμεσα το γεγονός ότι ο αιτών έχει υποβάλει αίτηση ασύλου και θα

²³⁰ Άρθρο 40 για τις μεταγενέστερες αιτήσεις και άρθρο 41 Εξαιρέσεις από το δικαίωμα παραμονής σε περίπτωση μεταγενέστερης αίτησης βλ. σελ.

²³¹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 28

²³² Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων Άρθρο 35 σελ.11 διαθέσιμο σε <https://www.unhcr.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf>

²³³ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 29

έθετε σε κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα του αιτούντος ή των εξαρτώμενων από αυτόν προσώπων ή την ελευθερία και την ασφάλεια των μελών της οικογένειάς του που εξακολουθούν να ζουν στη χώρα καταγωγής.²³⁴

Το άρθρο 31 προβλέπει τις διαδικασίες εξέτασης που πρέπει να γίνουν σχετικά με μια αίτηση διεθνούς προστασίας σε πρώτο βαθμό. Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η διαδικασία εξέτασης ολοκληρώνεται το συντομότερο δυνατό με την υπό την προϋπόθεση ότι πραγματοποιείται κατάλληλη και πλήρης εξέταση των αιτήσεων. Η διαδικασία εξέτασης πρέπει να έχει ολοκληρωθεί εντός έξι μηνών από την κατάθεση της αίτησης. Ωστόσο, δύναται να παραταθεί η προθεσμία των έξι μηνών, για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο από εννέα επιπλέον μήνες, στις περιπτώσεις όπου, ανακύπτουν περίπλοκα ουσιαστικά ή και νομικά ζητήματα, μεγάλος αριθμός υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών αιτούνται ταυτόχρονα διεθνή προστασία, γεγονός που καθιστά στην πράξη πολύ δύσκολη την ολοκλήρωση της διαδικασίας εντός της προθεσμίας των έξι μηνών, υπάρχει καθυστέρηση λόγω μη συμμόρφωσης του αιτούντος με τις υποχρεώσεις του. Κατ' εξαίρεση, και σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη υπερβαίνουν τις προθεσμίες της που προαναφέρθηκαν κατά τρεις μήνες το πολύ, εφόσον είναι απαραίτητο για την κατάλληλη και πλήρη εξέταση της αίτησης. Η διαδικασία εξέτασης πρέπει να ολοκληρώνεται το αργότερο εντός 21 μηνών μετά την κατάθεση της αίτησης. Ωστόσο, όπως αναφέρεται και στην παράγραφο 8 του εν λόγω άρθρου οι προθεσμίες αυτές είναι εύλογες, και τα κράτη μέλη μπορούν να τις παρατείνουν, εφόσον κρίνεται απαραίτητο για την κατάλληλη και πλήρη εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, δεδομένου ότι αυτά ορίζουν τις προθεσμίες για την έκδοση απόφασης κατά την πρωτοβάθμια διαδικασία. Στην παράγραφο 4 ορίζεται, η δυνατότητα των κρατών μελών και με την επιφύλαξη των άρθρων 13 και 18 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ²³⁵, να μπορούν να αναβάλουν την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης στην περίπτωση που δεν μπορεί εύλογα να αναμένεται από την αποφαινόμενη αρχή να αποφασίσει εντός της προθεσμίας των έξι μηνών, λόγω της αβέβαιης κατάστασης στη χώρα καταγωγής η οποία αναμένεται να είναι πρόσκαιρη. Στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια αρχή, επανεξετάζει την κατάσταση στη χώρα καταγωγής τουλάχιστον ανά έξι μήνες, ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους αιτούντες εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος σχετικά με τους λόγους της αναβολής και τέλος, ενημερώνει την Επιτροπή εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος σχετικά με την αναβολή των διαδικασιών για τη χώρα καταγωγής. Στις περιπτώσεις εκείνες όπου η αρμόδια αρχή κρίνει ότι δεν μπορεί να ληφθεί απόφαση εντός εξαμήνου, εξασφαλίζεται ότι ο αιτών, ενημερώνεται σχετικά με την καθυστέρηση και λαμβάνει, κατόπιν αιτήσεως, πληροφορίες σχετικά με τους λόγους της καθυστέρησης και τον χρόνο κατά τον οποίο αναμένεται η απόφαση επί της αιτήσεώς του. Σύμφωνα με την παράγραφο 7 τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να δώσουν προτεραιότητα στην εξέταση μιας αίτησης με βάση τις βασικές αρχές και εγγυήσεις της παρούσας οδηγίας όπως αυτές αποτυπώνονται στα άρθρα 6 έως 30, στις περιπτώσεις εκείνες όπου, η αίτηση είναι πιθανόν να θεωρηθεί ως βάσιμη και όταν ο αιτών είναι ευάλωτο πρόσωπο, κατά την έννοια του άρθρου 22 της οδηγίας 2013/33/ΕΕ²³⁶, ή χρειάζεται ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις, ιδίως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι. Στην συνέχεια, η παράγραφος 8 του άρθρου 31 απαριθμεί τις καταστάσεις εκείνες οι οποίες πρέπει να συντρέχουν, ώστε τα κράτη μέλη να ορίσουν ότι μια διαδικασία εξέτασης σύμφωνα με τις βασικές αρχές και εγγυήσεις της οδηγίας μπορεί να επιταχυνθεί ή και να διενεργηθεί στα σύνορα ή

²³⁴ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 30

²³⁵ Βλ. Παραπάνω 5.1

²³⁶ Βλ. Παρακάτω 5.3.

σε ζώνες διέλευσης σύμφωνα με το άρθρο 43 που αναφέρεται στις διαδικασίες στα σύνορα σχετικά με το παραδεκτό και την ουσία μιας αίτησης. Χαρακτηριστικά θα αναφέρουμε κάποιες από αυτές περιπτώσεις όπως είναι η περίπτωση όπου ο αιτών παραπλάνησε τις αρχές με την παρουσίαση ψευδών πληροφοριών ή εγγράφων ή με την απόκρυψη σχετικών πληροφοριών ή εγγράφων όσον αφορά την ταυτότητα και/ή την ιθαγένειά του, που μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την απόφαση, ο αιτών υποβάλει την αίτηση μόνο για να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την εκτέλεση προγενέστερης ή επικείμενης απόφασης που θα οδηγούσε στην απομάκρυνσή του ή εισήλθε παράνομα στο έδαφος του κράτους μέλους ή παρέτεινε παράνομα τη διαμονή του και, χωρίς σοβαρό λόγο, δεν παρουσιάστηκε στις αρχές ή δεν υπέβαλε αίτηση για διεθνή προστασία το συντομότερο δυνατό, δεδομένων των συνθηκών της εισόδου του²³⁷.

Κατά το άρθρο 32, τα κράτη μέλη έχουν την δυνατότητα να απορρίψουν αίτηση ως αβάσιμη εφόσον η αρμόδια αρχή διαπιστώσει ότι ο αιτών δεν πληροί τις προϋποθέσεις για χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας δυνάμει της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, ισχύουν οποιεσδήποτε από τις περιστάσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 31 παράγραφος 8 και η αίτηση θεωρείται προδήλως αβάσιμη εφόσον λαμβάνει το χαρακτηρισμό αυτό στην εθνική νομοθεσία.²³⁸ Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 33 και πέρα από τις περιπτώσεις εκείνες όπου μια αίτηση δεν εξετάζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 και ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις για διεθνή προστασία σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ. Σύμφωνα με το άρθρο 34, πριν από τη λήψη απόφασης από την αποφαινόμενη αρχή για το παραδεκτό αίτησης διεθνούς προστασίας, τα κράτη μέλη επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν τις απόψεις τους σχετικά με την εφαρμογή των λόγων και την κρίση της αίτησης τους ως απαράδεκτης με βάση το άρθρο 33. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη προβαίνουν σε προσωπική συνέντευξη σχετικά με το παραδεκτό της αίτησης. Τα κράτη μέλη δύνανται κατ' εξαίρεση να μην εφαρμόσουν την παρούσα διάταξη μόνο σε περιπτώσεις μεταγενέστερων αιτήσεων. Η προσωπική συνέντευξη για το παραδεκτό της αίτησης διεθνούς προστασίας μπορεί να διενεργείται και από προσωπικό αρχών διαφορετικών από της αρμόδιας για την λήψη απόφασης αρχής, ωστόσο το προσωπικό αυτό πρέπει να έχει λάβει εκ των προτέρων την απαραίτητη βασική κατάρτιση, ιδίως όσον αφορά το διεθνές δίκαιο περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το κεκτημένο της Ένωσης για το άσυλο και τις τεχνικές της συνέντευξης.²³⁹ Ακόμη τα κράτη μέλη μπορούν να θεωρήσουν αίτηση για διεθνή προστασία ως απαράδεκτη μόνο εάν η διεθνής προστασία έχει χορηγηθεί από άλλο κράτος μέλος, μια χώρα που δεν είναι κράτος μέλος θεωρείται ως πρώτη χώρα ασύλου για τον αιτούντα, σύμφωνα με το άρθρο 35, μια χώρα που δεν είναι κράτος μέλος θεωρείται όμως ασφαλής τρίτη χώρα για τον αιτούντα, σύμφωνα με το άρθρο 38, η αίτηση είναι μεταγενέστερη αίτηση στο πλαίσιο της οποίας δεν προέκυψαν ή υποβλήθηκαν από τον αιτούντα νέα στοιχεία ή πορίσματα σχετικά με την εξέταση του και πρόσωπο εξαρτώμενο από τον αιτούντα υποβάλει αίτηση, αφού το πρόσωπο αυτό έχει συναινέσει, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 2 να αποτελέσει η περίπτωση του τμήμα αίτησης υποβαλλόμενης για λογαριασμό του και δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με την κατάσταση του προσώπου αυτού τα οποία να δικαιολογούν την υποβολή χωριστής

²³⁷ Αναλυτικότερα βλ. Άρθρο 31 παράγραφος 8 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013L0032>

²³⁸ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 32

²³⁹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 34

αίτησης.²⁴⁰ Κατά τη συνέχεια στο άρθρο 35 ρυθμίζεται το ζήτημα του πότε μια χώρα μπορεί να θεωρηθεί ως πρώτη χώρα ασύλου. Για ένα συγκεκριμένο αιτούντα, μπορεί να θεωρηθεί μια χώρα ως πρώτη χώρα ασύλου εάν, έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας από τη χώρα αυτή και απολαύει ακόμη της σχετικής προστασίας ή απολαύει άλλης επαρκούς προστασίας στην εν λόγω χώρα, επωφελούμενος μεταξύ άλλων από την αρχή της μη επαναπροώθησης, με την προϋπόθεση ότι θα γίνει εκ νέου δεκτός στη χώρα αυτή. Ωστόσο, κατά την εφαρμογή της έννοιας της πρώτης χώρας ασύλου στη εκάστοτε περίπτωση, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν υπόψη τους το άρθρο 38 παράγραφος 1. Δίδεται στον αιτούντα η δυνατότητα να αμφισβητήσει την εφαρμογή της έννοιας της πρώτης χώρας ασύλου στη συγκεκριμένη περίπτωση του.²⁴¹ Παρακάτω, στα άρθρα 36 έως 39, γίνεται αναφορά στην έννοια των ασφαλών τρίτων χωρών, στον χαρακτηρισμό με βάση την εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους μιας τρίτης χώρας ως ασφαλούς χώρας καταγωγής αλλά και στην έννοια της ευρωπαϊκής ασφαλούς χώρας καταγωγής. Ξεκινώντας, πρέπει να αναφέρουμε ποιά κριτήρια είναι αυτά που πρέπει να πληροί μια τρίτη χώρα προκειμένου να μπορεί να χαρακτηριστεί ως ασφαλής τρίτη χώρα. Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν την έννοια των ασφαλών τρίτων χωρών μόνο εφόσον οι αρμόδιες αρχές κρίνουν ότι η μεταχείριση του αιτούντος διεθνή προστασία στην οικεία τρίτη χώρα θα πληροί τα εξής κριτήρια:

- I. δεν απειλούνται η ζωή και η ελευθερία λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων·
- II. δεν υπάρχει κίνδυνος σοβαρής βλάβης, όπως ορίζεται στην οδηγία 2011/95/ΕΕ·
- I. τηρείται η αρχή της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης·
- II. τηρείται η απαγόρευση της απομάκρυνσης κατά παράβαση του δικαιώματος αποφυγής των βασανιστηρίων και της σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης, όπως ορίζεται στο διεθνές δίκαιο· και
- III. υπάρχει η δυνατότητα να ζητηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα και, στην περίπτωση που ο αιτών αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, να του χορηγηθεί προστασία σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης.

Στην συνέχεια και με βάση το άρθρο 36, μια τρίτη χώρα που έχει χαρακτηριστεί ως ασφαλής χώρα καταγωγής σύμφωνα με την παρούσα οδηγία μπορεί, έπειτα από ατομική εξέταση της αίτησης, να θεωρηθεί ως ασφαλής χώρα καταγωγής για συγκεκριμένο αιτούντα μόνο εφόσον ο αιτών, έχει την ιθαγένεια της χώρας αυτής· ή είναι ανιθαγενής και είχε προηγουμένως τη συνήθη διαμονή του στην εν λόγω χώρα, και δεν έχει προβάλει σοβαρούς λόγους για να θεωρηθεί ότι η χώρα δεν είναι ασφαλής χώρα καταγωγής υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες στις οποίες ευρίσκεται και όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ.²⁴² Στην συνέχεια και σύμφωνα με το άρθρο 37, τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν ή να θεσπίζουν νομοθεσία που προβλέπει τον εθνικό χαρακτηρισμό ασφαλών χωρών καταγωγής για την εξέταση αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Πιο συγκεκριμένα και με βάση το Παράρτημα I της εν λόγω οδηγίας, μια χώρα θεωρείται ως ασφαλής χώρα καταγωγής εάν, βάσει της νομικής κατάστασης, της εφαρμογής του δικαίου στο πλαίσιο δημοκρατικού συστήματος και των γενικών πολιτικών συνθηκών, διαφαίνεται σαφώς ότι γενικά και μόνιμα δεν διώξη υφίσταται ούτε βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή

²⁴⁰ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 33

²⁴¹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 35

²⁴² Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 36

τιμωρία ούτε απειλή που προκύπτει από τη χρήση αδιάκριτης βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύγκρουσης. Κατά την εκτίμηση αυτή λαμβάνεται μεταξύ άλλων υπόψη ο βαθμός στον οποίο παρέχεται προστασία κατά της δίωξης ή της κακομεταχείρισης. Αυτό φαίνεται μέσα από, τις σχετικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις της χώρας και τρόπος εφαρμογής τους, την τήρηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που ορίζονται στην Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και/ή στο διεθνές σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και/ή στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των βασανιστηρίων, ιδίως δε των δικαιωμάτων από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση δυνάμει του άρθρου 15 παράγραφος 2 της εν λόγω Ευρωπαϊκής σύμβασης, την τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης και την πρόβλεψη μηχανισμού πραγματικής προσφυγής κατά των παραβιάσεων των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 37, προβλέπεται τα κράτη μέλη να επανεξετάζουν τακτικά την κατάσταση στις τρίτες χώρες που χαρακτηρίζονται ασφαλείς χώρες καταγωγής και να κοινοποιούν στην Επιτροπή τις χώρες που χαρακτηρίζονται ως ασφαλείς χώρες καταγωγής. Η αξιολόγηση του κατά πόσον μια τρίτη χώρα είναι ασφαλής χώρα καταγωγής σύμφωνα με το παρόν άρθρο βασίζεται σε σειρά πηγών πληροφοριών, περιλαμβανομένων ειδικότερα πληροφοριών από άλλα κράτη μέλη, την ΕΥΥΑ, τον UNHCR, το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς.²⁴³ Επιστρέφοντας πάλι στο άρθρο 38 και πιο συγκεκριμένα στην παράγραφο 2, η εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας υπόκειται στους κανόνες του εθνικού δικαίου των κρατών μελών, περιλαμβανομένων των κανόνων που απαιτούν σύνδεσμο μεταξύ του αιτούντος και της οικείας τρίτης χώρας, βάσει της οποίας θα ήταν εύλογο για τον αιτούντα να μεταβεί στη συγκεκριμένη χώρα, των κανόνων σχετικά με τη μεθοδολογία που πρέπει να ακολουθούν οι αρμόδιες αρχές προκειμένου να κρίνουν ότι η έννοια της ασφαλούς τρίτης χώρας μπορεί να εφαρμοσθεί σε συγκεκριμένη χώρα ή συγκεκριμένο αιτούντα. Η μεθοδολογία αυτή μπορεί π.χ. να περιλαμβάνει μια εξέταση του ασφαλούς χαρακτήρα της χώρας για συγκεκριμένο αιτούντα και/ή τον εθνικό χαρακτηρισμό των χωρών που θεωρούνται ως γενικά ασφαλείς και των κανόνων σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο οι οποίοι επιτρέπουν να εξετάζεται χωριστά κατά πόσον η οικεία τρίτη χώρα είναι ασφαλής για συγκεκριμένο αιτούντα και οι οποίοι επιτρέπουν, τουλάχιστον, στον αιτούντα να προσβάλλει την εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας επικαλούμενος ως λόγο το γεγονός ότι η τρίτη χώρα δεν είναι ασφαλής υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες στις οποίες ευρίσκεται. Ο αιτών έχει επίσης τη δυνατότητα να αμφισβητήσει την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ αυτού και της τρίτης χώρας.²⁴⁴ Επιπλέον, το άρθρο 39 στην πρώτη παράγραφο, αναφέρεται στην δυνατότητα που έχουν τα κράτη μέλη, να προβλέπουν ότι η εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας και της ασφάλειας του αιτούντος υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες στις οποίες ευρίσκεται, δεν διεξάγεται ή δεν διεξάγεται πλήρως όταν η αρμόδια αρχή διαπιστώνει βάσει των γεγονότων ότι ο αιτών επιδιώκει να εισέλθει ή έχει μόλις εισέλθει παράνομα στο έδαφος της χώρας της από ασφαλή τρίτη χώρα. Ως ευρωπαϊκή ασφαλής τρίτη χώρα με βάση το εν λόγω άρθρο είναι η χώρα στην οποία, έχει επικυρώσει και τηρεί τις διατάξεις της σύμβασης της Γενεύης χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς, εφαρμόζει διαδικασία ασύλου προβλεπόμενη από τη νομοθεσία και έχει επικυρώσει την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και τηρεί τις διατάξεις της, περιλαμβανομένων των κανόνων περί πραγματικής

²⁴³ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 37

²⁴⁴ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 38

προσφυγής. Στην παράγραφο 4 αναφέρεται πως, τα οικεία κράτη μέλη θεσπίζουν στην εθνική νομοθεσία τους τις λεπτομερείς διατάξεις για την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 37 και του Παραρτήματος 1 την οδηγίας, και ορίζουν τις συνέπειες των αποφάσεων βασιζόμενες στις διατάξεις αυτές, και πάντα σύμφωνα με την αρχή της μη επαναπροώθησης, συμπεριλαμβανομένης της πρόβλεψης εξαιρέσεων από την εφαρμογή του παρόντος άρθρου για ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς λόγους ή για λόγους δημοσίου διεθνούς δικαίου. Ακόμη στην παράγραφο 3 του άρθρου 39, αναγνωρίζεται στον αιτούντα διεθνή προστασία η δυνατότητα να αμφισβητήσει την εφαρμογή της έννοιας της ευρωπαϊκής ασφαλούς τρίτης χώρας επειδή οι συνθήκες στη συγκεκριμένη τρίτη χώρα δεν είναι ασφαλείς όσον αφορά την ιδιαίτερη περίπτωσή του. Τόσο στην παράγραφο 3 του άρθρου 38 όσο και στην παράγραφο 5 του άρθρου 39, αναφέρεται ότι κατά την εφαρμογή απόφασης που βασίζεται αποκλειστικά στα άρθρα 38 και 39, τα οικεία κράτη μέλη ενημερώνουν σχετικά τον αιτούντα και του χορηγούν έγγραφο με το οποίο ενημερώνονται οι αρχές της εν λόγω τρίτης χώρας, στη γλώσσα της χώρας αυτής, ότι η αίτηση δεν έχει εξετασθεί επί της ουσίας. Μια ακόμα κοινή ρύθμιση που υπάρχει στα άρθρα 38 και 39 είναι αυτή των παραγράφων 4 και 6 αντίστοιχα, η οποία αναφέρει πως όταν η ασφαλής τρίτη χώρα δεν δέχεται εκ νέου τον αιτούντα, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε αυτός να έχει πρόσβαση σε διαδικασία σύμφωνα με τις βασικές αρχές και εγγυήσεις που περιγράφονται στα άρθρα 33 και 34 που έχουμε αναφέρει παραπάνω. Σύμφωνα με τα άρθρα 36 έως 38 τα κράτη μέλη ενημερώνουν περιοδικώς την Επιτροπή σχετικά με τις χώρες έναντι των οποίων ισχύει η έννοια αυτή βάση των προαναφερόμενων άρθρων.²⁴⁵ Στην συνέχεια, το άρθρο 40, αναφέρει ότι, όταν ένα πρόσωπο που έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας σε κράτος μέλος προβαίνει σε περαιτέρω διαβήματα ή υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση στο ίδιο κράτος μέλος, το εν λόγω κράτος μέλος εξετάζει τα περαιτέρω διαβήματα ή τα στοιχεία της μεταγενέστερης αίτησης στο πλαίσιο της εξέτασης της προηγούμενης αίτησης ή της εξέτασης της αίτησης επανεξέτασης ή του ένδικου μέσου, εφόσον οι αρμόδιες αρχές μπορούν να λάβουν υπόψη τους και να εξετάσουν όλα τα στοιχεία στα οποία βασίζονται τα περαιτέρω διαβήματα ή η μεταγενέστερη αίτηση στο πλαίσιο αυτό. Κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με το παραδεκτό αίτησης για διεθνή προστασία σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2 στοιχείο iv) όπου αναφέραμε παραπάνω, η μεταγενέστερη αίτηση διεθνούς προστασίας υποβάλλεται καταρχήν σε προκαταρκτική εξέταση προκειμένου να καθορισθεί εάν προέκυψαν ή υποβλήθηκαν από τον αιτούντα νέα στοιχεία ή πορίσματα σχετικά με την εξέταση του εάν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τον χαρακτηρισμό του ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας δυνάμει της οδηγίας 2011/95/ΕΕ. Στην συνέχεια, εάν η προκαταρκτική εξέταση την οποία αναφέραμε παραπάνω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι νέα στοιχεία ή πορίσματα έχουν προκύψει ή υποβληθεί από τον αιτούντα τα οποία αυξάνουν σημαντικά τις πιθανότητες χαρακτηρισμού του αιτούντος ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας δυνάμει της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, η αίτηση εξετάζεται περαιτέρω σύμφωνα με τα άρθρα 6-29. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να προβάλουν άλλους λόγους για την περαιτέρω εξέταση μεταγενέστερης αίτησης. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η αίτηση εξετάζεται περαιτέρω μόνο εάν ο συγκεκριμένος αιτών, χωρίς υπαιτιότητά του, δεν μπόρεσε να επικαλεσθεί νέα στοιχεία ή πορίσματα σχετικά με την αίτηση του, κατά την προηγούμενη διαδικασία, ιδίως με την άσκηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής σύμφωνα με το άρθρο 46. Σε περίπτωση μη περαιτέρω εξέτασης μιας μεταγενέστερης αίτησης δυνάμει του

²⁴⁵ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 39

παρόντος άρθρου, η αίτηση θεωρείται απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2 στοιχείο iv). Η διαδικασία που περιγράφει το άρθρο 40, εφαρμόζεται και σε εξαρτώμενο πρόσωπο το οποίο υποβάλλει αίτηση αφού έχει συναινέσει, να αποτελέσει η περίπτωση του τμήμα αίτησης η οποία υποβάλλεται για λογαριασμό του· και/ή άγαμου ανηλίκου ο οποίος υποβάλλει αίτηση μετά από την υποβολή αίτησης για λογαριασμό του. Στις εν λόγω περιπτώσεις, η προκαταρκτική εξέταση που αναφέραμε προηγουμένως θα αφορά την ενδεχόμενη ύπαρξη στοιχείων που να δικαιολογούν την υποβολή χωριστής αίτησης εκ μέρους του εξαρτωμένου προσώπου ή του άγαμου ανηλίκου. Σημαντική ρύθμιση αποτελεί η παράγραφος 7 του άρθρου 40, η οποία ορίζει πως, όταν ένα πρόσωπο έναντι του οποίου πρέπει να εκτελεσθεί απόφαση μεταφοράς σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 604/2013²⁴⁶ (τον οποίο θα αναλύσουμε στην συνέχεια της εργασίας) προβαίνει σε περαιτέρω διαβήματα ή υποβάλλει μεταγενέστερη αίτηση στο κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά, τα εν λόγω διαβήματα ή μεταγενέστερες αιτήσεις εξετάζονται από το αρμόδιο κράτος μέλος, όπως ορίζεται στον εν λόγω κανονισμό, βάση της παρούσας οδηγίας.²⁴⁷ Παρακάτω το άρθρο 41 εισάγει τις εξαιρέσεις από το δικαίωμα παραμονής σε περίπτωση μεταγενέστερης αίτησης. Αυτό γίνεται όταν ένα πρόσωπο, έχει υποβάλει πρώτη μεταγενέστερη αίτηση, η οποία δεν εξετάζεται περαιτέρω βάσει του άρθρου 40 καθώς η αίτηση θεωρείται απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2 στοιχείο iv), απλώς για να καθυστερήσει ή να παρεμποδίσει την εκτέλεση απόφασης, η οποία θα οδηγούσε στην άμεση απομάκρυνσή του από το συγκεκριμένο κράτος μέλος· ή υποβάλλει δεύτερη μεταγενέστερη αίτηση στο ίδιο κράτος μέλος, μετά την έκδοση τελεσίδικης απόφασης με την οποία η πρώτη μεταγενέστερη αίτηση κρίνεται απαράδεκτη, πάλι σύμφωνα με το άρθρο 40 που αναφέραμε προηγουμένως, ή μετά την έκδοση τελεσίδικης απόφασης με την οποία απορρίπτεται η εν λόγω αίτηση ως αβάσιμη. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται να προβαίνουν σε αυτήν την εξαίρεση, πάντα υπο την προϋπόθεση πως η απόφαση επιστροφής δεν θα οδηγήσει σε άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση κατά παράβαση των διεθνών και ενωσιακών υποχρεώσεων του οικείου κράτους μέλους. Όταν τα κράτη μέλη προβαίνουν σε εξαίρεση από το δικαίωμα παραμονής στο έδαφος τους, μπορούν επίσης να να παρεκκλίνουν από τις προθεσμίες που ισχύουν κανονικά για τις συνοπτικές διαδικασίες, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, όταν η διαδικασία εξέτασης επισπεύδεται σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 8 στοιχείο ζ) ²⁴⁸, να παρεκκλίνουν από τις προθεσμίες που ισχύουν κανονικά για τις διαδικασίες κρίσης του παραδεκτού που προβλέπονται στα άρθρα 33 και 34, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο· ή και να παρεκκλίνουν από το άρθρο 46 παράγραφος 8.²⁴⁹ Κατά το άρθρο 42, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες των οποίων η αίτηση υπόκειται σε προκαταρκτική εξέταση να απολαμβάνουν των εγγυήσεων που απαριθμούνται στο άρθρο 12 παράγραφος 1. Ακόμη, μπορούν να θεσπίζουν στην εθνική τους νομοθεσία κανόνες για την προκαταρκτική εξέταση και μεταξύ άλλων με βάση την παράγραφο 2 του άρθρου, να υποχρεώνουν τον συγκεκριμένο αιτούντα να αναφέρει τα γεγονότα και να παρέχει αποδεικτικά στοιχεία που να δικαιολογούν τη νέα διαδικασία και να επιτρέπουν τη διεξαγωγή της προκαταρκτικής εξέτασης μόνο βάσει γραπτών παρατηρήσεων χωρίς προσωπική

²⁴⁶ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0604>

²⁴⁷ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 40

²⁴⁸ Άρθρο 31 παράγραφος 8 στοιχείο ζ) : «ο αιτών υποβάλει την αίτηση μόνο για να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την εκτέλεση προγενέστερης ή επικείμενης απόφασης που θα οδηγούσε στην απομάκρυνσή του»

²⁴⁹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 41

συνέντευξη, εξαιρουμένων των περιπτώσεων των εξαρτώμενων προσώπων και των άγαμων ανηλίκων που αναφέρονται στο άρθρο 40. Απαραίτητα προϋπόθεση είναι οι κανόνες που θεσπίζουν τα κράτη μέλη, να μην να καθιστούν αδύνατη την πρόσβαση των αιτούντων σε νέα διαδικασία ούτε να οδηγούν πρακτικώς στη ματαίωση ή στο σοβαρό περιορισμό της πρόσβασης αυτής. Τέλος, στην παράγραφο 3 του άρθρου, αναφέρεται ότι ο αιτών πρέπει να ενημερώνεται καταλλήλως για την έκβαση της προκαταρκτικής εξέτασης και, αν η αίτηση δεν θα εξετασθεί περαιτέρω, για τους λόγους και για τις δυνατότητες άσκησης ένδικου μέσου ή υποβολής αίτησης επανεξέτασης της απόφασης.²⁵⁰ Επιπρόσθετα η οδηγία με το άρθρο 43 στην 1^η παράγραφο δίνει την δυνατότητα στα κράτη μέλη, να προβλέπουν διαδικασίες, σύμφωνα με τις βασικές αρχές και εγγυήσεις που περιέχονται στην οδηγία, προκειμένου να αποφασίζουν, στα σύνορα ή τις ζώνες διέλευσης των κρατών μελών, σχετικά με το παραδεκτό μιας αίτησης που υποβάλλεται σε αυτά και με την ουσία μιας αίτησης. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 όταν τα κράτη μέλη προβλέπουν οι διαδικασίες εξέτασης να γίνονται στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης οι αποφάσεις επί του παραδεκτού και της ουσίας της αίτησης πρέπει να λαμβάνεται εντός εύλογης προθεσμίας. Αν δεν έχει ληφθεί απόφαση εντός τεσσάρων εβδομάδων, επιτρέπεται στον αιτούντα η είσοδος στο έδαφος του κράτους μέλους προκειμένου να εξετασθεί η αίτησή του σύμφωνα με τις λοιπές διατάξεις της οδηγίας. Ωστόσο, παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη, σε περιπτώσεις μαζικών αφίξεων υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών οι οποίοι υποβάλλουν αιτήσεις διεθνούς προστασίας στα σύνορα ή σε ζώνη διέλευσης, με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη στην πράξη η εκεί εφαρμογή της παραγράφου 1, οι εν λόγω διαδικασίες μπορούν να εφαρμόζονται επίσης όπου και επί όσο χρονικό διάστημα φιλοξενούνται κανονικά οι συγκεκριμένοι υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς σε σημεία πλησίον των συνόρων ή της ζώνης διέλευσης.²⁵¹

Παρακάτω, τα άρθρα 44 και 45 αναφέρονται στο δικαίωμα ανάκλησης διεθνούς προστασίας συγκεκριμένου ατόμου, όταν έρχονται στο φως νέα στοιχεία ή πορίσματα που δείχνουν ότι υπάρχουν λόγοι επανεξέτασης της διεθνούς προστασίας του και στις διαδικασίες οι οποίες πρέπει να πραγματοποιηθούν. Πιο συγκεκριμένα, όταν η αρμόδια αρχή εξετάζει το ενδεχόμενο ανάκλησης διεθνούς προστασίας υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται εγγράφως ότι η αρμόδια αρχή επανεξετάζει αν συγκεντρώνει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας και ενημερώνεται επίσης για τους λόγους της επανεξέτασης αυτής και έχει τη δυνατότητα να προβάλει, στο πλαίσιο προσωπικής συνέντευξης σύμφωνα με το άρθρο 12 παράγραφος 1 στοιχείο β) και τα άρθρα 14 έως 17 ή με γραπτή δήλωση, τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι δεν πρέπει να ανακληθεί η διεθνής προστασία του. Ακόμη, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας πρέπει η αρμόδια αρχή να είναι σε θέση να λαμβάνει ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως, ανάλογα με την περίπτωση, πληροφορίες από την ΕΥΥΑ και τον UNHCR, όσον αφορά τη γενική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες καταγωγής των ενδιαφερομένων προσώπων και όταν συλλέγονται πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση προκειμένου να επανεξετασθεί η διεθνής προστασία, αυτές να μην λαμβάνονται από τους υπεύθυνους της δίωξης ή της πρόκλησης σοβαρής βλάβης κατά τρόπο που θα είχε ως αποτέλεσμα να πληροφορούνται απευθείας οι εν λόγω φορείς ότι ο ενδιαφερόμενος είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας του οποίου το καθεστώς είναι υπό επανεξέταση, ή να τίθεται σε κίνδυνο η σωματική ακεραιότητα του ενδιαφερομένου ή

²⁵⁰ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 42

²⁵¹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 43

των προσώπων που εξαρτώνται από αυτόν, ή η ελευθερία και η ασφάλεια των μελών της οικογενείας του που εξακολουθούν να διαμένουν στη χώρα καταγωγής. Επιπρόσθετα, η απόφαση που ανακαλεί το καθεστώς διεθνούς προστασίας δίδεται γραπτώς και αναφέρει τους πραγματικούς και νομικούς λόγους, ακόμη παρέχει γραπτές πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής της απόφασης. Επίσης μόλις ληφθεί η απόφαση ανάκλησης, έχουν ισχύ τα άρθρα 20, 22, 23 παράγραφος 1 και 29. Πέρα από τα όσα αναφέραμε παραπάνω ότι προβλέπει η οδηγία, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν ότι η διεθνής προστασία εκπνέει εκ του νόμου εάν ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας έχει παραιτηθεί κατά τρόπο κατηγορηματικό από την αναγνώρισή του ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας. Ένα κράτος μέλος μπορεί ακόμη να θεσπίσει διάταξη σύμφωνα με την οποία η διεθνής προστασία εκπνέει εκ του νόμου σε περίπτωση που ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας έχει αποκτήσει την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους μέλους.²⁵² Στο άρθρο 46, κατοχυρώνεται το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Πιο συγκεκριμένα, οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά απόφασης για αίτηση διεθνούς προστασίας η οποία, κρίνεται ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα και/ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας, αίτηση που κρίνεται ως απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2, αίτηση που λαμβάνεται στα σύνορα ή τις ζώνες διέλευσης κράτους μέλους όπως περιγράφεται στο άρθρο 43 παράγραφος 1 αλλά και για αίτηση για την οποία δεν έχει διεξαχθεί εξέταση με βάση το άρθρο 39. Ακόμη για αποφάσεις σχετικά με την άρνηση να αρχίσει εκ νέου η εξέταση της αίτησης η οποία σταμάτησε σύμφωνα με τα άρθρα 27 και 28 και για απόφαση ανάκλησης διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 45. Μέριμνα ωστόσο υπάρχει ώστε τα πρόσωπα τα οποία έχει αναγνωρίσει η αρμόδια αρχή ότι πληρούν τις προϋποθέσεις επικουρικής προστασίας να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, έναντι της απόφασης που κρίνει αίτηση ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα.²⁵³ Με την επιφύλαξη της απόφασης ανάκλησης διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 45, όταν το καθεστώς επικουρικής προστασίας το οποίο χορηγείται από κράτος μέλος παρέχει τα ίδια δικαιώματα και ευεργετήματα με αυτά που παρέχει το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει του ενωσιακού και εθνικού δικαίου, το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί να θεωρήσει απαράδεκτη την προσφυγή κατά απόφασης με την οποία κρίνεται αίτηση ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα λόγω ανεπαρκούς ενδιαφέροντος του αιτούντος για τη συνέχιση της διαδικασίας. Προκειμένου να έχει ουσιαστικό αποτέλεσμα το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και *ex nunc* εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95/ΕΕ, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες άσκησης ένδικου μέσου ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, ακόμη ορίζουν εύλογες προθεσμίες και θεσπίζουν τις λοιπές απαιτούμενες διατάξεις για την άσκηση του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής από τον αιτούντα χωρίς ωστόσο αυτές να καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος. Τα κράτη μέλη δύνανται επίσης να προβλέπουν αυτεπάγγελτη επανεξέταση των αποφάσεων που λαμβάνονται σύμφωνα με το άρθρο 43. Επιπλέον με βάση την παράγραφο 5, τα κράτη μέλη επιτρέπουν στους αιτούντες να παραμείνουν στο έδαφός τους μέχρι να λήξει η προθεσμία εντός της οποίας μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμά τους σε πραγματική προσφυγή και, σε περίπτωση άσκησης εντός της προθεσμίας του εν λόγω δικαιώματος, εν αναμονή της έκβασης της προσφυγής, αυτό με την επιφύλαξη της

²⁵² Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 44,

²⁵³ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 46

παραγράφου 6. Με βάση την παράγραφο 6, σε περίπτωση απόφασης με την οποία κρίνεται μια αίτηση προδήλως αβάσιμη, σύμφωνα με το άρθρο 32 παράγραφος 2, ή αβάσιμη μετά την εξέταση, σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 8, εξαιρουμένων των περιπτώσεων κατά τις οποίες οι αποφάσεις βασίζονται στις περιστάσεις του άρθρου 31 παράγραφος 8 στοιχείο η), με την οποία κρίνεται μια αίτηση απαράδεκτη, σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2 στοιχείο α), β) ή δ), με την οποία απορρίπτεται η επανεξέταση της υπόθεσης του αιτούντος αφότου έχει σταματήσει, σύμφωνα με το άρθρο 28 ή μη εξέτασης ή μη πλήρους εξέτασης της αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 39, η δυνατότητα παραμονής του αιτούντος στο έδαφος του κράτους μέλους κρίνεται από δικαστήριο είτε με αίτημα του ενδιαφερόμενου αιτούντος είτε αυτεπάγγελτα, εάν η εν λόγω απόφαση έχει ως αποτέλεσμα την παύση ισχύος του δικαιώματος παραμονής του αιτούντος στο κράτος μέλος και εφόσον, σε τέτοιες περιπτώσεις, το δικαίωμα παραμονής στο κράτος μέλος εν αναμονή της έκβασης της προσφυγής δεν προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο. Ωστόσο, και όπως προβλέπει η παράγραφος 7, η παράγραφος 6 εφαρμόζεται μόνο στις διαδικασίες του άρθρου 43 εφόσον ο αιτών έχει την απαραίτητη συνδρομή διερμηνέα και νομική συνδρομή και προθεσμία τουλάχιστον μιας εβδομάδας ώστε να προετοιμάσει την αίτηση και να υποβάλει στο δικαστήριο τα επιχειρήματα υπέρ της αναγνώρισης του δικαιώματος παραμονής του στο έδαφος του κράτους μέλους, εν αναμονή της έκβασης της προσφυγής και στο πλαίσιο της εξέτασης του αιτήματος της παραγράφου 6, το δικαστήριο εξετάζει τα πραγματικά και νομικά ζητήματα της αρνητικής απόφασης της αποφαινόμενης αρχής. Εάν δεν πληρούνται οι ανωτέρω δύο προϋποθέσεις έχει εφαρμογή η παράγραφος 5. Τα κράτη μέλη επιτρέπουν στον αιτούντα να παραμείνει στο έδαφός τους εν αναμονή της έκβασης της διαδικασίας σχετικά με το εάν ο αιτών δύναται ή όχι να παραμείνει στο έδαφος που αναφέρεται στις παραγράφους 6 και 7. Επίσης, Οι παράγραφοι 5, 6 και 7 ισχύουν με την επιφύλαξη του άρθρου 26²⁵⁴ του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013. Ακόμη και σύμφωνα με την παράγραφο 1 τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν προθεσμίες για την εξέταση της απόφασης της αποφαινόμενης αρχής από το δικαστήριο. Τέλος, μπορούν στην εθνική τους νομοθεσία τα κράτη μέλη να θεσπίζουν τους όρους σύμφωνα με τους οποίους να μπορεί να τεκμαίρεται ότι ο αιτών ανακάλεσε σιωπηρά ή παραιτήθηκε από την προσφυγή του σύμφωνα με την παράγραφο 1 καθώς και τους κανόνες για τη διαδικασία που ακολουθείται σε αυτές τις περιπτώσεις.²⁵⁵

Τα άρθρα 47 έως 55 είναι οι γενικές και τελικές διατάξεις της παρούσας οδηγίας οι οποίες αναφέρονται στην Προσβολή εκ μέρους των δημόσιων αρχών των διοικητικών και/ή δικαστικών αποφάσεων όπως προβλέπεται στην εθνική νομοθεσία με βάση το άρθρο 47²⁵⁶. Στην τήρηση της αρχής του απορρήτου, όπως ορίζεται στην εθνική νομοθεσία, σε σχέση με οποιαδήποτε πληροφορία λαμβάνουν στο πλαίσιο της εργασίας τους, κατά το άρθρο 48²⁵⁷. Σε επίπεδο συνεργασίας και σύμφωνα με το άρθρο 49, κάθε κράτος μέλος ορίζει εθνικό σημείο επαφής και ανακοινώνει τη διεύθυνσή του στην Επιτροπή. Η Επιτροπή ανακοινώνει την πληροφορία αυτή και στα υπόλοιπα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη, σε συνεννόηση με την Επιτροπή, λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο για την καθιέρωση άμεσης συνεργασίας και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών.²⁵⁸ Τέλος, τα άρθρα 50 έως 54, αφορούν την υποβολή εκθέσεων από την Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

²⁵⁴ Άρθρο 26 του Κανονισμού 604/2013 Βλ. Σελ.

²⁵⁵ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 45

²⁵⁶ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 47

²⁵⁷ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 48

²⁵⁸ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 49

και στο Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας στα κράτη μέλη και προτείνει τις τυχόν τροποποιήσεις που είναι αναγκαίες αλλά και την μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της παρούσας οδηγίας καθώς και διαδικαστικές λεπτομέρειες σχετικά με την μεταφορά αυτή που αναφέρονται στο άρθρο 51²⁵⁹, τις μεταβατικές διατάξεις που ισχύουν μέχρι και την θέση σε ισχύ της οδηγίας από την 20^η μέρα από τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* σύμφωνα με το άρθρα 52 και 54²⁶⁰, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/85/EK με το άρθρο 53²⁶¹ Η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της οδηγίας έγινε με το νόμο 4375/2016.

5.3.Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία.

Ένα ακόμα βήμα προς την ολοκλήρωση του ΚΕΣΑ, αποτελεί η Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία. Η οδηγία αυτή ήρθε να αντικαταστήσει την Οδηγία 2003/9/EK ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Ιανουαρίου 2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη και έχει ως στόχο να εξασφαλίσει καλύτερα και πιο εναρμονισμένα πρότυπα συνθηκών υποδοχής σε όλη την ΕΕ. Σκόπος την νέας οδηγίας είναι η θέσπιση κανόνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης ή «υποδοχής» των αιτούντων διεθνή προστασία (αιτούντες άσυλο ή πρόσωπα που αιτούνται επικουρική προστασία) οι οποίοι βρίσκονται σε αναμονή για την εξέταση της αίτησής τους. Οι εν λόγω κανόνες έχουν ως στόχο να συμβάλλουν στην αποτροπή της μετακίνησης των ατόμων σε διαφορετικές χώρες, λόγω των διακυμάνσεων των συνθηκών διαβίωσης. Ακόμη η οδηγία αποσκοπεί στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τους αιτούντες άσυλο στην ΕΕ και στη διασφάλιση της τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο πλαίσιο της Οδηγίας στο άρθρο 2 δίνονται οι ορισμοί κάποιων βασικών εννοιών:

- I. «αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας»: η αίτηση για διεθνή προστασία, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 στοιχείο η) της οδηγίας 2011/95/ΕΕ·
- II. «αιτών»: ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος έχει ασκήσει αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, επί της οποίας δεν έχει ληφθεί ακόμη οριστική απόφαση·
- III. «μέλη της οικογένειας»: υπό την προϋπόθεση ότι η οικογένεια υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής, τα ακόλουθα μέλη της οικογένειας του αιτούντος που ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος σε σχέση με την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας: ο/η σύζυγος ή ο εκτός γάμου συμβιών με τον αιτούντα στα πλαίσια σταθερής σχέσης, υπό την προϋπόθεση ότι ο νόμος ή η πρακτική του οικείου κράτους μέλους αντιμετωπίζει τα άγαμα ζεύγη κατά τρόπο συγκρίσιμο προς τα έγγαμα, δυνάμει της περί υπηκόων τρίτων χωρών νομοθεσίας του, τα ανήλικα τέκνα ζευγαριών που μνημονεύονται στην πρώτη

²⁵⁹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 51

²⁶⁰ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 52,54

²⁶¹ Ομοίως, Ο J L της 180, 29.6.2013, άρθρο 53

περίπτωση ή τα τέκνα του αιτούντος, υπό την προϋπόθεση ότι είναι άγαμα, χωρίς να έχει σημασία αν γεννήθηκαν εντός ή εκτός γάμου ή αν είναι υιοθετημένα, όπως ορίζεται από το εθνικό δίκαιο, ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικας που έχει την ευθύνη του αιτούντος είτε σύμφωνα με τον νόμο είτε σύμφωνα με την πρακτική του οικείου κράτους μέλους, αν ο εν λόγω αιτών είναι ανήλικος και άγαμος·

- IV. «ανήλικος»: υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών·
- V. «ασυνόδευτος ανήλικος»: ανήλικος που φτάνει στο έδαφος των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικο υπεύθυνο για αυτόν σύμφωνα με τον νόμο ή την πρακτική του οικείου κράτους μέλους και εφόσον κανένας ενήλικος δεν ασκεί στην πράξη την επιμέλειά του. Ο ορισμός καλύπτει και τον ανήλικο που παύει να συνοδεύεται μετά την είσοδό του στο έδαφος των κρατών μελών·
- VI. «συνθήκες υποδοχής»: η πλήρης δέσμη μέτρων που τα κράτη μέλη εφαρμόζουν προς όφελος των αιτούντων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία·
- VII. «υλικές συνθήκες υποδοχής»: οι συνθήκες υποδοχής που περιλαμβάνουν την παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού, σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, ή συνδυασμό των τριών, καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα·
- VIII. «κράτηση»: ο περιορισμός σε ειδικό χώρο που επιβάλλει ένα κράτος μέλος σε αιτούντα, με αποτέλεσμα τη στέρηση της ελευθερίας κυκλοφορίας του/της·
- IX. «κέντρο φιλοξενίας»: κάθε χώρος που χρησιμοποιείται για την ομαδική φιλοξενία των αιτούντων·
- X. «εκπρόσωπος»: πρόσωπο ή οργάνωση που έχει ορισθεί από τις αρμόδιες αρχές με καθήκον να συνδράμει και να αντιπροσωπεύει ασυνόδευτο ανήλικο σε διαδικασίες που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία, ώστε να διασφαλίζει το μείζον συμφέρον του παιδιού, και να ασκεί νομική ικανότητα για λογαριασμό του οσάκις είναι αναγκαίο. Σε περίπτωση που οργάνωση ορίζεται εκπρόσωπος, ορίζει ένα πρόσωπο υπεύθυνο για να επιτελεί τα καθήκοντα εκπροσώπου όσον αφορά τον ασυνόδευτο ανήλικο, σύμφωνα με την παρούσα οδηγία·
- XI. «αιτών με ειδικές ανάγκες υποδοχής»: ευάλωτο πρόσωπο, σύμφωνα με το άρθρο 21, που χρειάζεται ειδικές εγγυήσεις ώστε να απολαύει των δικαιωμάτων και να συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που προβλέπει η παρούσα οδηγία.²⁶²

Παρακάτω, το άρθρο 3 ορίζει πιο είναι το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και στην παράγραφο 1 προβλέπει ότι, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών και τους ανιθαγενείς που ασκούν αίτηση για παροχή διεθνούς προστασίας στο έδαφος, περιλαμβανομένων των συνόρων, στα χωρικά ύδατα ή στις ζώνες διέλευσης κράτους μέλους, εφόσον τους επιτρέπεται να παραμείνουν στο έδαφος ως αιτούντες, καθώς και στα μέλη της οικογενείας τους, εφόσον καλύπτονται από αυτήν την αίτηση για παροχή διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Στις παραγράφους 2,3,4 του άρθρου αναφέρονται οι περιπτώσεις εκείνες όπου δεν εφαρμόζεται η οδηγία όπως είναι η περίπτωση των αιτήσεων χορήγησης διπλωματικού ή εδαφικού ασύλου που υποβάλλονται σε

²⁶² Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 2

αντιπροσωπείες των κρατών μελών αλλά και η περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας 2001/55/EK του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων²⁶³. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας στις διαδικασίες εξέτασης των αιτήσεων παροχής και άλλων μορφών προστασίας εκτός από εκείνων που απορρέουν από την οδηγία 2011/95/EE. Σημαντικό είναι επίσης να αναφέρουμε το γεγονός ότι η οδηγία αναγνωρίζει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων και άλλων στενών συγγενών του αιτούντος που ευρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος όταν εξαρτώνται από αυτόν ή για ανθρωπιστικούς λόγους, αρκεί οι διατάξεις αυτές να συμβιβάζονται με την παρούσα οδηγία. Στην συνέχεια και με βάση το άρθρο 5, τα κράτη μέλη ενημερώνουν τους αιτούντες συνήθως γραπτώς και σε γλώσσα που κατανοούν ή ευλόγως εικάζεται ότι κατανοούν, κάποιες φορές και προφορικά, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν υπερβαίνει τις δεκαπέντε ημέρες από την υποβολή της αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας, τουλάχιστον για τις τυχόν παροχές που προβλέπονται και για τις υποχρεώσεις προς τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται σε σχέση με τις συνθήκες υποδοχής. Επιπλέον, μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να ενημερώνονται για τις οργανώσεις ή τις ομάδες προσώπων που παρέχουν ειδική νομική βοήθεια και για τις οργανώσεις οι οποίες δύνανται να συνδράμουν ή να ενημερώνουν τους αιτούντες για τις υπάρχουσες συνθήκες υποδοχής, συμπεριλαμβανομένης της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.²⁶⁴ Παρακάτω, και σύμφωνα με το άρθρο 6, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, εντός τριών ημερών από την πρώτη υποβολή αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας, χορηγείται στον αιτούντα έγγραφο το οποίο εκδίδεται στο όνομά του/της και το οποίο πιστοποιεί ότι πρόκειται για αιτούντα ή ότι του/της επιτρέπεται να παραμείνει στο έδαφος του κράτους μέλους για όσο διάστημα εκκρεμεί ή εξετάζεται η αίτησή του/της. Αντίστοιχα, αν το πρόσωπο αυτό δεν μπορεί να κυκλοφορεί ελεύθερα στο σύνολο ή σε τμήμα του εδάφους του κράτους μέλους, αυτό επίσης αναγράφεται στο έγγραφο. Το έγγραφο αυτό, δεν δίνεται στον αιτών όταν αυτός κρατείται και εφόσον διαρκεί η εξέταση αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας που έχει ασκηθεί στα σύνορα ή στο πλαίσιο διαδικασίας με την οποία κρίνεται το δικαίωμα του αιτούντος να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους. Σε ειδικές περιπτώσεις, τα κράτη μέλη μπορούν, για όσο χρόνο διαρκεί η εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, να παρέχουν στους αιτούντες άλλα αποδεικτικά έγγραφα ισοδύναμα προς το έγγραφο που αναφέραμε στην αρχή. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα για να παρέχουν στους αιτούντες το έγγραφο που πιστοποιεί την ιδιότητα τους ως αιτούντες διεθνούς προστασίας και το οποίο πρέπει να ισχύει για όσο χρόνο οι αιτούντες επιτρέπεται να παραμείνουν στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Ακόμη υπάρχει πρόβλεψη για χορήγηση ταξιδιωτικού εγγράφου, όταν ανακύπτουν σοβαροί ανθρωπιστικοί λόγοι οι οποίοι υπαγορεύουν την παρουσία των αιτούντων σε άλλο κράτος.²⁶⁵ Κατά το άρθρο 7, οι αιτούντες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής ή στην περιοχή την οποία τους ορίζει αυτό το κράτος μέλος. Ωστόσο, παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να αποφασίζουν σχετικά με τη διαμονή του

²⁶³ Ομοίως, EE L 180 της 29.6.2013 διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32013L0033>

²⁶⁴ Ομοίως, EE L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 5

²⁶⁵ Ομοίως, EE L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 6

αιτούντος, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, δημόσιας τάξης ή, όταν είναι αναγκαίο, για την ταχεία επεξεργασία και την αποτελεσματική παρακολούθηση της αίτησής του/της για παροχή διεθνούς προστασία, αλλά και να δίνουν στους αιτούντες προσωρινή άδεια απομάκρυνσης από τον τόπο διαμονής, πάντα όμως με την προϋπόθεση οι αποφάσεις αυτές να λαμβάνονται σε ατομική, αμερόληπτη και αντικειμενική βάση και να αιτιολογούνται όταν είναι απορριπτικές. Τα κράτη μέλη ζητούν από τους αιτούντες να γνωστοποιούν στις αρμόδιες αρχές τη διεύθυνσή τους και να τους κοινοποιούν οποιαδήποτε μεταβολή της διεύθυνσης αυτής, το συντομότερο δυνατόν.²⁶⁶

Παρακάτω, το άρθρο 8 και την οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, τα κράτη μέλη δεν υποβάλλουν σε κράτηση ένα πρόσωπο απλώς και μόνο διότι είναι αιτών αλλά μόνο εφόσον κρίνεται αναγκαίο, και κατόπιν ατομικής αξιολόγησης κάθε περίπτωσης, μπορούν να θέσουν αιτούντα υπό κράτηση, εάν δεν είναι δυνατό να εφαρμοστούν αποτελεσματικά άλλα λιγότερο περιοριστικά εναλλακτικά μέτρα. Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου οι λόγοι κράτησης προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο, ωστόσο η οδηγία αναφέρει εξί περιπτώσεις κατά τις οποίες ο αιτών μπορεί να υποβληθεί σε κράτηση, μια εξ αυτών είναι προκειμένου να διαπιστωθεί ή να επαληθευτεί η ταυτότητα ή η υπηκοότητά του.²⁶⁷ Ωστόσο, τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε το εθνικό δίκαιο να προβλέπει κανόνες που αφορούν εναλλακτικές της κράτησης λύσεις, όπως η τακτική εμφάνιση ενώπιον των αρχών, η κατάθεση χρηματικής εγγύησης ή η υποχρέωση διαμονής σε υποδεικνυόμενο μέρος. Στο άρθρο 9, αναφέρονται οι διαδικασίες που γίνονται στην περίπτωση κράτησης ενός αιτούντα. Η κράτηση έχει τη μικρότερη δυνατή διάρκεια και εφαρμόζεται μόνο για όσο διάστημα ισχύουν οι λόγοι που καθορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 3. Στις παραγράφους 2,3 περιγράφεται η διαδικασία που ακολουθείτε όταν η εντολή κράτησης προέρχεται από δικαστική ή διοικητική αρχή. Στην παράγραφο 4 κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κρατούμενου αιτούντος σε άμεση έγγραφη ενημέρωση, σε γλώσσα που κατανοεί ή μπορεί ευλόγως να υποτεθεί ότι κατανοεί, για τους λόγους κράτησης και τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο για την προσβολή της εντολής κράτησης, καθώς και για τη δυνατότητα να ζητούν δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση. Στην παράγραφο 5, υπάρχει μέριμνα ώστε η κράτηση να επανεξετάζεται από δικαστική αρχή σε εύλογα χρονικά διαστήματα, αυτεπαγγέλτως ή και μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου. Ακόμη το άρθρο 6, κατοχυρώνει το δικαίωμα σε δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση στις περιπτώσεις δικαστικής επανεξέτασης της διαταγής κράτησης. Η δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση περιλαμβάνει, τουλάχιστον, την κατάρτιση των αναγκαίων διαδικαστικών εγγράφων και τη συμμετοχή εξ ονόματος του αιτούντος σε ακροαματική διαδικασία ενώπιον των δικαστικών αρχών. Δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση παρέχεται από κατάλληλα ειδικευμένο προσωπικό που γίνεται δεκτό ή αναγνωρίζεται βάσει του εθνικού δικαίου και του οποίου τα συμφέροντα δεν συγκρούονται ή δεν θα μπορούσαν να συγκρούονται ενδεχομένως με εκείνα του αιτούντος. Ωστόσο, τα κράτη μέλη είναι αυτά που κρίνουν ποιές είναι οι περιπτώσεις εκείνες στις οποίες θα χορηγηθεί δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση, στην

²⁶⁶ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 7

²⁶⁷ Άρθρο 8 παράγραφος 3 βλ. Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32013L0033>.

παράγραφο 7 του άρθρου.²⁶⁸ Τέλος, οι διαδικασίες πρόσβασης σε νομική συνδρομή και εκπροσώπηση προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο. Παρακάτω, στο άρθρο 10 προβλέπονται οι συνθήκες κράτησης, πιο συγκεκριμένα, η κράτηση αιτούντων γίνεται, κατά κανόνα, σε ειδικές εγκαταστάσεις κράτησης. Οσάκις κράτος μέλος δεν μπορεί να εξασφαλίσει διαμονή σε ειδική εγκατάσταση κράτησης και είναι υποχρεωμένο να χρησιμοποιεί σωφρονιστικό κατάστημα, ο υπό κράτηση αιτών κρατείται χωριστά από τους κρατούμενους του κοινού δικαίου και ισχύουν οι συνθήκες κράτησης που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία. Στο μέτρο του δυνατού, οι αιτούντες που τελούν υπό κράτηση κρατούνται χωριστά από άλλους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι δεν έχουν υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας. Όταν δεν είναι δυνατόν αιτούντες να κρατούνται χωριστά από άλλους υπηκόους τρίτων χωρών, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος εξασφαλίζει ότι εφαρμόζονται οι συνθήκες κράτησης που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία. Ακόμη, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, ώστε τα πρόσωπα που εκπροσωπούν τον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (ΥΑΗΕΠ) αλλά και μέλη της οικογένειας, νομικοί σύμβουλοι ή συνήγοροι και πρόσωπα που εκπροσωπούν συναφείς μη κυβερνητικές οργανώσεις να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν και να επισκέπτονται τους αιτούντες σε συνθήκες που σέβονται τα δικαιώματα ιδιωτικού βίου. Ωστόσο, στην παράγραφο 4 υπάρχει ρύθμιση η οποία προβλέπει περιορισμούς στην πρόσβαση στην εγκατάσταση κράτησης μόνον όταν, δυνάμει του εθνικού δικαίου, είναι αντικειμενικά απαραίτητοι για την ασφάλεια, τη δημόσια τάξη ή τη διοικητική διαχείριση της εγκαταστάσεως κράτησης, εφόσον η εν λόγω πρόσβαση δεν περιορίζεται υπερβολικά ούτε καθίσταται αδύνατη. Ακόμη, τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα, ώστε οι αιτούντες που τελούν υπό κράτηση να λαμβάνουν συστηματικά πληροφορίες στις οποίες επεξηγούνται οι κανόνες που εφαρμόζονται στην εγκατάσταση και ορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους σε γλώσσα την οποία κατανοούν ή ευλόγως εικάζεται ότι κατανοούν. Τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από την υποχρέωση αυτή σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις και για εύλογη περίοδο η οποία είναι όσο το δυνατόν συντομότερη, όταν ο αιτών κρατείται σε συνοριακό φυλάκιο ή σε ζώνη διέλευσης. Η παρέκκλιση αυτή δεν ισχύει σε περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 43 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ.²⁶⁹ Στην συνέχεια το άρθρο 11 ρυθμίζει τις συνθήκες κράτησης των ευάλωτων ατόμων και αιτούντων με ειδικές ανάγκες υποδοχής. Η υγεία, συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής υγείας, των αιτούντων υπό κράτηση που είναι ευάλωτα άτομα αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των εθνικών αρχών. Σε περίπτωση κράτησης ευάλωτων ατόμων, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τακτική παρακολούθηση και επαρκή υποστήριξη λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη κατάστασή τους, συμπεριλαμβανομένης της υγείας τους. Οι ανήλικοι τίθενται υπό κράτηση μόνο σε έσχατη ανάγκη και εφόσον αποδειχθεί ότι δεν μπορούν να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά άλλα εναλλακτικά, λιγότερο περιοριστικά μέτρα. Η εν λόγω κράτηση είναι όσο το δυνατόν συντομότερη και καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την απελευθέρωση των κρατούμενων ανηλίκων και για την τοποθέτησή τους σε κατάλληλα για ανηλικούς καταλύματα. Το μείζον συμφέρον του ανήλικου αποτελεί πρωταρχικό μέλημα για τα κράτη μέλη. Στην περίπτωση κράτησης οι ανήλικοι, έχουν τη δυνατότητα να ασχολούνται με δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, συμπεριλαμβανομένων των παιχνιδιών και των ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που αρμόζουν στην ηλικία τους. Ασυνόδευτοι ανήλικοι κρατούνται

²⁶⁸ Άρθρο 9 παράγραφος 7,8 βλ. Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32013L0033>.

²⁶⁹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 10

μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις. Καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την απελευθέρωση των κρατούμενων ασυνόδευτων ανηλίκων το συντομότερο δυνατόν. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δεν κρατούνται ποτέ σε σωφρονιστικά καταστήματα. Στους ασυνόδευτους ανηλικούς παρέχεται κατά το δυνατόν κατάλυμα σε ιδρύματα τα οποία διαθέτουν προσωπικό και εγκαταστάσεις κατάλληλο τις ανάγκες προσώπων της ηλικίας τους. Σε περίπτωση κράτησης ασυνόδευτων ανηλίκων, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε αυτοί να στεγάζονται χωριστά από τους ενηλίκους. Στις οικογένειες υπό κράτηση παρέχεται χωριστό κατάλυμα το οποίο εξασφαλίζει επαρκή σεβασμό της ιδιωτικής ζωής. Σε περίπτωση κράτησης αιτουσών γυναικών, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να στεγάζονται χωριστά από τους άντρες αιτούντες, εκτός εάν οι τελευταίοι αποτελούν μέλη οικογενείας και εάν όλοι οι ενδιαφερόμενοι έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους. Εξαιρέσεις μπορούν επίσης να ισχύσουν όσον αφορά τη χρήση κοινόχρηστων χώρων που έχουν σχεδιαστεί για ψυχαγωγικές ή κοινωνικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της χορήγησης γευμάτων. Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις και για εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο πρέπει να είναι όσο το δυνατόν συντομότερο, τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από την χωριστή κράτηση ανδρών γυναικών και ανηλίκων, όταν ο αιτών κρατείται σε συνοριακό φυλάκιο ή σε ζώνη διέλευσης, με εξαίρεση τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 43 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ.²⁷⁰ Επιπλέον και σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας, τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα στο μέτρο του δυνατού, για τη διατήρηση της ενότητας οικογενείας που ευρίσκεται στο έδαφός τους, εάν παρέχεται στους αιτούντες στέγαση από το συγκεκριμένο κράτος μέλος. Τα μέτρα αυτά εφαρμόζονται με τη συμφωνία του αιτούντος.²⁷¹ Στο άρθρο 13, προβλέπεται πως τα κράτη μέλη δύνανται να απαιτούν την υποβολή των αιτούντων σε ιατρικές εξετάσεις για λόγους δημόσιας υγείας.²⁷² Κατά το άρθρο 14, τα κράτη μέλη παρέχουν στα ανήλικα τέκνα των αιτούντων και στους ανηλικούς αιτούντες πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, υπό προϋποθέσεις ανάλογες με αυτές που ισχύουν για τους δικούς τους υπηκόους, υπο την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει εκτελεστό μέτρο απομάκρυνσης κατ' αυτών των ιδίων ή των γονέων τους. Η εκπαίδευση μπορεί να παρέχεται στα κέντρα φιλοξενίας. Το δικαίωμα παρακολούθησης δευτεροβάθμιων σπουδών δεν ανακαλείτε αποκλειστικά και μόνο λόγω ενηλικιώσεως του ανηλίκου. Η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα δεν πρέπει να καθυστερεί πέραν των τριών μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας από τον ανήλικο ή εξ' ονόματος αυτού. Προπαρασκευαστικά μαθήματα, συμπεριλαμβανομένων γλωσσικών μαθημάτων, παρέχονται στους ανηλικούς, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, για τη διευκόλυνση της πρόσβασης και συμμετοχής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Όταν η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι αδύνατη με τον τρόπο που έχει περιγραφεί παραπάνω, λόγω της ειδικής κατάστασης του ανηλίκου, το οικείο κράτος μέλος προσφέρει άλλες εκπαιδευτικές ρυθμίσεις σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο και τις εθνικές πρακτικές.²⁷³ Στην συνέχεια, το άρθρο 15 μεριμνά ώστε οι αιτούντες, να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας το αργότερο εννέα μήνες μετά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης διεθνούς προστασίας, εάν δεν έχει ληφθεί πρωτοδίκως απόφαση από την αρμόδια αρχή και η καθυστέρηση δεν μπορεί να αποδοθεί στον αιτούντα. Ακόμη, τα κράτη μέλη αποφασίζουν υπό ποιες προϋποθέσεις επιτρέπεται η πρόσβαση του αιτούντος στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο, εξασφαλίζοντας παράλληλα στους αιτούντες ουσιαστική

²⁷⁰ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 11

²⁷¹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 12

²⁷² Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 13

²⁷³ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 14

πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Σημαντικό επίσης είναι να αναφέρουμε πως, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας δεν ανακαλείται κατά τη διάρκεια των διαδικασιών προσφυγής, εφόσον η προσφυγή κατά απορριπτικής απόφασης με τακτική διαδικασία έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, έως ότου κοινοποιηθεί απορριπτική απόφαση επί της προσφυγής.²⁷⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 16, στην διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών είναι το αν θα επιτρέπουν στους αιτούντες, να έχουν πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, ασχέτως του αν έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας.²⁷⁵ Παρακάτω, το άρθρο 17 θέτει τους γενικούς κανόνες για τις υλικές συνθήκες υποδοχής και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη, μεριμνούν ώστε οι υλικές συνθήκες υποδοχής να εξασφαλίζουν στους αιτούντες επαρκές βιοτικό επίπεδο, το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και την ψυχική τους υγεία, τόσο στην ειδική περίπτωση των ευάλωτων προσώπων όσο και των προσώπων που τελούν υπό κράτηση. Τα κράτη μέλη δύνανται να εξαρτούν την παροχή του συνόλου ή μέρους των υλικών συνθηκών υποδοχής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από την προϋπόθεση ότι οι αιτούντες δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους που να τους εξασφαλίζουν κατάλληλο βιοτικό επίπεδο από απόψεως υγείας και να καθιστούν δυνατή τη συντήρησή τους. Όταν τα κράτη μέλη παρέχουν υλικές συνθήκες υποδοχής υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, το ποσό τους καθορίζεται σύμφωνα με το επίπεδο ή τα επίπεδα που έχει καθορίσει το οικείο κράτος μέλος είτε νομοθετικά είτε στην πράξη για να εξασφαλίζει επαρκές βιοτικό επίπεδο στους υπηκόους του. Τα κράτη μέλη δύνανται να παρέχουν στους αιτούντες λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από ό,τι στους υπηκόους τους στις περιπτώσεις αυτές, ειδικότερα όταν υλικές συνθήκες υποδοχής παρέχονται εν μέρει σε είδος ή στην περίπτωση που τα εν λόγω επίπεδα, που παρέχονται στους υπηκόους τους, αποσκοπούν στο να τους εξασφαλίσουν βιοτικό επίπεδο υψηλότερο από αυτό που περιγράφεται για τους αιτούντες στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας.²⁷⁶ Στην συνέχεια, το άρθρο 18, προβλέπει τις λεπτομέρειες σχετικά με τις υλικές συνθήκες υποδοχής, χαρακτηριστικά θα αναφέρουμε κάποιες, όπως, την περίπτωση όπου τα κράτη μέλη εφόσον παρέχουν στέγη σε είδος στους αιτούντες, αυτή θα πρέπει να είναι είτε χώρος που χρησιμοποιείται προς τον σκοπό της στέγασης των αιτούντων κατά τη διάρκεια της εξέτασης αίτησης διεθνούς προστασίας που ασκείται στα σύνορα ή σε ζώνες διέλευσης, είτε κέντρου φιλοξενίας που εξασφαλίζει κατάλληλο βιοτικό επίπεδο είτε ακόμη και ιδιωτικής κατοικίας, διαμερίσματος, ξενοδοχείου ή άλλων χώρων προσαρμοσμένων για τη στέγαση των αιτούντων. Επιπλέον, πρέπει να εξασφαλίζουν στους αιτούντες την προστασία της οικογενειακής τους ζωής, θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη ιδιαίτερα ζητήματα σχετικά με το φύλο και την ηλικία, καθώς και την κατάσταση ευάλωτων προσώπων, στην περίπτωση αιτούντων εντός των χώρων και των κέντρων φιλοξενίας και φυσικά θα πρέπει να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για την αποτροπή βιαιοπραγιών και της βίας που έχει σχέση με το φύλο, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής κακοποίησης και παρενόχλησης, στους χώρους και τα κέντρα φιλοξενίας.²⁷⁷ Στην συνέχεια, το άρθρο 19 προβλέπει πως τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε οι αιτούντες να λαμβάνουν την απαραίτητη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η οποία περιλαμβάνει, τουλάχιστον, τις πρώτες βοήθειες και την αναγκαία θεραπεία ασθενειών και σοβαρών πνευματικών διαταραχών καθώς και την απαραίτητη ιατρική ή άλλη συνδρομή στους αιτούντες με

²⁷⁴ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 15

²⁷⁵ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 16

²⁷⁶ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 17

²⁷⁷ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 18 αναλυτικά οι λεπτομέρειες σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής.

ειδικές ανάγκες υποδοχής, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της κατάλληλης ψυχιατρικής περίθαλψης. Στον αντίποδα των όσων προβλέπει το άρθρο 18, αναφέρεται το άρθρο 20, στο οποίο προβλέπονται οι περιπτώσεις εκείνες όπου τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίσουν ή και να ακαλέσουν τις υλικές συνθήκες υποδοχής. Κάποιες από τις περιπτώσεις όπου η παρούσα οδηγία αναφέρει είναι η περίπτωση που ο αιτών εγκαταλείπει τον τόπο διαμονής που έχει καθορίσει η αρμόδια αρχή χωρίς να την ενημερώσει ή χωρίς άδεια, εφόσον απαιτείται. Ακόμη, όταν ο αιτών, χωρίς δικαιολογημένη αιτία, δεν έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας το συντομότερο ευλόγως δυνατόν, μετά την άφιξη στο εν λόγω κράτος μέλος. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις²⁷⁸ όταν ο αιτών εντοπισθεί ή προσέλθει αυτοβούλως στην αρμόδια αρχή, λαμβάνεται δεόντως αιτιολογημένη απόφαση, βασιζόμενη στους λόγους της εξασφάλισης, σχετικά με την ανανέωση της παροχής μερικών ή όλων των υλικών συνθηκών υποδοχής που είχαν αποσυρθεί ή περιορισθεί. Ακόμη, παρά τις όποιες κυρώσεις επιβληθούν στον αιτούνταν σχετικά με τις υλικές συνθήκες υποδοχής, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν υπό οποιεσδήποτε συνθήκες την πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σύμφωνα με το άρθρο 19 και εξασφαλίζουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους τους αιτούντες.

Στα άρθρα 21 έως 25 της οδηγίας, περιλαμβάνονται διατάξεις σχετικά με τα ευάλωτα πρόσωπα. Γενική αρχή με βάση το άρθρο 21 αποτελεί για τα κράτη μέλη η εκτίμηση της ειδικής κατάστασης των ευάλωτων προσώπων, όπως οι ανήλικοι, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι, οι εγκυμονούσες, οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα άτομα με σοβαρές ασθένειες, τα άτομα με πνευματικές διαταραχές και τα άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, φυσικής ή σεξουαλικής βίας, όπως γυναίκες θύματα ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων.²⁷⁹ Στο άρθρο 22, προβλέπεται ότι η εκτίμηση της ειδικής αυτής κατάστασης των αιτούντων, να δρομολογείται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από την άσκηση αίτησης για διεθνή προστασία και αναφέρουν τη φύση των αναγκών αυτών. Ωστόσο η ειδική αυτή κατάσταση των αιτούντων λαμβάνεται υπόψη ακόμη και αν καταστεί εμφανείς σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας ασύλου.²⁸⁰ Η εκτίμηση αυτή δεν χρειάζεται να λαμβάνει τη μορφή διοικητικής διαδικασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 23, όπου αναφέρει πως το μείζον συμφέρον του παιδιού αποτελεί το πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας οδηγίας σχετικά με τους ανηλίκους. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν στον ανήλικο επίπεδο διαβίωσης κατάλληλο για τη σωματική, πνευματική, διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του, λαμβάνοντας υπόψη διάφορους παράγοντες, όπως την ποιότητα ζωής και την κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη το υπόβαθρο του ανηλίκου, την τις απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του κ.α.²⁸¹ Ακόμη, τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε οι ανήλικοι να έχουν πρόσβαση σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, συμπεριλαμβανομένων των παιχνιδιών και των ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων που αρμόζουν στην ηλικία τους, εντός των χώρων και των κέντρων φιλοξενίας καθώς και σε δραστηριότητες ανοικτού χώρου. Επιπλέον υπάρχει μέριμνα, για πρόσβαση σε υπηρεσίες αποκατάστασης σε ανηλίκους που είναι θύματα κάθε μορφής κατάχρησης, αμέλειας, εκμετάλλευσης, βασανιστηρίων ή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή που έχουν υποφέρει από ένοπλες συγκρούσεις, και εξασφαλίζουν ότι

²⁷⁸ Βλ. Άρθρο 20 παράγραφος 1 οδηγίας ΕΕ L 180 της 29.6.2013.

²⁷⁹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 21

²⁸⁰ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 22

²⁸¹ Βλ. Άρθρο 23 παράγραφος 1 οδηγίας ΕΕ L 180 της 29.6.2013.

τους παρέχεται κατάλληλη ψυχολογική φροντίδα, καθώς και εξειδικευμένη θεραπεία, εφόσον απαιτείται. Τέλος, η παράγραφος 5 του εν λόγω άρθρου, προβλέπει ότι τα ανήλικα τέκνα των αιτούντων ή οι ανήλικοι αιτούντες να διαμένουν με τους γονείς τους, τα ανήλικα άγαμα αδέρφια τους ή με τον ενήλικο συγγενή που έχει την ευθύνη τους σύμφωνα με τον νόμο ή με την πρακτική του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον των εν λόγω ανηλίκων. Παρακάτω, το άρθρο 24 αναφέρεται συγκεκριμένα στην κατηγορία των ασυνόδευτων ανηλίκων και στη μέριμνα που πρέπει να λαμβάνουν τα κράτη μέλη ώστε ο ασυνόδευτος ανήλικος το συντομότερο δυνατόν να διαθέτει εκπροσώπηση και συνδρομή από εκπρόσωπο προκειμένου να επωφεληθεί των δικαιωμάτων και να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία. Ο ασυνόδευτος ανήλικος ενημερώνεται αμέσως για τον διορισμό του εκπροσώπου. Ο εκπρόσωπος ασκεί πάντα τα καθήκοντά του σύμφωνα με την αρχή του μείζονος συμφέροντος του παιδιού και αλλάζει μόνον όταν κρίνεται αναγκαίο. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που ασκούν αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, από τη στιγμή που γίνονται δεκτοί στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο ασκήθηκε ή εξετάζεται η αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας έως τη στιγμή που υποχρεούνται να το εγκαταλείψουν φιλοξενούνται είτε μαζί με ενήλικους συγγενείς, είτε με ανάδοχο οικογένεια, είτε σε κέντρα φιλοξενίας με ειδικές ρυθμίσεις για ανηλίκους είτε σε άλλου είδους καταλύματα κατάλληλα για ανηλίκους. Τα αδέρφια παραμένουν ενωμένα, στο μέτρο του δυνατού, λαμβανομένου υπόψη του μείζονος συμφέροντος του ενδιαφερομένου ανηλίκου και, ειδικότερα, της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητάς του/της. Οι μεταβολές κατοικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων περιορίζονται στο ελάχιστο. Ωστόσο τα κράτη μέλη, μπορούν να τοποθετούν ασυνόδευτους ανηλίκους ηλικίας 16 ετών ή άνω σε κέντρα φιλοξενίας για ενήλικους αιτούντες, εάν αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον τους.²⁸² Στο άρθρο 25, προβλέπεται πως τα πρόσωπα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές πράξεις βίας, λαμβάνουν την αναγκαία περίθαλψη για τη ζημία που προκλήθηκε από τέτοιες πράξεις, ιδίως πρόσβαση σε κατάλληλη ιατρική και ψυχολογική θεραπεία ή περίθαλψη, πάντα από κατάλληλα καταρτησμένο προσωπικό και τηρώντας τους κανόνες εμπιστευτικότητας που καθορίζονται στο εθνικό δίκαιο, για τις πληροφορίες των οποίων λαμβάνουν γνώση κατά την άσκηση της εργασίας τους.²⁸³

Τέλος, το άρθρο 26 της οδηγίας προβλέπει σε τελευταίο τουλάχιστον βαθμό να χορηγείται η δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης, για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, ενώπιον δικαστικής αρχής σχετικά με τις αποφάσεις εκείνες όπου, αφορούν την παροχή, την απόσυρση ή τον περιορισμό πλεονεκτημάτων των υλικών συνθηκών υποδοχής οι οποίες θίγουν ατομικά τους αιτούντες, ώστε να μπορούν να προσβάλλονται με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο. Ακόμη τα όσα προβλέπονται στον εν λόγω άρθρο σχετικά με την παροχή νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης, ταυτίζονται με τα άρθρα 19-23 και 46 της οδηγίας 2013/32 σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας.²⁸⁴ Η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της οδηγίας έγινε με το νόμος 4540/2018 (Α' 22/05/2018, αρ.φ. 91).

²⁸² Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 24

²⁸³ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 25

²⁸⁴ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 26

5.4. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα.

Το σύστημα του Δουβλίνου για τον καθορισμό του κράτους υπεύθυνου για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, γεννήθηκε, όπως είδαμε, στον ευρωπαϊκό χώρο τη δεκαετία του '90,²⁸⁵ εδραιώθηκε στην ευρωπαϊκή δικαιοταξία το 2004,²⁸⁶ και αποτέλεσε συστατικό μέρος της Ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου έως σήμερα. Κύριος στόχος της εν λόγω πολιτικής, ο καταμερισμός του φορτίου (burden sharing) της εξέτασης αιτήσεων ασύλου ανάμεσα στα κράτη μέλη στη βάση της σταδιακής οικοδόμησης ενός «ενιαίου χώρου ασύλου». Σκοπός του μηχανισμού ήταν «η διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης των αιτούντων άσυλο σε διαδικασίες καθορισμού του status του πρόσφυγα και η εξάλειψη της κατάχρησης των διαδικασιών αίτησης ασύλου, μέσω πολλαπλών αιτήσεων σε διάφορα κράτη μέλη».²⁸⁷ Της αδυναμίας του προηγούμενου κανονισμού, προσπαθεί να καλύψει ο νέος κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 τον οποίο και θα παρουσιάσουμε ευθείς αμέσως. Στόχος του κανονισμού σύμφωνα με το άρθρο είναι η θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα. Στην συνέχεια το άρθρο 2, παραθέτει κάποιες ορισμούς προκειμένου να είναι ευκολότερη η κατανόηση των διατάξεων που παρατίθενται παρακάτω.²⁸⁸ Ξεκινώντας με το άρθρο 3 Τα κράτη μέλη εξετάζουν κάθε αίτηση διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα στο έδαφος οποιουδήποτε από αυτά, συμπεριλαμβανομένων των συνόρων ή των ζωνών διέλευσης. Η αίτηση εξετάζεται από ένα μόνο κράτος μέλος, το οποίο είναι το οριζόμενο ως υπεύθυνο σύμφωνα με τα κριτήρια που αναφέρονται στα άρθρα 7-15. Εάν δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί το υπεύθυνο κράτος μέλος βάσει των κριτηρίων που αναφέρονται στον παρόντα κανονισμό, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το πρώτο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας. Επιπρόσθετα, υπάρχει πρόβλεψη για τις περιπτώσεις εκείνες όπου είναι αδύνατη η μεταφορά αιτούντος στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο, εξαιτίας βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν συστημικές ελλείψεις στη διαδικασία ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος

²⁸⁵ Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Σύμβαση του Δουβλίνου διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex%3A41997A0819%2801%29>

²⁸⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32003R0343>

²⁸⁷ Convention Determining the State Responsible for Examining Applications for Asylum Lodged in one of the Member States of the European Communities, Dublin 15 June 1990, op.cit. Preamble

²⁸⁸ Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 (κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ) που αντικαθιστά τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου (κανονισμός Δουβλίνο ΙΙ), θεσπίζει κριτήρια και μηχανισμούς για τον προσδιορισμό της χώρας της ΕΕ που είναι υπεύθυνη για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου. διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32013R0604>

απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το προσδιορίζον κράτος μέλος εξακολουθεί να εξετάζει τα κριτήρια των άρθρων 7-15, ώστε να διαπιστώσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο. Τα κράτη μέλη, διατηρούν το δικαίωμα να προωθούν τον αιτούντα προς ασφαλή τρίτη χώρα, σύμφωνα με τους κανόνες και τις εγγυήσεις που θεσπίζονται στην οδηγία 2013/32/ΕΕ.²⁸⁹ Στη συνέχεια, το άρθρο 4 εισάγει το δικαίωμα ενημέρωσης του αιτούντος, μόλις υποβληθεί σε κράτος μέλος αίτηση διεθνούς προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 20 παράγραφος 2²⁹⁰, οι αρμόδιες αρχές του ενημερώνουν τον αιτούντα για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού και ιδίως για τους στόχους του παρόντος κανονισμού και τις συνέπειες της υποβολής άλλης αίτησης σε διαφορετικό κράτος μέλος, καθώς και τις συνέπειες της μεταφοράς από ένα κράτος μέλος σε άλλο κατά τη διάρκεια των σταδίων προσδιορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο βάσει του παρόντος κανονισμού και κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας, τα κριτήρια για τον καθορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, την ιεράρχηση των κριτηρίων αυτών, τα διαφορετικά στάδια της διαδικασίας και τη διάρκειά τους, καθώς και το ενδεχόμενο η αίτηση διεθνούς προστασίας που έχει υποβληθεί σε ένα κράτος μέλος να έχει ως αποτέλεσμα το εν λόγω κράτος μέλος να προσδιορισθεί ως υπεύθυνο βάσει του παρόντος κανονισμού, ακόμη και αν τέτοιου είδους ευθύνη δεν προκύπτει από τα εν λόγω κριτήρια, την προσωπική συνέντευξη σύμφωνα με το άρθρο 5 και τη δυνατότητα υποβολής πληροφοριών σχετικά με την παρουσία στα κράτη μέλη μελών της οικογένειας, συγγενών ή οποιωνδήποτε άλλων προσώπων με τα οποία έχει σχέση, συμπεριλαμβανομένων των μέσων με τα οποία ο αιτών μπορεί να υποβάλλει τις πληροφορίες αυτές, τη δυνατότητα προσβολής της απόφασης μεταφοράς και, κατά περίπτωση, υποβολής αίτησης για αναστολή της μεταφοράς, το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών μπορούν να ανταλλάσσουν δεδομένα για αυτόν με μόνο στόχο την εφαρμογή των υποχρεώσεών τους που ανακύπτουν από τον παρόντα κανονισμό, το δικαίωμα πρόσβασης σε δεδομένα που τον αφορούν και το δικαίωμα να ζητά διόρθωση ανακριβών δεδομένων ή διαγραφή δεδομένων που τον αφορούν τα οποία υπέστησαν παράνομη επεξεργασία, καθώς και τις διαδικασίες άσκησης αυτών των δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων επικοινωνίας των αρχών του άρθρου 35 και των εθνικών αρχών προστασίας δεδομένων, οι οποίες εξετάζουν τις προσφυγές σχετικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.²⁹¹²⁹² Κατά το άρθρο 5 και προκειμένου να διευκολύνει τη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, το προσδιορίζον κράτος μέλος διεξάγει προσωπική συνέντευξη με τον αιτούντα, έκτος από τις περιπτώσεις εκείνες όπου ο αιτών έχει διαφύγει ή έχει ήδη παράσχει τις πληροφορίες σχετικά με τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους με άλλο μέσο. Τότε κράτος μέλος που παραλείπει τη συνέντευξη, με άλλο τρόπο δίνει στον αιτούντα τη δυνατότητα να παράσχει όλες τις περαιτέρω πληροφορίες σχετικές για τον ορθό προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, πριν από τη λήψη απόφασης για τη μεταφορά του αιτούντος στο υπεύθυνο κράτος. Η προσωπική συνέντευξη πραγματοποιείται εγκαίρως και, σε κάθε περίπτωση, πριν από τη λήψη απόφασης μεταφοράς του αιτούντος. Επίσης, το κράτος μέλος που διεξάγει

²⁸⁹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 3

²⁹⁰ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 20 παράγραφο 2

²⁹¹ Όπως και στις προηγούμενες οδηγίες που έχουμε εξετάσει, οι πληροφορίες προς τον αιτούντα γίνονται σε γλώσσα που κατανοεί ή που ευλόγως θεωρείται ότι κατανοεί.

²⁹² Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 4

την προσωπική συνέντευξη συντάσσει γραπτή περίληψη η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον τις κύριες πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τον αιτούντα κατά τη συνέντευξη. Η περίληψη μπορεί να έχει τη μορφή έκθεσης ή έντυπου υποδείγματος, επιπλέον παρέχει εγκαίρως στον αιτούντα και/ή τον νομικό ή άλλο σύμβουλο που εκπροσωπεί τον αιτούντα έγκαιρη πρόσβαση στην περίληψη.²⁹³ Στο άρθρο 6, προβλέπονται οι εγγυήσεις για τους ανήλικους. Τα κράτη μέλη πάντα αναλογιζόμενα το μείζον συμφέρον του του παιδιού εξασφαλίζουν ότι ένας εκπρόσωπος εκπροσωπεί και/ή συνδράμει τον ασυνόδευτο ανήλικο όσον αφορά όλες τις διαδικασίες που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό. Ο εκπρόσωπος διαθέτει τα προσόντα και την πείρα ώστε να εξασφαλίζεται η συνεκτίμηση του μείζονος συμφέροντος του ανήλικου παιδιού κατά τις διαδικασίες που διεξάγονται βάσει του παρόντος κανονισμού. Ο εν λόγω εκπρόσωπος έχει πρόσβαση στο περιεχόμενο των σχετικών εγγράφων του φακέλου του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένου του ειδικού φυλλαδίου για τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Πιο συγκεκριμένα, συνεργάζονται στενά μεταξύ τους και λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους τις δυνατότητες επανένωσης της οικογένειας, την ευζωία και την κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, τις παραμέτρους που σχετίζονται με την ασφάλεια και την προστασία, ιδίως όπου υπάρχει κίνδυνος το παιδί να είναι θύμα εμπορίας ανθρώπων, τις απόψεις του ανηλίκου σύμφωνα με την ηλικία και την ωριμότητά του. Για τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 8(Ανήλικοι), το κράτος μέλος στο οποίο ο ασυνόδευτος ανήλικος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας προβαίνει στις ενδεδειγμένες ενέργειες το ταχύτερο δυνατό, ώστε να εντοπίσει τα μέλη της οικογένειας, τους αδελφούς ή τους συγγενείς του ασυνόδευτου ανηλίκου στο έδαφος των κρατών μελών, προστατεύοντας το μείζον συμφέρον του παιδιού και προκειμένου να το πετύχει αυτό, μπορεί να ζητά τη βοήθεια διεθνών ή άλλων αρμόδιων οργανώσεων και να διευκολύνει την πρόσβαση του ανηλίκου στις υπηρεσίες εντοπισμού των εν λόγω οργανώσεων και η Επιτροπή εκδίδει εκτελεστικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένου υποδείγματος για την ανταλλαγή των ενδεδειγμένων πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών. Οι εν λόγω εκτελεστικές πράξεις εκδίδονται σύμφωνα με τη διαδικασία εξέτασης του άρθρου 44 παράγραφος 2. Παρακάτω, στα άρθρα 7-15 εμπεριέχονται τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους. Ξεκινώντας το άρθρο 7, προβλέπει ότι τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους εφαρμόζονται με τη σειρά με την οποία παρατίθενται στον παρόν κανονισμό και ότι ο προσδιορισμός του υπεύθυνου κράτους μέλους κατ' εφαρμογή των κριτηρίων που παρατίθενται πραγματοποιείται βάσει της κατάστασης που υπήρχε τη στιγμή κατά την οποία ο αιτών υπέβαλε την αίτησή του διεθνούς προστασίας για πρώτη φορά σε ένα κράτος μέλος. Επιπλέον, και προκειμένου να πληρούν τα κριτήρια των άρθρων 8(Ανήλικοι), 10(Μέλη οικογένειας που είναι αιτούντες διεθνή προστασία) και 16(Εξαρτώμενα πρόσωπα), τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη όλα τα διαθέσιμα στοιχεία που αποδεικνύουν την παρουσία, στο έδαφος κράτους μέλους, μελών της οικογένειας, συγγενών ή οποιωνδήποτε άλλων προσώπων με τα οποία ο αιτών έχει σχέση, εφόσον τα εν λόγω στοιχεία προσκομίζονται πριν άλλο κράτος μέλος αποδεχθεί το αίτημα αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερόμενου προσώπου, σύμφωνα με το άρθρα 22 και 25 αντίστοιχα, και οι προηγούμενες αιτήσεις διεθνούς προστασίας του αιτούντος δεν έχουν αποτελέσει ακόμα αντικείμενο πρώτης απόφασης επί της ουσίας.²⁹⁴ Στο άρθρο

²⁹⁴ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 7

8, αναφέρονται οι προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα κράτος ως υπεύθυνο κράτος μέλος για ένα ανήλικο. Εάν ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ευρίσκεται νομίμως ένα μέλος της οικογένειας ή αδελφός του ασυνόδευτου ανηλίκου, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Όταν ο αιτών είναι έγγαμος ανήλικος, ο σύζυγος του οποίου δεν ευρίσκεται νομίμως στο έδαφος των κρατών μελών, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ευρίσκεται νομίμως ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικος υπεύθυνος για τον ανήλικο, είτε βάσει νόμου είτε βάσει της πρακτικής του εν λόγω κράτους μέλους, ή αδελφός του. Στην περίπτωση που ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος ο οποίος έχει συγγενή που ευρίσκεται νομίμως σε άλλο κράτος μέλος και έχει αποδειχθεί βάσει ατομικής εξέτασης ότι ο συγγενής μπορεί να αναλάβει τη φροντίδα του, το εν λόγω κράτος μέλος επανενώνει τον ανήλικο με τον συγγενή του και είναι το υπεύθυνο κράτος μέλος, υπό τον όρο ότι αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Επίσης στην περίπτωση που μέλη της οικογένειας, αδελφοί ή συγγενείς, διαμένουν σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, η απόφαση για το υπεύθυνο κράτος μέλος λαμβάνεται με βάση το μείζον συμφέρον του ασυνόδευτου ανηλίκου. Στην περίπτωση όμως, που δεν υπάρχει μέλος της οικογένειας, αδελφός ή συγγενής, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ο ασυνόδευτος ανήλικος υπέβαλε την αίτησή του διεθνούς προστασίας, υπό τον όρο ότι αυτό είναι το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Επιπλέον, Η Επιτροπή εξουσιοδοτείται να εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις σύμφωνα με το άρθρο 45 σχετικά με τον εντοπισμό μελών της οικογένειας, αδελφών ή συγγενών του ασυνόδευτου ανηλίκου, τα κριτήρια για τη διαπίστωση της ύπαρξης αποδεδειγμένων οικογενειακών δεσμών, τα κριτήρια εκτίμησης της ικανότητας του συγγενούς να φροντίζει τον ασυνόδευτο ανήλικο, μεταξύ άλλων και όταν τα μέλη της οικογένειας, οι αδελφοί ή οι συγγενείς του ασυνόδευτου ανηλίκου διαμένουν σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη. Κατά την άσκηση των εξουσιών της έκδοσης κατ' εξουσιοδότηση πράξεων, η Επιτροπή δεν υπερβαίνει το πεδίο του μείζονος συμφέροντος του παιδιού.²⁹⁵ Στην συνέχεια, το άρθρο 9 προβλέπει πως Εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος, ανεξαρτήτως του αν οι οικογενειακοί δεσμοί είχαν δημιουργηθεί προηγουμένως στη χώρα καταγωγής, έλαβε άδεια διαμονής σε κράτος μέλος ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας, το εν λόγω κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, υπό τον όρο ότι οι ενδιαφερόμενοι εξέφρασαν την επιθυμία τους γραπτώς.²⁹⁶ Παρακάτω, το άρθρο 10 προβλέπει ότι εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας σε κράτος μέλος για την οποία δεν έχει ακόμη ληφθεί πρώτη απόφαση επί της ουσίας, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, αρκεί οι ενδιαφερόμενοι να εξέφρασαν την επιθυμία τους γραπτώς.²⁹⁷ Το άρθρο 11 ωστόσο, ρυθμίζει την περίπτωση όπου πολλά μέλη οικογένειας και/ή ανήλικοι άγαμοι αδελφοί υποβάλλουν αιτήσεις διεθνούς προστασίας στο ίδιο κράτος μέλος ταυτόχρονα ή σε παραπλήσιες ημερομηνίες ώστε να μπορούν να διεξαχθούν από κοινού οι διαδικασίες προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους και η εφαρμογή των κριτηρίων του παρόντος κανονισμού μπορεί να οδηγήσει στον χωρισμό τους. Υπεύθυνο στην περίπτωση αυτή, για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας όλων των μελών της οικογένειας και/ή των ανήλικων άγαμων αδελφών είναι το κράτος μέλος το οποίο προσδιορίζεται βάσει των κριτηρίων

²⁹⁵ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 8

²⁹⁶ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 9

²⁹⁷ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 10

ως υπεύθυνο για την αναδοχή του μεγαλύτερου αριθμού αυτών, στις λοιπές περιπτώσεις, υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος το οποίο προσδιορίζεται βάσει των κριτηρίων ως υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης του πλέον ηλικιωμένου μέλους της.²⁹⁸ Το άρθρο 12, αναφέρεται στην περίπτωση ο ο αιτών είναι κάτοχος εν ισχύ τίτλου διαμονής, το κράτος μέλος που εξέδωσε τον τίτλο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας ή να είναι κάτοχος έγκυρης θεώρησης, το κράτος μέλος που την εξέδωσε είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, εκτός εάν η θεώρηση εκδόθηκε εξ ονόματος άλλου κράτους μέλους βάσει συμφωνίας εκπροσώπησης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 810/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, για τη θέσπιση κοινοτικού κώδικα θεωρήσεων. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Εάν ο αιτών είναι κάτοχος περισσότερων του ενός εν ισχύ τίτλων διαμονής ή θεωρήσεων που έχουν εκδοθεί από διάφορα κράτη μέλη, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας λογίζεται το κράτος μέλος το οποίο κατά σειρά: εξέδωσε τον τίτλο διαμονής με τη μεγαλύτερη χρονική ισχύ ή, σε περίπτωση ίσης διάρκειας ισχύος, το κράτος μέλος που εξέδωσε τον τίτλο διαμονής με την αψότερη ημερομηνία λήξεως ισχύος, εξέδωσε τη θεώρηση με την αψότερη ημερομηνία λήξεως όταν οι διάφορες θεωρήσεις είναι του αυτού τύπου, σε περίπτωση θεωρήσεων διαφορετικού είδους, το κράτος μέλος το οποίο εξέδωσε τη θεώρηση με τη μεγαλύτερη διάρκεια ισχύος ή, σε περίπτωση ίσης διάρκειας ισχύος, το κράτος μέλος που εξέδωσε τη θεώρηση με την αψότερη ημερομηνία λήξεως ισχύος. Εάν ο αιτών είναι μόνον κάτοχος ενός ή περισσότερων τίτλων διαμονής που έχουν λήξει ήδη από διάστημα μικρότερο των δύο ετών ή μιας ή περισσότερων θεωρήσεων που έχουν λήξει ήδη από διάστημα μικρότερο των έξι μηνών βάσει των οποίων μπορούσε να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους, εφαρμόζονται τα όσα αναφέραμε παραπάνω και για όσο χρονικό διάστημα ο αιτών δεν έχει εγκαταλείψει το έδαφος των κρατών μελών. Όταν ο αιτών είναι κάτοχος ενός ή περισσότερων τίτλων διαμονής που έχουν λήξει ήδη από διάστημα μεγαλύτερο των δύο ετών, ή μιας ή περισσότερων θεωρήσεων που έχουν λήξει ήδη από διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών βάσει των οποίων μπορούσε να εισέλθει στο έδαφος κράτους μέλους, και εφόσον δεν έχει εγκαταλείψει το έδαφος των κρατών μελών, υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας. Ακόμη ρυθμίζεται η περίπτωση, ο τίτλος διαμονής ή η θεώρηση εκδόθηκαν βάσει πλαστής ή ψευδούς ταυτότητας ή με παρουσίαση πλαστών, παραποιημένων ή άκυρων εγγράφων που όμως, δεν κωλύει την ανάθεση της ευθύνης στο κράτος μέλος που τα εξέδωσε. Εντούτοις, το κράτος μέλος που εξέδωσε τον τίτλο διαμονής ή τη θεώρηση δεν είναι υπεύθυνο, εάν μπορεί να αποδείξει ότι η απάτη διαπράχθηκε μεταγενέστερα της έκδοσης του εγγράφου ή της θεώρησης.²⁹⁹ Παρακάτω, το άρθρο 13 προβλέπει πως όταν διαπιστώνεται, βάσει αποδεικτικών στοιχείων ή των έμμεσων αποδείξεων, όπως περιγράφεται στους δύο καταλόγους που αναφέρονται στο άρθρο 22 παράγραφος 3 του παρόντος κανονισμού, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων που αναφέρονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 603/2013, ότι ο αιτών διέβη παρανόμως, οδικώς, διά θαλάσσης ή δι' αέρος, τα σύνορα κράτους μέλους προερχόμενος από τρίτη χώρα, αυτό το κράτος μέλος στο οποίο εισήλθε παρανόμως είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Η ευθύνη αυτή παύει να υφίσταται δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα η παράνομη διάβαση των συνόρων. Όταν ένα κράτος

²⁹⁸ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 11

²⁹⁹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 12

μέλος δεν μπορεί ή δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί υπεύθυνο σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου και εφόσον διαπιστώνεται, βάσει των αποδεικτικών στοιχείων ή των έμμεσων αποδείξεων, όπως περιγράφεται στους δύο καταλόγους που αναφέρονται στο άρθρο 22 παράγραφος 3, ότι ο αιτών —ο οποίος εισήλθε στο έδαφος των κρατών μελών παρανόμως ή υπό συνθήκες που δεν είναι δυνατόν να εξακριβωθούν— ζούσε για μια συνεχή περίοδο τουλάχιστον πέντε μηνών σε ένα κράτος μέλος, πριν από την υποβολή της αίτησης διεθνούς προστασίας, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Εάν ο αιτών διέμεινε για διαστήματα τουλάχιστον πέντε μηνών σε πλείονα κράτη μέλη, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας είναι το κράτος μέλος της τελευταίας διαμονής.³⁰⁰ Στην συνέχεια, το άρθρο 14, προβλέπει, ότι εάν ένας υπήκοος τρίτης χώρας ή άπατρις εισέρχεται στο έδαφος κράτους μέλους στο οποίο δεν υφίσταται η ανάγκη θεώρησης, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, ωστόσο αυτό δεν ισχύει εάν ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο άπατρις υποβάλει την αίτηση διεθνούς προστασίας σε άλλο κράτος μέλος στο οποίο δεν υφίσταται η ανάγκη θεώρησης για την είσοδο. Στην περίπτωση αυτή, το άλλο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας.³⁰¹ Και με βάση το άρθρο 15 που είναι και το τελευταίο κριτήριο, όταν η αίτηση διεθνούς προστασίας γίνεται στον χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα κράτους μέλους από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.³⁰² Στο άρθρο 16, προβλέπονται ρυθμίσεις για τα εξαρτώμενα άτομα, και στις περιπτώσεις όπου, λόγω εγκυμοσύνης, πρόσφατου τοκετού, σοβαρής ασθένειας, σοβαρής αναπηρίας ή προχωρημένης ηλικίας, ένας αιτών εξαρτάται από τη βοήθεια του τέκνου, του αδελφού ή του γονέα του που διαμένει νομίμως σε κράτος μέλος ή νομίμως διαμένον σε κράτος μέλος τέκνο, αδελφός ή γονέας αιτούντος εξαρτάται από τη βοήθεια του αιτούντος, τα κράτη μέλη συνήθως τοποθετούν μαζί ή επανενώνουν τον αιτούντα με το τέκνο, αδερφό ή γονέα, υπό την προϋπόθεση ότι οι οικογενειακοί δεσμοί υπήρχαν στη χώρα καταγωγής, ότι το τέκνο, ο αδερφός ή ο γονέας ή ο αιτών μπορεί να φροντίσει το εξαρτώμενο πρόσωπο και το έχουν δηλώσει και εκφράσει γραπτώς. Όταν το τέκνο, ο αδελφός ή ο γονέας διαμένει νομίμως σε κράτος μέλος άλλο από αυτό στο οποίο ευρίσκεται ο αιτών, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο διαμένει νομίμως το τέκνο, ο αδελφός ή ο γονέας, εκτός εάν η υγεία του αιτούντος δεν του επιτρέπει επί σημαντικό χρονικό διάστημα να μεταβεί στο εν λόγω κράτος μέλος. Σε μια τέτοια περίπτωση, υπεύθυνο κράτος μέλος είναι εκείνο στο οποίο ευρίσκεται ο αιτών. Το εν λόγω κράτος μέλος δεν υποχρεούται να φέρει το τέκνο, τον αδερφό ή τον γονέα του αιτούντος στην επικράτειά του.³⁰³ Το άρθρο 17, εισάγει παρεκκλίσεις από το γενικό κανόνα του άρθρου 3 του κανονισμού. Πιο συγκεκριμένα, κάθε κράτος μέλος δύναται να αποφασίζει να εξετάζει αίτηση διεθνούς προστασίας που έχει κατατεθεί από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, ακόμη και αν δεν είναι υπεύθυνο για την εξέταση δυνάμει των κριτηρίων που ορίζονται στον παρόντα κανονισμό. Το κράτος μέλος που αποφασίζει να εξετάσει αίτηση διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο καθίσταται το υπεύθυνο κράτος μέλος και αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που συνδέονται με αυτήν την ευθύνη. Κατά περίπτωση ενημερώνει, χρησιμοποιώντας το δίκτυο ηλεκτρονικής επικοινωνίας «DubliNet» που δημιουργήθηκε βάσει του άρθρου 18 του κανονισμού

³⁰⁰ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 13

³⁰¹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 14

³⁰² Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 15

³⁰³ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 16

(ΕΚ) αριθ. 1560/2003, το κράτος μέλος που ήταν προηγουμένως υπεύθυνο, το κράτος μέλος που διεξάγει διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους ή το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε αίτημα αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του αιτούντος. Το κράτος μέλος που κατέστη υπεύθυνο σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο επισημαίνει αμέσως το γεγονός αυτό στο Eurodac σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 603/2013 προσθέτοντας την ημερομηνία λήψης της απόφασης εξέτασης της αίτησης. Ωστόσο, κράτος μέλος στο οποίο γίνεται αίτηση διεθνούς προστασίας και το οποίο διεξάγει τη διαδικασία του προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους ή το υπεύθυνο κράτος μέλος μπορεί, οποτεδήποτε πριν από τη λήψη πρώτης απόφασης επί της ουσίας, να υποβάλει σε άλλο κράτος μέλος αίτημα αναδοχής αιτούντος για να επανενώσει οποιαδήποτε πρόσωπα με τα οποία έχει σχέση, για ανθρωπιστικούς λόγους, βάσει ιδίως οικογενειακών ή πολιτισμικών κριτηρίων, ακόμα και όταν το άλλο κράτος μέλος δεν είναι υπεύθυνο κατ' εφαρμογή των κριτηρίων που θεσπίζονται στα άρθρα 8 έως 11 και στο άρθρο 16. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να εκφράσουν τη συναίνεσή τους γραπτώς. Το αίτημα αναδοχής περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που διαθέτει το κράτος που υποβάλει το αίτημα, έτσι ώστε το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα να είναι σε θέση να εκτιμήσει την κατάσταση. Το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα προβαίνει σε οποιοδήποτε αναγκαίες επαληθεύσεις, ώστε να εξετάσει τους επικαλούμενους ανθρωπιστικούς λόγους, και απαντάει στο αιτούν κράτος μέλος εντός δύο μηνών από την παραλαβή του αιτήματος, χρησιμοποιώντας το δίκτυο ηλεκτρονικής επικοινωνίας «DubliNet», το οποίο δημιουργήθηκε με το άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1560/2003. Η απάντηση που απορρίπτει το αίτημα αναφέρει τους λόγους στους οποίους βασίζεται η άρνηση. Εάν το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα το αποδεχθεί, η ευθύνη για την εξέταση της αίτησης μεταβιβάζεται σε αυτό. Στο άρθρο 18, προβλέπονται οι υποχρεώσεις που έχει το υπεύθυνο κράτος μέλος, αναλυτικότερα, υποχρεούται, να αναδέχεται, υπό τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα 21, 22 και 29, αιτούντα ο οποίος υπέβαλε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος, να αναλαμβάνει εκ νέου, υπό τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα 23, 24, 25 και 29, αιτούντα η αίτηση του οποίου τελεί υπό εξέταση και ο οποίος έκανε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος ή ο οποίος ευρίσκεται χωρίς να έχει τίτλο διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, να αναλαμβάνει εκ νέου, υπό τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα 23, 24, 25 και 29, υπήκοο τρίτης χώρας ή απάτριδα ο οποίος ανακάλεσε την υπό εξέταση αίτησή του και έκανε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος ή ο οποίος ευρίσκεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους χωρίς τίτλο διαμονής, να αναλαμβάνει εκ νέου, υπό τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα 23, 24, 25 και 29, υπήκοο τρίτης χώρας ή απάτριδα του οποίου η αίτηση απερρίφθη και ο οποίος έκανε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος ή ο οποίος ευρίσκεται χωρίς να έχει τίτλο διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των δύο πρώτων περιπτώσεων που αναφέρεμα, το υπεύθυνο κράτος μέλος εξετάζει ή ολοκληρώνει την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας που έκανε ο αιτών. Στις περιπτώσεις που αναλαμβάνει εκ νέου έναν υπήκοο τρίτης χώρας ή απάτριδα ο οποίος ανακάλεσε την υπό εξέταση αίτησή του και έκανε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος ή ο οποίος ευρίσκεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους χωρίς τίτλο διαμονής, όταν το υπεύθυνο κράτος μέλος είχε διακόψει την εξέταση αίτησης μετά από ανάκλησή της από τον αιτούντα πριν από τη λήψη απόφασης επί της ουσίας πρωτοδίκως, το εν λόγω κράτος μέλος εξασφαλίζει ότι ο αιτών έχει δικαίωμα να ζητήσει να ολοκληρωθεί η εξέταση της αίτησής του ή να υποβάλει νέα αίτηση διεθνούς προστασίας, η οποία δεν θα αντιμετωπισθεί ως μεταγενέστερη αίτηση, όπως προβλέπεται στην οδηγία 2013/32/ΕΕ. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα κράτη μέλη

εξασφαλίζουν ότι ολοκληρώνεται η εξέταση της αίτησης. Στις περιπτώσεις όπου η αίτηση απερρίφθη και ο αιτών έκανε αίτηση σε άλλο κράτος μέλος ή ο οποίος ευρίσκεται χωρίς να έχει τίτλο διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, όταν η αίτηση απορρίπτεται πρωτοδίκως μόνο, το υπεύθυνο κράτος μέλος εξασφαλίζει ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει ή είχε δυνατότητα πραγματικής προσφυγής, σύμφωνα με το άρθρο 46 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ.³⁰⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 19, εάν κάποιο κράτος χορηγήσει τίτλο διαμονής στον αιτούντα, οι υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 18 μεταβιβάζονται στο εν λόγω κράτος μέλος. Οι υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 εκλείπουν εάν το υπεύθυνο κράτος μέλος μπορεί να αποδείξει, όταν υποβάλλεται σε αυτό αίτημα αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης αιτούντος ή άλλου προσώπου όπως αναφέρεται στο άρθρο 18 στην τρίτη και τέταρτη περίπτωση, ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο εγκατέλειψε το έδαφος των κρατών μελών για διάστημα τουλάχιστον τριών μηνών, εκτός εάν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είναι κάτοχος εν ισχύ τίτλου διαμονής που έχει εκδοθεί από το υπεύθυνο κράτος μέλος, αλλά και όταν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο εγκατέλειψε το έδαφος των κρατών μελών σύμφωνα με απόφαση επιστροφής ή με μέτρο απομάκρυνσης που εξέδωσε μετά την ανάκληση ή την απόρριψη της αίτησης. Αίτηση που υποβάλλεται μετά από το χρονικό διάστημα απουσίας τριών μηνών θεωρείται νέα αίτηση που οδηγεί σε νέα διαδικασία για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους, ωστόσο και αίτηση που υποβάλλεται μετά από πραγματική απομάκρυνση θεωρείται νέα αίτηση που οδηγεί σε νέα διαδικασία για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους.³⁰⁵

Στην συνέχεια, το άρθρο 20, προβλέπει το πότε, ξεκινά η διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους. Η διαδικασία κινείται μόλις υποβληθεί για πρώτη φορά αίτηση διεθνούς προστασίας σε ένα κράτος μέλος. Μια αίτηση διεθνούς προστασίας θεωρείται υποβληθείσα από τη στιγμή κατά την οποία παραλαμβάνεται από τις αρμόδιες αρχές του συγκεκριμένου κράτους μέλους έντυπο που υποβάλλεται από τον αιτούντα ή πρακτικό που καταρτίζεται από τις αρχές. Εάν η αίτηση δεν γίνεται εγγράφως, το διάστημα μεταξύ της δήλωσης πρόθεσης και της κατάρτισης πρακτικού θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν βραχύτερο. η κατάσταση του ανηλίκου ο οποίος συνοδεύει τον αιτούντα και emπίπτει στον ορισμό του μέλους οικογένειας είναι αδιαχώριστη από εκείνη του μέλους οικογένειάς του και υπάγεται στην αρμοδιότητα του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας του εν λόγω μέλους οικογένειας, ακόμα και αν ο ανήλικος δεν είναι ατομικά αιτών, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Το ίδιο ισχύει και για τα τέκνα που γεννήθηκαν μετά την άφιξη του αιτούντος στο έδαφος των κρατών μελών, χωρίς να χρειάζεται να κινηθεί νέα διαδικασία αναδοχής ευθύνης για τα εν λόγω τέκνα. Όταν μια αίτηση διεθνούς προστασίας υποβάλλεται στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους από αιτούντα που ευρίσκεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, ο προσδιορισμός του υπεύθυνου κράτους μέλους γίνεται από το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται ο αιτών άσυλο. Αυτό το κράτος μέλος ενημερώνεται αμελλητί από το κράτος μέλος το οποίο έλαβε την αίτηση και θεωρείται ως εκ τούτου, για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, το κράτος μέλος στο οποίο υπεβλήθη η αίτηση διεθνούς προστασίας. Ο αιτών ενημερώνεται εγγράφως για αυτήν την αλλαγή στο προσδιορίζον κράτος μέλος και για την ημερομηνία, κατά την οποία αυτή έλαβε χώρα. Το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε πρώτα η αίτηση διεθνούς προστασίας είναι υποχρεωμένο, υπό τους όρους που προβλέπονται στα άρθρα 23, 24, 25 και 29 και έως την ολοκλήρωση της

³⁰⁴ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 18

³⁰⁵ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 19

διαδικασίας προσδιορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας, να αναλάβει εκ νέου τον αιτούντα ο οποίος ευρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος χωρίς τίτλο διαμονής ή έχει υποβάλει εκεί αίτηση διεθνούς προστασίας αφού ανακάλεσε την πρώτη αίτησή του κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους. Η εν λόγω υποχρέωση παύει όταν το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα ολοκλήρωσης της διαδικασίας προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους δύναται να αποδείξει ότι ο αιτών εγκατέλειψε εν τω μεταξύ το έδαφος των κρατών μελών για περίοδο τουλάχιστον τριών μηνών ή απέκτησε τίτλο διαμονής από άλλο κράτος μέλος. Αίτηση που υποβάλλεται μετά από ανάλογη περίοδο απουσίας όπως αναφέρεται στο δεύτερο εδάφιο θεωρείται νέα αίτηση που οδηγεί σε νέα διαδικασία για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους.³⁰⁶ Κατά το άρθρο 21, όταν κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε αίτηση διεθνούς προστασίας θεωρεί ότι άλλο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέτασή της, μπορεί να απευθύνει σε αυτό αίτημα περί αναδοχής του αιτούντος, το συντομότερο δυνατό και, σε κάθε περίπτωση, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την υποβολή της αίτησης κατά την έννοια του άρθρου 20. Ωστόσο σε περίπτωση σύμπτωσης του Eurodac με δεδομένα που έχουν καταχωρισθεί σύμφωνα με το άρθρο 14 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 603/2013, το αίτημα αποστέλλεται εντός δύο μηνών από την παραλαβή της σύμπτωσης σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 2 του εν λόγω κανονισμού. Εάν το αίτημα περί αναδοχής του αιτούντος δεν υποβληθεί εντός των προθεσμιών που αναφέρθηκαν παραπάνω, η ευθύνη της εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας εμπίπτει στο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση. Το κράτος μέλος που υποβάλει το αίτημα μπορεί να ζητήσει επείγοντως απάντηση εφόσον η αίτηση διεθνούς προστασίας υποβλήθηκε ύστερα από άρνηση εισόδου ή διαμονής, σύλληψη λόγω παράνομης διαμονής ή ύστερα από επίδοση ή εκτέλεση μέτρου απομάκρυνσης. Το αίτημα προσδιορίζει τους λόγους που δικαιολογούν επείγουσα απάντηση και την προθεσμία εντός της οποίας αναμένεται απάντηση.³⁰⁷ Η εν λόγω προθεσμία είναι τουλάχιστον μια εβδομάδα. Με βάση το άρθρο 22, το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα προβαίνει στις απαραίτητες επαληθεύσεις, και αποφαινεται σχετικά με το αίτημα περί αναδοχής του αιτούντος εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία της παραλαβής του αιτήματος. Κατά τη διαδικασία προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους, χρησιμοποιούνται αποδεικτικά στοιχεία και έμμεσες αποδείξεις. Η Επιτροπή, μέσω εκτελεστικών πράξεων, καταρτίζει και αναθεωρεί περιοδικά δύο καταλόγους, αναφέροντας τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία και τις έμμεσες αποδείξεις σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στα στοιχεία α) και β) της παρούσας παραγράφου. Οι εν λόγω εκτελεστικές πράξεις εκδίδονται σύμφωνα με τη διαδικασία εξέτασης του άρθρου 44 παράγραφος 2.

α) Αποδεικτικά στοιχεία:

- i) Αυτό αναφέρεται στις τυπικές αποδείξεις οι οποίες θεμελιώνουν ευθύνη δυνάμει του παρόντος κανονισμού, ενόσω αυτό δεν αναιρείται από απόδειξη περί του αντιθέτου.
- ii) Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην επιτροπή που προβλέπεται στο άρθρο 44 υποδείγματα των διαφόρων τύπων διοικητικών εγγράφων, σύμφωνα με την τυπολογία που καθιερώνεται στον κατάλογο τυπικών αποδείξεων.

β) Έμμεσες αποδείξεις:

³⁰⁶ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 20

³⁰⁷ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 21

- i) Αυτό αναφέρεται σε ενδείξεις, οι οποίες, αν και είναι μαχητές, ενδέχεται να επαρκούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, σύμφωνα με την αποδεικτική αξία που τους αποδίδεται.
- ii) Η αποδεικτική τους αξία, σε σχέση με την ευθύνη εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας, εξετάζεται κατά περίπτωση.

Οι απαιτήσεις για τα αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να μην υπερβαίνουν ό,τι είναι απαραίτητο για την καλή εφαρμογή του παρόντος κανονισμού. Εάν δεν υπάρχουν τυπικές αποδείξεις, το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα αναγνωρίζει την ευθύνη του, εάν οι έμμεσες αποδείξεις έχουν συνοχή, μπορούν να εξακριβωθούν και είναι αρκούντως λεπτομερείς για να θεμελιωθεί η ευθύνη. Εάν το κράτος μέλος που υποβάλλει το αίτημα επικαλείται λόγους επείγοντος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 21 παράγραφος 2, το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να απαντήσει εντός της αιτούμενης προθεσμίας. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν αποδεικνύεται ότι η εξέταση του αιτήματος αναδοχής αιτούντος είναι ιδιαίτερος πολύπλοκη, το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα μπορεί να απαντήσει μετά την πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας, αλλά εν πάση περιπτώσει εντός ενός μηνός. Στις περιπτώσεις αυτές, το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα πρέπει να γνωστοποιεί την απόφασή του να αναβάλει την απάντηση προς το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα εντός της αρχικώς αιτηθείσας προθεσμίας. Η έλλειψη απάντησης εντός της προθεσμίας των δύο μηνών και του ενός μηνός που αναφέρεται παραπάνω, ισοδυναμεί με αποδοχή του αιτήματος και συνεπάγεται την υποχρέωση αναδοχής του προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης για κατάλληλη διευθέτηση της άφιξης.³⁰⁸ Στην συνέχεια, το άρθρο 23, προβλέπει ότι, όταν ένα κράτος μέλος στο οποίο ένα πρόσωπο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β), γ) ή δ), έχει υποβάλει νέα αίτηση διεθνούς προστασίας, θεωρεί ότι είναι υπεύθυνο άλλο κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 20 παράγραφος 5 και το άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β), γ) ή δ), μπορεί να υποβάλει στο εν λόγω κράτος μέλος αίτημα εκ νέου ανάληψης του εν λόγω προσώπου. Το αίτημα εκ νέου ανάληψης υποβάλλεται το ταχύτερο δυνατόν και σε κάθε περίπτωση εντός δύο μηνών από την παραλαβή της σύμπτωσης Eurodac, βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 603/2013. Εάν το αίτημα εκ νέου ανάληψης βασίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία διαφορετικά από τα στοιχεία που ελήφθησαν από το σύστημα Eurodac, αποστέλλεται στο κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία υποβλήθηκε η αίτηση διεθνούς προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 20 παράγραφος 2. Όταν το αίτημα εκ νέου ανάληψης δεν υποβάλλεται εντός δύο μηνών, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας είναι το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η νέα αίτηση. Το αίτημα εκ νέου ανάληψης υποβάλλεται με τη χρήση υποδείγματος και συμπεριλαμβάνει αποδεικτικά στοιχεία ή έμμεσες αποδείξεις όπως περιγράφονται στους δύο καταλόγους που αναφέρονται στο άρθρο 22 παράγραφος 3 και/ή συναφή στοιχεία από τις δηλώσεις του ενδιαφερόμενου προσώπου, που επιτρέπουν στις αρχές του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα να επαληθεύει κατά πόσον είναι υπεύθυνο βάσει των κριτηρίων που ορίζει ο παρών κανονισμός.³⁰⁹ Παρακάτω το άρθρο 24 προβλέπει, πως όταν κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου πρόσωπο το οποίο αναφέρεται στο άρθρο

³⁰⁸ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 22

³⁰⁹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 23

18 παράγραφος 1 στοιχείο β), γ) ή δ) διαμένει χωρίς τίτλο διαμονής και στο οποίο δεν έχει υποβληθεί νέα αίτηση διεθνούς προστασίας θεωρεί ότι άλλο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο σύμφωνα με το άρθρο 20 παράγραφος 5 και το άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β), γ) ή δ), δύναται να ζητήσει από το άλλο κράτος μέλος να αναλάβει εκ νέου το εν λόγω πρόσωπο. Στην παράγραφο 2, και κατά παρέκκλιση από το άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, όταν κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου διαμένει πρόσωπο χωρίς τίτλο διαμονής αποφασίσει να ερευνήσει το σύστημα Eurodac σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 603/2013, το αίτημα εκ νέου ανάληψης προσώπου το οποίο αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β) ή γ) του παρόντος κανονισμού ή προσώπου το οποίο αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο δ) και του οποίου η αίτηση για διεθνή προστασία δεν έχει απορριφθεί με οριστική απόφαση υποβάλλεται το ταχύτερο δυνατόν και σε κάθε περίπτωση εντός δύο μηνών από την παραλαβή της σύμπτωσης Eurodac, βάσει του άρθρου 17 παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 603/2013. Εάν το αίτημα εκ νέου ανάληψης βασίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία διαφορετικά από τα στοιχεία που ελήφθησαν από το σύστημα Eurodac, αποστέλλεται στο κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία το αιτούν κράτος μέλος λαμβάνει γνώση ότι υπεύθυνο για το ενδιαφερόμενο πρόσωπο μπορεί να είναι άλλο κράτος μέλος. Ακόμη, όταν το αίτημα εκ νέου ανάληψης δεν υποβάλλεται εντός των προθεσμιών της παραγράφου 2, το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου διαμένει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο χωρίς τίτλο διαμονής παρέχει στο εν λόγω πρόσωπο τη δυνατότητα να υποβάλει νέα αίτηση. Επιπλέον, όταν πρόσωπο το οποίο αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο δ) του παρόντος κανονισμού και του οποίου η αίτηση για διεθνή προστασία έχει απορριφθεί με οριστική απόφαση σε ένα κράτος μέλος ευρίσκεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους χωρίς τίτλο διαμονής, το δεύτερο κράτος μέλος δύναται είτε να ζητήσει από το πρώτο να αναλάβει εκ νέου το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είτε να διεξαγάγει διαδικασία επιστροφής, σύμφωνα με την οδηγία 2008/115/EK. Όταν το δεύτερο κράτος μέλος αποφασίζει να ζητήσει από το πρώτο να αναλάβει εκ νέου το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, δεν ισχύουν οι κανόνες της οδηγίας 2008/115/EK. Το αίτημα εκ νέου ανάληψης προσώπου το οποίο αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β), γ) ή δ) υποβάλλεται με τη χρήση υποδείγματος και συμπεριλαμβάνει αποδεικτικά στοιχεία ή έμμεσες αποδείξεις όπως περιγράφονται στους δύο καταλόγους που αναφέρονται στο άρθρο 22 παράγραφος 3 και/ή συναφή στοιχεία από τις δηλώσεις του προσώπου που επιτρέπουν στις αρχές του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα να επαληθεύει κατά πόσον είναι υπεύθυνο το κράτος μέλος βάσει των κριτηρίων που θεσπίζονται με τον παρόντα κανονισμό.³¹⁰ Το άρθρο 25 στη συνέχεια, ρυθμίζει την απάντηση το αίτημα εκ νέου ανάληψης. Πιο συγκεκριμένα, το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα προβαίνει στις απαραίτητες επαληθεύσεις και αποφαινεται σχετικά με το αίτημα εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερόμενου προσώπου το ταχύτερο δυνατόν και, σε κάθε περίπτωση όχι αργότερα από ένα μήνα από την ημερομηνία κατά την οποία παρελήφθη το αίτημα. Όταν το αίτημα βασίζεται σε στοιχεία λαμβανόμενα από το σύστημα Eurodac, η εν λόγω προθεσμία μειώνεται σε δύο εβδομάδες. Η έλλειψη απάντησης εντός της προθεσμίας του ενός μηνός ή των δύο εβδομάδων που αναφέραμε παραπάνω,

³¹⁰ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 24

ισοδυναμεί με αποδοχή του αιτήματος και συνεπάγεται την υποχρέωση εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερόμενου προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης για κατάλληλη διευθέτηση της άφιξης. Στα άρθρα 26 και 27 συναντάμε τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει ο κανονισμός, σχετικά με την κοινοποίηση της απόφασης μεταφοράς. Πιο συγκεκριμένα, όταν το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα δέχεται την αναδοχή ή την εκ νέου ανάληψη του αιτούντος ή άλλου προσώπου όπως αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο γ) ή δ), το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα κοινοποιεί στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο την απόφαση για τη μεταφορά του προς το υπεύθυνο κράτος μέλος και, κατά περίπτωση, για την απόφαση περί μη εξέτασης της αίτησής του για διεθνή προστασία. Εάν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο εκπροσωπείται από νομικό ή άλλο σύμβουλο, τα κράτη μέλη δύνανται να επιλέξουν να κοινοποιήσουν σε εκείνον την απόφαση και όχι στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο και, κατά περίπτωση, να ανακοινώσουν την απόφαση στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο. Στην απόφαση αυτή, περιλαμβάνονται πληροφορίες για τα διαθέσιμα ένδικα μέσα, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος αίτησης αναστολής, κατά περίπτωση, και για τις προθεσμίες προσφυγής και μεταφοράς και περιλαμβάνει, εφόσον είναι απαραίτητο, τις πληροφορίες σχετικά με τον τόπο στον οποίο, και την ημερομηνία κατά την οποία, θα πρέπει να παρουσιασθεί το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, εφόσον το εν λόγω πρόσωπο μεταβαίνει στο υπεύθυνο κράτος μέλος με δικά του μέσα. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν επίσης ότι οι πληροφορίες σχετικά με τα πρόσωπα και τις οντότητες που μπορούν να παράσχουν νομική συνδρομή στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο τού ανακοινώνονται μαζί με την απόφαση, όταν οι εν λόγω πληροφορίες δεν έχουν ήδη ανακοινωθεί. Ωστόσο, όταν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δεν επικουρείται ή δεν εκπροσωπείται από νομικό ή άλλο σύμβουλο, τα κράτη μέλη το ενημερώνουν σχετικά με τα κύρια στοιχεία της απόφασης· η ενημέρωση αυτή πάντοτε περιλαμβάνει πληροφορίες για τα διαθέσιμα ένδικα μέσα και τις προθεσμίες άσκησής τους, σε γλώσσα την οποία κατανοεί ή ευλόγως τεκμαίρεται ότι κατανοεί το ενδιαφερόμενο πρόσωπο.³¹¹ Στο άρθρο 27, ρυθμίζεται το ζήτημα των προσφυγών. Αναλυτικότερα, ο αιτών ή άλλο πρόσωπο όπως έχει το δικαίωμα άσκησης πραγματικής προσφυγής, με τη μορφή ένδικου μέσου ή επανεξέτασης, ενώπιον δικαστηρίου, τόσο για τα πραγματικά όσο και για τα νομικά στοιχεία, κατά απόφασης μεταφοράς. Τα κράτη μέλη παρέχουν στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο εύλογο χρονικό διάστημα εντός του οποίου μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Για τους σκοπούς ένδικων μέσων κατά αποφάσεων μεταφοράς ή επανεξετάσεων των αποφάσεων αυτών, τα κράτη μέλη προβλέπουν στο εθνικό δίκαιο ότι, το ένδικο μέσο ή η επανεξέταση παρέχει στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να παραμείνει στο συγκεκριμένο κράτος μέλος εν αναμονή του αποτελέσματος του ένδικου μέσου ή της επανεξέτασης ή η μεταφορά αναστέλλεται αυτόματα και παύει να ισχύει μετά την παρέλευση εύλογου χρονικού διαστήματος, κατά τη διάρκεια του οποίου το δικαστήριο, μετά από λεπτομερή και αυστηρή εξέταση του αιτήματος, λαμβάνει απόφαση για την αναστολή ή μη του ένδικου μέσου ή της επανεξέτασης ή το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να ζητήσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από δικαστήριο να αναστείλει την εφαρμογή της απόφασης μεταφοράς εν αναμονή του ένδικου μέσου ή της επανεξέτασης που αιτήθηκε. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη δυνατότητα πραγματικής προσφυγής αναστέλλοντας τη μεταφορά έως ότου ληφθεί η απόφαση για το πρώτο αίτημα αναστολής. Η απόφαση για την αναστολή ή μη της εφαρμογής της απόφασης μεταφοράς λαμβάνεται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, επιτρέποντας, παράλληλα, τη λεπτομερή και αυστηρή

³¹¹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 2

εξέταση του αιτήματος αναστολής. Η απόφαση για τη μη αναστολή της εφαρμογής της απόφασης μεταφοράς αναφέρει τους λόγους στους οποίους βασίζεται. Ακόμη, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι οι αρμόδιες αρχές μπορούν να αποφασίσουν αυτεπάγγελτα να αναστείλουν την εφαρμογή της απόφασης μεταφοράς εν αναμονή του ένδικου μέσου ή της επανεξέτασης. Επιπλέον, Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει πρόσβαση σε νομική συνδρομή και/ή εκπροσώπηση και, εάν απαιτείται, σε γλωσσική βοήθεια. Απο την παράγραφο 6 και μετά του εν λόγω άρθρου ισχύουν τα ίδια που ισχύουν για την πρόσβαση σε νομική συνδρομή και/ή εκπροσώπηση και στις οδηγίες 2013/32 και 2013/33. Στην συνέχεια, το άρθρο 28 προβλέπει, ως γενική αρχή πως ένα πρόσωπο δεν κρατείται μόνο για τον λόγο ότι υπόκειται στη διαδικασία που θεσπίζεται με τον παρόντα κανονισμό. Ένα άτομο κρατείται, όταν υπάρχει σημαντικός κίνδυνος διαφυγής, τα κράτη μέλη δύνανται να κρατούν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, ούτως ώστε να εξασφαλίζονται οι διαδικασίες μεταφοράς σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, βάσει ατομικής αξιολόγησης και μόνον εφόσον η κράτηση είναι αναλογική, εάν δεν μπορούν να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά λιγότερο αυστηρά εναλλακτικά μέτρα. Ακόμη, Η κράτηση είναι όσο το δυνατό συντομότερη και δεν διαρκεί περισσότερο από τον χρόνο που εύλογα απαιτείται για την πλήρωση των αναγκαίων διοικητικών διαδικασιών με τη δέουσα επιμέλεια, μέχρι την εκτέλεση της μεταφοράς βάσει του παρόντος κανονισμού. Όταν ένα πρόσωπο κρατείται κατ' εφαρμογή του παρόντος άρθρου, η προθεσμία υποβολής αιτήματος αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης δεν υπερβαίνει τον ένα μήνα από την υποβολή της αίτησης. Το κράτος μέλος που διεξάγει τη διαδικασία σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό ζητεί επείγουσα απάντηση σε τέτοιες περιπτώσεις. Η εν λόγω απάντηση δίδεται εντός δύο εβδομάδων από την παραλαβή του αιτήματος. Η έλλειψη απάντησης εντός δύο εβδομάδων ισοδυναμεί με αποδοχή του αιτήματος και συνεπάγεται υποχρέωση αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του προσώπου, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης πρόβλεψης των κατάλληλων προετοιμασιών για την άφιξη. Όταν ένα πρόσωπο κρατείται κατ' εφαρμογή του παρόντος άρθρου, η μεταφορά του εν λόγω προσώπου από το αιτούν κράτος μέλος στο υπεύθυνο κράτος μέλος διεξάγεται μόλις αυτό είναι πρακτικά δυνατό και το αργότερο εντός έξι εβδομάδων από την τυπική ή άτυπη αποδοχή του αιτήματος αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερόμενου προσώπου από άλλο κράτος μέλος ή από τη στιγμή κατά την οποία το ένδικο μέσο ή η προσφυγή παύει να έχει ανασταλτικό χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 27 παράγραφος 3.³¹² Παρακάτω, το άρθρο 29, προβλέπει τις λεπτομέρειες και τις προθεσμίες μεταφοράς. Πιο συγκεκριμένα, Η μεταφορά του αιτούντος ή άλλου προσώπου όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 18 του παρόντος κανονισμού, από το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα προς το υπεύθυνο κράτος μέλος πραγματοποιείται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους που υπέβαλε το αίτημα, ύστερα από διαβούλευση μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών, μόλις αυτό είναι πρακτικά δυνατόν και το αργότερο εντός προθεσμίας έξι μηνών από την αποδοχή του αιτήματος περί αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερομένου από άλλο κράτος μέλος ή από την έκδοση οριστικής απόφασης επί ενδίκου μέσου ή επανεξέτασης εφόσον σύμφωνα με το άρθρο 27 παράγραφος 3 υπάρχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Εάν οι μεταφορές στο υπεύθυνο κράτος μέλος εκτελούνται με ελεγχόμενη αναχώρηση ή με συνοδεία, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι εκτελούνται λαμβάνοντας υπόψη τον ανθρώπινο παράγοντα και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Εάν είναι απαραίτητο, ο αιτών εφοδιάζεται από το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα με

³¹² Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 28

άδεια ελεύθερης διέλευσης. Η Επιτροπή, μέσω εκτελεστικών πράξεων, καθορίζει το υπόδειγμα της άδειας ελεύθερης διέλευσης. Το υπεύθυνο κράτος μέλος ενημερώνει το κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα, ανάλογα με την περίπτωση, για την ασφαλή άφιξη του ενδιαφερομένου ή για τη μη εμφάνισή του εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας. Ωστόσο, εάν η μεταφορά δεν πραγματοποιηθεί εντός της προθεσμίας των έξι μηνών, το υπεύθυνο κράτος μέλος απαλλάσσεται των υποχρεώσεων του αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης του ενδιαφερομένου και η ευθύνη μεταβιβάζεται τότε στο κράτος μέλος που υπέβαλε το αίτημα. Ακόμη, στην περίπτωση που πρόσωπο έχει μεταφερθεί εσφαλμένα ή η απόφαση μεταφοράς ακυρώθηκε κατόπιν άσκησης ένδικου μέσου ή επανεξέτασης μετά την εκτέλεση της μεταφοράς, το κράτος μέλος που εκτέλεσε τη μεταφορά αμελλητί αναλαμβάνει εκ νέου το εν λόγω πρόσωπο. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται σε ένα έτος κατ' ανώτατο όριο, εάν η μεταφορά δεν κατέστη δυνατόν να πραγματοποιηθεί λόγω φυλάκισης του ενδιαφερομένου ή σε 18 μήνες κατ' ανώτατο όριο αν ο ενδιαφερόμενος διαφεύγει.³¹³ Παρακάτω, το άρθρο 30 ρυθμίζει το ποιό κράτος είναι υπεύθυνο κατά περίπτωση για τις δαπάνες μεταφοράς.³¹⁴ Στα άρθρα 31 και 32, προβλέπεται η ανταλλαγή τόσο γενικών πληροφοριών πριν την μεταφορά όσο και πληροφοριών σχετικά με την υγεία. Αναλυτικότερα και με βάση το άρθρο 1 παράγραφος 1, το κράτος μέλος που εκτελεί τη μεταφορά αιτούντος ή άλλου προσώπου γνωστοποιεί στο υπεύθυνο κράτος μέλος τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του προσώπου που θα μεταφερθεί, τα οποία θεωρούνται δέοντα, συναφή και μη υπερβολικά και τα οποία έχουν ως μόνο στόχο να εξασφαλίσουν ότι οι αρμόδιες αρχές σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο στο υπεύθυνο κράτος μέλος έχουν τη δυνατότητα να παράσχουν στο εν λόγω πρόσωπο την κατάλληλη βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της παροχής της άμεσης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που απαιτείται για την προστασία των ζωτικών συμφερόντων του και να εξασφαλίσουν τη συνέχεια της προστασίας και των δικαιωμάτων που χορηγούνται από τον παρόντα κανονισμό και από άλλα σχετικά νομικά εργαλεία που αφορούν το άσυλο. Τα δεδομένα αυτά ανακοινώνονται στο υπεύθυνο κράτος μέλος εντός εύλογου χρονικού διαστήματος πριν από την εκτέλεση της μεταφοράς, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι αρμόδιες αρχές του σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο διαθέτουν αρκετό χρόνο για να λάβουν τα αναγκαία μέτρα. Το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά, στον βαθμό που οι εν λόγω πληροφορίες διατίθενται στην αρμόδια αρχή σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, διαβιβάζει στο υπεύθυνο κράτος μέλος όλες τις πληροφορίες που έχουν σημασία για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων και των άμεσων ειδικών αναγκών του υπό μεταφορά πρόσωπου και συγκεκριμένα: όλα τα άμεσα μέτρα τα οποία το υπεύθυνο κράτος μέλος πρέπει να λάβει ώστε να εξασφαλίσει ότι καλύπτονται επαρκώς οι ειδικές ανάγκες του προσώπου που θα μεταφερθεί, μεταξύ άλλων, τυχόν απαραίτητη άμεση ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τα στοιχεία επικοινωνίας των μελών της οικογένειας, συγγενών ή οποιωνδήποτε άλλων προσώπων με τα οποία έχει σχέση στο κράτος μέλος υποδοχής, κατά περίπτωση, στην περίπτωση ανηλίκων, πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευσή τους και την εκτίμηση της ηλικίας του αιτούντος. Η ανταλλαγή πληροφοριών βάσει του παρόντος άρθρου πραγματοποιείται μόνο μεταξύ των αρχών που κοινοποιούνται στην Επιτροπή με τη χρήση του ηλεκτρονικού δικτύου επικοινωνίας «DubliNet».³¹⁵ Στην συνέχεια, το άρθρο 32, έχει ως στόχο μόνο την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ή θεραπείας, ιδίως όσον αφορά πρόσωπα με

³¹³ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 29

³¹⁴ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 30

³¹⁵ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 31

αναπηρία, ηλικιωμένους, εγκύους, ανήλικους και πρόσωπα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, σωματικής και σεξουαλικής βίας, το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά διαβιβάζει στο υπεύθυνο κράτος μέλος πληροφορίες, εφόσον αυτές διατίθενται στην αρμόδια αρχή σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, σχετικά με οποιεσδήποτε ειδικές ανάγκες του προσώπου που θα μεταφερθεί, στις οποίες σε ειδικές περιπτώσεις μπορούν να περιλαμβάνονται στοιχεία για την κατάσταση της σωματικής ή ψυχικής υγείας του εν λόγω προσώπου. Οι εν λόγω πληροφορίες διαβιβάζονται με κοινό πιστοποιητικό υγείας και τα συνημμένα απαραίτητα έγγραφα. Το υπεύθυνο κράτος μέλος εξασφαλίζει ότι αυτές οι ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζονται δεόντως, συμπεριλαμβανομένης ιδίως οποιασδήποτε ουσιώδους ιατρικής μέριμνας που μπορεί να απαιτείται. Ωστόσο, προκειμένου να δωθούν οι πληροφορίες που αναφέραμε παραπάνω και να διαβιβαστούν στο υπεύθυνο κράτος μέλος από το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά πρέπει ο αιτών και/ή ο εκπρόσωπός του να έχουν ρητά συναινέσει σε αυτό ή, σε περίπτωση που ο αιτών είναι σωματικά ή νομικά ανίκανος να συναινέσει, όταν αυτό είναι απαραίτητο για την προστασία των ζωτικών συμφερόντων του αιτούντος ή άλλου προσώπου. Η έλλειψη, καθώς και η άρνηση συναίνεσης, δεν συνιστά εμπόδιο στην εκτέλεση της μεταφοράς. Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που αφορούν την υγεία και αναφέρονται προηγουμένως διενεργείται μόνο από επαγγελματίες στον τομέα της υγείας που υπόκειται, βάσει του εθνικού δικαίου ή κανόνων που θεσπίζονται από εθνικούς αρμόδιους φορείς, στην υποχρέωση επαγγελματικού απορρήτου ή από άλλο πρόσωπο που υπόκειται σε ισοδύναμη υποχρέωση επαγγελματικού απορρήτου.³¹⁶ Με βάση το άρθρο 33, και ιδίως βάσει των πληροφοριών που συλλέγει η ΕΥΥΑ σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 439/2010, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η εφαρμογή του παρόντος κανονισμού μπορεί να υπονομευθεί λόγω τεκμηριωμένου κινδύνου ιδιαίτερης πίεσης στο σύστημα ασύλου ενός κράτους μέλους και/ή λόγω προβλημάτων στη λειτουργία του συστήματος ασύλου ενός κράτους μέλους, η Επιτροπή, σε συνεργασία με την ΕΥΥΑ, διατυπώνει συστάσεις προς το συγκεκριμένο κράτος μέλος, καλώντας το να καταρτίσει σχέδιο προληπτικής δράσης. Το εν λόγω κράτος μέλος ενημερώνει το Συμβούλιο και την Επιτροπή για το αν προτίθεται να υποβάλει σχέδιο προληπτικής δράσης, προκειμένου να αντιμετωπίσει την πίεση και/ή τα προβλήματα στη λειτουργία του συστήματος ασύλου, εξασφαλίζοντας, παράλληλα, την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων διεθνή προστασία. Ένα κράτος μέλος δύναται, με δική του ευχέρεια και πρωτοβουλία, να καταρτίσει σχέδιο προληπτικής δράσης και επακόλουθες αναθεωρήσεις. Κατά την κατάρτιση του σχεδίου προληπτικής δράσης, το κράτος μέλος μπορεί να ζητήσει τη βοήθεια της Επιτροπής, άλλων κρατών μελών, της ΕΥΥΑ και άλλων σχετικών οργάνων της Ένωσης. Επιπλέον, όταν καταρτίζει σχέδιο προληπτικής δράσης, το συγκεκριμένο κράτος μέλος το υποβάλλει μαζί με τακτικές εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή του στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή. Στη συνέχεια, η Επιτροπή ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τα βασικά στοιχεία του σχεδίου προληπτικής δράσης. Η Επιτροπή υποβάλλει εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή του στο Συμβούλιο και τις διαβιβάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το συγκεκριμένο κράτος μέλος λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αντιμετωπίσει την κατάσταση της ιδιαίτερης πίεσης στο οικείο σύστημα ασύλου ή να εξασφαλίσει ότι οι ανεπάρκειες που διαπιστώθηκαν θα αντιμετωπισθούν πριν επιδεινωθεί η κατάσταση. Όταν το σχέδιο προληπτικής δράσης περιλαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση της ιδιαίτερης πίεσης στο σύστημα ασύλου

³¹⁶ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 32

του κράτους μέλους, που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού, η Επιτροπή ζητεί τη συμβουλή της ΕΥΥΑ, πριν υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο. Όταν η Επιτροπή διαπιστώνει, βάσει ανάλυσης της ΕΥΥΑ, ότι η εφαρμογή του σχεδίου προληπτικής δράσης δεν έχει καλύψει τις ανεπάρκειες που εντοπίστηκαν ή όταν η κατάσταση του ασύλου στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος κινδυνεύει σοβαρά να εξελιχθεί σε κρίση, η οποία είναι απίθανο να αντιμετωπισθεί με σχέδιο προληπτικής δράσης, η Επιτροπή, σε συνεργασία με την ΕΥΥΑ, κατά περίπτωση, δύναται να ζητήσει από το κράτος μέλος να καταρτίσει σχέδιο δράσης για διαχείριση κρίσης και, όταν απαιτείται, τις απαραίτητες αναθεωρήσεις. Το σχέδιο δράσης για διαχείριση κρίσης εξασφαλίζει, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας έγκαιρης προειδοποίησης, προετοιμασίας και διαχείρισης κρίσεων του παρόντος άρθρου, τη συμμόρφωση προς το κεκτημένο της Ένωσης για το άσυλο, ιδίως όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων διεθνή προστασία. Μετά το αίτημα κατάρτισης του σχεδίου δράσης για διαχείριση κρίσης, το εν λόγω κράτος μέλος καταρτίζει, σε συνεργασία με την Επιτροπή και την ΕΥΥΑ, το σχέδιο ταχέως και το αργότερο εντός τριών μηνών από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος. Το κράτος μέλος υποβάλλει το οικείο σχέδιο διαχείρισης κρίσεων και διαβιβάζει έκθεση, τουλάχιστον ανά τρίμηνο, σχετικά με την εφαρμογή του, στην Επιτροπή και άλλους σχετικούς φορείς, π.χ. την ΕΥΥΑ, κατά περίπτωση. Η Επιτροπή ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για το σχέδιο δράσης για διαχείριση κρίσης, για πιθανές τροποποιήσεις και για την εφαρμογή του. Στις εν λόγω εκθέσεις, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος αναφέρει τα δεδομένα για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης με το σχέδιο δράσης για διαχείριση κρίσης, όπως τη διάρκεια της διαδικασίας, τις συνθήκες κράτησης και την ικανότητα υποδοχής σε σχέση με την εισροή των αιτούντων. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας έγκαιρης προειδοποίησης, προετοιμασίας και διαχείρισης κρίσεων του παρόντος άρθρου, το Συμβούλιο παρακολουθεί στενά την κατάσταση και μπορεί να ζητεί περαιτέρω πληροφορίες και να παρέχει πολιτικές κατευθύνσεις, ιδίως όσον αφορά τον επείγοντα χαρακτήρα και τη σοβαρότητα της κατάστασης και, κατά συνέπεια, την ανάγκη κατάρτισης είτε σχεδίου προληπτικής δράσης είτε, εφόσον απαιτείται, σχεδίου δράσης για διαχείριση κρίσης από ένα κράτος μέλος. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο δύναται, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, να συζητούν και να παρέχουν κατευθύνσεις για τυχόν μέτρα αλληλεγγύης, εφόσον κρίνουν ότι ενδείκνυται.³¹⁷ Τελειώνοντας, τα άρθρα 34-36, αφορούν τις διοικητικές διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν βάσει του παρόντος κανονισμού. Στην συνέχεια, το άρθρο 37 έχει να κάνει με την συνδιαλλαγή μεταξύ των κρατών μελών, στις περιπτώσεις εκείνες όπου, δεν μπορούν να επιλύσουν διαφορά τους για οποιοδήποτε θέμα σχετικό με την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού, μπορούν να προσφύγουν στη διαδικασία συνδιαλλαγής. Η διαδικασία συνδιαλλαγής κινείται με αίτημα ενός των διαφωνούντων κρατών μελών, το οποίο απευθύνεται στον πρόεδρο της επιτροπής που συστάθηκε βάσει του άρθρου 44³¹⁸. Αποδεχόμενα την προσφυγή στη διαδικασία

³¹⁷ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 33

³¹⁸ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 Άρθρο 44:

«1. Η Επιτροπή επικουρείται από επιτροπή. Η επιτροπή αυτή είναι επιτροπή κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 182/2011.

2. Οσάκις γίνεται αναφορά στην παρούσα παράγραφο, εφαρμόζεται το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 182/2011.

Όταν η επιτροπή δεν διατυπώνει γνώμη, η Επιτροπή δεν εγκρίνει το σχέδιο εκτελεστικής πράξης και ισχύει το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 182/2011.»

συνδιαλλαγής, τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τη δέσμευση να λάβουν πλήρως υπόψη τη λύση που θα προταθεί. Ο πρόεδρος της επιτροπής ορίζει τρία μέλη της επιτροπής εκπροσωπώντας τρία κράτη μέλη που δεν εμπλέκονται στην υπόθεση. Αυτά τα μέλη της επιτροπής λαμβάνουν γραπτώς ή προφορικά τα επιχειρήματα των μερών και μετά από διαβούλευση προτείνουν, εντός μηνός, λύση η οποία ενδεχομένως απορρέει από ψηφοφορία. Της διαβούλευσης προεδρεύει ο πρόεδρος της επιτροπής ή ο αναπληρωτής του. Ο προεδρεύων μπορεί να εκφράσει την άποψή του, αλλά δεν συμμετέχει στην ψηφοφορία. Η προτεινόμενη λύση, είτε γίνει δεκτή είτε απορριφθεί από τα μέρη, είναι οριστική και αμετάκλητη.³¹⁹ Στην συνέχεια, τα άρθρα 38-49 αποτελούν τις μεταβατικές διατάξεις του κανονισμού, και αναφέρονται στην ασφάλεια και προστασία δεδομένων, στο απόρρητο, στις κυρώσεις, στα μεταβατικά μέτρα, στον υπολογισμό προθεσμιών, στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής, στην άσκηση της εξουσιοδότησης, στην παρακολούθηση και αξιολόγηση, σε στατιστικά και φυσικά στην κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 και στην έναρξη ισχύς του παρόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ-ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Στα πλαίσια της ΕΕ έχουν συσταθεί κάποιοι Οργανισμοί και Υπηρεσίες, που σκοπό έχουν την υποστήριξη των προσπαθειών που καταβάλλει και των πολιτικών που υιοθετεί η Ένωση σε διάφορους τομείς, μεταξύ άλλων στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης. Οι Οργανισμοί αυτοί και οι Υπηρεσίες, έχουν δημιουργηθεί στα πλαίσια του τομέα Εσωτερικών Υποθέσεων και παρέχουν πληροφόρηση, συμβουλές, προετοιμασία-λήψη αποφάσεων και επίβλεψη διαδικασιών.

6.1. Ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής

Η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή δημιουργήθηκε με τον Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 863/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου και της απόφασης 2005/267/ΕΚ του Συμβουλίου για να εξασφαλίσει, την αποτελεσματική εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης τόσο των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και των συνδεδεμένων με τον χώρο Σένγκεν χωρών (Ελβετία, Ισλανδία και Νορβηγία). Ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής αποτελείται από τις εθνικές αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση των συνόρων, συμπεριλαμβανομένων των σωμάτων ακτοφυλακής στον βαθμό που εκτελούν

³¹⁹ Ομοίως, ΕΕ L 180 της 29.6.2013 άρθρο 37

καθήκοντα ελέγχου των συνόρων,, που δημιουργήθηκε στη βάση του υπάρχοντος οργανισμού συνόρων της ΕΕ (γνωστού ως Frontex)³²⁰, και από τις αρχές που είναι υπεύθυνες για τη διαχείριση των συνόρων των χωρών της ΕΕ καθώς και των συνδεδεμένων με τον χώρο Σένγκεν χωρών, αλλά και να διευρύνει και ενισχύσει την εντολή του Frontex.³²¹ Η κύρια αρμοδιότητα του νεοσύστατου αυτού Οργανισμού είναι να εργαστεί για την επίτευξη μιας ευρωπαϊκής ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων ως κοινής ευθύνης του Οργανισμού και των εθνικών αρχών που είναι υπεύθυνες για τη διαχείριση των συνόρων. Στο πλαίσιο αυτής της διαχείρισης των συνόρων.³²²(Άρθρο 1) Η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή αναλαμβάνει κάποιες δράσεις, με κύριες μεταξύ άλλων, τη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας του ελέγχου των εκάστοτε εξωτερικών συνόρων, συμπεριλαμβανομένων των δράσεων για τη διευκόλυνση της νόμιμης διέλευσης των συνόρων και τον εντοπισμό του διασυνοριακού εγκλήματος, για παράδειγμα της παράνομης διακίνησης μεταναστών ή της εμπορίας ανθρώπων, την παροχή τεχνικής και επιχειρησιακής εφαρμογή στις χώρες που είναι μέλη του με κοινές επιχειρήσεις και ταχείες επεμβάσεις στα σύνορα,την παροχή τεχνικής και επιχειρησιακής εφαρμογή για την υποστήριξη επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης ανθρώπων που κινδυνεύουν στη θάλασσα, οι οποίες ενδεχομένως προκύπτουν κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων επιτήρησης των συνόρων στη θάλασσα. Καθώς και την ανάλυση κινδύνων για την εσωτερική ασφάλεια αλλά και απειλών που μπορούν να επηρεάσουν τη λειτουργία ή την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, την συνεργασία του με χώρες εκτός ΕΕ και χώρες μη συνδεδεμένες με τον χώρο Σένγκεν, δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στις γειτονικές χώρες και τις χώρες προέλευσης ή και διέλευσης παράνομων μεταναστών. Και τέλος είναι επιφορτισμένος να διενεργεί αξιολόγηση τρωτότητας, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης της ικανότητας και της ετοιμότητας των συμμετεχουσών χωρών να αντιμετωπίζουν απειλές και προκλήσεις στα εξωτερικά σύνορα και να οργανώνει, να συντονίζει και να διεξάγει επιχειρήσεις επαναπατρισμού και επεμβάσεις. ³²³(Άρθρα 11,13-19,28,33) Σημαντικό ακόμη είναι το έργο της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής στο κομμάτι των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης ανθρώπων που κινδυνεύουν στη θάλασσα. Πιο συγκεκριμένα και με βάση διεθνείς συμβάσεις όπως η διεθνής σύμβαση για την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα, όλα τα σκάφη που συμμετέχουν σε θαλάσσιες επιχειρήσεις οι οποίες συντονίζονται από τον Οργανισμό είναι υποχρεωμένα να παρέχουν συνδρομή σε άτομα που κινδυνεύουν στη θάλασσα. Ο Οργανισμός συνδράμει τις συμμετέχουσες χώρες στη διεξαγωγή επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης με σκοπό την προστασία και τη διάσωση ζωών κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων επιτήρησης των συνόρων στη θάλασσα. Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, ο Οργανισμός συμβάλλει στη διασφάλιση της εφαρμογής των προτύπων της ΕΕ για την προστασία και την εφαρμογή της διαχείρισης των

³²⁰ Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών-μελών της ΕΕ (FRONTEX), ιδρύθηκε το 2004 και έχει την έδρα του στη Βαρσοβία της Πολωνίας. Ο Κανονισμός που διέπει τη λειτουργία του είναι ο Κανονισμός του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ.2007/2004 της 26ης Οκτωβρίου 2004,151 ο οποίος τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ.1168/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2011.

³²¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 863/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου και της απόφασης 2005/267/ΕΚ του Συμβουλίου διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32016R1624>

³²² Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρο 1

³²³ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρα 11,13-19,28,33

συνόρων σε όλα τα εξωτερικά σύνορα, την παρακολούθηση των μεταναστευτικών ροών και ανάλυση κινδύνων.³²⁴ Αυτό επιτυγχάνεται με την συνεχή παρακολούθηση των εξωτερικών συνόρων των χωρών της ΕΕ και των χωρών που συνδέονται με τον χώρο Σένγκεν σε συνδιασμό με αναλύσει κινδύνου και υποχρεωτικές αξιολογήσεις τρωτότητας για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση αδυναμιών. Ο Οργανισμός μπορεί να επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μόνο με σκοπό την ανάλυση κινδύνων, την οργάνωση επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων κοινών επιχειρήσεων, ταχείων επεμβάσεων στα σύνορα, επιχειρήσεων επαναπατρισμού και επεμβάσεων επαναπατρισμού, καθώς και με σκοπό τη διαβίβασή τους στις αρμόδιες εθνικές αρχές ή στους οργανισμούς της ΕΕ, όπως στην ΕΑΣΟ³²⁵, την Ευρωπόλ³²⁶ και την Eurojust³²⁷. (Άρθρο 46)³²⁸ Ακόμη, Ο Οργανισμός έχει την δυνατότητα να διαχειρίζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ατόμων για τα οποία υπάρχει η υποψία ότι εμπλέκονται σε εγκληματικές δραστηριότητες, για παράδειγμα σε παράνομη διακίνηση μεταναστών, εμπορία ανθρώπων και τρομοκρατία.(Άρθρο 47)³²⁹ Η σύσταση Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής είναι ένα από τα μέτρα που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για τη μετανάστευση προκειμένου να ενισχυθούν η διαχείριση και η ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Ο οργανισμός είναι φορέας της Ένωσης. Διαθέτει νομική προσωπικότητα. Σε κάθε κράτος μέλος, ο οργανισμός διαθέτει την ευρύτερη δυνατή δικαιοπρακτική ικανότητα που αναγνωρίζει το εθνικό δίκαιο στα νομικά πρόσωπα. Δύναται, ειδικότερα, να αποκτά και να διαθέτει κινητή και ακίνητη περιουσία και να έχει την ικανότητα διαδίκου. Ο οργανισμός είναι ανεξάρτητος όσον αφορά την εκτέλεση της τεχνικής και επιχειρησιακής εντολής του. Ο οργανισμός εκπροσωπείται από τον εκτελεστικό διευθυντή. Έδρα του οργανισμού ορίζεται η Βαρσοβία στην Πολωνία. (Άρθρο 56)³³⁰ Το διοικητικό συμβούλιο είναι υπεύθυνο για τη λήψη των στρατηγικών αποφάσεων του οργανισμού, ακόμη ο οργανισμός απαρτίζεται από ένα συμβουλευτικό φόρουμ και έναν υπεύθυνο θεμελιωδών δικαιωμάτων.(Άρθρο 61,62)³³¹ Το διοικητικό συμβούλιο διορίζει τον εκτελεστικό διευθυντή κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής. Ο οργανισμός διοικείται από τον εκτελεστικό διευθυντή του, ο οποίος είναι εντελώς ανεξάρτητος κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Με την επιφύλαξη των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και του διοικητικού Συμβουλίου, ο εκτελεστικός διευθυντής δεν επιζητεί ούτε δέχεται υποδείξεις από κυβέρνηση ή από άλλο φορέα. Ο εκτελεστικός διευθυντής είναι

³²⁴ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624

³²⁵ Βλ. Παρακάτω 6.4

³²⁶ Βλ. Παρακάτω 6.2

³²⁷ Η Eurojust, που θεσπίστηκε το 2002, είναι οργανισμός της ΕΕ, υπεύθυνος για την ενίσχυση της καταπολέμησης των σοβαρών μορφών εγκληματικότητας μέσω της στενότερης δικαστικής συνεργασίας εντός της ΕΕ. Η έδρα της βρίσκεται στη Χάγη. Αποτελείται από συλλογικό σώμα 28 εθνικών μελών από κάθε χώρα της ΕΕ, που είναι πεπειραμένοι δικαστές, εισαγγελείς ή αξιωματικοί της αστυνομίας με ισοδύναμες αρμοδιότητες. Το άρθρο 85 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ αποτέλεσε τη βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη της Eurojust, διευρύνοντας το πεδίο εφαρμογής της προκειμένου να περιλαμβάνει τις σοβαρές μορφές εγκληματικότητας που δεν πλήττουν μόνο δύο ή περισσότερες χώρες, αλλά και που απαιτούν δίωξη με κοινές βάσεις. Χρησιμοποιώντας τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο καθορίζουν τη δομή, τη λειτουργία και τα καθήκοντα της Eurojust, που μπορεί να περιλαμβάνουν την έναρξη ποινικών ερευνών ή την πρόταση άσκησης δίωξεων. Επιπλέον, η Eurojust συνεργάζεται με χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ και άλλους οργανισμούς της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο, η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF). Διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/eurojust.html>

³²⁸ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρο 46

³²⁹ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρο 47

³³⁰ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρο 56

³³¹ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρο 61,62

υπόλογος για τις ενέργειές του στο διοικητικό συμβούλιο και είναι και νόμιμος εκπρόσωπος του οργανισμού. Η θητεία του είναι πενταετής με δυνατότητα παράτασης για μέγιστη περίοδο πέντε επιπλέον ετών. (Άρθρο 68,69)³³² Το διοικητικό συμβούλιο αποτελείται από έναν αντιπρόσωπο από κάθε κράτος μέλος και δύο αντιπροσώπους της Επιτροπής και όλοι διαθέτουν δικαίωμα ψήφου. Για το σκοπό αυτό, κάθε κράτος μέλος διορίζει ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου καθώς και ένα αναπληρωματικό μέλος που εκπροσωπεί το τακτικό μέλος όταν αυτό απουσιάζει. Η Επιτροπή διορίζει δύο μέλη καθώς και τους αναπληρωτές τους. Η διάρκεια της θητείας είναι τετραετής. Η θητεία είναι ανανεώσιμη.(Άρθρο 63)³³³

6.2. Ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ- Europol)

Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Europol), άρχισε να λειτουργεί το 1999. Την 1η Ιανουαρίου 2010, της απονεμήθηκε το καθεστώς της υπηρεσίας της Ένωσης. Εδρεύει στη Χάγη (Κάτω Χώρες). Τη λειτουργία της εν λόγω Υπηρεσίας διέπει η Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Απριλίου 2009 2009/371/ΔΕΥ, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας (Europol).³³⁴ Την θέση της προαναφερόμενης απόφασης παίρνει οχτώ χρόνια μετά ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Europol).³³⁵ Ο κανονισμός θεσπίζει τους κανόνες για την Europol, συμπεριλαμβανομένου ενός συστήματος με το οποίο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, από κοινού με τα εθνικά κοινοβούλια, μπορεί να παρακολουθεί σε πολιτική βάση τις δραστηριότητες της Ευρωπόλ και επιπλέον προσαρμόζει τις εξωτερικές σχέσεις της Europol σύμφωνα με τους κανόνες της Συνθήκης της Λισαβόνας. Οι στόχοι της Europol είναι να στηρίζει και να ενισχύει τη δράση των αρχών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αμοιβαία συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του σοβαρού εγκλήματος που επηρεάζει δύο ή περισσότερες χώρες και των μορφών εγκλήματος που επηρεάζουν κάποιο κοινό συμφέρον που καλύπτεται από την πολιτική της ΕΕ. Ο κανονισμός καθορίζει μια σειρά ειδικών καθηκόντων για την επίτευξη των εν λόγω στόχων³³⁶, (Άρθρο 4) μεταξύ των οποίων είναι:

- I. Η συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία, ανάλυση και ανταλλαγή πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων για την εγκληματικότητα·
- II. Η εκπόνηση αξιολογήσεων σχετικά με πιθανές απειλές, στρατηγικές και επιχειρησιακές αναλύσεις καθώς και γενικές εκθέσεις προόδου των εργασιών του οργανισμού·
- III. Η συμμετοχή σε κοινές ομάδες έρευνας·

³³² Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρο 68,69

³³³ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 Άρθρο 63

³³⁴ Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Απριλίου 2009, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας(Europol), OJ L 121,15.5.2009, 37, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0066:EN:PDF>

³³⁵ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2016, για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και την αντικατάσταση και κατάργηση των αποφάσεων του Συμβουλίου 2009/371/ΔΕΥ, 2009/934/ΔΕΥ, 2009/935/ΔΕΥ, 2009/936/ΔΕΥ και 2009/968/ΔΕΥ διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32016R0794>

³³⁶ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 Άρθρο 4.

- IV. Η ανάπτυξη κέντρων εμπειρογνωσίας στην ΕΕ για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών εγκλήματος, όπως για παράδειγμα το Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα Εγκλήματα στον Κυβερνοχώρο·
- V. Και η στήριξη των δράσεων των χωρών της ΕΕ για την καταπολέμηση μορφών εγκληματικότητας που διευκολύνονται, προωθούνται ή διαπράττονται με χρήση του διαδικτύου.
- VI. Η κοινοποίηση στις χώρες της ΕΕ, μέσω των εθνικών μονάδων της Ευρώπης, χωρίς καθυστέρηση, πληροφοριών και διασυνδέσεων μεταξύ αξιόποινων πράξεων που τις αφορούν·
- VII. Ο συντονισμός, οργάνωση και υλοποίηση ερευνητικών και επιχειρησιακών δράσεων για τη στήριξη και την ενίσχυση των δράσεων των αρχών των χωρών της ΕΕ.

Κάποιες από τις επιχειρησιακές δραστηριότητες της Europol , επικεντρώνονται στα ναρκωτικά, στην κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας, στην εμπορία ανθρώπων, στην διευκόλυνση της παράνομης μετανάστευσης, σε εγκλήματα στον κυβερνοχώρο κ.α.. Όπως εύκολα μπορούμε να διαπιστώσουμε ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου έχει ένα πολύ διευρυμένο πεδίο δράσης.³³⁷ Οι αρμοδιότητες της Ευρώπης συνοδεύονται από εγγυήσεις για την προστασία των δεδομένων και τον κοινοβουλευτικό έλεγχο. Πιο συγκεκριμένα, Ο Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων παρακολουθεί την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα της Ευρώπης και θα οριστεί μια σαφής διαδικασία για την υποβολή αιτημάτων από τους πολίτες βάσει του δικαίου της ΕΕ.³³⁸(Άρθρο 43) Η Europol λογοδοτεί σε επίπεδο ΕΕ στο συμβούλιο υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων. Το έργο της Ευρώπης επιβλέπεται από μια μικτή ομάδα κοινοβουλευτικού ελέγχου, με μέλη από τα εθνικά κοινοβούλια και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αρμόδιο όργανο για τον κύριο έλεγχο και την καθοδήγηση της Europol είναι το Συμβούλιο. Αυτό διορίζει τον Διευθυντή και τους αναπληρωτές Διευθυντές και εγκρίνει τον προϋπολογισμό της Europol (ο οποίος είναι μέρος του γενικού προϋπολογισμού της ΕΕ), από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Δύναται επίσης να εκδίδει, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κανονισμούς σχετικά με το έργο της Europol. Κάθε χρόνο το Συμβούλιο διαβιβάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ειδική έκθεση σχετικά με το έργο της Europol. Επικεφαλής της Europol είναι ο Διευθυντής της, ο οποίος είναι και ο νόμιμος εκπρόσωπος της Europol, διοριζόμενος από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διευθύντρια της Europol είναι σήμερα η Catherine De Bolle, η οποία ανέλαβε τα καθήκοντά της τον Μάιο 2018. Το προσωπικό της Europol προέρχεται από ένα ευρύ φάσμα κλάδων και χωρών.³³⁹

6.3.Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (EAA-CEPOL)

Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (CEPOL) ιδρύθηκε το 2000 με την Απόφαση του Συμβουλίου 2005/681/ΔΕΥ της 20ης Σεπτεμβρίου 2005 για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας (CEPOL) και την ανάκληση της Απόφασης 2000/820/ΔΕΥ, και έγινε υπηρεσία της Ένωσης το 2005.Την Απόφαση αυτή του

³³⁷ Επίσημος Ιστότοπος του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρώπη) διαθέσιμο σε <https://www.europol.europa.eu/el/about-europol>

³³⁸ Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 Άρθρο 43.

³³⁹ Επίσημος Ιστότοπος του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρώπη) διαθέσιμο σε <https://www.europol.europa.eu/el/about-europol>

Συμβουλίου αντικατέστησε ο Κανονισμός (ΕΕ) 2015/2219 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κατάρτιση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (ΕΑΑ) και για την αντικατάσταση και κατάργηση της απόφασης 2005/681/ΔΕΥ του Συμβουλίου.³⁴⁰ Κύριο έργο της ΕΑΑ είναι η κατάρτιση των λειτουργών επιβολής του νόμου (το προσωπικό της αστυνομίας, των τελωνείων και άλλων συναφών υπηρεσιών) που έχουν καθήκοντα σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση σοβαρών μορφών εγκληματικότητας, της τρομοκρατίας και μορφών εγκληματικότητας που θίγουν τα κοινά συμφέροντα τα οποία καλύπτονται από πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. αθέμιτη χρήση κονδυλίων της ΕΕ), τη διαχείριση κρίσεων και τη δημόσια τάξη, ειδικότερα την αστυνόμευση συμβάντων μείζονος σημασίας.(Άρθρο 3) Η ΕΑΑ συνεργάζεται επίσης με τα όργανα της ΕΕ, με διεθνείς οργανισμούς και τρίτες χώρες για να διασφαλίσει ότι οι πιο σοβαρές απειλές για την ασφάλεια θα έχουν συλλογική αντιμετώπιση.³⁴¹ Όπου κρίνεται σκόπιμο, η ΕΑΑ μπορεί να λαμβάνει συμβουλές σχετικά με τις επιστημονικές πτυχές του έργου της από μια ανεξάρτητη επιστημονική επιτροπή κατάρτισης. Κάποια από τα κύρια καθήκοντα της ΕΑΑ είναι η ανάπτυξη, η υλοποίηση και ο συντονισμός της κατάρτισης που αποσκοπεί στην υποστήριξη των χωρών της ΕΕ και των οργάνων της ΕΕ κατά την κατάρτιση των λειτουργών επιβολής του νόμου ώστε να συμμετέχουν σε αποστολές της ΕΕ και σε δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων επιβολής του νόμου σε τρίτες χώρες καθώς επίσης και η προώθηση της αναγνώρισης από τις χώρες της ΕΕ του ρόλου της κατάρτισης η οποία παρέχεται σε επίπεδο ΕΕ λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την αρχή της επικουρικότητας.(Άρθρο 4) ³⁴² Με έδρα τη Βουδαπέστη, η ΕΑΑ διοικείται από ένα διοικητικό συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από έναν εκπρόσωπο από κάθε χώρα της ΕΕ και από έναν εκπρόσωπο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και έναν εκτελεστικό διευθυντή με θητεία τεσσάρων ετών, από τις 19 Δεκεμβρίου 2017 εκτελεστικός διευθυντής της ΕΑΑ είναι ο Detlef Schröder. Όπου κρίνεται σκόπιμο, η ΕΑΑ μπορεί να λαμβάνει συμβουλές σχετικά με τις επιστημονικές πτυχές του έργου της από μια ανεξάρτητη επιστημονική επιτροπή κατάρτισης.³⁴³

6.4.Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΥΥΑ-ΕΑΣΟ)

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΑΣΟ) ιδρύθηκε το 2010. Έδρα της ορίστηκε η Βαλέτα της Μάλτας και η λειτουργία της ξεκίνησε το 2011. Το νομικό πλαίσιο λειτουργίας της ΕΑΣΟ καθορίζει ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ.439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο.³⁴⁴ Ρόλος της ΕΑΣΟ

³⁴⁰ Κανονισμός (ΕΕ) 2015/2219 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κατάρτιση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (ΕΑΑ) και για την αντικατάσταση και κατάργηση της απόφασης 2005/681/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32015R2219>

³⁴¹ Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας διαθέσιμο σε <https://www.cepol.europa.eu/el>

³⁴² Ομοίως, Κανονισμός (ΕΕ) 2015/2219, Άρθρο 4, διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32015R2219>

³⁴³ Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας διαθέσιμο σε <https://www.cepol.europa.eu/el>

³⁴⁴ Κανονισμός(ΕΕ) αριθ.439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, OJ L 132, 29.5.2010, 11, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:132:0011:0028:EN:PDF>

είναι η ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης σε θέματα ασύλου, η στήριξη των κρατών-μελών της Ένωσης των οποίων τα συστήματα ασύλου υφίστανται ιδιαίτερες πιέσεις και η καλύτερη υλοποίηση του ΚΕΣΑ.³⁴⁵

Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω υπηρεσία, διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών και τον καθορισμό και σύγκλιση των βέλτιστων πρακτικών που αφορούν γενικά στο άσυλο (Άρθρο 3).³⁴⁶ Είναι επιφορτισμένη με τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις χώρες καταγωγής των ατόμων που ζητούν άσυλο, τη δημιουργία μιας διαδικτυακής πύλης, καθώς και την ανάλυση και κατάρτιση εκθέσεων για τις χώρες καταγωγής (Άρθρο 4). Επιπλέον, στηρίζει τις μεταφορές («μετεγκατάσταση») εντός της Ένωσης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, την κατάρτιση των εμπλεκόμενων και τις εξωτερικές πτυχές του ΚΕΣΑ (Άρθρα 5,6,7).³⁴⁷

Πέραν των παραπάνω, η υπηρεσία αυτή, συμβάλλει στην υλοποίηση του ΚΕΣΑ, μέσω του συντονισμού της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερόμενων χωρών σχετικά με την εφαρμογή μηχανισμών στον τομέα του ασύλου. Η EASO μπορεί να δημιουργήσει βάσεις δεδομένων που αφορούν τους μηχανισμούς σχετικά με το άσυλο σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Συλλέγει πληροφορίες σχετικά με την εξέταση των αιτήσεων ασύλου καθώς και τις εθνικές νομοθεσίες των χωρών της Ένωσης και τις εξελίξεις που παρουσιάζουν στον τομέα του ασύλου (Άρθρο 11).³⁴⁸

Τέλος η EASO συντονίζει την αποστολή για περιορισμένο χρονικό διάστημα μιας ή περισσότερων ομάδων υποστήριξης για το άσυλο στην επικράτεια ενός ή περισσότερων κρατών της Ένωσης που απευθύνουν σχετικό αίτημα, επειδή αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες πιέσεις. Οι ομάδες αυτές παρέχουν τεχνική συνδρομή, ιδίως όσον αφορά στις υπηρεσίες διερμηνείας, πληροφορίες όσον αφορά στις χώρες καταγωγής και την τεχνογνωσία τους όσον αφορά στην εξέταση και διαχείριση των φακέλων ασύλου (Άρθρα 13, 14).³⁴⁹

6.5. Ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA)

Η Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Μεγάλης Κλίμακας Πληροφοριακά Συστήματα άρχισε να λειτουργεί το Δεκέμβριο του 2012 με βάση τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Τον εν λόγω κανονισμό ήρθε να αντικαταστήσει ο Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1726 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και

³⁴⁵ Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο διαθέσιμο σε <http://easo.europa.eu/about-us/what-is-easo/>

³⁴⁶ Κανονισμός(ΕΕ) αριθ.439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, OJ L 132, 29.5.2010, 14, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:132:0011:0028:EN:PDF>

³⁴⁷ Κανονισμός(ΕΕ) αριθ.439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, OJ L 132, 29.5.2010, 15, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:132:0011:0028:EN:PDF>

³⁴⁸ Ομοίως, OJ L 132, 29.5.2010, 17.

³⁴⁹ Επίσημος Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο διαθέσιμο σε <http://easo.europa.eu/about-us/tasks-of-easo/>

του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA), και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 και της απόφασης 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011. Ο Οργανισμός είναι υπεύθυνος για τη λειτουργική διαχείριση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν (SIS II), δηλαδή έγκαιρα που αφορούν την κατάρτιση στην τεχνική χρήση του SIS II³⁵⁰, ιδίως για το προσωπικό του SIRENE (SIRENE — αίτηση συμπληρωματικών πληροφοριών για εθνικές καταχωρίσεις), καθώς και την κατάρτιση εμπειρογνομόνων στις τεχνικές πτυχές του SIS II στο πλαίσιο της αξιολόγησης Σένγκεν (Άρθρο 3).³⁵¹ Του συστήματος πληροφοριών για τις θεωρήσεις (VIS), με καθήκοντα που αφορούν την κατάρτιση στην τεχνική χρήση του VIS, καθώς και την κατάρτιση εμπειρογνομόνων στις τεχνικές πτυχές του VIS³⁵², πάλι στο πλαίσιο της αξιολόγησης Σένγκεν, (Άρθρο 4) και αντίστοιχα σχετικά με την κατάρτιση στην τεχνική χρήση του Eurodac³⁵³ (Άρθρο 5). Επίσης, είναι υπεύθυνος για την προετοιμασία, την ανάπτυξη ή τη λειτουργική διαχείριση του συστήματος εισόδου/εξόδου ή ΣΕΕ, καθώς και την κατάρτιση στην τεχνική χρήση του ΣΕΕ αλλά και την κατάρτιση εμπειρογνομόνων στις τεχνικές πτυχές του³⁵⁴ (Άρθρο 6). Επιπλέον, του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS) πάλι σε ότι αφορά την κατάρτιση στην τεχνική χρήση του προγράμματος³⁵⁵. (Άρθρο 7) Και τέλος, τα καθήκοντα του Οργανισμού σχετικά με τη λειτουργική διαχείριση του Dublinet, ενός χωριστού ασφαλούς διαύλου ηλεκτρονικής διαβίβασης μεταξύ των αρχών των κρατών μελών, αφορούν την εκπαίδευση σχετικά με την τεχνική χρήση του Dublinet.³⁵⁶ (Άρθρο 8) Επιπλέον, είναι δυνατόν να ανατεθεί στον Οργανισμό η ευθύνη για την προετοιμασία, ανάπτυξη ή λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, και άλλων συστημάτων πέρα από αυτά που αναφέραμε παραπάνω. Η λειτουργική διαχείριση αποτελείται από όλες τις δραστηριότητες που είναι αναγκαίες ώστε να διατηρούνται σε λειτουργία τα συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας, σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις που εφαρμόζονται για κάθε ένα από αυτά, περιλαμβανομένης και της ευθύνης για την υποδομή επικοινωνίας που χρησιμοποιούν τα συστήματα αυτά. Τα εν λόγω συστήματα ΤΠ μεγάλης κλίμακας δεν ανταλλάσσουν δεδομένα, ούτε επιτρέπουν την κοινή χρήση πληροφοριών ή γνώσεων, εκτός εάν αυτό

³⁵⁰ Τα καθήκοντα που ανατίθενται στη διαχειριστική αρχή με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 και την απόφαση 2007/533/ΔΕΥ διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32006R1987> και <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:32007D0533>

³⁵¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1726 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA), και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 και της απόφασης 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011. Διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32018R1726>

³⁵² Τα καθήκοντα που ανατίθενται στη διαχειριστική αρχή με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 767/2008 και την απόφαση 2008/633/ΔΕΥ διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:32008R0767> και <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32008D0633>

³⁵³ Τα καθήκοντα που του ανατίθενται με τον κανονισμό (ΕΕ) 603/2013 πλέον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1726 διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:32018R1726>

³⁵⁴ Τα καθήκοντα που του ανατίθενται με τον κανονισμό (ΕΕ) 2017/2226 διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/ALL/?uri=CELEX:32017R2226>

³⁵⁵ Τα καθήκοντα που του ανατίθενται από τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1240 διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32018R1240>

³⁵⁶ Το οποίοι συστάθηκε βάσει του άρθρου 18 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1560/2003 για τους σκοπούς των άρθρων 31, 32 και 34 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013R0604>

προβλέπεται σε ειδική ενωσιακή νομική πράξη. Όπως αναφέρονται στην Παράγραφο 7 του Άρθρου 1 τα καθήκοντα του Οργανισμού είναι τα παρακάτω:

- I. Η διασφάλιση της ποιότητας των δεδομένων
- II. Η ανάπτυξη των δράσεων που είναι αναγκαίες για να καταστεί δυνατή η διαλειτουργικότητα
- III. Η διενέργεια ερευνητικών δραστηριοτήτων
- IV. Η εκτέλεση πιλοτικών έργων, αποδείξεων αρχών και δραστηριοτήτων δοκιμών
- V. Και τέλος, την παροχή υποστήριξης στα κράτη μέλη και την Επιτροπή.

Με την επιφύλαξη των αντίστοιχων ευθυνών της Επιτροπής και των κρατών μελών βάσει των ενωσιακών νομικών πράξεων που διέπουν τη λειτουργία των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας, στο Άρθρο 2 του Κανονισμού παρατίθενται οι στόχοι του Οργανισμού.³⁵⁷ Αυτοί είναι:

- I. Η ανάπτυξη συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας με χρήση κατάλληλης δομής για τη διαχείριση των έργων, με σκοπό την αποδοτική ανάπτυξη των συστημάτων αυτών
- II. Η ουσιαστική, ασφαλή και συνεχή λειτουργία των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας
- III. Η αποδοτική και οικονομικά υπεύθυνη διαχείριση των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας
- IV. Η επαρκώς υψηλή ποιότητα υπηρεσιών για τους χρήστες των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας
- V. Η συνεχής και αδιάλειπτη λειτουργία των συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας
- VI. Το υψηλό επίπεδο προστασίας δεδομένων, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης στον τομέα της προστασίας των δεδομένων, περιλαμβανόμενων των ειδικών διατάξεων για κάθε σύστημα ΤΠ μεγάλης κλίμακας
- VII. Και η εφαρμογή του κατάλληλου επιπέδου ασφάλειας δεδομένων και υλικής ασφάλειας, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, περιλαμβανομένων των ειδικών διατάξεων για κάθε σύστημα ΤΠ μεγάλης κλίμακας.

Ο Οργανισμός είναι όργανο της Ένωσης και διαθέτει νομική προσωπικότητα. Ο Οργανισμός περιβάλλεται με την ευρύτερη δυνατή ικανότητα δικαίου που αναγνωρίζεται στα νομικά πρόσωπα βάσει του εθνικού δικαίου σε κάθε κράτος μέλος. Μπορεί, ιδίως, να αποκτά και να εκποιεί κινητή και ακίνητη περιουσία και να παρίσταται ενώπιον δικαστηρίου. Έδρα του Οργανισμού είναι το Ταλίν της Εσθονίας. Τα καθήκοντα που συνδέονται με την ανάπτυξη και τη λειτουργική διαχείριση, εκτελούνται στην τεχνική εγκατάσταση στο Στρασβούργο της Γαλλίας. Εφεδρική εγκατάσταση, ικανή να διασφαλίζει τη συνέχιση της λειτουργίας συστήματος ΤΠ μεγάλης κλίμακας σε περίπτωση βλάβης του εν λόγω συστήματος θα δημιουργηθεί στο Sankt Johann im Pongau της Αυστρίας (Άρθρο 17). Αρμόδιο όργανο για τον κύριο έλεγχο και την καθοδήγηση της Οργανισμού είναι το Διοικητικό Συμβούλιο. Ακόμη ο Οργανισμός απαρτίζεται, από εκτελεστικό διευθυντή, τις συμβουλευτικές ομάδες (μια για κάθε σύστημα το οποίο διαχειρίζεται και λειτουργεί ο Οργανισμός), τον υπεύθυνο προστασίας δεδομένων, τον υπεύθυνο

³⁵⁷ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1726 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA), και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 και της απόφασης 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011. Διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32018R1726>

ασφαλείας και τον υπόλογο. Το Διοικητικό Συμβούλιο διορίζει τον εκτελεστικό διευθυντή και τον αναπληρωτή του, τον υπόλογο, το υπεύθυνο προστασίας δεδομένων καθώς και τον υπεύθυνο ασφαλείας. Είναι επιφορτισμένο με την ευθύνη να λαμβάνει όλες τις αποφάσεις σχετικά με τη συγκρότηση της οργανωτικής δομής του Οργανισμού και, όπου απαιτείται, σχετικά με την τροποποίησή της, συνεκτιμώντας τις ανάγκες δραστηριοτήτων του Οργανισμού καθώς και τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση. Ακόμη να εγκρίνει σχέδιο προβλέψεων των εσόδων και των δαπανών του Οργανισμού, συμπεριλαμβανομένου του σχεδίου πίνακα προσωπικού, και το υποβάλλει στην Επιτροπή μέχρι τις 31 Ιανουαρίου κάθε έτους αλλά και να εκτελεί τα καθήκοντά του σε σχέση με τον προϋπολογισμό του Οργανισμού, περιλαμβανομένης της υλοποίησης πιλοτικών έργων και αποδείξεων αρχών. Το διοικητικό συμβούλιο απαρτίζεται από έναν αντιπρόσωπο από κάθε κράτος μέλος και δύο αντιπροσώπους από την Επιτροπή. Η διάρκεια της θητείας των τακτικών και των αναπληρωματικών μελών είναι τέσσερα έτη και ανανεώσιμη. (Άρθρα 18,19) Μετά τη λήξη της θητείας τους ή σε περίπτωση παραίτησης, τα μέλη συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους μέχρις ότου ανανεωθεί η θητεία τους ή αντικατασταθούν. Η διάρκεια της θητείας του εκτελεστικού διευθυντή είναι πενταετής. Ο εκτελεστικός διευθυντής δεν έχει δικαίωμα ψήφου στο διοικητικό συμβούλιο, είναι ωστόσο ο νόμιμος εκπρόσωπος του Οργανισμού (Άρθρο 24,25). Ο Οργανισμός συνεργάζεται με την Επιτροπή και άλλα θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμούς της Ένωσης, ιδιαίτερα με εκείνους που έχουν θεσπιστεί στον χώρο της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, και ειδικότερα τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη, συμβουλευέται τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών και ακολουθεί τις συστάσεις του όσον αφορά την ασφάλεια των δικτύων και των πληροφοριών, έχοντας ως στόχο μεταξύ άλλων την επίτευξη, συντονισμού και εξοικονομήσεων, την αποφυγή επικαλύψεων και την προώθηση της συνέργειας και της συμπληρωματικότητας όσον αφορά αντίστοιχες δραστηριότητές τους (Άρθρο 41).³⁵⁸

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το προσφυγικό φαινόμενο, όπως και γενικότερα το φαινόμενο της μετανάστευσης, έκανε την εμφάνισή του από πολύ νωρίς σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι λόγοι ήταν θρησκευτικοί (για παράδειγμα διώξεις των Εβραίων προς τη Βαβυλωνία, τη Μεσόγειο και την Ευρώπη), πολιτικοί (για παράδειγμα δικτατορικά καθεστώτα στην Αργεντινή, Ιράν, Ιράκ κ.α.), πολεμικές συρράξεις ανεξάρτητα από την αιτία ή τη μορφή τους (για παράδειγμα η Μικρασιατική Καταστροφή, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, εμφύλιοι πόλεμοι στο Αφγανιστάν και στον Καύκασο, πόλεμος Ισραήλ εναντίον της Λωρίδας της Γάζας, εμφύλιος πόλεμος στη Συρία), εθνοτικοί (για παράδειγμα εθνοκαθάρσεις, γενοκτονίες, όπως συνέβη στην πρώην Γιουγκοσλαβία, στους Πόντιους και αλλού), φυλετικοί (για παράδειγμα στην Αυστρία το Μεσοπόλεμο με τη μετακίνηση Τσέχων και Σλοβάκων προς την πατρίδα τους από τη Βιέννη).³⁵⁹ Τα

³⁵⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1726 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA), και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 και της απόφασης 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011. Διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32018R1726>

³⁵⁹ Α.Κόντης, Η.Πετράκου, Ν.Τάτσης, Ν.Χλέπας, «Ευρωπαϊκή και Ελληνική Πολιτική Ασύλου», «Κέντρα Υποδοχής Προσφύγων και Αιτούντες Άσυλο με Απορριφθείσα Αίτηση στην Ελλάδα», Εργαστήριο Μελέτης της

άτομα που εκπατρίζονται, έχουν ως βασικό μέλημά τους την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και επιδιώκουν την προσωπική και οικογενειακή ασφάλεια. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που εγκαταλείπουν την πατρίδα τους, με σκόπο να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης τόσο για εκείνους όσο και για τα μέλη της οικογένειάς τους σε ένα κράτος δικαίου. Τέλος βασικός παράγοντας μετανάστευσης και προσφυγικών ροών είναι τα δίκτυα διακίνησης και υποστήριξης προσφύγων, τα οποία δημιουργούν πρωτογενείς προσφυγικές ροές και διαιωνίζουν τις υφιστάμενες. Με τον τελευταίο τρόπο δε, αυξάνονται σημαντικά τα επίπεδα της παράνομης μετανάστευσης, που ειδικά τα τελευταία χρόνια, έχουν αυξηθεί κατακόρυφα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα παράνομης μεταναστευτικής δραστηριότητας αποτελεί η χώρα μας, αν αναλογιστούμε τις μεγάλες μεταναστευτικές ροές με τις οποίες ήρθαμε αντιμέτωποι, από το 2013 και εξακολουθούμε να ερχόμαστε ακόμη και σήμερα εν έτη 2018. Υπό τις συνθήκες αυτές, το προσφυγικό-μεταναστευτικό φαινόμενο, απασχόλησε ιδιαίτερα και την Ευρώπη. Λόγω διαφόρων καταστάσεων και συνθηκών που περιγράψαμε παραπάνω, δεν ήταν λίγοι εκείνοι που μετακινήθηκαν προς τον ευρωπαϊκό χώρο, προς αναζήτηση μιας νέας ζωής. Η Ευρώπη, λοιπόν, από πολύ νωρίς διαπίστωσε ότι υπάρχει ανάγκη να δημιουργηθεί ενε αποτελεσματικό συστήματα διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών και που θα είχε ως στόχο να τις περιορίσει όσο το δυνατόν περισσότερο. Για το λόγο αυτό, κρίθηκε αναγκαία η εγκαθίδρυση του ΚΕΣΑ.

Παρά ταύτα, η δημιουργία ενός τέτοιου συστήματος αποδείχθηκε στην πράξη δύσκολο εγχείρημα, αφού τα κράτη είχαν διαφορετικά συστήματα ασύλου στο εσωτερικό τους και η εναρμόνιση δεν μπορούσε να επιτευχθεί αποτελεσματικά. Επιπροσθέτως, τα κράτη είχαν διαφορετικές δυνατότητες υποδοχής και περίθαλψης προσφύγων και αιτούντων άσυλο, γεγονός που κατέστησε ακόμα πιο δυσχερή τη διαδικασία εναρμόνισης.

Η ΕΕ, μέσω μιας σειράς νομικών κειμένων, κυρίως δευτερογενούς δικαίου (Κανονισμοί και Οδηγίες), έχει θέσει τις βάσεις ενός ενιαίου συστήματος ασύλου, προβλέποντας και ρυθμίζοντας με τρόπο σχετικά επαρκή τις περισσότερες από τις εκφάνσεις και τις απαιτήσεις διαχείρισης του θέματος των προσφύγων. Πιο συγκεκριμένα, έθεσε ένα γενικό πλαίσιο κανόνων που ρύθμιζαν τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας και τα μέτρα που απαιτούνταν για να υπάρχει μια δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την υποδοχή των προσφύγων, τις ελάχιστες απαιτήσεις υποδοχής των αιτούντων άσυλο, το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί μακρόν διαμένοντες, το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, τις ελάχιστες απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ατόμων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη χορηγούν ή ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων κρατών. Μάλιστα, επί των διαφόρων Οδηγιών που περιγράψαμε παραπάνω, έγιναν τροποποιήσεις, οι οποίες με τη σειρά τους επεδίωκουν να βελτιώσουν τα κακώς κείμενα και να καταστήσουν τα πρωτότυπα κείμενα πιο λειτουργικά. Παρά ταύτα, ακόμη και σήμερα η Ένωση δεν έχει καταφέρει να επιτύχει στον επιθυμητό βαθμό την εγκαθίδρυση ενός πληρώς λειτουργικού και αποτελεσματικού Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου.

Η προσπάθεια που κατεβλήθη και που συνεχίζει να καταβάλλεται στο πλαίσιο της Ένωσης, δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητη. Απεναντίας, έδωσε ιδιαίτερη βοήθεια

στα κράτη μέλη και συνέβαλε στην καλύτερη διαχείριση του φαινομένου των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Το αποτέλεσμα όμως, δεν έφτασε στο επιθυμητό επίπεδο. Δυστυχώς, οι κακές συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, η κακοδιοίκηση και το φτωχό σύστημα ασύλου πολλών κρατών μελών, οι υπερβολικά αυξημένες μεταναστευτικές ροές, η γραφειοκρατία, τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, έκαναν ακόμα πιο δυσχερή την ομαλή εφαρμογή του ΚΕΣΑ.

Ακόμη, στόχος ήταν, οι χώρες που είχαν δεχθεί υψηλό αριθμό προσφύγων και μεταναστών, όπως η Γερμανία, η Ολλανδία, η Αγγλία, η Γαλλία, να μην πιεστούν ιδιαίτερα και αντιθέτως οι χώρες στην περιφέρεια της Ευρώπης, που γεωγραφικά αποτελούσαν γεωγραφικούς σταθμούς, να αρχίσουν να δέχονται μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων.³⁶⁰ Ο λόγος για τον οποίο ο Κανονισμός του Δουβλίνου δεν αποδείχθηκε επαρκής, ήταν το γεγονός πως επιβάρυνε ιδιαίτερα τα κράτη της νότιας Ευρώπης, λόγω της υποδοχής μεγάλου όγκου μεταναστών και προσφύγων από την Αφρική και την Ασία, αφού οι χώρες αυτές της νότιας Ευρώπης ήταν οι πρώτες ασφαλείς χώρες υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Φυσικό αποτέλεσμα του φαινομένου αυτού, ήταν πολλές από τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου να μη μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε πως η χώρα μας, έχει τα «πρωτεία» στη μη δυνατότητα διαχείρισης των μεταναστευτικών-προσφυγικών ροών. Οι αιτήσεις ασύλου που μπορούν να υποβληθούν στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα περιορισμένες, αφού οι παράτυποι μετανάστες που φτάνουν εδώ, διασχίζοντας τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία, συλλαμβάνονται και κρατούνται σε διάφορα κέντρα. Δεν ενημερώνονται για το δικαίωμα κατάθεσης αίτησης ασύλου σε γλώσσα που κατανοούν και συνήθως απευθύνονται στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, που αποτελεί το μοναδικό μη κυβερνητικό οργανισμό στην Ελλάδα που ειδικεύεται σε θέματα ασύλου και που συνεργάζεται με τους μετανάστες. Επιπλέον, η ίδια η διαδικασία κατάθεσης αίτησης ασύλου και η έλλειψη προσωπικού, καθιστούν σχεδόν αδύνατη την υποβολή της εν λόγω αίτησης.³⁶¹

Τον Απρίλιο του 2008, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και Εξόριστους,³⁶² υποστήριξε πως με το να απαιτείται από εκείνους που διώκονται να καταθέτουν το αίτημά τους στην πρώτη χώρα άφιξης, ο Κανονισμός του Δουβλίνου παραγνωρίζει το γεγονός πως οι πιθανότητες που έχει ένας πρόσφυγας να αναγνωριστεί το αίτημά του για άσυλο, διαφέρει από τη μια ευρωπαϊκή χώρα στην άλλη. Μάλιστα επεσήμανε πως η Ελλάδα δεν μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής χώρα, αφού διαθέτει ελαττωματικό σύστημα ασύλου. Ζήτησε μάλιστα από όλα τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν το παράδειγμα της Νορβηγίας και να αναστείλουν τις επιστροφές, βάσει Δουβλίνου, των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα.³⁶³

Η ευθύνη για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου ανατίθεται, αλλά δεν εκτελείται. Με την απαίτηση τα άτομα να πρέπει να ζητήσουν άσυλο στην πρώτη ασφαλή χώρα που θα φτάσουν, το Δουβλίνο προϋποθέτει πως υπήρχαν ίσοι όροι προστασίας σε όλη την Ένωση. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν συνέβη ποτέ. Μια ακόμη αποτυχία του ΚΕΣΑ έγγυται και στην προστασία των ανηλίκων και των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων βασανιστηρίων. Χαρακτηριστικό

³⁶⁰ Α.Τριανταφυλλίδου-Α.Δημητριάδη, «Η διαχείριση του ασύλου στην Ευρώπη: η αναθεώρηση του Δουβλίνου II και η περίπτωση της Ελλάδας», Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου(Εφαρμογές ΔΔ) 2011,σελ.22.

³⁶¹ Ομοίως, σελ.23.

³⁶² Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους(ΕΣΠΕ-ECRE) είναι μια πανευρωπαϊκή συμμαχία Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων(ΜΚΟ), που επιδιώκει να παράσχει βοήθεια στους πρόσφυγες. Ασχολείται με όλες τις ανάγκες των ατόμων που ζητούν καταφύγιο και προστασία στην Ευρώπη, Πρβλ. <http://www.ecre.org/about/this-is-ecre/in-a-nutshell.html>

³⁶³ Ομοίως,σελ.22.

παράδειγμα αποτελεί η χώρα μας, όπου οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο κάθε ηλικίας, ζουν σε συνθήκες απόλυτης εξαθλίωσης, ειδικά στα κέντρα κράτησης. Παρατηρούμε λοιπόν πως κρίνεται εξαιρετικά επείγουσα η ανάγκη τροποποιήσεων και αλλαγών. Πιο συγκεκριμένα, αυτό που κυρίως πρέπει να αλλάξει, είναι η αρχή της «πρώτης ασφαλούς χώρας». Εφόσον το γεωγραφικό στοιχείο δε μπορεί να αλλάξει, οι αιτούντες άσυλο θα συνεχίσουν να επιλέγουν τους φθηνότερους τρόπους μετακίνησης και να αποφεύγουν το αεροπορικό ταξίδι, γεγονός που σημαίνει πως οι διαδρομές από Ιράν, Ιράκ, Τουρκία κ.α. θα συνεχίσουν να τους οδηγούν προς τις μεσογειακές ακτές της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται:

-Οι αιτούντες άσυλο θα πρέπει να μπορούν να καταθέσουν το αίτημά τους στη χώρα που επιθυμούν ή μπορούν, ασχέτως αν είναι η πρώτη χώρα εισόδου ή όχι. Με την εξέταση και αποδοχή του αιτήματος θα μπορούν να διαμείνουν στη χώρα που αποδέχτηκε το αίτημα.

-Θα πρέπει να αρχίσει να εφαρμόζεται ένα σύστημα ετήσιων ποσοτώσεων. Κάθε χώρα θα πρέπει να έχει προκαθορίσει τον αριθμό των αιτημάτων που μπορεί να δεχτεί κάθε χρόνο και πόσες άδειες μπορεί να δεχτεί κάθε χρόνο και πόσες άδειες μπορεί να εκδώσει για πρόσφυγες και άτομα που χρήζουν επικουρικής προστασίας. Ο αριθμός αυτός πρέπει να αναλογεί σε ένα ποσοστό του πληθυσμού.

-Εάν μέσα σε ένα έτος η χώρα καλύψει την ποσόστωση που της αντιστοιχεί, ο υπολειπόμενος αριθμός αιτούντων άσυλο πρέπει να επανεγκαθίσταται σε μια άλλη χώρα που δεν έχει καλύψει την ποσόστωση που της αντιστοιχεί.

-Η επιλογή της χώρας επανεγκατάστασης του πρόσφυγα πρέπει να γίνεται βάσει της επιθυμίας του αιτούντος, που έχει οικογενειακούς δεσμούς και πού ξέρει τη γλώσσα.

Σε γενικές γραμμές λοιπόν καταλήγουμε στο συμπέρασμα, πως παρά το ενδιαφέρον και την προσπάθεια της ΕΕ γενικότερα και των κρατών μελών της ειδικότερα, τα ζητήματα της μετανάστευσης και του ασύλου εξακολουθούν να μην είναι επαρκώς αποτελεσματικά και μην έχει διευθετηθεί πλήθος ζητημάτων. Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί πως η Ευρώπη έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου και πως ακολουθεί μία κατεύθυνση πολλά υποσχόμενη. Ο δρόμος όμως προς ένα αποτελεσματικό σύστημα ασύλου, είναι ακόμα μακρύς. Απαιτούνται σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα πιο αποτελεσματικά, που θα λαμβάνουν υπόψη πολλές παραμέτρους και που θα ανταποκρίνονται καλύτερα στα σημερινά δεδομένα και τις σημερινές ανάγκες. Τα μέτρα δεν θα πρέπει να είναι μόνο οικονομικά ή τεχνικής βοήθειας στις χώρες που δέχονται τις περισσότερες πιέσεις. Θα πρέπει να επιδιωχθεί καλύτερη συνεργασία με τις γειτονικές χώρες, τις οποίες διασχίζουν οι αιτούντες άσυλο καθώς και εταιρικές σχέσεις με τις χώρες προέλευσης μεταναστών και προσφύγων, οι οποίες όμως θα αποφέρουν σημαντικά οφέλη και στην Ένωση, μειώνοντας τις μαζικές εισροές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

1. Παπακωσταντής Μάρκος, «Οι πολιτικές της ΕΕ: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική», Σάκκουλα, 2016
2. Νάσκου- Περράκη Παρούλα, Παπαγεωργίου Γιάννης, Μπαξεβάνης Χρίστος Α., «Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο/ παγκόσμια ευρωπαϊκή και εθνική διάσταση», Σάκκουλας, 2017

3. Α.Κόντης, Η.Πετράκου, Ν.Τάτσης, Ν.Χλέπας, «Ευρωπαϊκή και Ελληνική Πολιτική Ασύλου», «Κέντρα Υποδοχής Προσφύγων και Αιτούντες Άσυλο με Απορριφθείσα Αίτηση στην Ελλάδα», Εργαστήριο Μελέτης της Μετανάστευσης & Διασποράς, Σειρά Ειδικών Μελετών της Μετανάστευσης & Διασποράς Νο 2, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.
4. Α.Κόντης, «Η πολιτική ασύλου στην ΕΕ και στην Ελλάδα», σε Α.Κόντης/Η.Πετράκου/Ν.Τάτσης/Ν.Χλέπας, Ευρωπαϊκή και Ελληνική Πολιτική Ασύλου, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2005
5. Παρούλα Νάσκου-Περράκη, «Το νομικό καθεστώς των προσφύγων στη διεθνή και ελληνική έννομη τάξη», «Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων», Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991.
6. Χάρης Συνοδινός, «Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Καθεστώς Ασύλου των Προσφύγων», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
7. Μαρούδα Μαρία-Ντανιέλλα Προσφυγικό Δίκαιο: Ερμηνεία, Διαγράμματα, Υποδείγματα/Μαρία Μαρούδα Ντανιέλλα, Βασιλική Σαράντη 1^η εκδ. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016
8. Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ευρωπαϊκό Δίκαιο», Νομική Βιβλιοθήκη, 2016
9. Δονάτος Ι. Παπαγιάννης «Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» Αντ.Ν. Σάκκουλα, 2001
10. Η.Νικολακοπούλου-Στεφάνου, σε Στ. Περράκη (επιμ.) Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ, Από το Τάμπερε στην Χάγη και επέκεινα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 2007
11. Λαζαρίδη, Γ. - Αμίτσης, Γ : «Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα», Παπαζήση, 2001
12. Βασίλειος Χριστιανός, Συνθήκη ΕΕ & ΣΛΕΕ – Κατ'άρθρο ερμηνεία, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΒΙΒΛΙΑ

1. Louis Balmond, «Les Etats membres de l' Union Europeenne et le droit des refugies in L' Union Europeenne et la protection des migrants et des refugies», A.Pedone, 2010.
2. Olga Ferguson Sidorenko, «The Common European Asylum System», «Background, Current State of Affairs, Future Direction», T.M.C. Asser Press, The Hague, 2007.
3. Jef Huysmans, «The Politics of Insecurity», «Fear, migration and asylum in the EU», Routledge Taylor&Francis Group, London and New York, 2006.
4. Helene Lambert, «SEEKING ASYLUM», «Comparative Law and Practice in Selected European Countries», Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Boston/London, 1995.
5. G.Goodwin-Gill, «*The Refugee in International Law*», Oxford University Press, 1996

6. Goodwin-Gill G., *Art. 31 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees: Non-Penalization, Detention and Protection*, Refugee Law Journal, 2001
7. N.Walker, *Europe's Freedom, Security and Justice*, Oxford University Press, Oxford, 2004
8. J.Y.Carlier/PH.De Bruycker, *Immigration and Asylum Law of the EU: Current Debates*, Bruylant Bruxelles 2005

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ:

1. ECRE Information Note on the Council Directive 2005/85/EC of 1 December 2005 on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status, IN1/10/2006/EXT/JJ, European Council on Refugees and Exiles, October 2006, διαθέσιμο σε:
<http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/87.html>
2. ECRE Information Note on the Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals, CO 7/1/2009/Ext/MDM, European Council on Refugees and Exiles, January 2009, διαθέσιμο σε:
<http://www.unhcr.org/refworld/publisher,ECRE,COMMENTARY,,496c61e42,0.html>
3. UNHCR, *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 1992
4. UNHCR, *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees*, 2005

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:

1. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, ΠΜΣ, κατεύθυνση Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασύλου απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές Ευρώπη των Αξιών ή Ευρώπη των Τειχών» Γκουτζίδου Αργυρούλα (2012)
2. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γενικό Τμήμα Δικαίου, ΠΜΣ "Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση", κατεύθυνση Δημόσιο Δίκαιο, Ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Σταματάτου-Καπνίση Χριστιάνα (2013)
3. Διπλωματική εργασία - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, ΠΜΣ, κατεύθυνση Εθνική και Ενωσιακή Διοίκηση, «Η εξέλιξη του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου και η οδηγία 2013/32/ΕΕ σχετικά με τις

κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας», Ζωή Μαθιού, 2016

4. «The protection of refugees and their right to seek asylum in the European Union», Διπλωματική εργασία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού στις Ευρωπαϊκές Σπουδές της Livia Elena Bacaian, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου της Γενεύης, Γενεύη 26 Ιανουαρίου 2011, διαθέσιμο σε: http://mercury.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/130378/ipublicationdocument_singledocument/3de6ed6e-eeb2-4ee0-abd3-89837a04dbee/en/Bacaian.pdf

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ:

5. Αντωνίου Θανάσης, Μελίδου Θώμη, Νικολόπουλος Χαράλαμπος, «Μετανάστες στην Ελλάδα», Έθνος, 15 Μαρτίου 2013, διαθέσιμο σε: <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=3732765&tag=8475>
6. Νάσκου- Περράκη Παρούλα., «Η έννοια και η λειτουργία του θεσμού του ασύλου στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο», εργασία που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της Ημερίδας "Πρόσφυγες και άσυλο: Από τη Θεωρία στην Πράξη" στις 5 Φεβρουαρίου 2014 <http://www.naskouperraki.gr/%CE%B7-%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%BF/%BD>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ:

1. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Διακυβέρνηση του Σένγκεν-ενίσχυση του χώρου χωρίς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα, Βρυξέλλες, 16.9.2011, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0561:FIN:EL:PDF>
2. Απόφαση του Συμβουλίου 2005/681/ΔΕΥ της 20ης Σεπτεμβρίου 2005 για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας (CEPOL) και την ανάκληση της Απόφασης 2000/820/ΔΕΥ, ΟJ L 256, 1.10.2005, διαθέσιμο σε: https://www.cepol.europa.eu/fileadmin/website/About_CEPOL/2005681jha.pdf
3. Απόφαση του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 2008 για τη δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου μετανάστευσης, ΟJ L 131, 21.5.2008, διαθέσιμο σε: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/114568_el.htm
4. Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Απριλίου 2009, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας (Europol), ΟJ L 121, 15.5.2009, διαθέσιμο σε: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0001:0001:EN:PDF)

- lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:121:0037:0066:EN:PDF
5. Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, OJ C 83, 30.3.2010, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:el:PDF>
  6. Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, OJ C 83, 30.3.2010, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:el:PDF>
  7. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, Συμπεράσματα της Προεδρίας, διαθέσιμο σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ef2d2264.html>
  8. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.2725/2000 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της σύμβασης του Δουβλίνου, OJ L 316, 15.12.2000, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:316:0001:0010:EL:PDF>
  9. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.343/2003 του Συμβουλίου της 18ης Φεβρουαρίου 2003 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους-μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος-μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, OJ L 50, 25.2.2003, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:050:0001:0010:EL:PDF>
  10. Κανονισμός του Συμβουλίου(ΕΚ) αριθ.2007/2004 της 26ης Οκτωβρίου 2004 για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύννορα των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, OJ L 349, 25.11.2004, διαθέσιμο σε: http://www.frontex.europa.eu/assets/Legal_basis/frontex_regulation_en.pdf
  11. Κανονισμός(ΕΕ) αριθ.439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, OJ L 132, 29.5.2010, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:132:0011:0028:EN:PDF>
  12. Οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου της 20ης Ιουλίου 2001, OJ L 212, 7.8.2001, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:0023:EL:PDF>
  13. Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011, OJ L 337, 20.12.2011, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:EL:PDF>
  14. Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του

- κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, Βρυξέλλες, 3.12.2008, COM(2008) 820, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0820:FIN:EL:PDF>
15. Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, OJ C 254, 19.8.1997, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0819%2801%29:EL:HTML>
  16. Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, OJ L 191, 29.7.1992, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>
  17. Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, OJ C340, 10.11.1997, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>
  18. Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ - Πρωτόκολλο (αριθ. 24) για το άσυλο των υπηκόων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A12008E%2FPRO%2F24>
  19. Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες σαφείς πράξεις, OJ C 80, 10.3.2001, διαθέσιμο σε: http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/el_nice.pdf
  20. Τροποποιημένη πρόταση για μια Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των απαιτήσεων υποδοχής των αιτούντων άσυλο, Βρυξέλλες, 1.6.2011, COM(2011)320, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0320:FIN:EN:PDF>
  21. Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011, OJ L 337, 20.12.2011, 19, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:EL:PDF>
  22. Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας άρθρα 19-23 διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013L0032>
  23. Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013L0033>
  24. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013 , για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0604>

25. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1624 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 863/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου και της απόφασης 2005/267/ΕΚ του Συμβουλίου διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32016R1624>
26. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2016, για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και την αντικατάσταση και κατάργηση των αποφάσεων του Συμβουλίου 2009/371/ΔΕΥ, 2009/934/ΔΕΥ, 2009/935/ΔΕΥ, 2009/936/ΔΕΥ και 2009/968/ΔΕΥ διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32016R0794>
27. Κανονισμός (ΕΕ) 2015/2219 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κατάρτιση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (ΕΑΑ) και για την αντικατάσταση και κατάργηση της απόφασης 2005/681/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Διαθέσιμο σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32015R2219>
28. Κανονισμός(ΕΕ) αριθ.439/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2010, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, OJ L 132, 29.5.2010, 11, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:132:0011:0028:EN:PDF>
29. Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, OJ C 254,19.8.1997, 4, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41997A0819%2801%29:EL:HTML>
30. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.2725/2000 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή της σύμβασης του Δουβλίνου, OJ L 316, 15.12.2000, 2, διαθέσιμο σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:316:0001:0010:EL:PDF>
31. Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 603/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα και σχετικά με

αιτήσεις της αντιπαραβολής με τα δεδομένα Eurodac που υποβάλλουν οι αρχές επιβολής του νόμου των κρατών μελών και η Ευρωπόλ για σκοπούς επιβολής του νόμου και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011 σχετικά με την ίδρυση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Λειτουργική Διαχείριση Συστημάτων ΤΠ Μεγάλης Κλίμακας στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης.

32. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, Συμπεράσματα της Προεδρίας, σελ.5, διαθέσιμο σε:
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ef2d2264.html>
33. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:12016P/TXT>

ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

34. Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου της 10ης Δεκεμβρίου 1948, διαθέσιμο σε:
<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grk>
35. Πρωτόκολλο της 31.1.1967 για τη Νομική Κατάσταση των Προσφύγων, διαθέσιμο σε:
www.unhcr.gr/no_cache/prostasia.html?cid=704&did=734&sechash=9ea890c6
36. Σύμβαση της 28.4.1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, διαθέσιμο σε:
www.unhcr.gr/no_cache/prostasia.html?cid=704&did=734&sechash=9ea890c6
37. Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες : «Εισαγωγή στην Διεθνή προστασία - Προστατεύοντας τους πρόσφυγες εντολής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες» 1/1/2005
<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=y&docid=4ba87e572>